

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЮРКОВА Альона Віталіївна

УДК 378.147:793.3-051(474+477)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ

01 – Освіта / Педагогіка

011 – Освітні педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

А. В. Юркова

Науковий керівник: **Гаврілова Людмила Гаврилівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Дніпро – Слов'янськ – 2024

АНОТАЦІЯ

Юркова А. В. Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки – ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Слов'янськ-Дніпро, 2024.

У дисертації на основі ґрунтовного аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду в галузі хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти здійснено дослідження професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *уперше* у вітчизняній педагогічній науці визначено особливості професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії та здійснено компаративний аналіз вітчизняної та балтійської хореографічної і хореографічно-педагогічної освіти (нормативно-правового та законодавчого забезпечення, структурних компонентів хореографічної освіти, організації освітнього процесу та ін.), окреслено основні перспективні напрями використання досвіду країн Балтії у підготовці майбутніх хореографів в Україні (спрямування змісту загальної підготовки майбутніх хореографів на інтеграцію із освітніми компонентами фахового спрямування; розвиток професійної мобільності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія»; запровадження в професійну підготовку майбутніх хореографів сучасних методів навчання, у тому числі пов'язаних із використанням цифрових та проєктних технологій); *удосконалено* наукові положення щодо змісту професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні; *уточнено* зміст понять «хореографічна освіта», «професійна майстерність хореографа», «хореографічно-педагогічна освіта», «професійна компетентність хореографа» та ін.; *подальшого розвитку* набули положення

щодо впливу європейських тенденцій на інноваційний розвиток хореографічної освіти України.

Практичне значення дослідження полягає у підготовці навчально-методичних рекомендацій «Професійна підготовка хореографів: порівняльні аспекти» та у встановленні можливості використання досвіду країн Балтії для вдосконалення професійної підготовки українських хореографів. Матеріали дослідження можуть бути використані для розробки освітньо-професійних та педагогічно-наукових міждисциплінарних програм, навчально-методичних комплексів, підручників, спецкурсів і спецсемінірів для підготовки майбутніх хореографів, удосконалення системи оцінювання та планування самостійної діяльності студентів. Результати дослідження будуть корисними для студентів, аспірантів і докторантів у підготовці та проведенні навчальних занять, а також для професійного розвитку та підвищення фахової компетентності хореографів.

У дослідженні здійснено теоретичний аналіз нормативно-правової бази хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії та Україні, визначено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Аналіз нормативно-правової та науково-теоретичної джерельної бази дозволив засвідчити увагу з боку влади та державних установ до мистецької освіти загалом і до хореографічної зокрема як у країнах Балтії, так і в Україні. Вивчення наукових розвідок вітчизняних та іноземних учених з питань історії та становлення хореографії, розвитку професійної хореографічної освіти стало теоретико-методологічним підґрунтям для усвідомлення ключових понять дослідження. Було проаналізовано діяльність та вклад основних представників хореографічного мистецтва, діяльність опери та балету; розглянуто основні законодавчі положення, які безпосередньо підсилюють розвиток мистецької освіти; вклад хореографічних асоціацій, які сприяють розвитку професійної хореографічної освіти та підготовці майбутніх фахівців у сфері мистецтва, що дозволило виокремити історичні

етапи та зробити певні узагальнення щодо розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії:

- тісний зв'язок розвитку танцювального мистецтва, як народного, так і професійного, з періодами активізації національних рухів та становленням незалежності й державності кожної країни;

- унікальна традиція проведення масових фестивалів, свят народної пісні і танцю, яка в країнах Балтії існує з другої половини XIX століття і в 2003 році включена ЮНЕСКО у список шедеврів нематеріальної культурної спадщини людства;

- суттєвий вплив європейських традицій на розвиток мистецької освіти Естонії, Латвії та Литви після входження країн до Європейського Союзу.

Охарактеризовано етапи розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії. В історичній еволюції *естонського* мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти виокремлено 4 етапи:

- від найдавніших часів до середини XIX ст. – період становлення жанрової палітри та хореографічної лексики національного танцю Естонії;

- друга половина XIX – початок XX ст. – початок науково-етнографічного вивчення, запис рухів естонських народних танців;

- 20-ті роки – кінець 80-х XX ст. – формування й розвиток національного класичного балету, діяльність Rahel Olbrei та M.-E. Murdmaa;

- з 1991 року дотепер – збереження національної самобутності як символ самовираження естонців.

До культурно-історичних етапів розвитку хореографічної культури та хореографічно-педагогічної освіти *Латвії* віднесено наступні:

- від найдавніших часів до середини XIX століття – формування основного жанрового кола латиського танцювального фольклору;

- друга половина XIX – початок XX століття – дослідження та каталогізація народних танців Латвії, розвиток класичного балету;
- 1920–1940 рр. та «радянський період» латвійської історії – розвиток «народного балету», розквіт класичного балету та сучасного танцю;
- кінець XX – початок XXI ст. – пошуки національної танцювальної ідентичності, розквіт сучасного танцю та народно-сценічної хореографії.

Історичні етапи розвитку *литовської* хореографії, пов'язані із періодами національного відродження:

- від давнини до початку 1-ї світової війни – період формування жанрово-стильової палітри народного танцю, вироблення специфічної хореографічної лексики;
- перша литовська республіка 1918–1940 та Литва у складі СРСР – формування й розвиток класичної балетної школи Литви, створення національного балету;
- від часів виходу Литви із СРСР до наших днів – період розвитку сучасного танцю, сміливих експериментів у сфері танцювальної виразності.

Визначено, що розвиток хореографічного мистецтва на сучасному етапі який почався з виходом Естонії, Латвії та Литви із складу СРСР, в кожній країні йде власним шляхом: в Естонії ключовим напрямом розвитку танцювальної культури є збереження національної ідентичності; литовська хореографія орієнтована на розвиток напрямів сучасного танцю; в Латвії особливу увагу приділяють руху на театральній-драматичній сцені.

Проаналізовано особливості розвитку сучасної хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в Естонії, Латвії та Литві. Визначено, що професійна хореографічна підготовка фахівців у закладах вищої освіти країн Балтії є невід'ємним структурним елементом неперервної хореографічної освіти, що забезпечує реалізацію різноманітних освітніх завдань і формується в освітній та мистецькій галузі ЗВО, закладів професійно-технічної освіти та закладів неформальної освіти, в яких створено сприятливе

освітнє середовище для виховання творчих особистостей через профільну орієнтацію студентів та спеціальну підготовку до неперервної хореографічної освіти у кожному закладі. Проаналізовано освітні програми підготовки фахівців за спеціальністю «Хореографія» у восьми ЗВО країн Балтії (Таллінський університет, Тартуський університет, Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса, Латвійська академія культури, Латвійський коледж культури, університет прикладних наук Вільнюса, університет ім. Вітаутаса Великого, Литовська академія музики і театру). Визначено, що на бакалаврському рівні основний акцент зроблено на розвитку практичних навичок хореографів у сфері сучасного, класичного та народного танцю, у той самий час майбутні магістри хореографії більше занурюються в культурологічні та мистецтвознавчі аспекти фахової підготовки. Спектр професійної діяльності майбутніх хореографів дуже різноманітний: виконавська, науково-мистецтвознавча, педагогічна й методична діяльність.

Досліджено сучасний стан розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні, зокрема вивчено теоретичні мистецтвознавчі та культурологічні аспекти розвитку вітчизняного танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.; умови та компоненти професійної підготовки майбутніх хореографів, формування їхніх компетентностей тощо. Проаналізовано освітні програми спеціальності 024 «Хореографія», що пропонуються здобувачам в ЗВО України на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти, визначено, що майбутні хореографи в межах спеціальності можуть здобути певну спеціалізацію з додатковою кваліфікацією («Викладач фахових дисциплін», «Артист сучасної хореографії», «Керівник хореографічного колективу», «Викладач закладу початкової мистецької освіти», «Балетмейстер сучасної хореографії» та ін.). Крім того, професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальності «Хореографія» у ЗВО в Україні залежить від загальної місії навчального закладу, що визначається розбіжністю в переліку обов'язкових дисциплін та різновекторністю вибіркових компонентів освітніх програм.

Здійснено компаративний аналіз вітчизняної та балтійської хореографічної і хореографічно-педагогічної освіти:

– нормативно-правового та законодавчого забезпечення, зокрема законів про освіту країн Балтії та України, Закону про культурні фонди Естонії, Положення про Латвійський національний культурний центр, загальної програми мистецької освіти Литви, стандартів освіти, інших документів;

– структурних компонентів хореографічної освіти, що дозволило виокремити основні форми хореографічної освіти в країнах Балтії (загальна хореографічна освіта, спеціалізована (мистецько-виконавська) хореографічна освіта, хореографічно-педагогічна освіта) та України (вивчення хореографії як компоненту загальної мистецької освіти; початкова мистецька освіта в школах мистецтв, фахова передвища освіта в коледжах та училищах, вища хореографічна освіта); з'ясовано, що європейська практика навчання хореографів чітко розмежовує підготовку фахівців широкого профілю (так звана загальна хореографічна освіта) та вузької спеціалізації (спеціалізована або мистецька хореографічна освіта);

– організації освітнього процесу підготовки хореографів в ЗВО країн Балтії та України, що дозволило з'ясувати, що в Україні підготовка хореографів здійснюється за двома спеціальностями (024 «Хореографія» та 014 «Середня освіта (Хореографія)») і двома галузями знань відповідно (02 Культура та мистецтво та 01 Освіта / Педагогіка), у той самий час у країнах Балтії підготовка хореографів сконцентрована переважно за мистецьким напрямом.

Методологічне підґрунтя розвитку хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії становить органічна взаємодія компетентнісного, праксеологічного, аксіологічного та синергетичного підходів.

Окреслено основні перспективні напрями використання досвіду країн Балтії у підготовці майбутніх хореографів в Україні (спрямування змісту загальної підготовки майбутніх хореографів на інтеграцію із освітніми компонентами фахового спрямування; розвиток професійної мобільності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія»; запровадження в професійну підготовку майбутніх хореографів сучасних методів навчання, у тому числі пов'язаних із використанням цифрових та проєктних технологій).

Отже, аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії, екстраполяція його конструктивних ідей у систему хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти України є перспективним напрямом розвитку вітчизняної мистецької освіти, що цілком відповідає актуальним тенденціям європейської освітньої інтеграції.

Ключові слова: вища освіта, заклади вищої освіти, професійна підготовка, хореографія, мистецтво, інновації, мистецька освіта, мистецтвознавчий дискурс, хореографічно-педагогічна освіта, хореографічно-педагогічна діяльність, майбутні хореографи, вчитель хореографії, професійна компетентність майбутніх хореографів, праксеологічний підхід, аксіологічний підхід, синергетичний підхід, компаративний аналіз, країни Балтії, Україна, європейська інтеграція.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. **Максимюк А. В.,** Бескорса О. С. Student self-governance as a way of empowerment in the system of higher education. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти.* 2020. №12. С. 112–120. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.12.2020.206742>
2. **Максимюк А. В.,** Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти професійної підготовки хореографів в Литві: аналіз хореографічно-педагогічних досліджень. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2021.

Випуск 46(1). С. 187–193. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/46_2021/part_1/29.pdf.

3. **Юркова А. В.** Аналіз сучасних хореографічно-педагогічних досліджень Естонії: проблеми збереження національної ідентичності танцювального мистецтва. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. Випуск 18. С. 161–174. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.18.2022.272681>

4. **Максимюк А. В.** Особливості професійної підготовки хореографів в Латвії: огляд хореографічно-педагогічних досліджень. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2023. Випуск 60. С. 102–110. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/13532>

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

5. **Максимюк А. В.** Аналіз сучасного стану професійної підготовки хореографів в Україні. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Слов'янськ, 19–20 травня 2021р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2021. С. 134–137.

6. **Максимюк А. В.** Теоретичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх хореографів в Україні. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. (11–12 червня 2021р., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 61–63.

7. **Максимюк А. В.** Розвиток хореографічної освіти та особливості професійної підготовки майбутніх хореографів у Латвії. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Слов'янськ, 18–19 травня 2022 р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2022. С. 42–44.

8. **Максимюк А. В.** Професійна підготовка майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та*

країнах Європейського союзу: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Чернівці, 20–21 жовтня 2022р.). Чернівці, 2022. С. 81–85.

9. **Максимюк А. В.** Європейський досвід професійної підготовки майбутніх хореографів у ЗВО в країнах Балтії. *Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 10 листопада 2022р.). Дніпро, 2022. С. 176–180.

10. **Юркова А. В.** Особливості професійної підготовки майбутніх хореографів в освітньому процесі закладів вищої освіти України. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Вінниця, 28–29 березня 2023 р.). Вінниця, 2023. С. 306–309.

11. **Юркова А. В.** Особливості підготовки майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій*: матеріали Міжнародної онлайн-конференції. (м. Слов'янськ, м. Дніпро, 16–17 травня 2023р.) Слов'янськ, Дніпро, 2023. С. 204–207.

12. **Юркова А. В.** Особливості сучасного розвитку хореографічної освіти в Україні. *Час мистецької освіти*: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Харків, 27 жовтня 2023 р.) Харків, 2023. С. 123–125.

13. **Юркова А. В.** Особливості формування професійних компетентностей у майбутніх викладачів хореографії. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 5(57). С. 49–53. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10937>.

ABSTRACT

Yurkova A.V. Training of future choreographers in higher education institutions of the Baltic countries. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education/Pedagogy in the specialty 011 Educational Pedagogical Sciences – State Higher Educational Establishment «Donbass State Pedagogical University», Dnipro – Sloviansk, 2024.

In the thesis, on the basis of a thorough analysis of domestic and foreign experience in the field of choreographic and choreographic-pedagogical education, the study of the professional training of choreographers in higher education institutions of the Baltic countries was carried out.

The scientific novelty of the research is that *for the first time* in domestic pedagogical science, the peculiarities of the professional training of choreographers in higher education institutions of the Baltic countries were determined and the comparative analysis of domestic and Baltic choreographic and choreographic-pedagogical education was implemented (normative legal and legislative support, structural components of choreographic education, organization of the educational process, etc.), the main promising directions of using the experience of the Baltic countries in the training of future choreographers in Ukraine were outlined (directing the content of the general training of future choreographers to integration with the educational components of the specialty; development of professional mobility of future specialists in the specialty 024 «Choreography»; introduction of modern training methods into the professional training of future choreographers, including those related to the use of digital and project technologies); the scientific regulations regarding the content of professional training of future choreographers in Ukraine *were improved*; the content of the concepts «choreographic education», «professional skill of a choreographer», «choreographic and pedagogical education», «professional

competence of a choreographer», etc. *was clarified*; the regulations regarding the influence of European trends on the innovative development of choreographic education in Ukraine *were acquired further development*.

The practical significance of the research lies in the preparation of educational and methodological recommendations «Professional training of choreographers: comparative aspects» and in establishing the possibility of using the experience of the Baltic countries to improve the professional training of Ukrainian choreographers. Research materials can be used for the development of educational-professional and pedagogical-scientific interdisciplinary programs, educational and methodological complexes, textbooks, special courses and special seminars for the training of future choreographers, improvement of the evaluation system and planning of students' independent activities. The results of the research will be useful for students, postgraduates and doctoral students in the preparation and conducting of training sessions, as well as for professional development and improvement of the professional competence of choreographers.

A theoretical analysis of the regulatory and legal framework of choreographic and choreographic-pedagogical education in the Baltic countries and Ukraine is carried out in the study, the conceptual and categorical apparatus of the study is defined. The analysis of the normative-legal and scientific-theoretical source base made it possible to testify the attention of the authorities and state institutions to art education in general and to choreography in particular, both in the Baltic countries and in Ukraine. The study of the scientific investigations of domestic and foreign scientists on the history and formation of choreography, the development of professional choreographic education became the theoretical and methodological basis for understanding the key concepts of the study. The activity and contribution of the main representatives of choreographic art, opera and ballet is analyzed; the basic legislative provisions that directly strengthen the development of art education are considered; the contribution of choreographic associations, which promote the development of professional choreographic education and the training of future specialists in the field of art is examined,

which allows to single out historical stages and make certain generalizations about the development of choreographic art and choreographic-pedagogical education in the Baltic countries:

- the close connection of the development of dance art, both folk and professional, with the periods of activation of national movements and the establishment of independence and statehood of each country;

- the unique tradition of holding mass festivals, folk song and dance festivals, which has existed in the Baltic countries since the second half of the 19th century and was included by UNESCO in the list of masterpieces of the intangible cultural heritage of humanity in 2003;

- the significant impact of European traditions on the development of art education in Estonia, Latvia and Lithuania after the accession of the countries to the European Union.

The stages of development of choreographic art and choreographic-pedagogical education in the Baltic countries are characterized. In the historical evolution of the *Estonian* art of choreography and choreography-pedagogical education, 4 stages are distinguished:

- from the earliest times to the middle of the 19th century. - the period of formation of the genre palette and choreographic vocabulary of the national dance of Estonia;

- the second half of the 19th century – the beginning of the 20th century. - the beginning of the scientific and ethnographic study, the recording of the movements of Estonian folk dances;

- The 1920s - the end of the 1980s – the formation and development of the national classical ballet, the activities of Rahel Olbrei and M.-E. Murdamaa;

- from 1991 until now – preservation of national identity as a symbol of self-expression of Estonians.

The cultural and historical stages of the development of choreographic culture and choreographic and pedagogical education in *Latvia* include the following:

- from the earliest times to the middle of the 19th century – the formation of the main genre circle of Latvian dance folklore;
- the second half of the 19th – the beginning of the 20th century – the research and cataloging of Latvian folk dances, the development of classical ballet;
- 1920–1940 and the «Soviet period» of Latvian history – the development of «folk ballet», the flourishing of classical ballet and modern dance;
- the end of the 20th – the beginning of the 21st century – the search for a national dance identity, the flourishing of modern dance and folk stage choreography.

Historical stages of the development of *Lithuanian* choreography are related to the periods of national revival:

- from ancient times to the beginning of the First World War – the period of formation of the genre and style palette of folk dance, the development of a specific choreographic vocabulary;
- the first Lithuanian republic 1918–1940 and Lithuania as a part of the USSR – the formation and development of the classical ballet school of Lithuania, the creation of the national ballet;
- from the time of Lithuania's withdrawal from the USSR to the present day - the period of development of modern dance, bold experiments in the field of dance expressiveness.

It is determined that the development of choreographic art at the modern stage, which began with the withdrawal of Estonia, Latvia and Lithuania from the USSR, in each country follows its own path: in Estonia, the key direction of the development of dance culture is the preservation of national identity; Lithuanian choreography is focused on the development of contemporary dance directions; in Latvia, special attention is paid to movements on the theatrical and dramatic stage.

The peculiarities of the development of modern choreographic and choreographic-pedagogical education in Estonia, Latvia and Lithuania are analyzed. It is assigned that the professional choreographic training of specialists in higher education institutions of the Baltic countries is an integral structural element of continuous choreographic education, which ensures the implementation of various educational tasks and is formed in the educational and artistic field of higher education institutions, vocational and technical education institutions and non-formal education institutions, in which a favorable educational environment has been created for the education of creative personalities through the profile orientation of students and special preparation for continuous choreographic education in each institution. The educational programs for training specialists in the specialty «Choreography» in eight higher education institutions of the Baltic countries are analyzed (Tallinn University, Tartu University, Jazeps Vitols Latvian Academy of Music, Latvian Academy of Culture, Latvian College of Culture, Vilnius University of Applied Sciences, Vytautas Magnus University, Lithuanian Academy of Music and Theatre). It is specified that at the bachelor's level, the main emphasis is placed on the development of practical skills of choreographers in the field of modern, classical and folk dance, at the same time, future masters of choreography are more immersed in the cultural and art history aspects of professional training. The spectrum of professional activity of future choreographers is very diverse: performing, scientific and artistic, pedagogical and methodical activities.

The current state of the development of choreographic and pedagogical education in Ukraine is investigated, in particular, the theoretical aspects of art history and cultural aspects of the development of the domestic dance art of the beginning of the 20th – 21st centuries, the conditions and components of the professional training of future choreographers, the formation of their competencies, etc. are examined. The educational programs of the specialty 024 «Choreography» offered to students at the Higher Education Institutions of Ukraine at the bachelor's and master's levels of higher education are analyzed, it is determined that future

choreographers within the specialty can acquire a certain specialization with additional qualifications («Teacher of professional disciplines», «Artist of modern choreography», «Head of the choreographic team», «Teacher of the elementary art education institution», «Baletmaster of modern choreography», etc.). In addition, the professional training of future specialists in the «Choreography» specialty at the Higher Education Institution in Ukraine depends on the general mission of the educational institution, which is determined by the discrepancy in the list of mandatory disciplines and the diversity of the optional components of educational programs.

A comparative analysis of domestic and Baltic choreographic and choreographic-pedagogical education is carried out:

- regulatory and legislative support, in particular the laws on education of the Baltic countries and Ukraine, the Law on Cultural Funds of Estonia, the Regulation on the Latvian National Cultural Center, the general program of artistic education of Lithuania, education standards, other documents;

- structural components of choreographic education, which made it possible to single out the main forms of choreographic education in the Baltic countries (general choreographic education, specialized (artistic and performing) choreographic education, choreographic and pedagogical education) and in Ukraine (study of choreography as a component of general artistic education; primary artistic education in art schools , vocational higher education in colleges and schools, higher choreographic education); it has been deduced that the European practice of training choreographers clearly distinguishes between the training of specialists of a broad profile (the so-called general choreographic education) and narrow specialization (specialized or artistic choreographic education);

- organization of the educational process of training choreographers in higher education institutions of the Baltic countries and Ukraine, which made it possible to find out that in Ukraine choreographers are trained in two specialties

(024 «Choreography» and 014 «Secondary education (Choreography)») and two fields of knowledge, respectively (02 Culture and art and 01 Education / Pedagogy), at the same time in the Baltic countries, the training of choreographers is concentrated mainly in the artistic direction.

The methodological basis for the development of choreographic and choreographic-pedagogical education in higher education institutions of the Baltic countries is an interdependent interaction of competence, praxeological, axiological and synergistic approaches.

The main perspective directions of using the experience of the Baltic countries in the training of future choreographers in Ukraine are outlined (directing the content of the general training of future choreographers to integration with the educational components of the specialty; development of professional mobility of future specialists in the specialty 024 «Choreography»; introduction of modern training methods into the professional training of future choreographers, including those related to the use of digital and project technologies).

Therefore, the analysis of the experience of professional training of future choreographers in higher education institutions of the Baltic countries, the extrapolation of its constructive ideas into the system of choreographic and choreographic-pedagogical education of Ukraine is a perspective direction for the development of domestic art education, which fully corresponds to the current trends of European educational integration.

Key words: higher education, higher education institutions, professional training, choreography, art, innovations, art education, art history discourse, choreographic-pedagogical education, choreographic-pedagogical activity, future choreographers, choreography teacher, professional competence of future choreographers, praxeological approach, axiological approach, synergistic approach, comparative analysis, Baltic countries, Ukraine, European integration.

LIST OF THE APPLICANT'S PUBLISHED PAPERS

Scientific papers in professional scientific editions of Ukraine:

1. **Maksymiuk A. V.**, Beskorsa O. S. (2020). Student self-governance as a way of empowerment in the system of higher education. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty – Professionalism of the teacher: theoretical and methodological aspects*, 12, 112–120. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.12.2020.206742> [in Ukrainian].
2. **Maksymiuk A. V.**, Havrilova L. G. (2021). Teoretychni aspekty profesiinoi pidhotovky khoreohrafiv v Lytvi: analiz khoreorafichno-pedahohichnykh doslidzhen [Theoretical aspects of professional training of choreographers in Lithuania: analysis of choreographic and pedagogical studies]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*, 46(1), 187–193. DOI: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/46_2021/part_1/29.pdf [in Ukrainian].
3. **Yurkova A. V.** (2023). Analiz suchasnykh khoreorafichno-pedahohichnykh doslidzhen Estonii: problemy zberezhenia natsionalnoi identychnosti tantsiuvalnoho mystetstva [Analysis of modern choreographic and pedagogical studies in Estonia: problems of preserving the national identity of dance art]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty – Professionalism of the teacher: theoretical and methodological aspects*, 18, 161–174. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.18.2022.272681> [in Ukrainian].
4. **Maksymiuk A. V.** (2023). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky khoreohrafiv v Latvii: ohliad khoreorafichno-pedahohichnykh doslidzhen [Peculiarities of professional training of choreographers in Latvia: an overview of choreographic and pedagogical studies]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty – Means of educational and research work*, 60, 102–110. DOI: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/13532> [in Ukrainian].

Scientific papers certifying the approbation of the dissertation materials:

5. **Maksymiuk A. V.** (2021). Analiz suchasnoho stanu profesiinoi pidhotovky khoreohrafiv v Ukraini [Analysis of the current state of professional training of choreographers in Ukraine]. *Perspektyvni napriamy suchasnoi nauky ta osvity: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Prospective directions of modern science and education: Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 134–137). Sloviansk: Vydavnytstvo “Papyrus” [in Ukrainian].

6. **Maksymiuk A. V.** (2021). Teoretychni aspekty formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh khoreohrafiv v Ukraini [Theoretical aspects of formation of professional competence of future choreographers in Ukraine]. *Synerhiia formalnoi, neformalnoi ta dualnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv doskilnoi ta pochatkovoї osvity : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu – Synergy of formal, informal and dual education of future specialists in preschool and primary education: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference with international participation* (pp. 61–63). Chernihiv [in Ukrainian].

7. **Maksymiuk A. V.** (2022). Rozvytok khoreohrafichnoi osvity ta osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh khoreohrafiv u Latvii [Development of choreographic education and features of professional training of future choreographers in Latvia]. *Perspektyvni napriamy suchasnoi nauky ta osvity: Materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Prospective directions of modern science and education: Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference* (pp. 42–44). Sloviansk: Vydavnytstvo “Papyrus” [in Ukrainian].

8. **Maksymiuk A. V.** (2022). Profesiina pidhotovka maibutnikh khoreohrafiv v krainakh Baltii [Professional training of future choreographers in the Baltic countries]. *Stratehii modernizatsii pedahohichnoi osvity v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho soiuzu: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi*

konferentsii – Strategies for the Modernization of Teacher Education in Ukraine and the European Union: Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference (pp. 81–85). Chernivtsi [in Ukrainian].

9. **Maksymiuk A. V.** (2022). Yevropeiskyi dosvid profesiinoi pidhotovky maibutnikh khoreohrafiv u ZVO v krainakh Baltii [European experience of professional training of future choreographers in higher education institutions in the Baltic countries]. *Tsinnisni oriientyry v suchasni osviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii – Value orientations in modern education: theoretical analysis and practical experience: materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference* (pp. 176–180). Dnipro [in Ukrainian].

10. **Yurkova A. V.** (2023). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh khoreohrafiv v osvitnomu protsesi zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy [Features of professional training of future choreographers in the educational process of higher education institutions of Ukraine]. *Aktualni problemy formuvannia tvorchoi osobystosti pedahoha v konteksti nastupnosti doshkilnoi ta pochatkovoї osvity: zbirnyk materialiv VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii – Actual problems of the formation of the teacher's creative personality in the context of the continuity of preschool and primary education: Proceedings of the VII International Scientific and Practical Internet Conference* (pp. 306–309). Vinnytsia [in Ukrainian].

11. **Yurkova A. V.** (2023). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh khoreohrafiv v krainakh Baltii [Features of the training of future choreographers in the Baltic countries]. *Profesionalizm pedahoha v umovakh yevropeiskyykh tsyfrovyykh innovatsii: materialy Mizhnarodnoi onlain-konferentsii – Professionalism of the teacher in the context of European digital innovations: Materials of the International Online Conference* (pp. 204–207). Sloviansk, Dnipro [in Ukrainian].

12. **Yurkova A. V.** (2023). Osoblyvosti suchasnoho rozvytku khoreohrafichnoi osvity v Ukraini [Features of the modern development of

choreographic education in Ukraine]. *Chas mystetskoï osvity: materialy KhIII Vseukrainskoï naukovo-praktychnoi konferentsii – The time of art education: Materials of the 13th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 123–125). Kharkiv [in Ukrainian].

13. **Yurkova A. V.** (2023). Osoblyvosti formuvannia profesiinykh kompetentnosti u maibutnikh vykladachiv khoreohrafii [Peculiarities of the formation of professional competences in future teachers of choreography]. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*, 5(57), 49–53. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10937> [in Ukrainian]

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ЗМІСТ	22
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	24
ВСТУП	25
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ ТА В УКРАЇНІ	34
1.1. Теоретичний аналіз нормативно-правової бази хореографічно-педагогічної освіти та понятійно-категоріального апарату дослідження....	34
1.2. Розвиток хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії: історія та сучасність	68
1.2.1. Розвиток мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти Естонії: проблеми збереження національної ідентичності танцювального мистецтва.....	69
1.2.2. Особливості розвитку танцювального мистецтва та хореографічна освіта в Латвії.....	83
1.2.3. Теоретичні аспекти розвитку хореографічного мистецтва та професійної підготовки хореографів в Литві.....	97
Висновки до першого розділу.....	114
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ ТА УКРАЇНИ	118
2.1. Наукове осмислення особливостей розвитку сучасної хореографічної освіти в країнах Балтії	118
2.2. Аналіз сучасного стану розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні.....	149
2.2.1. Вивчення розвитку мистецтвознавчих та культурологічних аспектів танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.....	149
2.2.2. Умови, підходи та компоненти професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні.....	157
2.2.3. Формування компетентностей у майбутніх викладачів хореографії	164

2.2.4. Засоби впливу на освітній процес хореографічної підготовки.....	178
2.2.5. Загальні аспекти розвитку хореографічної освіти в Україні.....	183
2.3. Аналіз освітніх програм з хореографії в закладах вищої освіти України	193
2.4. Порівняльний аналіз професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії та України, рекомендації щодо імплементації європейського конструктивного досвіду в Україні.....	207
Висновки до розділу 2	218
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	221
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	227
ДОДАТКИ.....	273

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- EHIS – Eesti Hariduse Infosüsteem/ Естонська інформаційна система освіти
- ETA – Eesti Tantsuagentuur/ Естонська танцювальна агенція
- ETA – Eesti Teatri Agentuur/ Естонське театральне агентство
- JVLMA – Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas/Латвійська академія музики імені Язепа Вітолса
- HA – Horeogrāfu asociāciju/Асоціація хореографів
- KM – Kultūras ministrija/Міністерство культури
- KM – Kultuuriministeerium/Міністерство культури
- LDP – Latvijas Dejas padome/Латвійська рада танцю
- LKA – Latvijas Kultūras akadēmija/Латвійська академія культури
- LNKC – Lietuvos nacionalinis kultūros centras/Литовський національний культурний центр
- LNOB – Latvijas Nacionālā Opera un Balets/Латвійський національний театр опери та балету
- VKF – Valsts kultūrkapitāla fonds/Державний фонд культурного капіталу

ВСТУП

Актуальність дослідження. На етапі глобалізації, євроінтеграції та реформування української освіти підготовка фахівців у вищих навчальних закладах потребує суттєвого переосмислення підходів з урахуванням досвіду розвинених країн у відповідних галузях. Основні підходи в цьому процесі визначені у низці урядових документів, зокрема: Законі України «Про освіту» [162], Законі України «Про вищу освіту» [154], Наказі «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах» [155], Наказі міністерства культури України «Про затвердження Положення про мистецьку школу» [157], Рекомендаціях 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» [166].

Згідно Закону України «Про освіту» (від 05.09.2017 р. № 2145 – VIII) [162], Розділ II Структура освіти, Ст. 21 мистецька освіта належить до спеціалізованої освіти. Це освіта мистецького спрямування, яка може здобуватися в рамках формальної, неформальної, інформальної освіти, спрямована на здобуття компетентностей у відповідній сфері професійної діяльності під час навчання у безперервному інтегрованому освітньому процесі на кількох або всіх рівнях освіти та потребує раннього виявлення і розвитку індивідуальних здібностей. Мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну

художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва.

Мистецька освіта переживає наразі період оновлення. Прийнято Наказ від 09.08.2018 № 686 «Про затвердження положення про мистецьку школу» [157], яким визначено нові підходи до вітчизняної мистецької освіти, що стосується і хореографічної освіти також.

Згідно з названим документом суттєві зміни мають відбутися в ланці початкової мистецької освіти, в умовах оновленої мистецької школи починається загальна мистецька, у тому числі й хореографічна, підготовка майбутніх фахівців. Галузь вищої мистецької освіти поки що гальмує процес реформування. Можливо, що причини цього полягають у відокремленості від світового мистецько-педагогічного досвіду.

З огляду на це цінним є вивчення досвіду європейських країн, що мають характерну практику розвитку навичок у процесі професійної підготовки фахівців з хореографії, зокрема Латвії, Литви та Естонії. Звернення до досвіду країн Балтії в цій галузі зумовлено низкою чинників: визнаною високою репутацією фахівців європейської хореографічної школи, значними видатками бюджету на вищу освіту та культурний розвиток, розгалуженою ресурсною системою підготовки фахівців, індивідуалізацією навчання та його практичною орієнтованістю.

Лише кілька українських дослідників працюють над питанням професійного розвитку в галузі хореографії та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії. Історію становлення та розвиток сучасного танцю у Литві розглянули О. Бігус [12] та Л. Волинець [38]. Розвиток хореографічно-педагогічної освіти на пострадянському просторі розкрито у роботі Ю. Горських [169]. Саме тому, ми приходимо до висновку, що в українському порівняльно-педагогічному полі досвід балтійських країн щодо професійної підготовки фахівців з хореографії комплексно не вивчено.

З проведеного наукового дослідження можна констатувати, що науковці країн Балтії вивчають питання професійної підготовки майбутніх хореографів за такими напрямками:

– аналіз та оцінка історичного становлення та сучасного стану народної хореографії та професійної хореографічної освіти (I. Ekmanis [283], J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare [269], R. Spalva [398; 394; 392], A. Treimane [407], D. Jonīte [299; 300], V. Banevičiūtė [260; 261; 262; 263], J. Kudinovienė [264; 265; 266], A. Jankauskas [294], M. Jonilienė та V. Baltušnikienė [298], I. Jonutyte та D. Binkauskaitė [301], J. Gelžinienė [301], S. Kapper [303; 305; 307], H. Einasto [280; 279], I. Zajedova, E. Rūūtel, A. Arraste, K. Järvela [250], K. Krause [314], S. Nemeržitski, I. Zajedova [360], H. Einasto i E. Lagle [282]).

– дослідження професійних здібностей хореографа, його особистісних якостей, балетмейстерської й загально-гуманітарної освіченості та формування професійної майстерності (S. Org [364], A. Sööt [387], E. Viskus [386], L. Siitan [383], S. Vītola [419], R. Spalva [393], I. Gaile [285], P. Jēgere [297], E. Rimeikytė [373], V. Banevičiūtė [260], A. Šidlauskaitė та J. Kudinovienė [316], D. Binkauskaitė та J. Gelžinienė, V. Kupčiūnė [322]).

Українські науковці також занурюються у специфіку хореографічної творчої діяльності, вивчають особливості хореографічно-педагогічної освіти як відокремленої гілки мистецької освіти. Слід відзначити наукові розвідки Л. Андрощук [1–6], Т. Благової [18; 20; 21], Л. Волошиної [40], Н. Добролюбової [55], Т. Зузяк, Т. Грінченко та О. Мацюк [67], С. Калашник [70], О. Козачук та Л. Косаковської [83], С. Куценко [88], Л. Лебедик [90], О. Мартиненко [170], Т. Медвідь [119], Г. Ніколаї та О. Ребрової [133], О. Пархоменка [140], Ю. Ростовської [171], О. Скрипник [175], Ю. Тараненко [185–187], С. Твердохліба [189], О. Тіщенко [194], О. Хвещевської [210], С. Шехавцової [237], К. Юр'євої [424], які аналізують актуальні питання професійної підготовки майбутніх хореографів в системі хореографічно-

педагогічної освіти в Україні; роботі з дитячим хореографічним колективом присвячені дослідження К. Булаги [27], О. Бурлі [28], В. Годовського та В. Арабської [46], Ю. Гончаренко [48], Т. Дорошенко та Л. Лисенко [59], К. Зозулі [66], Б. Колногузенко [84], О. Мартиненко [109], Л. Онофрійчук та ін [136], О. Теплової та ін [190], Т. Царик та Л. Боремчук [215]; історичні аспекти розвитку вітчизняної хореографії висвітлено в роботах Т. Благової [17; 19], О. Верещагіної-Білявської [33], Н. Горбатової [50], Ю. Горських [169], М. Марушки [115], Ю. Москвічової та М. Сушицького [126], Ю. Станішевського [178–180], О. Шабаліної [232]; особливості хореографічної лексики українських народних танців докладно вивчено В. Гордєєвим [51], О. Квецко [73], Н. Марусик [114], Л. Щур [238] та ін.

Теоретичний аналіз джерельної бази дає підстави для визначення низки *суперечностей*, а саме між:

- необхідністю підвищення якості вищої хореографічної освіти в Україні та відсутністю інноваційних методів її підвищення та відповідних методичних матеріалів;
- важливістю вивчення європейського мистецького досвіду і підвищенням престижу мистецького поля та браком ресурсів і механізмів для забезпечення визнання його важливості;
- інтеграційними тенденціями системи вищої освіти балтійських країн та України до світового освітнього простору та необхідністю збереження національних традиційних особливостей хореографічного мистецтва та виконавських традицій для виховання зростаючого покоління.

Виходячи із актуальності окресленої проблеми, обрано тему дослідження **«Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і практики початкової освіти в межах комплексної теми дослідження

«Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313), а також кафедри педагогіки вищої школи в межах реалізації комплексної наукової програми дослідження «Гуманізація навчально-виховного процесу у вищій школі» (номер державної реєстрації – 0114U001251) ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ). Тему дисертаційної роботи затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 4 від 17 грудня 2020 року). Тему дисертаційної роботи уточнено та перезатверджено на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 2 від 19 жовтня 2023 року).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців-хореографів у країнах Балтії.

Предмет дослідження – досвід хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії та можливості його використання в підготовці майбутніх хореографів в Україні.

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу історико-культурологічних та науково-педагогічних особливостей професійної підготовки хореографів у країнах Балтії та виявленні можливостей їх використання у хореографічній освіті в Україні.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі **завдання**:

1. Здійснити теоретичний аналіз нормативно-правової бази хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії та Україні, визначити понятійно-категоріальний апарат дослідження.
2. Охарактеризувати етапи розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії.
3. Проаналізувати особливості розвитку сучасної хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в Естонії, Латвії та Литві.
4. Дослідити сучасний стан розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні.

5. Здійснити порівняльний аналіз професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії та України, надати рекомендації щодо імплементації європейського конструктивного досвіду в Україні.

Для досягнення поставленої мети й виконання визначених завдань було використано комплекс **методів дослідження**:

- *теоретичні*: теоретичний аналіз хореографічно-педагогічних, нормативно-правових та законодавчих літературних джерел для визначення поняттєво-термінологічного апарату; бібліографічний аналіз, порівняння й узагальнення для виявлення особливостей професійної підготовки хореографів у балтійських країнах,

- *конкретнонаукові*: пошуково-бібліографічний метод для аналізу, систематизації та класифікації джерел із теми дослідження; ретроспективний метод для дослідження історичних етапів та особливостей становлення й розвитку професійної хореографічної освіти у Литві, Латвії та Естонії; логіко-системний метод для встановлення логічних зв'язків між суспільно-історичними умовами і вищою хореографічною освітою в країнах Балтії в синхронній площині на різних етапах її розвитку;

- *прогностичні*: визначення взаємних перспективних напрямів мистецького, творчого використання педагогічно цінних теоретичних і практичних доробок з формування професійної хореографічно-педагогічної майстерності фахівців хореографічного мистецтва.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що

- *уперше* у вітчизняній педагогічній науці визначено особливості професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії та здійснено компаративний аналіз вітчизняної та балтійської хореографічної і хореографічно-педагогічної освіти (нормативно-правового та законодавчого забезпечення, структурних компонентів хореографічної освіти, організації освітнього процесу та ін.), окреслено основні перспективні напрями

використання досвіду країн Балтії у підготовці майбутніх хореографів в Україні (спрямування змісту загальної підготовки майбутніх хореографів на інтеграцію із освітніми компонентами фахового спрямування; розвиток професійної мобільності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія»; запровадження в професійну підготовку майбутніх хореографів сучасних методів навчання, у тому числі пов'язаних із використанням цифрових та проєктних технологій);

– *удосконалено* наукові положення щодо змісту професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні; *уточнено* зміст понять «хореографічна освіта», «професійна майстерність хореографа», «хореографічно-педагогічна освіта», «професійна компетентність хореографа» та ін.;

– *подальшого розвитку* набули положення щодо впливу європейських тенденцій на інноваційний розвиток хореографічної освіти в Україні.

Практичне значення дослідження полягає у підготовці навчально-методичних рекомендацій «Професійна підготовка хореографів: порівняльні аспекти» та у встановленні можливості використання досвіду країн Балтії для вдосконалення професійної підготовки українських хореографів. Матеріали дослідження можуть бути використані для розробки освітньо-професійних та педагогічно-наукових міждисциплінарних програм, навчально-методичних комплексів, підручників, спецкурсів і спецсемінарів для підготовки майбутніх хореографів, удосконалення системи оцінювання та планування самостійної діяльності студентів. Результати дослідження будуть корисними для студентів, аспірантів і докторантів у підготовці та проведенні навчальних занять, а також для професійного розвитку та підвищення фахової компетентності хореографів.

Особистий внесок здобувача в працях, опублікованих у співавторстві. Одержані автором результати є самостійним внеском у

вивчення досвіду хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії та можливості його використання у підготовці майбутніх хореографів в Україні. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні основних ідей і положень досліджуваної проблематики. Тож у статті [9] схарактеризовано специфіку студентського самоврядування в контексті вищої хореографічної освіти; у статті [44] виконано огляд закладів вищої освіти, в яких готують майбутніх хореографів, та розглянуто заклади неформальної освіти в Литві, де можна здобути хореографічні навички.

Апробація результатів дослідження. Матеріали роботи та результати дослідження обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах різних рівнів упродовж 2021–2023 рр., зокрема: *міжнародних* – «Developing democracy in teacher education in Ukraine, Norway and Palestine» (Drammen, Norway, 2021), «Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та країнах Європейського союзу» (Чернівці, 2022), «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (Вінниця, 2023), «Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій» (Слов'янськ, Дніпро, 2023); *всеукраїнських* – «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2021, 2022), «Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти» (Чернігів, 2021), «Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Дніпро, 2022), «Час мистецької освіти» (Харків, 2023), Онлайн-дискусія (дебати) в межах реалізації проекту за напрямом Jean Monnet Module Програми Європейського Союзу Еразмус + «Україна – ЄС: міжкультурна комунікація в освіті» (Слов'янськ, 2021).

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний

університет» (довідка № 03-10-836 від 22.11.2023 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка № 1714/01 від 21.22.2023 р.), Університету імені Альфреда Нобеля (довідка № 519 від 20.10.2023 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображено в 13 публікаціях (з них 11 – одноосібних), зокрема: 4 статті в наукових фахових виданнях України; 9 публікацій апробаційного характеру (матеріали конференцій та інші видання).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (427 найменувань, зокрема 182 іноземними мовами), 4 додатків на 55 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 328 сторінок, основний текст – 202 сторінки. Робота містить 2 таблиці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ ТА В УКРАЇНІ

1.1. Теоретичний аналіз нормативно-правової бази хореографічно-педагогічної освіти та понятійно-категоріального апарату дослідження

Хореографічне мистецтво має багатовікову історію. Його витoki лежать у прагненні людини до ритмічного руху, потребі висловлювати емоції засобами пластики. Унікальність хореографічного мистецтва визначається різноманітністю його впливу на людину, виходячи з природи танцю як синтетичного виду мистецтва. Хореографія надихає на самовдосконалення та постійний розвиток, впливаючи за допомогою музики на емоційний розвиток особистості та на фізичне вдосконалення людського тіла, духовне виховання. Розвиток хореографічного мистецтва в кожній країні має свою специфіку, обумовлену історичними особливостями, формуванням національних хореографічних традицій, жанрової палітри, танцювальної лексики тощо. З урахуванням національної специфіки розвиваються в кожній країні і наука про хореографічне мистецтво, і хореографічна педагогіка.

Розглянемо нормативно-правове й законодавче забезпечення, а також реальний стан розвитку мистецької, зокрема хореографічної, освіти країн Балтії та України.

В *Естонії* загальною мистецькою освітою опікуються Міністерство освіти і науки [286] та Міністерство культури [320], яким розроблено План організації систематичного забезпечення базової і додаткової освіти вчителів аматорських шкіл. Загалом додаткова освіта для працівників культури

забезпечується Центром розвитку та освіти через народну культуру при Міністерстві культури. Згідно з даними 2003 року в Естонії налічувалось 95 аматорських шкіл, які надавали музичну та художню освіту. Цей показник має тенденцію до зростання у зв'язку з зацікавленістю батьків у наданні дітям мистецької освіти в більшому обсязі, ніж у загальноосвітній школі [38].

У контексті Естонії заклади, що пропонують освіту за інтересами, повинні дотримуватися стандарту освіти за інтересами, затвердженого Міністерством освіти та науки [286], який «визначає єдині вимоги до освіти за інтересами в Естонії та є основним документом для шкіл за інтересами, що дозволяє отримати освіту за інтересами, поширюється на всі школи за інтересами, незалежно від правового статусу школи за інтересами» (Закон про школу за інтересами [290]) [337].

Заклад, який пропонує навчання за інтересами, має право працювати як школа за інтересами, якщо він зареєстрований в Eesti Hariduse Infosüsteem (Естонська інформаційна система освіти, EHIS) [274]. Відповідно до Закону про школу за інтересами (§ 4) [290], «назва школи за інтересами не повинна вводити в оману щодо мети, діяльності, власника школи, юридичної форми та освіти, отриманої в школі за інтересами». У випадку університету спеціальні освітні стандарти були встановлені Міністерством освіти та науки [286], яких навчальний заклад повинен дотримуватися при підготовці своїх навчальних програм (Закон про освіту Естонської Республіки [278]) [337].

Згідно Закону про культурні фонди Естонії [275] «народна культура включає народне мистецтво, у тому числі традиційне (фольклорне) народне мистецтво, громадське життя та вільну освіту». А завданнями культурного фонду є:

– підтримка проектів сприяння, впровадження та популяризації мистецтва і спорту, творчі об'єднання, наукові дослідження з питань культури і спорту та сприяння розвитку мистецтва, народної культури та фізичної культури і спорту;

- підтримка видатних діячів мистецтва і спорту, їх сімей у разі смерті діячів мистецтва і спорту;
- підтримка талановитих осіб, які розвиваються, у певній культурній чи спортивній сфері та надання їм можливості на самовдосконалення;
- сприяння фіксації пам'яті діячів мистецтва та спорту;
- сприяння будівництву та реконструкції культурних споруд національного значення.

Важливим компонентом впливу на розвиток хореографічної освіти можемо вважати Закон про національну оперу [370], метою якого являється популяризація естонської національної театральної та музичної культури, популяризація та впровадження її в Естонії та за кордоном, а також надання доступу до досягнень світової музичної та театральної культури в Естонії.

Завданнями Національної опери є:

- 1) регулярна організація публічних показів творів, створених в опері, балеті, опереті та музичних жанрах, у формі вистав і концертів;
- 2) забезпечення високого художнього рівня вистав і концертів;
- 3) цілеспрямована пропаганда репертуару оригінального естонського музичного театру, замовлення нових творів у авторів і використання цих творів;
- 4) представлення через вистави та концерти цінних творів світової музично-театральної культури та запрошених виконавців високого рівня;
- 5) представлення своїх виступів і співаків, танцюристів і музикантів за кордоном;
- 6) Забезпечення реалізації підготовлених в Естонії співаків, танцюристів і музикантів, надання їм подальшої освіти;
- 7) створення умов для творчого розвитку художнього колективу Національної опери;
- 8) організація запису своїх виступів і концертів;

9) участь у міжнародному співробітництві музичних театрів.

Не менш важливим фактором розвитку професійної хореографічної освіти в Естонії є створення Естонської танцювальної агенції (Eesti Tantsuagentuur [276]) та Естонського театрального агенства (Eesti Teatri Agentuur [277]).

Естонська танцювальна агенція (ЕТА) була заснована в 1998 році . під керівництвом молодих хореографів і танцюристів, завданням яких було координування і розвиток танцювального життя Естонії, надання танцюристам і хореографам можливості для творчості та роботи.

Місія ЕТА полягає в забезпеченні стабільності та якості танцювального мистецтва в Естонії, пропонуючи сучасну та професійну танцювальну освіту, творчі можливості та можливості виступу для артистів танцю, викладачів танців та дітей і молоді, які займаються танцями.

На даний момент ЕТА є єдиною організацією в Естонії, діяльність якої включає всі основні напрямки танцювального мистецтва: підготовка танцюристів, творча діяльність, виконавська діяльність, загальноестонський обмін інформацією та співпраця, підвищення стійкості танцювального мистецтва на регіональному рівні через серію сучасних танцювальних постановок Tantsutuур та діяльність фестивалю School Dance.

Для досягнення різних цілей ЕТА об'єднує діяльність чотирьох підрозділів: ЕТА Tantsukool, Koolitans festival, festival Koolitants, Revüüteater Starlight Cabaret, Tantsutuур. У своїй діяльності ЕТА дотримується загальноновизнаних принципів етичної діяльності громадських об'єднань та спільних цінностей:

1. Професіоналізм – виконання усіх заходів базується на запланованих цілях, обґрунтованості та необхідності діяльності. Весь процес роботи продуманий і орієнтований на бажаний результат. ЕТА вважає кваліфікацію, навички та досвід співробітників важливими для забезпечення найкращої якості для цільової групи в усіх сферах діяльності.

2. Сучасність – обізнаність про те, що відбувається у світі та сфері хореографії, безперервна діяльність з розвитку як на рівні організації, так і на рівні співробітників. Співпраця з іншими особами та організаціями зі схожими інтересами для обміну інформацією та досвідом.

3. Відкритість – ЕТА веде активний діалог з окремими особами та організаціями, які цінують мистецтво танцю, приймаючи та віддаючи перевагу відмінностям (стилям, відмінностям поглядів, різним мистецтвам тощо). Щоденна готовність та підтримка ініціатив та мистецьких проєктів, що впливають із потреб професійної сфери.

Естонська танцювальна агенція координує програми виступів театрального залу ЕТА та TantsuMENÜÜ, Шкільного танцювального фестивалю з додатковими заходами, діяльність ЕТА Tantsukooli, Revüiteater Starligt Cabaret та Tantsuansambli Lee, а також платформи творчості та розвитку TantsuRUUM у співпраці з естонськими артистами танцю.

TantsuMENÜÜ проводить танцювальні вистави по всій Естонії під керівництвом Естонського агентства танцю та місцевих культурних організаторів. Програма походить від міжнародної мережі співробітництва SPARSE, метою якої є винесення танцювальних вистав за межі великих центрів.

Festival Koolitants – це всеестонсько популярний фестиваль танцювального мистецтва та танцювальної освіти, який об'єднує тисячі молодих танцюристів з оригінальними танцями та дає Koolitantsu Kompaniis можливість співпрацювати та виступати під керівництвом професійних хореографів. Разом з кінофестивалем «Pimedate Ööde» (Темні ночі) була організована програма танцювального кіно від Just Film, де були показані фільми за участю юних танцюристів, творцями яких є самі танцюристи або відомі хореографи.

TantsuRUUM – це центр підтримки та місце зустрічі професіоналів танцю, який створює цілісну поверхню для спільного контакту, залучення до

творчості в танцювальній студії, обміну досвідом під час руху SEASON, спільного розвитку та обговорення танцювальної сцени.

ETA Компанії пропонує різноманітні можливості для професійного розвитку танцюристів через навчальну програму, творчі та виробничі процеси. Компанія співпрацює з відомими хореографами та артистами танцю з Естонії та за кордоном, щоб запропонувати високоякісний танцювальний досвід.

Revüüteater Starligt Cabaret об'єднує професіоналів естонської танцювальної агенції з більш ніж 20-річним досвідом роботи в цій сфері. Театральна трупа ревію з постійним складом артистів, що складається з найкращих акторів у цій галузі в Естонії, пропонує класичні розважальні вар'єте в ресторані Merineitsi Original Sokos Hotel Viru.

Lee – це танцювальний колектив, де вважається важливим, щоб кожен бажаючий міг танцювати естонський народний танець. Основну частину репертуару Lee складають танці Maido Saare та Maria Uppin-Sarve, їхній творчий почерк також сформував унікальну самобутність ансамблю. Протягом сезону танцюристи Lee часто беруть участь у створенні танцювальних постанов, тим самим дізнаючись про творчу сторону народних танців [276].

Фундація Eesti Teatri Agentuur була заснована в 2007 році асоціацією театрів Естонії та Асоціацією театральних установ Естонії.

ETA виникла в результаті злиття двох раніше діючих організацій – OÜ Eesti Näitemänguagentuur (заснована в 1994 році, акціонери Естонська держава та міська влада Таллінна) та MTÜ Teatriliidu Teabekeskus (заснована в 2001 році Teatriliidu), яка була спричинена бажанням консолідувати допоміжні послуги у сфері виконавського мистецтва в одну організацію і тим самим підвищити якість уже пропонованих послуг і розширити їх обсяг. ETA взяла на себе права та обов'язки обох закладів і відраховує свій час роботи з моменту заснування театрального агентства в 1994 році .

ЕТА також виступає представником Естонського центру Міжнародного інституту театру (International Theatre Institute [291]). Театральний інститут був заснований у 1948 році в Празі, а Естонія є членом ІТІ з 1992 року. Президентом Естонського центру ІТІ є Anu Lamp.

У 2009–2013 роках агентство також виступало в якості контактного пункту з питань культури Естонії (Eesti Kultuuri Kontaktpunktina) та під керівництвом Marion Ründali, надало інформацію про програму культурного співробітництва Європейського Союзу «Kultuur». У 2014 році стартувала нова рамкова програма Loov Euroopa, яка об'єднує раніше окремі програми Kultuur, MEDIA та MEDIA Mundus.

У 2012 – 2013 роках агентство працювало над експортним проєктом «Розвиток сфери виконавських мистецтв і вихід на обрані цільові ринки з метою збільшення експортного обороту бенефіціарів» (Etendus kunstide valdkonna arendamine ning valitud sihtturgudele sisenemine eesmärgiga kasvatada kasusaajate ekspordikäivet). Проєкт, підтриманий Фондом розвитку підприємництва (EAS), координували Ott Karulin і Paul Piik.

Основну нормативно-правову базу в галузі мистецтва в Латвії становлять нормативно-правові акти у сфері освіти, зокрема три закони: Закон про освіту [293], Закон про професійно-технічну освіту [368], Закон про університети [253], а також ряд постанов Кабінету Міністрів (КМ) [332], які детально визначають процедури управління та фінансування всього сектору освіти, якість (включаючи створення програм, кваліфікацію педагогів тощо) та інші питання.

За тлумаченням Закону про освіту Латвії [293] стаття 1, пункти 20, 20¹: «Професійна освіта – практична та теоретична підготовка до діяльності за певною професією, здобуття професійної кваліфікації та підвищення професійної компетентності. Професійно-орієнтована освіта – систематизоване набуття знань і вмінь, а також формування ціннісних орієнтацій у мистецтві, культурі чи спорті поряд із рівнем початкової або середньої освіти, що дає можливість підготуватися до здобуття професійно-

технічної освіти в обраному напрямі» [293]. Тож хореографічна освіта належить до професійно-орієнтованої освіти. Згідно Закону про освіту, стаття 38, існують такі типи освітніх програм, що безпосередньо стосується мистецької освіти:

- 1) загальноосвітні програми;
- 2) програми професійної освіти, у тому числі програми фахової передвищої освіти або програми професійного навчання;
- 3) академічні освітні програми або навчальні програми;
- 4) програми підвищення кваліфікації;
- 5) освітні програми за інтересами;
- 6) програми неформальної освіти.

Стаття 44 Закону про освіту розтлумачує програми професійної освіти як такі, що дають можливість отримати відповідний рівень професійної кваліфікації, підвищити професійну компетентність, а також отримати відповідний рівень академічної кваліфікації та професійної кваліфікації. Вимоги до реалізації програм професійної освіти, у тому числі програм професійної передвищої освіти або програм професійного навчання, відповідно до їх типу та рівня освіти визначаються Законом про професійну освіту [368] та Законом про університети [253].

Чинний Закон Латвійської Республіки про освіту [293] встановлює, що неформальна освіта – це навчання за різними програмами для задоволення освітніх потреб, підвищення кваліфікації та набуття додаткової компетентності, за винятком програм формальної освіти.

Ця форма навчання включає наступні рівні навчання:

- дошкільна освіта. Її мета – допомогти дитині задовольнити природні, культурні, а також етнічні, соціальні та пізнавальні потреби;
- шкільна освіта, мета якої – допомогти дитині підготуватися до успішного навчання за програмою початкової освіти;

- інше неформальне навчання дітей. Її мета – задовольнити потреби студентів у знаннях, освіті та самовираженні, допомогти їм стати активними членами суспільства. Метою освіти, що доповнює формальну освіту, є систематичне розширення знань у певній галузі, зміцнення вмінь і навичок, набуття особистістю додаткових предметних компетентностей відповідно до довгострокових програм;

- неформальна освіта дорослих, мета якої – надати людині можливість навчатися протягом усього життя, задовольняти пізнавальні потреби, підвищувати набуту кваліфікацію, здобувати додаткові кваліфікації [259].

Також, важливим вважаємо Положення про Латвійський національний культурний центр [332].

Національний культурний центр Латвії – є установою безпосереднього управління, підпорядкованою Міністру культури. Міністр культури здійснює свої повноваження через Міністерство культури [318]. Метою діяльності центру є реалізація державної політики у сферах культурно-креативної індустрії освіти, нематеріальної культурної спадщини, традицій фестивалів пісні і танцю, пов’язаного з ними народного мистецтва.

Центр виконує такі функції:

- реалізовує освітню політику культури та креативних індустрій, сприяючи розвитку освіти культури та креативних індустрій;
- координує збереження та розвиток нематеріальної культурної спадщини Латвії;
- сприяє розмаїттю та безперервності процесу народного мистецтва, заохочення громадськості до активної участі у створенні та збереженні культурних цінностей;
- сприяє збереженню традицій фестивалів пісні та танцю, як шедевру усної та нематеріальної культурної спадщини людства;
- виконує інші функції, визначені нормативно-правовими актами.

Система професійної культурної освіти в Латвії складається з державних, місцевих та приватних навчальних закладів, які реалізують професійно-орієнтовані програми середньої та вищої освіти. Вони забезпечують підготовку професійних артистів, музикантів, танцюристів, фахівців сфери культури та викладацького складу [321].

У 2013 році з ініціативи Міністерства культури Латвії [318] було створено *Latvijas Dejas padome* (Латвійська рада танцю, LDP [328]), найважливішим завданням якої є надання пропозицій для професійної індустрії танцю, для більш ефективного вирішення питань, пов'язаних з цією індустрією культури, сприяння розвитку галузі та сприяння створенню якісного культурного середовища. LDP діє як дорадчий орган *Kultūras ministrijas* (Міністерство культури, КМ [318]) з метою координації співпраці у стратегічних питаннях розвитку галузі, забезпечення обміну інформацією між державними установами, недержавним сектором та професіоналами галузі.

Завданням закладів культури та закладів освіти культури є сприяння особистісному зростанню, освіті та розкриттю творчого потенціалу кожного, а також залученню якомога ширшої аудиторії до індустрії танцю та культурних процесів.

Завдяки LDP забезпечується збереження найкращої культурної спадщини латвійського балету та танцю, включаючи класичні вистави, фестивалі пісні та танцю, сучасні танцювальні проекти, документальні публікації про досконалість танцювальної сфери, документальні фільми, друковані видання, збереження та доступність доказів історії танцю, покращується правовий та соціальний захист творчих професіоналів танцю.

LDP була створена для сприяння розвитку професійної індустрії танцю. До ради входять представники балетної трупи *Latvijas Nacionālā Opera un Balets* (Латвійської національної опери та балету, LNOB [333]), неурядових організацій різних танцювальних жанрів, танцювальних професійних навчальних закладів, танцювальних критиків і хореографів, а також LDP,

КМ, Valsts kultūrkapitāla fonds (Державний фонд культурного капіталу, VKF [412]). Склад Латвійської танцювальної ради затвердила міністр культури Žaneta Jaunzeme – Grende.

До складу ради входять художній керівник Латвійського національного балету А. Leimanis; R. Кауриža, голова правління Латвійської гільдії балету і танцю; хореограф, художній керівник «Indras Reinholdes kamerbalets» I. Reinholde; хореограф, керівник програми хореографії сучасного танцю Latvijas Kultūras akadēmijas (Латвійської академії культури, LKA [330]) та професор О. Žitluhina; хореограф, художній керівник танцювального колективу «Ritms» Е. Breice; незалежний хореограф, танцюрист і викладач D. Gaitjukevičs; хореограф, викладач танців А. Даңіļēvičs; танцювальний критик I. Balode; L. Stašāne куратор танцювальної програми Latvijas Jaunā teātra institūta (Латвійського інституту нового театру [329]); хореограф, член Latvijas Profesionālās mūsdienų dejas choreogrāfu asociācijas (Латвійської асоціації професійних хореографів сучасного танцю) S. Siliņa; D. Rutka виконавчий директор Latvijas Profesionālās mūsdienų dejas choreogrāfu asociācijas; проректор Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas (Ризької академії педагогіки та управління освітою) R. Spalva; G. Bāliņa доцент LKA [330], експерт з музичної та танцювальної галузі VKF [412]; Z. Ernsa, керівник кафедри хореографії Jāzera Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas (Латвійської академії музики імені Язепса Вітоласа, JVLMA [296]); хореограф, президент Latvijas Profesionālās baleta asociācijas (Асоціації професійного балету Латвії) L. Veiris та J. Ļiruncovs – старший доповідач відділу галузевої політики Департаменту культурної політики Міністерства культури [377; 319].

Заснована в 2003 році як Laikmetīgās dejas choreogrāfu asociācija Latvijā (Асоціація хореографів сучасного танцю в Латвії), в 2006 році перетворена в Choreogrāfu asociāciju (Асоціація хореографів, НА [288]). Асоціація хореографів об'єднує як найновіших професіоналів сучасного танцю, так і піонерів сучасного танцю в Латвії.

Цілі Асоціації хореографів:

- сприяти розвитку латвійського професійного сучасного танцю в Латвії та визнанню латвійської танцювальної спільноти за кордоном;
- сприяти творчій діяльності латвійських професійних хореографів сучасного танцю;
- сприяти та підтримувати подальшу освіту членів організації та професіоналів сучасного танцю;
- сприяти взаємному спілкуванню та обміну досвідом між латвійськими та іноземними хореографами;
- сприяти співпраці асоціації з представниками інших галузей мистецтва в Латвії та за кордоном;
- вжиття організаційних заходів для популяризації професійного сучасного танцю, суспільства та його цілей;
- представляти та захищати економічні, політичні, соціальні права та інтереси професійних хореографів сучасного танцю.

Завданнями Асоціації хореографів є:

- забезпечити постійну наявність репетиційних приміщень для творчості артистів сучасного танцю;
- активно просувати хореографів сучасного танцю, вистави, сприяти загальному визнанню індустрії сучасного танцю через соціальні мережі НА;
- використовувати профілі соціальних мереж НА як комунікаційні платформи для спілкування учасників з танцювальною публікою та для взаємного спілкування між професіоналами;
- підтримувати функцію – форум для обговорення та обміну інформацією з питань, важливих для індустрії танцю та культурної політики, беручи участь у Раді танцю КМ [318], співпрацюючи з LNOB [333] тощо;
- в рамках «Dejas dienas» та інших проєктів досліджувати, презентувати та думати про зв'язок танцювального мистецтва з громадськістю та суспільством;

– дбати про доступність сучасного танцю поза звичними виконавськими моделями та ринковими відносинами, організовуючи гастрольні виступи в регіонах, безкоштовні заняття та майстер-класи в рамках «Dejas dienas» тощо;

– зміцнити почуття співтовариства артистів танцю, пропонуючи бонусну систему картки члена НА – знижки на заходи, організовані іншими представниками, можливість придбання медичної страховки, знижки в певних кафе, проведення зустрічей та бесід членів;

– бути допоміжною платформою для незалежних продюсерів сучасного танцю та хореографів для створення вистав і подій, забезпечуючи виробництво принаймні двох танцювальних вистав, створених членами НА на рік.

У Литві, як і в багатьох розвинених країнах, заохочується діяльність, спрямована на те, щоб забезпечити людину основами повноцінного самостійного життя і допомогти їй постійно вдосконалювати свої здібності навіть у зрілому віці. «Освіта – це шлях творення майбутнього особистості, суспільства та держави. Вона ґрунтується на визнанні незрівнянної цінності людини, свободи вибору, моральної відповідальності, демократичних відносин, культурних традицій країни. Освіта захищає та формує ідентичність нації, транслює цінності, які роблять життя людини осмисленим, життя суспільства – гармонійним і солідарним, а державу – прогресом і безпекою. Освіта найкраще виконує своє призначення, коли її розвиток випереджає загальний розвиток суспільства» [343].

Неформальна освіта молоді – це цілеспрямована діяльність, яка, розвиваючи особистісні, соціальні та освітні компетентності молодої людини, має на меті формування свідомої особистості, здатної відповідально та творчо вирішувати свої проблеми та брати активну участь у житті суспільства [259; 343].

Закон про освіту Литовської Республіки [348] розтлумачує поняття «навчання» як діяльність, що спрямована на те, щоб забезпечити людину основами повноцінного самостійного життя та допомогти їй постійно вдосконалювати свої здібності. Навчання є природним правом кожної людини. Освіта, як спосіб творення майбутнього особистості, суспільства і держави, ґрунтується на визнанні незрівнянної цінності людини, свободі вибору, моральній відповідальності, демократичних відносинах, культурних традиціях країни. Освіта найкраще служить своїй меті, коли її розвиток випереджає загальний розвиток суспільства. Це пріоритетний напрям розвитку суспільства, який підтримується державою.

Стаття 5 Закону про освіту Литовської Республіки виділяє такі принципи системи освіти:

1) *рівні можливості* - система освіти є соціально справедливою, забезпечує реалізацію прав особи, гарантує доступність освіти, загальної освіти та здобуття першої кваліфікації кожною особою та забезпечує умови для підвищення наявної кваліфікації або здобуття нової;

2) *контекстуальність* – система освіти тісно пов’язана з контекстом економічного, соціального та культурного розвитку країни, оновлюється разом із ним і відповідає потребам суспільства, що постійно змінюються;

3) *результативність* – система освіти націлена на отримання якісних результатів шляхом умілого й ощадливого використання наявних ресурсів, постійного оцінювання, аналізу та планування своєї діяльності, на основі ефективного управління – відповідних і своєчасних рішень;

4) *наступність* – система освіти є гнучкою, відкритою, ґрунтується на взаємодії різноманітних форм та інститутів; дає можливість кожній людині навчатися протягом усього життя;

5) *залучення* – система освіти створює умови для того, щоб кожна людина розвивалася, розвивала свої сили та здібності, отримувала необхідну допомогу, досягала успіхів у навчанні, соціальній, культурній та (або) іншій

діяльності та не зазнавала дискримінації за ознаками різноманітність освітніх потреб і (або) потреб в освітній допомозі.

Що стосується професійної освіти в Литві, Закон про освіту стаття 12 детально описує зміст:

1. Мета професійного навчання полягає в тому, щоб допомогти людині отримати, змінити чи підвищити кваліфікацію та підготуватися до участі на мінливому ринку праці.

2. Професійне навчання може бути первинним і продовжувочим.

3. Початкова професійна підготовка є формальною та загальною і призначена для отримання першої кваліфікації, а не першої кваліфікації у випадках, встановлених Законом про професійну освіту. Початкову професійну підготовку отримують учні, які здобули початкову або середню освіту. Для учнів, які здобули базову освіту, вона може надаватися разом із середньою. Початкову професійну підготовку можуть отримувати також учні, які не здобули базової освіти і досягли 14 років. Учні, який не здобув базової освіти, надається можливість продовжити навчання за програмою базової освіти. В окремих випадках, визначених у переліку критеріїв для вступу на навчання за програмами формального професійного навчання до державних і комунальних закладів професійної освіти та інших державних або комунальних навчальних закладів, затверджених Міністром освіти, науки та спорту [400], учні з особливими освітніми потребами можуть отримати початкову професійну підготовку без необхідної освіти.

4. Безперервне професійне навчання надається особам з першою кваліфікацією або вищою освітою. Воно призначене для підвищення існуючої першої кваліфікації або для отримання іншої кваліфікації, чи для отримання компетенцій, що відповідають професійному стандарту, щоб отримати іншу кваліфікацію (або її частину). Безперервне професійне навчання включає формальне та неформальне професійне навчання осіб.

5. Кваліфікація відповідного рівня присвоюється особі, яка пройшла програму професійної підготовки та/або отримала в установленому порядку оцінку набутих компетентностей.

6. Професійне навчання визначається Законом Литовської Республіки про професійну освіту [346].

Основні завдання неформальної освіти для дорослих описуються у статті 16:

1. Метою неформальної освіти дорослих є надання можливості людині навчатися впродовж життя, задовольняти пізнавальні потреби, підвищувати набуту кваліфікацію, набувати додаткових компетенцій.

2. Неформальна освіта для дорослих надається кожній особі, яка її обрала, віком від 18 років.

3. Неформальну освіту для дорослих можуть надавати всі заклади освіти в порядку, встановленому законодавством. Загальні критерії для програм неформальної освіти, що фінансуються з державного або муніципального бюджетів, визначає Міністр освіти, науки та спорту.

4. Компетентність, отримана особою через неформальну освіту, може бути визнана як виконана частина програми формальної освіти (крім навчальних програм) у порядку, встановленому Міністром освіти, науки та спорту, або як частина навчальної програми - у порядку, встановленому вищим навчальним закладом.

5. Неформальна освіта для дорослих встановлена Законом Литовської Республіки про неформальну освіту дорослих і безперервну освіту [345].

Освітня система Литви вирізняється прихильним, позитивним ставленням до мистецької освіти, що, на думку голови Департаменту загальної освіти Міністерства освіти й науки Литви [400] С. Шаулітене, можна пояснити збереженням у суспільстві поваги до етнічної литовської культури, її традицій, зокрема особливим підходом до візуальної культури. Інтенсивний розвиток загальної мистецької освіти у Литві пов'язаний зі створенням у 1988р. «Національної концепції школи». У 1992р. були

прийняті «Загальна концепція освіти» і «Загальна програма мистецької освіти». З 1997 року мистецька освіта в Литві набуває статусу обов'язкового предмета середньої школи з 1-го по 12-й класи включно, було розпочато роботу над розробкою стандартів мистецької освіти. У 2000 р. було напрацьовано пакет рекомендацій для профільної мистецької освіти, започатковано постійний моніторинг стану загальної мистецької освіти. У 2002 р. Міністерство освіти й науки Литви затвердило загальноосвітні програми й стандарти з чотирьох мистецьких дисциплін: мистецтва, музики, танцю і театру для 11-12 класів. Переглянулися й загальноосвітні програми та освітні стандарти з мистецьких дисциплін для 1-10 класів. У результаті такого інтенсивного реформування значно зросли роль і значення мистецьких дисциплін у литовських школах. Одним із напрямів реформування мистецької освіти в Литві є збільшення кількості спеціалізованих мистецьких шкіл з державним фінансуванням для обдарованих дітей. У цих школах разом з обов'язковою загальноосвітньою програмою діти мають змогу інтенсивно вивчати мистецтва. Різноманітні центри дозвілля покликані сприяти тому, щоб литовська молодь набувала культурних компетентностей. Центри пропонують дітям та молоді такі види мистецької діяльності як-от: музика, танці, театр, медіа, дизайн, створення фільмів тощо [38].

В 1941 році у Вільнюсі було засновано Будинок народної творчості. У 1979 році Палата народної творчості та Науково-методичний кабінет Міністерства культури були об'єднані, і установа отримала назву Науково-методичний центр культури, 1990-2016 – Центр народної культури Литви. А з 5 жовтня 2016р – Lietuvos nacionalinis kultūros centras (Литовський національний культурний центр, LNKС [341]), він є державною бюджетною установою прикладного науково-методичного характеру, що діє при Міністерстві культури Литовської Республіки [344]). В центрі працює 49 співробітників (2021).

LNKС виконує такі функції:

- у співпраці з державними та муніципальними установами та органами, спільнотою культурних центрів, неурядовими організаціями та литовськими громадами за кордоном реалізує державну культурну політику у сфері культурних центрів, аматорського мистецтва, етнічної культури та нематеріальної культурної спадщини, а також актуалізації історичної пам'яті;
- моніторинг стану та розвитку культурних осередків, аматорського мистецтва, етнічної культури та нематеріальної культурної спадщини, ініціювання та/або проведення аналітичних досліджень, збір статистичної інформації, розробка або участь у розробці законодавства у цих сферах;
- здійснює дослідження та реставрацію етнічної культури, національного, археологічного, історичного костюма;
- аналізує діяльність колективів художньої самодіяльності різних напрямів і жанрів мистецтва, оцінює майстерність колективів художньої самодіяльності, готує методичні рекомендації засвоєння національних надбань і традицій, розвитку майстерності;
- готує та реалізує програми підвищення кваліфікації керівників і працівників міських будинків культури, нематеріальної культурної спадщини, національної культури, керівників колективів художньої самодіяльності, аналізує потреби у підготовці, підвищенні кваліфікації та перепідготовці цих працівників;
- виконує функції, визначені Законом про традиції пісенних фестивалів Литовської Республіки [342];
- організовує або бере участь у проведенні міжнародних, національних та регіональних заходів художньої самодіяльності та народної культури;
- ініціює створення нових творів та піклується про їх поширення, готує та видає методичні видання, фольклорні збірники, публікації відео-,

аудіозаписів, електронних видань, публікує інформацію про культурні явища, процеси та події, що стосуються закріплених за ним напрямів;

– здійснює презентацію та поширення литовської культури за кордоном.

До складу LNKC входять відділи етнічної культури (фахівці з фольклору, народного мистецтва та нематеріальної культурної спадщини, а також редакція журналу «Būdas»), аматорського мистецтва (фахівці з хореографії, музики та театру), регіональної культури, фінансів та бухгалтерського обліку, а також загальне адміністрування.

«Lietuvos choreografijos mokytojų asociacija» (Асоціація вчителів хореографії Литви) офіційно була зареєстрована 29 вересня 2001 року. Сама Асоціація вчителів хореографії Литви була заснована 7 вересня 2001 року у великій залі Вільнюського будинку вчителя на установчих зборах, в яких взяли участь 124 вчителі хореографії та викладачі вищих навчальних закладів з усієї Литви. У 2010 році асоціація була перереєстрована як «Šokio mokytojų asociacija» (Асоціація викладачів танцю [385]).

Метою асоціації є об'єднання викладачів танців, представництво їх інтересів у різних установах; розвиток та популяризація танцю; популяризація та піклування про танець та його статус як предмета та культурного явища в освітніх, навчальних та культурних установах. Сфери діяльності – методична, координаційна, культурологічна, проєктна, організаційна та ін. У 2002 році асоціація підготувала першу загальну програму з танців, брала активну участь у розгляді та коригуванні загальної програми з танців середньої освіти 2010 року.

Щороку асоціація організовує методико-практичні семінари для педагогів литовського танцю, різноманітні заходи, реалізує освітні та культурні проєкти. Члени асоціації надають консультації та експертизу в оцінці кваліфікації вчителів. Асоціація викладачів танців співпрацює з державними установами, іншими громадськими організаціями та вищими закладами Литви.

Šiuolaikinio šokio asociacija (Асоціація сучасного танцю [384]), була заснована в 2007 році двадцятьма п'ятьма литовськими хореографами та танцюристами сучасного танцю зі статусом мистецького творця.

Асоціація має на меті:

- представляти інтереси членів співтовариства сучасного танцю у формуванні литовської культурної політики, у вирішенні питань покращення повсякденних умов роботи литовських творців сучасного танцю та розвитку можливостей для представлення їхньої роботи;
- своєю діяльністю формувати суспільний попит на професійну продукцію сучасного танцювального мистецтва, виховувати аудиторію, її смак і ставлення до цінностей танцювальної культури;
- посередництво в обміні цінностями між творцями та споживачами сучасного танцю, а також між покупцями та виробниками сучасного танцювального мистецтва (міські та районні муніципалітети, театри, школи, організації, меценати, громадськість);
- сприяти творчій діяльності членів литовської спільноти сучасного танцю;
- поширювати інформацію про литовський сучасний танець у Литві та за кордоном;
- представляти литовський сучасний танець у міжнародних організаціях та брати участь у їхній діяльності [349].

Проаналізуємо нормативно-правове забезпечення хореографічно-педагогічної освіти в *Україні*.

Пріоритетною проблемою вищих навчальних закладів педагогічного спрямування на етапі інтеграції України до європейського освітнього простору є підготовка вчителя нової генерації. Сучасній школі потрібні педагоги, які уособлюють яскраву творчу індивідуальність, здатну забезпечити максимальну реалізацію творчого потенціалу учня, а це

характерно для вчителів мистецьких дисциплін, зокрема вчителів хореографії [223].

Закон України «Про освіту» [162] пояснює, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Слід відзначити актуальні для нас види освіти описані Законом України «Про освіту» (стаття 8), зокрема неформальна освіта розглядається як освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

Професійна (професійно-технічна) освіта описана у Статті 15 Закону України «Про освіту». Відзначено, що метою професійної (професійно-технічної) освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя. Професійна (професійно-технічна) освіта здобувається на основі базової або повної загальної середньої освіти. Здобуття професійної (професійно-технічної) освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним

здобуттям профільної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту.

Заклади професійної (професійно-технічної) освіти можуть також здійснювати підготовку фахівців за окремими професіями без забезпечення здобуття повної загальної середньої освіти. Особи, які з певних причин не можуть одночасно з набуттям професії здобувати повну загальну середню освіту або не мають базової середньої освіти, а також ті, які потребують реабілітації, мають право здобувати професійну (професійно-технічну) освіту. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають право здійснювати за відповідними стандартами підготовку на рівні фахової передвищої освіти. Ліцензування такої освітньої діяльності та акредитація відповідних освітніх програм здійснюються в загальному порядку. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти здійснюють підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації осіб за кошти державного та/або місцевих бюджетів, а також за угодами з підприємствами, установами, організаціями, окремими фізичними та/або юридичними особами. Порядок, умови, форми та особливості здобуття професійної (професійно-технічної) освіти визначаються спеціальним законом [154].

Стаття 21 присвячена спеціалізованій освіті. Зазначено, що держава створює умови для здобуття освіти мистецького, спортивного, військового та наукового спрямування, у тому числі в закладах спеціалізованої освіти всіх рівнів. Мистецька освіта передбачає здобуття спеціальних здібностей, естетичного досвіду і ціннісних орієнтацій у процесі активної мистецької діяльності, набуття особою комплексу професійних, у тому числі виконавських, компетентностей та спрямована на професійну художньо-творчу самореалізацію особистості і отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва.

Мистецька освіта включає:

- початкову мистецьку освіту, що здобувається одночасно з початковою та/або базовою середньою освітою і полягає в набутті здобувачем компетентностей початкового рівня в обраному виді мистецтва;
- профільну мистецьку освіту, що здобувається на основі початкової мистецької освіти одночасно з повною загальною середньою освітою та орієнтована на продовження навчання на наступному рівні мистецької освіти;
- фахову передвищу мистецьку освіту, що здобувається на основі початкової мистецької та базової середньої освіти з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти або на основі повної загальної середньої освіти та полягає в набутті здобувачем освіти професійних компетентностей за певною мистецькою спеціальністю;
- вищу мистецьку освіту, що здобувається на основі профільної або фахової передвищої мистецької освіти та повної загальної середньої освіти і полягає в набутті здобувачем вищої освіти компетентностей відповідного ступеня вищої освіти (молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва) за певною мистецькою спеціальністю.

Особи, які здобувають мистецьку освіту в закладах спеціалізованої мистецької освіти одночасно з повною загальною середньою освітою, безоплатно забезпечуються місцями у пансіонах, харчуванням, навчальним обладнанням та стипендіями згідно із законодавством.

Положення про заклади спеціалізованої мистецької освіти затверджуються у порядку, визначеному спеціальними законами [157].

Значна увага мистецькій освіті приділяється в Концепції Нової української школи – ключової реформи Міністерства освіти і науки [124]. Ключові зміни стосується підходів до навчання та змісту освіти. Мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та понять учні набуватимуть компетентностей. Це – «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [162]. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті.

Серед компетентностей Нової української школи, яких набуватимуть учні, закріплених законом «Про освіту» [162], що створювався з урахуванням «Рекомендації Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя» (від 18.12.2006 р.) [166], виокремлено культурну компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості [134].

У 2020 році згідно Наказу Міністерства освіти і науки України № 358 від 04.03.2020 р. було затверджено Стандарт вищої освіти за спеціальністю 024 «Хореографія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. В ньому чітко визначено об'єкти вивчення та діяльності: хореографія як мистецький феномен, теорія та практика хореографічного мистецтва і освіти; цілі навчання: підготовка фахівців в сфері виконавського мистецтва, балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в сфері початкової, профільної, фахової перед вищої мистецької освіти. Виокремлено також методи, методики та технології, серед яких:

- методологія культурологічних дисциплін і мистецтвознавства;
- методи, технології навчання та відтворення хореографічного тексту;
- ситуаційні методики – вміння проводити аналіз конкретної проблеми і знаходження альтернативної дії;

- методи тренінгу з метою формування професійних знань, умінь і навичок;
- моделювання професійної реальності, експериментально-практичної дії; технології проектування творчого продукту – повний цикл його виконання від задуму до реалізації [161].

На сьогодні попит на хореографічну освіту школярів значно зростає, оскільки цей вид мистецької творчості має потужний педагогічний потенціал: гармонізує естетичний, фізичний, духовний розвиток, залучає дітей та молодь до національних цінностей; окрім того, за рахунок вивчення мистецтва інших народів активізуються процеси національної самоідентифікації, формується художня культура особистості. Саме це й покладено в основу наказу МОН України від 16.06.2015 № 641 «Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді» [155; 133].

Зміни в професійній освіті останніх десятиліть проявляються в переосмисленні багатьох історико-культурних подій і процесів які мають бути спрямовані на гармонійний розвиток особистості та індивідуальності людини, реалізацію її потенційних можливостей.

Розвиток хореографічної освіти має складний і суперечливий характер, що обумовлений високою значущістю спадкоємності в системі вироблення спеціальних знань, умінь і навичок, які формують специфічну традицію, покликану зв'язувати покоління творців мистецтва і культури. Глибоке знайомство з живописом, музикою, драматичним театром, кращими зразками кінематографічного мистецтва, літературою – обов'язкові компоненти професійної майстерності майбутнього хореографа [147].

Висвітлюючи становлення та розвиток професійної хореографічної освіти вважаємо за доцільне, в ході нашого дослідження, перш за все з'ясувати категоріальний апарат. Серед базових понять насамперед розглянемо наступні: «хореографія», «хореографічна культура»,

«хореологія», «хореограф», «балетмейстер», «хореографічна освіта», «професійна майстерність хореографа», «педагогічна майстерність хореографа», «хореографічно-педагогічна освіта», «професійна компетентність хореографа».

Як відомо, мистецтво – це одна із форм суспільної свідомості: вид людської діяльності, що відображає дійсність у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних ідеалів. У широкому сенсі мистецтвом називають досконале вміння в якійсь справі, галузі; майстерність [118]. Танцювальне мистецтво, в основу якого покладено умовні, музично організовані та образно-виразні рухи людського тіла, які передають інформацію за допомогою пластичних інтонацій, почуття людини та емоції, що виражаються через жести, пози, міміку та рухи [**Error! Reference source not found.**], називають також терміном «хореографія».

Хореографія (від грец. *χορεία* – танець, *γραφή* – пишу) як мистецтво танцю є синкретичним по своїй природі, оскільки музика є невід’ємним та найвиразнішим його складником. Хореографічна лексика тісно поєднується з музикою. При виконанні руху важливе значення має його зв’язок з метро-ритмічною будовою музичного супроводу, його темпом, динамікою тощо [23]. В хореографії тісно поєднані танець і пантоміма, музика і поезія, скульптурні пози і пластика рухів, а також драматургія літературного твору [118].

Поняття «хореографія» об’єднує танцювальне мистецтво в усіх його видах: національні танці народу своєї країни (українські танці), народні танці різних країн світу, класичний танець, бальні танці, сучасні танці тощо. Хореографія також тлумачиться як мистецтво створення танців і танцювальних вистав на основі музики, засобами руху, композиції, сценографії тощо; як мистецтво виконання танців, хороводів, танцювальних вистав, рухів і величезної різноманітності тренувальних вправ до усіх видів танцювального мистецтва [235; 65].

Синкретичність хореографічного мистецтва передбачає розвиток почуття ритму, вміння чути і розуміти музику, узгоджувати з нею свої рухи, розвивати м'язову силу корпусу і ніг, рухи рук, грацію і виразність. Крім того, хореографічна діяльність є ефективним засобом арт-терапії, оскільки вивільнює людину від негативних емоцій, знімає нервові напруження, втому, створює позитивний емоційний фон. У системі мистецької освіти та позашкільної освіти художньо-естетичного профілю хореографічна складова є невід'ємним компонентом, що зумовлює доцільність аналізу її основних освітніх характеристик [22].

Хореографічна культура, як справедливо відзначає Д. Шариков [233] є узагальнюючим поняттям в художній культурі для позначення поєднаних між собою термінів єдиним репрезентативним, емоційно-символічним, аудіовізуальним, ритмопластичним і хоротіко-еукенетичним, формально-технічним і виражальними принципами існування, а саме: хореографія, або хореографічне мистецтво, балет, танцювальне мистецтво. Серед її функцій хореографічної культури науковець виділяє: пізнавальну, інформативну, комунікативну, регулятивну, інтегративну, аксіологічну, світоглядну, а також виховну [233, с. 23]. Ми цілком поділяємо думку Д. Шарикова, що поняття «хореографічна культура» виходить за межі хореографічного мистецтва і хореографії, тому що деякі форми та стилі сучасного танцю виходять за межі мистецтва взагалі, і хореографії зокрема, головним чинником яких є художня форма і принцип. Наприклад, вуличні і клубні танці, танцювальний перформанс існують у масово-популярному молодіжному середовищі, спортивно-акробатична, танцювально-спортивна аеробіка і фітнес синтезовані зі спортом, танцювальна терапія (хореотерапія), імпровізація звільнення та контактна імпровізація тісно пов'язані із психологією і медициною [234].

Мистецтвознавча наука, яка досліджує теорію, історію та практику хореографічного мистецтва і культури, має назву «хореологія».

Хореологія, як вказує О. Чепалов, належить до наук, у яких предметом дослідження є текст (в даному випадку хореографічний), зміст (смісл) якого є адекватним його знаковій формі. Процес «референції», тобто перекладу конкретних знакових форм на образну мову хореографії здійснюється за допомогою рухів людського тіла та взаємодії останнього з іншими паттернами (структурними елементами даного культурного зразка) [221, с. 21]. Відзначимо, що в центрі уваги хореології як науки та окремої культурологічної і мистецтвознавчої дисципліни знаходяться засоби виразності танцю, вивчаються усталені хореографічні коди та їх порушення в авангардних творах ХХ – початку ХХІ століття, аналізується на глибинному рівні мова танцю з точки зору теорій його виникнення (ритуальної, комунікативної, фізіологічної і т. ін.).

Професія *хореографа* є однією з мистецьких творчих спеціальностей, яка вимагає від людини, яка обрала її, професійних знань та умінь в різних сферах культури і мистецтва. Крім відмінної фізичної підготовки, танцювальної майстерності й умінь розучити з колективом хореографічний матеріал, фахівцю-хореографу необхідно знати: теорію та практику театральної і хореографічної режисури, хореографічного письменництва й майстерності актора; історію вітчизняного та світового хореографічного мистецтва, музики, сценографії, костюма. Також він повинен володіти методикою викладання різних жанрів хореографії: класичного, народно-сценічного, історико-побутового, сучасного; володіти сучасними знаннями педагогіки, психології, фізіології, анатомії [82]. Близькою до хореографа є професія *балетмейстера* (від нім. Ballettmeister) – це автор і режисер-постановник балетів та концертних танцювальних номерів, людина, яка має професійний виконавський досвід і володіє всіма видами сценічної та народної хореографії, знає закони сцени та музичної форми, а також особливості побудови декорацій. Балетмейстер створює режисерську концепцію сценічної дії, хореографічний текст, створює хореографічний твір, користуючись виражальними можливостями пантоміми та танцю. Фактично,

він є творцем всього хореографічного тексту хореографічної вистави, а потім і постановником його на сцені в співпраці з композитором та художником-декоратором. Балетмейстер – це майстер танцю, майстер балету, творець хореографічної частини балетної вистави, окремих сцен в операх, драмах, фільмах [23].

Розглянемо теоретичні аспекти хореографічної освіти, основним завданням якої є професійна підготовка хореографів-виконавців, хореографів-постановників та педагогів, які готують майбутнє хореографічного мистецтва. Відзначимо, що хореографічна освіта є складовою частиною культурно-мистецької, яка визнана у світі одним із фундаментальних і стійких компонентів якісного оновлення освіти. Основними стратегічними напрямками в цій сфері є забезпечення доступності освіти у сфері мистецтв, забезпечення високої її якості через розроблення високих освітніх стандартів, застосування принципів і практики культурно-мистецької освіти для вирішення соціальних і культурних задач, які постають перед сучасним суспільством. Вирішальним в цьому процесі на сьогодні є перехід від знанневої парадигми до компетентнісного підходу в освітній системі, розробка нових профілів освітніх програм та навчальних планів [119].

На думку більшості педагогів-хореографів (Л. Андрощук [4], О. Бігус [14], Т. Благова [18] та ін.), хореографічна освіта включає розвиток у здобувачів виконавської підготовки, базових творчих здібностей, формування педагогічних умінь та навичок, а також навчання вмінням створювати власний хореографічний продукт. Ця галузь потребує навчання впродовж життя, тобто постійного професійного розвитку та підвищення майстерності [119].

Хореографічна освіта – це цілісна, самостійна, багаторівнева, багатоцільова художня система. Специфіка хореографічної діяльності, її приналежність до сценічності визначають нестандартність професійної підготовки фахівця-хореографа [13]. На думку О. Бігус, хореографічна освіта

виконує амбівалентну функцію – з одного боку зберігає канони академічної школи, стабілізує духовні основи культури, а з іншого – набуває змістовно-організаційної мінливості, що є джерелом динаміки багатьох галузей художнього життя [13].

Професійна хореографічна підготовка має певну ступеневість. Вона починається у спеціалізованих мистецьких навчальних закладах – школах мистецтв, школах естетичного виховання, хореографічних відділеннях закладів позашкільної освіти, однопрофільних хореографічних школах – і передбачає різноманітні організаційні форми, охоплюючи як навчальну, так і гурткову роботу. Відповідно до загальної концепції розвитку естетичної освіти й виховання вона будується на принципах цілісності, комплексності, диференційованого підходу, системності навчання різним видам мистецтва танцю. Основна мета загальної хореографічної підготовки в умовах початкових спеціалізованих мистецьких шкіл, як зазначено в Положенні про початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад [158], – формування танцювального смаку учнів, виконавських навичок, танцювальної грамотності, розширення хореографічних можливостей, прищеплення любові до різних видів хореографії, жанрів, оздоровлення організму вихованця в цілому [22; 158]. Навчання можна прожовжити в середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку фахівців середньої та вищої кваліфікації з хореографії, а також забезпечують цілеспрямований духовний розвиток особистості [121]. Професійна хореографічна освіта, як і освіта загалом, детермінується соціально-економічними та суспільно-політичними процесами. Водночас вона є ефективним засобом соціалізації людини, розвитку її світоглядної культури, формування здатності до саморегуляції та самовдосконалення.

На всіх освітніх рівнях майбутні хореографи набувають професійної майстерності та формують професійну компетентність. Розглянемо ці поняття докладніше.

Загальне поняття «професійна майстерність» вказує на систему знань, умінь і навичок, що формуються відповідно до моделі фахівця та державних освітніх стандартів. Тобто йдеться не про розвиток окремих умінь і прийомів діяльності, а про системність, єдність та взаємозв'язок компонентів, що визначаються загальним і професійним розвитком особистості. Отже, *професійна майстерність хореографа* – це система усіх елементів процесу підготовки та становлення хореографів (навчально-творчий процес, зміст навчальних курсів, виховний, організаційний процеси, практика, культурно-дозвільний, соціально-культурний та інші процеси) [226]. Системний підхід до формування професійної майстерності майбутніх хореографів є потужним засобом пізнання та методологічною основою для вирішення практичних завдань щодо вдосконалення якості організації діяльності установ соціально-культурного та культурно-дозвільного типу, а також підвищення рівня професійного хореографічного мистецтва та хореографічної освіти в країні.

Окреме місце займає *педагогічна майстерність хореографа*, яка визначається як комплекс доведених до високого рівня досконалості знань, умінь, навичок, володіння різними принципами, формами, методиками, спрямованими на забезпечення ефективності освітнього процесу [42]. С. Куценком визначено компоненти педагогічної майстерності майбутнього вчителя хореографії (професійна компетентність, особисті якості, педагогічна техніка, педагогічний такт, педагогічна творчість, гуманістична спрямованість, культура спілкування, педагогічні здібності) [**Error! Reference source not found.**]. Н. Терещенко та Т. Медвідь одним з показників педагогічної майстерності майбутнього вчителя-хореографа вважають пластичну культуру, що являє собою єдність внутрішньої та зовнішньої техніки, містить у собі злагодженість та гармонійність рухів, жвавість технічних процесів – здатність миттєво сприймати й відтворювати у фізичних діях певну ситуацію, виявляти внутрішнє самопочуття в кожному момент своєї дії [192]. Найбільш узагальнене тлумачення поняття «педагогічна майстерність хореографа» надано В. Волчуковою, Н. Бугаєць та

ін.: це синтез професійних знань, умінь, навичок у галузі хореографічного мистецтва; педагогічної техніки; майстерності педагога в управлінні собою; танцювальної майстерності і техніки використання необхідного обладнання в педагогічній діяльності; культури мови педагога-хореографа, володіння категоріальним апаратом хореографічного мистецтва; організації педагогічної взаємодії у хореографічному колективі; майстерності педагогічного спілкування; педагогічного такту; педагогічного вирішення конфліктів у колективі; майстерності педагога-хореографа в управлінні освітнім процесом (знання з організації освітнього процесу в хореографічному колективі (організаційної, виховної, учбово-тренувальної, постановчої, концертно-конкурсної діяльності)); психолого-педагогічного аналізу і оцінці ефективності учбового заняття і виховних заходів [42, с. 185–186].

Для нашого дослідження важливим є поняття *хореографічно-педагогічної освіти*. Ми цілком погоджуємось із Г. Ніколаї та О. Ребрової, які виокремлюють хореографічно-педагогічну освіту як нову галузь педагогічної освіти з власною організаційною структурою та програмним змістом, що спрямована на забезпечення підготовки конкурентоспроможних на світовому ринку праці фахівців – вчителів хореографії, спроможних здійснювати державне замовлення на гармонізацію духовного і фізичного розвитку дітей та молоді в умовах цивілізаційних загроз [133]. В. Волчукова, Н. Бугаєць та ін. [42] розглядають вказане поняття як «інтегрований процес формування і удосконалення хореографічних знань, умінь і навичок, особистісних якостей, затребуваних в галузі хореографічної діяльності, які є результатом професійної компетентності, професійної мобільності і трудового досвіду педагога-хореографа з метою застосування їх як у хореографічній, так і в педагогічній діяльності» [42, с. 15]. Науковці підкреслюють, що майбутні вчителі хореографії повинні досконало знати як технічний й методичний бік

хореографічної діяльності, так і володіти основами педагогічної майстерності.

Отже, засвідчимо, що поняття хореографічно-педагогічної освіти стосується виключно педагогічних аспектів професійної підготовки хореографів. Зазначені загально-теоретичні положення розвинені в наукових розвідках останніх років, зокрема в працях Л. Андрощук [2], Ю. Тараненко [187], О. Хващевської [210] та ін.

Розглянемо сутність *професійної компетентності хореографа*, оскільки це поняття є одним із ключових у сучасній теорії і практиці хореографічно-педагогічної освіти. В педагогічній літературі правомірно визнається пріоритет компетентності як однієї з головних характеристик особистості вчителя хореографії поряд із гуманізмом, демократизмом, духовною культурою, комунікативністю, організаторським талантом. Процес підготовки вчителя хореографії в умовах вищого педагогічного навчального закладу необхідно спрямовувати на формування особистості фахівця нового покоління, який має поєднувати в собі високий професіоналізм фахівця-хореографа, педагога-вихователя та менеджера; добре орієнтуватися у психології вихованців; володіти мистецтвом керівництва хореографічним колективом, що й обумовлює необхідність формування його багатофункціональної професійної компетентності.

Професійна компетентність майбутнього вчителя хореографії, на думку І. Спінула, змістовно має містити не лише знання, уміння й навички, але й передбачає інтеріоризацію ним ціннісного ставлення до хореографічно-педагогічної діяльності в освітньо-виховних закладах, формування позитивної мотивації, зразків творчої та комунікативної діяльності у професійному та соціокультурному середовищах [177]. Розвиток професійної компетентності студентів хореографічних спеціальностей, як справедливо відзначає Т. Благова, має бути спрямований на вдосконалення особистісних і професійних якостей для успішної творчої самореалізації у майбутній фаховій діяльності [21].

Хореографічна компетентність за Т. Медвідь [119] включає володіння спеціальною хореографічною термінологією, володіння технікою виконання рухів, пластичність, уміння відтворювати та яскраво демонструвати сценічний образ, володіння технікою виконання та методикою постановки класичного, характерного, історико-побутового, бального, сучасного (модерн, джаз, contemporary dance) танців, здатність проводити тренаж із танцівниками різних вікових груп (екзерсис біля станка; екзерсис на середині зали; відпрацювання окремих хореографічних елементів тощо), здатність підготувати хореографічний колектив до публічного виступу. Ця компетентність є необхідним складником професійної компетентності майбутнього хореографа [119].

Науковці також приділяють увагу змісту професійної компетентності балетмейстера, яка спрямована передусім на формування сукупності сутнісних характеристик, необхідних для практичного застосування у різних напрямках професійної галузі: світоглядно-художньої позиції, індивідуального хореографічного почерку, творчої манери, виконавського стилю, арсеналу засобів сценічної виразності, авторських принципів, методик і технологій хореографічно-педагогічної діяльності [21].

Ю. Тараненко виокремлено поняття хореографічно-творчої компетентності, як «здатності особистості майбутнього фахівця до самостійної професійної діяльності з метою організації навчального процесу з хореографії через застосування методик загальнонавчального та творчого значення» [187], що актуалізує значущість творчого підходу до підготовки фахівців хореографічної мистецької галузі.

У цілому можна засвідчити, що поняття професійної компетентності майбутніх хореографів є у вітчизняній педагогіці практично невід'ємним від хореографічно-педагогічної освіти.

Отже, аналіз нормативно-правової та науково-теоретичної джерельної бази з питань хореографічної освіти Країн Балтії та України дозволив засвідчити увагу з боку влади та державних установ до мистецької освіти

загалом і до хореографічної зокрема. Вивчення наукових розвідок вітчизняних учених стало теоретико-методологічним підґрунтям для усвідомлення ключових понять дослідження.

1.2. Розвиток хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії: історія та сучасність

Хореографічна освіта країн Балтії, так само як і розвиток хореографічного мистецтва, мають тривалу історію. У контексті нашого дослідження ми звернули увагу на національні традиції в галузі хореографії країн Балтії (Латвія, Естонія, Литва), що ввібрали в себе народні основи танцю, мистецтво латвійської, литовської, естонської опери та елементи бойових мистецтв. Розвиток національних традицій хореографії відбувався від покоління до покоління, від однієї історичної епохи до іншої. Саме тому в своєму сучасному вигляді вони представляють комплекс традиційних основ, оформлених в струнку систему, вивчення та збереження якої належить до пріоритетних наукових напрямів.

На сучасному етапі хореографічна освіта балтійських країн перебуває на стадії професійного розвитку, про що свідчить діяльність вищих і середніх культурно-мистецьких навчальних закладів та аматорських хореографічних колективів і ансамблів. Насамперед основною тенденцією сьогодення є підготовка висококваліфікованих педагогів-хореографів.

Професійна підготовка вчителів хореографії є складним довготривалим процесом спрямованим не лише на здобуття професійної технічної підготовки, а й на оволодіння методикою викладання в галузі хореографії та розвиток загальнопедагогічних і спеціальних умінь і навичок. Важливою складовою освітньої системи підготовки студентів-хореографів в країнах Балтії є те, що після закінчення навчання студенти володіють не лише танцювальною майстерністю, а й низкою компетентностей, зокрема

інформаційних, комунікативних, методологічних, мистецтвознавчих, організаційних, психолого-педагогічних, світоглядних, мистецьких та сценічних.

Як відомо, педагогіка хореографії нерозривно поєднує педагогічні основи та художню творчість, яка вбирає в себе живі зв'язки мистецтва, освіти й виховання. У наші дні досить потужну підготовку професійних хореографів в країнах Балтії надають заклади вищої освіти, професійно-технічні заклади та мистецькі школи. Розглянемо особливості розвитку хореографічно-педагогічної освіти кожної із Країн Балтії в історико-культурологічному та науково-теоретичному контексті.

1.2.1. Розвиток мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти Естонії: проблеми збереження національної ідентичності танцювального мистецтва

Історико-культурологічний аналіз розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в Естонії засвідчив, що перші згадки про естонський народний танець походять ще з 13 століття. Більшість танців були пов'язані з морською тематикою. Наприклад, назва одного з естонських народних танців «День на березі моря» (Päev mere rannikul) символізує життя естонських рибалок. Спочатку танці виконувалися на певних ювілеях і святах, наприклад, на весіллі та ін. сімейних заходах. З 19 століття в танцювальну культуру Естонії почали проникати традиції інших народів. На початку 20 століття підйом націоналізму супроводжувався соціальними змінами. Цілеспрямовано почав формуватися культурний простір. Існувала потреба в національних символах, щоб посилити через них відчуття єдності. Народний танець став національним символом, постав культурним надбанням і традицією, яка триває і до тепер.

Танцювальна культура Естонії славиться старовинними ритуалами, масовими хороводами та танцями-імпровізаціями. Вже за старих часів існував звичай, щоб танці супроводжувалися піснями та грою на інструментах. За характером естонські танці переважно тихі та спокійні, як і естонський народ [375].

Естонський народний танець має різні форми, найстарішою з яких є хоровод. Танцювальна спадщина Естонії також включає групові танці, які сягають до XIX століття. У них важливою вважається кількість танцюристів і спільна співпраця, а акцент робиться на кроках. Найвідоміші групові танці – kaerajaan (одно- або двоходовий естонський народний танець із простою структурою, який танцюють під акомпанемент). У другій половині XIX століття парний танець став помітним, а народний танець отримав важливе місце в соціальній взаємодії. Вальс, який прийшов до Естонії з Європи, став популярним і сприймався по-різному в різних регіонах, і таким чином виникли різні варіанти вальсу. Полька, яка виникла в XX столітті поряд з вальсом, досі вважається важливою. Як зазначаються естонські музикознавці, зокрема S. Kapper [303], проводячи аналогії з музикою, але беручи до уваги пізнішу появу інтересу до танців, поняття «естонського народного танцю» з'явилося та почало розвиватися на рубежі XIX століття під впливом ідеології національного романтизму, яка ідеалізувала традиції та ідентичність естонців як селян. Найвідоміші народні танці естонців: Yoksu-polka (Йоксу-полька), Yamaya labajalg (Ямая лабаялг), Ingliz (Инглизка), Pulga tantsud (Пульга-танц).

Дотепер в Естонії проводяться фестивалі та вечірки, на які збираються танцюристи, співаки та музиканти. Артисти часто одягнені в естонський народний одяг. Найпопулярнішим фестивалем є Вечірка пісні і танцю, яка регулярно проходить на пісенній площі і збирає багато людей. Вперше такий захід відбувся в 1962 році в Таллінні.

S. Kapper (2009; 2011; 2013) у своїх наукових розвідках підкреслює актуальність реального використання ключових понять і термінів у сфері

народного танцю та їхнього розуміння різними групами естонських громадян [305; 307; 303].

Естонський народний костюм зберігся і про нього писали ще в 19 столітті. Жіночий одяг зазвичай включає в себе: сорочку-туніку, смугасту вовняну спідницю (де кількість смуг дуже важлива), трикотажний пояс і кардиган або жилет без рукавів. Заміжні жінки носили фартухи та головні убори. Чоловіки також мали тунікоподібну сорочку, довгі або до колін штани, піджак і фетровий капелюх. Народний одяг шили з льону. Практично жодне свято естонського народу, будь то танцювальне або пісенне свято, не проходить без естонського національного костюма [375].

Що стосується традиції та імпровізації в сучасному народному танці у роботі S. Karper (2011) розглянуто етнохореологічні дослідження як самобутня галузь сучасної культурології. В аналізі танцю науковиця виділила два рівні – аналіз танцювальної події як культурного тексту, та специфічний аналіз хореографічного тексту або танцювальних рухів. Беручи участь у Вільяндському фестивалі народної музики та на підставі власних спостережень, S. Karper робить висновок, що сучасний традиційний танець є імпровізаційним та індивідуальним, адже зазвичай межі традиції обирає кожен танцюрист індивідуально. В Естонії народний танець іноді визначається тим фактом, що це стандартний танцювальний репертуар у народному одязі. Технічна підготовка танцювальних ансамблів в Естонії дуже висока, але в хореографічній лексичі часту відсутні елементи традиційного танцю, вони можуть бути стилізовані до невпізнання чи взагалі замінюються подібними до танцювальних стилів інших народів. Авторка зазначає, що фундаментальною рисою естонських народних танців є зв'язок з традиційними елементами народного руху. Також слід відзначити дослідження «Естонський народний танець: терміни та поняття в теорії та практиці», в якому S. Karper (2013) приходить до висновку, що у науковій і популярній класифікації досить чітко розрізняють авторську хореографію і народну творчість. Хоча обидва називаються «народним танцем»,

специфікуючі атрибути, доступні в публічному дискурсі, не завжди вважаються необхідними. Авторська хореографія та народна творчість чітко відмежовані одна від одної в теоретичних класифікаціях, але виявляються нероздільними в презентаційних ситуаціях, коли їх виконують танцюристи в національних костюмах [304; 307].

У своїх роздумах Т. Kask згадує про те, що менше ста років тому Естонія була центром зародження професійного сценічного танцю в Європі. Естонський сценічний танець був експресивним, відкритим і інтернаціональним. Одними з найвидатніших представників естонського танцю були, наприклад, Ella Ilbak, Gerd Neggo, Aino Siimola та Rahel Olbrei. Усі вони здобували майстерність у найкращих викладачів як на Заході, так і на Сході та створили в Естонії унікальну школу сценічного танцю світового рівня [312].

Заснування національної держави в 1918 році також сприяло формуванню національного танцювального мистецтва, як шляхом збирання, опису та інсценізації народних танців, так і шляхом винесення національних тем на танцювальну сцену. Першим кроком у перекладі національної літератури на мову танцю стала сьїта Gerd Neggo 1934 року, заснована на матеріалі «Kalevipoja» Kreutzwaldi [281].

Що стосується Естонської національної опери, то вона була заснована в 1906 році на базі Естонського товариства пісні та гри, і до 1949 року театр діяв як у музичній, так і в драматичній сфері. З 1920-х років при театрі функціонує балетна трупа як самостійний осередок. З 1949 року в репертуарі Естонського театру поряд з'явилися балетні вистави. З 1998 року театр носить назву Національна опера, а з березня 2010 року балетна трупа носить назву Естонського національного балету. RO Estonia є державною установою і діє окремо на основі Закону про національну оперу [277; 371].

Естонський балет сформувався в ХХ столітті, на початку століття на нього вплинули російський класичний балет і сучасний танець I. Duncan. У 1918 російський балетмейстер J. Litvinova (1877–1945) заснувала балетну

студію при театрі «Естонія» в Таллінні. А у 1922 році був поставлений перший балет — «Kopelija» L. Delibes'о (балетмейстер V. Kriger, 1893–1978). У 1926 балетмейстер R. Olbrei (1898-1984) створила постійну балетну труп (керувала нею до 1944), з якою ставила класичні балети. У 1930-1940-х роках в Тарту діяла студія естетичної гімнастики E. Parts (1888-1974), навчання в якій базувалося на техніці танцю I. Duncan (Пластика базувалася на комбінаціях різноманітних кроків, напіврозтягнутого бігу, стрибків, імпровізованих рухів, пантоміми). У 1935 балетмейстер I. Urbel (1935—80 балетмейстер театру, 1957-74 — головний балетмейстер) створла балетну труп театру «Vanemuine» в Тарту. У 1943 році E. Tubino поставила перший естонський балет — «Aitvaras» (Повітряний змій). Значні балети («Lakštingala» (Соловей) 1964 на музику I. Stravinskio, «Kontrastai» (Контраст) 1967 на музику J. S. Vacho та ін. композиторів) поставив балетмейстер Ü. Vilimaа. З 1946 почала працювати Талліннська балетна школа (до 1992 — Естонська хореографічна школа). Балетмейстер М.-Е. Murdmaа (1974-2001 в Театрі Естонії, з 1998 головний балетмейстер Естонської національної опери) поставив новаторські, філософські балети: «Baletas simfonija» (Балет Симфонія) на музику E. Tambergо (1963), «Майстер і Маргарита» E. Lazarevo (1985), «Nusikaltimas ir baustumè» (Злочин і кара) (1991, на музику A. Pärto). У 1992р. танцюристи і хореографи R. Nõmmikas (нар. 1963) і T. Ollesk заснували у Таллінні одну з найвідоміших естонських труп сучасного танцю Fine 5, з 1994 року почала працювати школа цієї трупи [418].

Найвідомішими балетмейстерами та артистами Естонського балету можна вважати: H. Puur, A. Leis (нар. 1936), T. Randviir, E. Erkina (нар. 1949), K. Kõrb, V. Arhangelski (нар. 1975), L. Georg (1975 р. н.), E. Andre (1977 р. н.), M. Kesler (нар. 1970), M. Agu. (1951 р.н.) — режисерував і ставив танці в естонських театрах, в тому числі в Естонії, і на естонському телебаченні, в програмах кабаре, на Tallinnfilm. Виступав також як танцюрист у вар'єте Viru та за кордоном.

Н. Einasto (2014; 2016) у своїх роботах розглянула історію розвитку Естонського балету на чолі з Р. Олбрей, яка працювала режисером-постановником танців у театрі та створювала хореографічні композиції для музичних вистав. Р. Олбрей мала свої особливі педагогічні підходи до навчання і замість того, щоб наймати танцюристів вже з існуючих студій у Таллінні, вона вирішила створити свою власну студію для реалізації власних ідей. Її ідеалом був симбіоз різних танцювальних стилів, і в своїй студії в театрі вона щодня викладала різні предмети: крім класичного танцю та базового балету, вона вчила учнів акробатиці, характерному танцю та імпровізації. Ця посада дозволила Р. Олбрей створити першу постійну танцювальну трупу при театрі, яка наразі стала Естонським національним балетом. Н. Einasto довела, що робота Рахель Олбрей як хореографа, художнього керівника та вчителя танців сформувала світогляд та обличчя естонського балету в ХХ столітті та відзначила, що її діяльність викликала вибух, який породив потужний танцювальний шлях, що тривав понад півстоліття [269; 280].

Вивчаючи процеси, які відбуваються в народній хореографії, S. Karreg (2008) на основі аналізу діяльності фольклорних та народних танцювальних колективів засвідчено зміни, які відбулися в цій сфері: колишній національний танець адаптувався у сценічне виконання. Авторкою проведено спостереження безпосередньо у танцювальному середовищі різних хореографічних спільнот, і шляхом аналізу та порівняння доведено, що три основні спільноти любителів народного танцю (танцювальні клуби, фольклорні гуртки, народні колективи) утворюють помітну символічну спільноту в суспільстві. Вони продовжують найдавніші танцювальні традиції естонців, хоча кожен член цієї спільноти по-своєму дбає про збереження традиції в новій соціокультурній ситуації та поширює свої знання та вірування за межі громади, наскільки це можливо [302].

Не менш важливим фактором для розвитку народно-сценічного танцю Естонії на сьогоднішній день є збереження самотності та народних

традицій поза межами країни. Наприклад, I. Zajedova, E. Rüütel, A. Arraste, K. Järvela (2009) у своїй роботі описали інтерв'ювання біженців-естонців у Німеччині, які емігрували туди після другої світової війни. Особливу увагу було приділено саме ролі народного танцю в підтримці та збереженні естонського походження. В аналізі інтерв'ю було виділено декілька аспектів збереження національної ідентичності через фольклорні традиції: збереження спадкоємності; організація громади; соціальна взаємодія та добробут; збереження естонської мови; самовизначення. Для біженців із Естонії народний танець став не просто хобі, а місцем спілкування й вивчення естонської мови, що допомогло людям згуртуватися у важкі часи, знайти себе і представити Естонію іншій країні за допомогою танцю та народних костюмів [250; 426].

Розглядаючи історичну традицію естонського народного танцю та його актуальність у контексті вивчення естонських великих подій I. Zajedova з'ясовує, що саме спонукає людей займатися народним танцем і брати участь у великих вечірках сьогодні, і які їхні переваги та мотиви участі. Шляхом опитування виконавців народного естонського танцю (дані були зібрані на танцювальній вечірці Finland-Estonia III (2012), Австралійських естонських днях XXIV у Сіднеї (2012), Estival (2013), пісенній вечірці Seedrioru Suviharja, LEP-ESTO (спільній великій вечірці естонців Західного узбережжя Дні та ESTO 2013), XXVI пісенний та XIX танцювальний вечір (2014)), які проживають в Естонії та за її межами, авторка виділила п'ять основних категорій важливих для любителя народного танцю:

1. Мотивація: спілкування з однолітками, бажання проявити свої танцювальні здібності, азарт від виступу, підтримання гарної фізичної форми, любов до танцю, аспект добровільності (особливо для молоді – знайомство повинно відбуватись добровільно і в приємній формі).

2. Ідентичність: показати своє історичне коріння та походження (часто дуже важливо для емігрантів), бути частиною естонської культури.

3. Особисті стосунки: засіб спілкування, заведення нових друзів і збереження старих. Особливо у випадку з іноземцями, народні танці мають рідкісну властивість залучати всю родину до цієї діяльності. Нерідкі випадки, коли чоловік-неестонець також приходив на заняття з народного танцю чи подібний захід. Особисті стосунки також відображаються на глядачах, включаючи впізнавання аудиторії, зоровий контакт і стосунки з глядачами.

4. Зв'язок з іншими видами діяльності: одним із унікальних аспектів народного танцю (особливо в очах неестонців) є те, що він дозволяє навіть тим, хто більше не розмовляє естонською мовою, відчувати себе частиною естонської культури.

5. Особливе значення: історичні культурні зв'язки з рідним краєм. Щось, що варто зберегти і залишити у спадок своїм дітям. Заняття народним танцем є сполучною ланкою між різними формами вираження (народний одяг, музика тощо), що створює відчуття унікальності [425].

Інтерес до народного танцю серед молоді (11-18 років), порівняно з усіма іншими сферами народної культури (народний танець, народні казки, народні звичаї, народна музика, народна пісня, народні промисли, народна релігія, народний одяг) залишається найнижчим. Тому молодь краще читає народні казки, ніж займається народними танцями. Найпопулярнішим танцювальним стилем серед молоді наразі є вільний танець, на другому місці – шоу-данс, на третьому – брейк-данс. Народний танець лише на п'ятому місці порівняно з більш популярними танцювальними стилями. К. Krause (2007) з'ясувала, що мотиваційні аспекти, які підвищуватимуть імідж народного танцю, мають насамперед соціальне підґрунтя (подорожі та спілкування), а потім вже фізичні та емоційні цінності (набуття танцювальних навичок та відчуття ритму, хороша та цікава зарядка, цікаві танці, тощо.). Це дослідження заклало основу для вивчення соціокультурних аспектів естонського народного танцю, і цю роботу можна вважати унікальною в культурному ландшафті Естонії [314].

В Естонії, як зазначає S. Karper (2016), і досі збережена традиція проведення танцювальних свят із народно-сценічною хореографією, що бере свій початок ще з двадцятого століття [305]. S. Nemeržitski, I. Zajedova (2015), вивчаючи розважальну діяльність, яка переросла в організацію великих фестивалів, дійшли висновків, що соціальні фактори відіграють найважливішу роль у мотивації танцюристів до опанування народного танцю, який зміцнює соціальні стосунки людини та здатність спілкуватися з іншими, допомагає підтримувати почуття культурної, національної ідентичності та громадської приналежності, що, у свою чергу, значно підвищує задоволеність людини життям [360].

A. Arraste, I. Zajedova, E. Rüütel (2013) розкривають питання збереження національної самобутності та ідентичності естонців, які живуть в різних країнах світу. Одним із найпотужніших символів самовираження в історії Естонії завжди були фестивалі народних пісень і танців, які проводилися не лише в країні, а й за її межами з ціллю об'єднання та підтримки народу. Незалежно від регіону, великі фестивалі були важливим джерелом зібрань естонців за кордоном. Фестивалі проводилися як у приміщенні, так і на міських площах. Спільною метою всіх сторін було об'єднання естонської громади, збереження національної культури, занурення в місцеву культуру та знайомство інших народів з естонською культурою [251].

Описуючи сучасну естонську культуру, а саме зміни традиційного народного танцю, концепції та реалізації, S. Karper (2013) виявила причинно-наслідкові зв'язки тілесних і культурних виборів, які проявляються у варіаціях традиційних народних танців, і різних значеннях танцювальних текстів, записаних у різноманітних сучасних контекстах. До теперішнього часу, колишні селянські танці та їх елементи стали символічними в спільнотах міської культури. Також, завдяки аудіовізуальним записам та особистим спостереженням S. Karper, було виявлено наслідки радянського колоніалізму в сучасній культурній ситуації в Естонії. Елементи колоніальної

мімікрії, які притаманні стилю національного сценічного танцю, також були знайдені в традиційному народному танці, що призвело до розуміння сильного інституційного впливу на танцювальні процеси [306].

Природні якості сучасного народного танцю висвітлено у науковому дослідженні S. Karper (2015), яке було засновано на танцювально-етнографічній польовій роботі (проводилася в Естонії протягом 2008–2014 років), під час таких заходів, як фестивальні танцювальні вечори, концерти, групові репетиції та майстер-класи, а також в інших середовищах навчання танцю. Авторка підкреслює, що «природні» якості традиційного народного танцю в сучасній Естонії випливають з того факту, що індивідуальна свобода танцюриста високо цінується. Значення «природності» базується на танцювальних знаннях і досвіді кожного танцюриста чи хореографа [308].

Щодо актуальності традиційних хороводів та їх сучасне значення, S. Karper (2020) виділила дві основні функції:

- підтвердження ідентичності – свідомо реконструкція, презентація та повторне використання старих форм і стилів, щоб зберегти їх як живу практику для нащадків і таким чином підтримувати та підтверджувати місцеву ідентичність (наприклад, Кіхну – фестиваль пісні і танцю);
- розвага – імпровізаційний відпочинок і переосмислення минулих зразків заради радості від успішного перетворення та реалізації своїх фізичних, духовних та інтелектуальних здібностей, загальної розваги.

Авторка влучно зауважує, що наразі роль і місце традиційних хороводів у житті кожної людини різне. Загальні подібності та принципи, які можна спостерігати на танцювальних майданчиках, демонструють незмінну важливість хороводів для багатьох людей, які зробили свідомий вибір або мали можливість навчитися цим танцям [310].

Після відновлення незалежності Естонії в 1991 році почалося проникнення західного стилю життя в естонське суспільство. Відновлення незалежності викликало революційний потік соціальних, культурних і політичних змін, завдяки яким стало можливим перейняти західні культурні

практики. Вуличні танці охопили ширшу аудиторію насамперед завдяки підтримці музичних відео та фільмів із західного світу [372].

Залежність розвитку хореографії від фінансування театру та вплив фінансування на хореографічні постанови сьогодення розглянули Н. Einasto і Е. Lagle (2018). Науковиці зазначили, що наразі вся сфера сучасного танцю в Естонії є проєктною, подати заявку на фінансову підтримку для танцювальних проєктів або майстер-класів можна безпосередньо в Міністерстві культури [275], а також один раз на рік в Eesti Rahvuskultuuri Fond (ERF – Національний культурний фонд Естонії) [382]. Саме тому більшість артистів танцю є фрілансерами і забезпечують себе або участю в шоу-програмах, або викладанням танців у школах чи дитячих садках. Наявність відповідного простору є вирішальним фактором для танцювальної практики й одним із аспектів, що впливає на естетику танцю. Насамперед, як вказують Н. Einasto і Е. Lagle, це залежить від впливу соціальних цінностей і тенденцій, а також від політичних подій і поглядів [282].

Відзначимо, що спеціальність «Хореографія» в Естонії можна набути в двох закладах вищої освіти.

У Таллінському університеті (Tallinna Ülikool – <https://cutt.ly/MCrhX5z>) спеціальність «Хореографія» можна отримати в Інституті балтійського кіно, медіа та мистецтв на бакалаврському (код навчальної програми: 214228) та магістерському (код навчальної програми: 1670) рівнях.

Цілі навчальної програми:

- створити передумови для розвитку свого творчого почерку, для професійного саморозвитку та підготовки в галузі танцювального мистецтва як танцюриста, хореографа чи викладача танців;

- створити можливість набути навичок аналізу того, що відбувається у сфері мистецтва та позиціонування власної творчої діяльності на основі розвитку мистецтвознавства, найважливіших стилів і течій думок;

- створити можливості для аналізу джерел традиційних танцювальних знань і навичок, їх використання, у тому числі у вільній імпровізації та створенні власних композицій і хореографії;

- створити можливості для набуття знань у галузі психології, анатомії та культурної філософії, а також теоретичних підходів до художньої творчості та навичок використання цих знань у своїй практиці;

- створити можливості для ознайомлення з основними принципами дидактики танцю та факторами, що впливають на танцювальне виховання;

- створити можливості для розвитку загальнокультурного світогляду, який би підтримував позиціонування та сприйняття мистецтва танцю як частини культурного та соціального середовища [403].

Тартуський університет (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia – <https://cutt.ly/ICrjtYa>) організовує навчання за першим (бакалаврським: код навчальної програми 80293) та другим (магістерським: код навчальної програми 146977) рівнями вищої освіти. Спеціальність «Хореографія» і «Педагогіка танцю» (для бакалаврів) та «Учитель танців» (для магістрів) студенти можуть здобути в Академії культури Вільянді.

Цілі навчальної програми:

- розвивати вміння орієнтуватися в історії культури та науки, що дало б змогу студенту пов'язувати різноманітні галузеві знання, отримані під час навчання;

- формувати готовність до активного ставлення до оточуючого культурного контексту та до критичного осмислення процесів, що в ньому відбуваються;

- познайомити учнів з історією традиційної культури Естонії та її світоглядом;

- ознайомити з основними стратегіями навчання, теоріями тайм-менеджменту, мотивацією та специфікою навчання в університеті;

- розвивати підприємницьке ставлення та формувати готовність застосовувати підприємницькі знання у творчому бізнесі;

- надати базові знання про функціонування, контекст, історію та методи дослідження сценічного мистецтва;
- надати базові знання концепції та композиції п'єси, про постановчий процес і компоненти постановки, середовище виконання та виробництво;
- надати методи дослідження розвитку сценічного мистецтва та можливості застосування у творчих дослідженнях;
- застосовувати теоретичні знання в аналізі сценічного мистецтва;
- отримати уявлення про способи пошуку спеціальної літератури та можливості її використання;
- розширити фон мистецького досвіду у сфері сценічного мистецтва в рамках спостережної практики;
- надати студенту систематичні знання про принципи роботи та соціально-культурні ролі у виконавському мистецтві;
- забезпечити студентам різнобічну, сучасну теоретичну та практичну підготовку до професійної роботи в різних формах виконавського мистецтва.
- створити можливості для значущого об'єднання різних знань та навичок і впровадження їх у співробітництво в різних виконавських мистецтвах [405].

Отже, аналіз досліджень в галузі танцювального мистецтва, педагогічно-хореографічної освіти доводить, що в Естонії зберігається самобутність національних хореографічних традицій. Масове виконання народних естонських танцювальних композицій на національних фестивалях пісні та танцю, як в середині країни, так і за її межами, засвідчує збереження національної танцювальної культури. В Естонії існують різні заклади хореографічної освіти, як вищої (Tallinna Ülikool, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia), так і неформальної (Tallinna Balletikool, Rahvatantsujuhtide kool, Vanemuise Tantsu ja Balletikooli, Eesti Tantsuagentuur, Tartu Tantsuakadeemia), де студенти отримують хореографічну освіту і набувають відповідні кваліфікації: спеціаліст закладів освіти та культури,

хореограф-постановника, артист балету, викладач танців, художній керівник, теоретик танцю.

Науково-теоретичну основу аналізу склали етнографічні дослідження та праці розвитку мистецтвознавчого характеру таких науковців: S. Kapper [303; 305; 307], H. Einasto [280; 279], I. Zajedova, E. Rüütel, A. Arraste, K. Järvela [250], K. Krause [314], S. Nemeržitski, I. Zajedova [360], H. Einasto і E. Lagle [282].

На підставі аналізу наукових джерел, вивчення історії розвитку естонської хореографії, ознайомлення з діяльністю мистецьких закладів та закладів мистецької освіти Естонії, можемо зробити певні узагальнення і виокремити основні *етапи розвитку* естонського мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти.

1 етап (від найдавніших часів до середини XIX ст.) – період становлення національного танцю Естонії, формування його жанрової палітри, національної хореографічної лексики.

2 етап (друга половина XIX – початок XX ст.) – початок науково-етнографічного осмислення танцювальних жанрів, запис рухів естонських танців, осмислення лексики та вивчення специфічних рис національного костюму (діяльність Anna Raudkats, Ullo Toomi).

3 етап (20-ті роки – кінець 80-х XX ст.) – формування й розвиток національного класичного балету, діяльність Rahel Olbrei як першого хореографа-постановника естонського національного оперного театру, M.-E. Murdmaa (1970-ті – початок 2000-х років).

4 етап (з 1991 року дотепер) – розвиток естонської хореографії періоду відновлення незалежності, збереження національної самобутності як символ самовираження естонців, школи вільного танцю, шоу-данс, R. Nõmmikas та T. Ollesk як представники сучасної балетної школи Естонії.

1.2.2. Особливості розвитку танцювального мистецтва та хореографічна освіта в Латвії

Перші згадки про балет у Латвії припадають на першу половину 17 ст., коли Ригу відвідували різноманітні акторські трупи, що стимулювали інтерес громадян до сценічного мистецтва та танцю. У 1782 році в Ризькому міському театрі, побудованому німецьким купцем, меценатом, бароном Oto Hermana fon Fītinghofa-Šēla, діяла балетна трупа під керівництвом балетмейстера Eliasa Fogta [277].

У 2-ій половині 18 ст завдяки діяльності Novēra балетне мистецтво набуло нового вигляду. Воно стало самостійним видом мистецтва з розгорнутою драматургією, логічним розвитком сюжету та персонажами, наділеними сильним характером. Пропоновані нововведення в теорії і практиці танцю не могли бути вирішені відразу зі створенням балетного театру, але їх визнання вплинуло на розвиток балету в наступні століття. Найвизначнішими відкриттями Novēra є прозріння єдності танцю і музики, дотримання законів драматургії та підпорядкування окремих частин композиції основній дії, а також розкриття образності в танці. Реформувалася як балетна практика, так і теорія, приділяючи найбільшу увагу балетній драматургії та естетиці. Балетмейстери епохи Просвітництва почали створювати постановки, схожі на сцени драматичного театру - з конфліктами та їх вирішенням. Основним засобом розвитку сюжету в балеті стала пантоміма - ритмічний пластичний речитатив. У балетних театрах ставилися трагедії, епоси, комедії та драми. Це був час самоствердження і становлення балетної вистави. Балет стає предметом інтересу філософів і критиків [277].

Žans Žoržs Novēram, балетмейстер, критик, письменник, теоретик, який формулює нову естетику танцю в найважливішій теоретичній праці всіх часів «Vēstules par deju un baletiem» (Листи про танці та балети), стає найбільшим реформатором мистецтва, театру та балету. Novērs зробив найбільші

відкриття в теорії і практиці танцю, довівши, що балети потрібно створювати за принципом виконавства, дотримуючись законів драматургії і зберігаючи в них фантазію [391].

У 1909 році в Ризі було засновано першу спеціальну школу театрального мистецтва — Латвійські драматичні курси Jēkaba Dubura і Zeltmata, де з 1910 року перший латвійський танцюрист Mārtiņš Kauliņš викладав танець і пластику. У 1913 році композитор і диригент Pāvuls Jurjāns заснував приватну Латвійську оперу, де М. Кauliņš з невеликою балетною трупю ставив танці в оперних виставах. 1925-1932 роки балетну трупю очолювала артистка балету Олександра Федорова. У 1929 році важливою подією в латвійському балеті став візит до Риги артиста балету і хореографа Михайла Фокіна і його участь у балеті «Šopeniāna» (Les Sylphides, 1893) польського композитора Friderika Šopēna. Новий етап латвійського балетного мистецтва почався 09.05.1935. з постановкою оригінального балету «Mīlas uzvara» балетмейстера Osvalda Lēmaņa та латвійського композитора Jāņa Mediņa (перший латвійський національний балет). Під час творчої діяльності О. Lēmaņa в балетних постановках з'явилися національні теми, мотиви народного танцю [254].

Заснування балетної школи LNO (Latvijas Nacionālā opera 1932) стало важливою передумовою розвитку латвійського балету. У 1930-х роках латвійський балет став відомим у Європі. Після окупації Латвії в 1940 році LNO було перейменовано в Державний театр опери та балету Латвійської Радянської Соціалістичної Республіки (ЛПРСР). За період існування LNO (1919–1944) сформувалася високопрофесійна балетна трупа з видатними солістами балету М. Griķi, Е. Feiferi, А. Priedi, А. Ozoliņu, А. Lembergu та іншими, більшість з яких у 1944 році втекли як біженці. У 1945 році Helēna Tangījeva-Birzniece стала головним балетмейстером Державного театру опери та балету ЛПРСР, творчий внесок якої виявляється у всіх сферах танцювального мистецтва - створенні латвійської оригінальної хореографії,

вихованні молодих артистів балету, збереженні цінностей класичного балету та розвитку латвійського народного танцю [254].

У 1950 році Jevgēņijs Čanga став головним балетмейстером LNO. Його постановки вирізнялися продуманою драматургічною дією, прозорою режисурою. Найважливіші постановки: «Bīvības sakta» (1950) композитора Ādolfā Skultes, «Staburags» (1957) Alfrēda Kalniņa та ін.. Провідні солісти трупи: V. Vilciņa, J. Pankrate, I. Gintere, A. Baumane, V. Švecova, A. Ēķis, H. Ritenbergs, A. Spura, V. Bļinovs, V. Cukanovs, I. Koškins, J. Kaprālis. В 1965-1968 роки головним діючим балетмейстером стала Irēna Strode, яка одночасно працювала викладачем Ризької хореографічної середньої школи (RHV, заснована в 1948 році; з 2020 року Ризька балетна школа). Її постановки класичних балетів вирізнялися вишуканим стилем і смаком. Головним балетмейстером балетної трупи у 1968-1985 роки був A. Lembergs. Час його творчої діяльності був відзначений амбітними балетними постановками, визнанням Ризького балету у світі, новаторськими пошуками танцювальних форм, культивуванням індивідуального стилю молодих танцівників, а також залученням іноземних хореографів [254].

У репертуарі балету LNOB (Latvijas Nacionālā opera un balets) 21 ст. перлинами класичного балету є: балети «Žizele», (1841) та «Korsārs» (1856) французького композитора Adolphe-Charles Adam, «Лебедине озеро» П. Чайковського (1876), «Лускунчик» (1892) і «Зачарована царівна» (1889 та ін.. Трупу поповнюють нові артисти, лауреати міжнародних балетних конкурсів: E. Leimane, A. Prudāne, I. Rācene, J. Lubēja, J. Brauere, S. Guravska, V. Seiko, K. Cīrulis та інші.

Значення, творчі досягнення та художньо-педагогічні результати окремої школи латвійського балету, що утворилася в музично-драматичному театрі Лієпаї розкриває G. Bāliņa (2014) [256]. Авторка проаналізувала теорію філософію, педагогіку та мистецтво як сутність цінностей та їх формування в культурному процесі, та виокремила саме три групи наукових теорій, актуальних на її думку:

1) феноменологічні висновки про взаємозв'язки та взаємовпливи об'єктивних і суб'єктивних цінностей (N. Hartmanis, E. Huserls);

2) аксіологічні теорії про цінності та принципи, що дозволяють тлумачити культуру як сукупність цінностей (M. Šēlers, T. Airaksinens);

3) основні положення теорії щодо єдності художньо-педагогічної діяльності (L. Vigotskis, J. Anspaks)

Класичний балет в Латвії є частиною національної культури, яка виникла в процесі спадкоємності художніх і педагогічних принципів. Він розвивався в традиціях російського балету і також взяв тенденції Західної Європи, та не дивлячись на це, балет в Латвії зберіг свої індивідуальні зразки і манеру виконання танцю, а також єдиний стиль танцю і високий професійний рівень.

Лієпайський музично-драматичний театр має високу художню цінність, яка в основному підвищилася завдяки діяльності видатного педагога і хореографа А. Kozlovskis та базувалась на багатій педагогічній і художній творчості та досвіді.

Художньому рівню Лієпайського музично-драматичного театру сприяли гастрольні вистави в Західній Європі та Ризі, а також вдосконалення майстерності танцюристів і педагогів під керівництвом найвідоміших італійських і російських майстрів, інтерес глядачів і сприятлива критика в газетах [256].

Також у Латвії було створено щорічний міжнародний балтійський фестиваль балету «No klasikas līdz avangardam» (з 1995) організовує L. Veiris. У програмі фестивалю – виступи різних танцювальних жанрів. Щорічний фестиваль «Baleta zvaigznes Jūrmalā» (з 1999) організовує А. Leimanis. Міжнародний балтійський конкурс артистів балету (з 2013 року) організовує Регіна Кауриža та Латвійська Гільдія балету і танцю [254].

Кожна епоха і суспільство ставили свої вимоги і до мистецтва танцю. Протягом багатьох століть Латвія розвивалася як багатокультурна країна - на культуру корінного народу нашарувалися німецькі, польські, російські,

шведські впливи. Перші інтермедії зі спеціально поставленими танцями в Ризі відбулися в 1782 році в будинку театру «Muses» [255].

Після Другої світової війни в Латвії зросла кількість хореографів латвійського сценічного народного танцю: у 1950-х і 1960-х роках це були M. Lasmane, A. Donass, H. Sūna, V. Ozols, а в наступні десятиліття до них приєдналися вихідці з професійного середовища I. Magone, A. Spuga, U. Žagata, A. Vaumane та ін. Наприкінці 20 ст. до сценічного народного танцю прийшло нове покоління хореографів, які здобули хореографічну освіту в Державній музичній академії імені Язепа Вітоласа (Jāzeps Vītola Valsts Mūzikas akadēmijā): J. Ērglis, A. Daņiļēvičs, G. Skuja. Хореографи 21 ст. J. Purviņš, A. Melnalksne, T. Ludborža, D. Bārbale, які виділяються своєю неповторною танцювальною манерою. S. Darius, Z. Miezītis, V. Birnbaums. є визнаними авторами латвійського сценічного народного танцю в латвійській діаспорі за кордоном [255].

Латвійський народний танець як жанр сценічного мистецтва зародився в ХХ столітті. У 1930-х роках через синтез народного та класичного танцю орієнтується на яскраве відображення народних образів у сценічному просторі засобами хореографії. У Латвії народний танець розвивався в сільській місцевості, особливо під час народних гулянь, які відбувалися на міських площах. Про походження латиського народного танцю опосередковано свідчать археологічні знахідки, письмові новини, хроніки та подорожі [396].

На народні танці у Латвії вплинула їхня включеність у релігійний (язичництво, іудаїзм, християнство) розвиток, природна еволюція суспільства, горизонтальна дифузія соціальних верств (вплив між членами суспільства різного соціального статусу), а також вертикальна дифузія суспільства (вплив інших народів і націй). У давнину танець був частиною почестей і річних звичаїв у племен, що жили на території Латвії. Люди танцювали в місцях жертвоприношень, біля священних каменів і священних дерев. У другій половині ХІХ ст. у Латвії було зібрано описи народних танців

та ігор. А вже в ХХ ст. у всьому світі професійні хореографи зацікавилися танцювальним фольклором, декораціями народного танцю та оригінальними хореографічними постановами, заснованими на фольклорних джерелах, і з'явився термін «народний балет» (від німецького *Volkballet*). У Латвії цей термін відповідає латиському сценічному танцю, який швидко розвивався після Другої світової війни [397; 255]. Основні види народного латиського танцювального мистецтва: «Rounders» (кругові ігрові танці), «Rounder dance» (кругові танці), «Народна гра», «Народний танець». Обов'язковий елемент – спів, усі танцюристи в латиських танцях зазвичай підспівують.

Народний танець, на думку І. Екманіс (2016), – це не давня реліквія, а живий елемент латвійської культури. Він також був і залишається доступним для учасників за межами титульної нації, як у межах Латвії, так і в діаспорі. Отже, він є місцем співпраці між етнічними та неетнічними латишами, а також важливим культурним простором для оцінки та розширення інтеграційних досліджень. Народний танець має довгу історію національного розвитку та є інструментом інтеграції в Латвії, як проілюстрував *Alfreds Goba* в міжвоєнний період: «Залучені до танцю, активно беручи в ньому участь, люди також з більшою ймовірністю зближуються з іншими латвійськими соціальними формами. Це також сприяє поверненню до латиської нації латишів, асимільованих (русифікованих) за часів залежності (царських часів), а також сприяє розчиненню нелатишів у латиській стихії» (1936 пер.) [283].

Процес лабанотації (аналізу та запису рухів людини) латвійського народного танцю на прикладі танцювальної композиції *Sūkas driķos* (свині на гречаному полі) висвітлено у роботі *J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare* (2020). У цьому дослідженні процес лабанотації допоміг відобразити відмінності між презентаційною та партисипативною версіями традиційної танцювальної композиції, а також чітко визначити зв'язок із пов'язаними документованими латвійськими традиційними танцями. Партитури лабанотації, розроблені в процесі цього дослідження, можуть

стати ще одним, більш чітким і точним джерелом для розуміння та документування латвійських народних танців [269].

У 1937 році в Ризі вперше відбувся фестиваль народного танцю та гімнастики «Aizsargu», в якому взяли участь 20 колективів народного танцю з 720 танцюристами, а в 1948 році танцювальна вистава була визнана першим танцювальним фестивалем у Vislatvijās. Латвійський хореограф Ingrīda Edīte Saulīte зробила значний внесок у розвиток народних танців і танцювальних вистав [255].

У мистецтві танцю поряд існують два фундаментальних напрями - класичний танець і сучасний, які мають як істотні відмінності, так і спільні риси. Жанри танцю в Латвії характеризуються певними художніми стилями, які історично сформувалися і формуються в кожному столітті, з характерною для своєї епохи єдиною системою рухів, яка відповідає актуальним танцювальним напрямкам в певний час [255].

На початку ХХ століття виник напрям сучасного танцю, в якому прийнята система певних рухів є основою жанру контемпорарі або модерн. У ХХІ ст. сучасний танець є одним із найпопулярніших жанрів танцювального мистецтва в Латвії та світі, який включає в себе багато різних танцювальних стилів (хіп-хоп, хаус, хіп-хоп новий стиль, попінг, брейк тощо).

Простежуючи шлях розвитку творчості Mīla Cīrule (1891–1977) – однієї з перших латвійських танцівниць, яка звернулася до жанру сучасного танцю на початку ХХ століття, V. Vidzemniece (2015) у своїй роботі підкреслює, що наприкінці 1920-х років танцівниця отримала визнання в Німеччині та Австрії, її ім'я згадувалося серед найвидатніших французьких хореографів сучасного танцю 1930-х років, а її внесок був оцінений по достоїнству в педагогіці танцю. Основою творчого успіху Mīla Cīrule є яскрава мистецька особистість, яка сформувалася роками в результаті впливу та взаємодії багатьох культур (латвійської, російської, німецької, французької), що зробило її яскравою міжнародною танцівницею. У хореографічній діяльності

Mīla Cīrule можна побачити впливи, які стимулювали та викристалізували її мистецькі принципи, які базуються на:

- принципах творчості Aisedoras Dunkanes як перших поштовхів на початку діяльності у сфері танцю;
- досвіді, отриманому в студії та танцювальній групі російської танцівниці та хореографа Ellenas Tels;
- впливі танцювальної школи німецького експресіонізму (Marijas Vigmanes, Rūdolfa Lābana).

Накопичуючи, засвоюючи та оцінюючи весь художній досвід танцівниці змогла знайти індивідуальний спосіб вираження та принципи свого мистецтва, тому Mīla Cīrule вважається першою латвійською танцівницею, яка досягла міжнародного успіху в галузі сучасного танцю [416].

У жанрі сучасного танцю в Латвії діють позаштатні артисти, професійні групи та асоціації сучасного танцю, які не фінансуються державою. У жанрі contemporary dance працюють хореографи O. Žitluhina, L. Lipora, E. Ābeltiņa, Dmitrijs un Elīna Gaitjukičī, A. Daņiļevičs, E. Veizāns та інші. Найпопулярніші колективи та об'єднання сучасного танцю: Асоціація хореографів «Āgā», «Gertrūdes ielas teātris», «Dirty Deal Teatro», «Dejas anatomija», танцювальний колектив «Ritms», танцювальний колектив «Dzirnas», «Līgas Libertes deju teātris», а також школи танцю A. Daņiļeviča та E. Veizāna [255].

У Латвії в XXI ст. склалася сприятлива ситуація для розвитку сценічного народного танцю, оскільки в результаті успішної культурної політики народний танець об'єднав близько 35 000 дітей і близько 15 000 дорослих танцюристів усіх поколінь. Високий рівень підготовки аматорських колективів та професіоналізм балетмейстерів дозволили створити високоякісні в художньому відношенні вистави Загальнолатвійські фестивалі пісні і танцю: такі як «Solis laikā» (1998), «Izdejot laiku» та ін. (2008), «Tēvu

laipas» (2013) та «Māras zeme» (2018). Масштабні сценічні народно-танцювальні твори створюють також танцювальні колективи. Найважливіші латвійські сценічні постановки народного танцю/танцювальні вистави/народні балети останніх років: «Brīdis pirms» (2016, хореограф J. Ērglis, танцювальний ансамбль «Teiksmā»), «Wilkaču mantinieci» (2021, хореограф J. Purviņš, танцювальний ансамбль «Līgo»), «Dziersim kāzas trīs dieniņas. Dziedāsim. Dancosim» (2019, хореографи Ilmārs Dreļš, Lilija Lipore, танцювальний ансамбль «Daiļrade»), «Cik saules nūsos» (2021, хореографи Liene Grava, Reinis Rešetins, танцювальний ансамбль «Daiļrade»).

Найважливіші професійні та аматорські установи, виконавці, автори LNKС та VJС створюють стратегію латвійського сценічного народного танцю, координують колективну діяльність аматорів танців, забезпечуючи збереження нематеріальної культурної спадщини, безперервність процесу аматорського мистецтва, процес збереження та розвиток Загальнолатвійського фестивалю пісні та танцю та Латвійського фестивалю пісні та танцю шкільної молоді.

В розвідках R. Spalva (2012; 2016; 2017) авторка вивчала становлення традиції проведення фестивалів танцю шкільної молоді та визначила основні засади розвитку цієї традиції в сучасному суспільстві, проаналізувала класичні закони драматургії танцю та схарактеризувала їх реалізацію в процесі побудови композиції танцю [398; 392;394].

A. Treimane (2017), аналізуючи традиції фестивалю «Святкування пісні та танцю» (SDC), дійшла таких висновків: SDC – це жива та активно практикувана традиція, тож для її розвитку необхідними є аспекти інновацій, щоб ця традиція була стійкою, прогресуючою та актуальною. Не можна стверджувати, що занадто багато інновацій у репертуарі могли б взагалі викоринити традицію SDC. Щоб традиційний процес був прийнятний для найширшої частини його виконавців (це учасники та керівники танцювальних гуртків), слід корегувати співвідношення нових композицій та їх зміст [407]. Роль партисипативного управління у збереженні та розвитку

нематеріальної культурної спадщини, традицій проведення фестивалів пісні та танцю розкрито у розвідці K. Freiberga, V. Tjarve, I. Zemīte (2020). На думку науковців, SDC - традиція, в якій бере участь найбільша спільнота нематеріальної культурної спадщини в країні, ця традиція суворо регулюється Законом про святкування пісні і танцю. Партисипативне управління встановлюється шляхом залучення різних державних та муніципальних зацікавлених сторін, але виключає пряму співпрацю з реальними членами спільноти SDC та учасниками SDC. Це означає, що є обмежені можливості для громади – фактичних носіїв традиції – долучитися до процесу прийняття рішень щодо святкування фестивалю пісні та танцю. Діяльність потужної неурядової організації товариства «Святкування латвійської пісні та танцю» можна вважати загалом позитивною, хоча існує потреба в її покращенні. На сьогодні, підтримка традиції вважається задовільною та організаційна система на даний момент працює добре, але для зміцнення традицій та підвищення ролі носіїв традиції рекомендується більш активна участь та підтримка висхідної діяльності співтовариства. Це також необхідно для розробки більш демократичного та стійкого підходу до збереження нематеріальної культурної спадщини, як це рекомендується міжнародними нормативними документами, що вводять концепцію партисипативного управління [284].

Парадигма драматичного театру в Латвії повільно змінилася після падіння залізної завіси. Відповідно до постдраматичної теорії німецького театрознавця Hans-Thies Lehmann, цей зсув пов'язаний із появою практики зосередження на живих безпосередніх стосунках між виставою та глядачем. У той час як колишня парадигма театру зосереджувалася насамперед на драматичному тексті та його інтерпретації, у сучасному театрі текст часто розглядається лише як одна з структурних елементів усієї театральної постановки – окрім сценографії, музики, світлового оформлення чи відеопроєкції. У цьому міждисциплінарному мистецькому просторі хореограф відіграє важливу роль у тісній співпраці з виконавцями,

зосереджуючись на їхніх індивідуальних особливостях і сприймаючись як співтворець кінцевого твору мистецтва [299].

У співпраці з хореографами сучасного танцю деякі актори та режисери змінили своє ставлення до ролі тіла та руху на сцені. Зростає усвідомлення необхідності вкладати час, зусилля та точність у значущу та складну хореографію. Крім того, немає розриву між поколіннями, оскільки молоді хореографи та режисери старшого покоління також можуть легко співпрацювати. Наприклад, хореограф Guntis Spridzāns, який займається хіп-хоп культурою, успішно впровадив хіп-хоп в оперу «Carmen» (режисер Marie-Eve Signeyrole з Франції). Agnese Vanaga представила сучасний цирк у кількох виставах Латвійського національного театру [334] (режисери Dita Lūriņa та Ināra Slucka) [299].

Основну увагу, на думку D. Jonīte (2022), хореограф зосереджує на індивідуальних особливостях виконавців і на пошуку якості руху. Хореограф сучасного танцю володіє ритмом і простором і має специфічні знання про можливості тіла в часі і просторі. Водночас – «принципи фізичного театру та сучасне танцювальне мислення дедалі більше впливають на процес створення театру» [315].

У 2013 році одна знакова подія висвітлила весь спектр розвитку латвійського сучасного танцю, включно з його проблемами: вистава сучасного танцю «Out». На цю концепцію надихнула драма Henrik Ibsen's «Brand» (1866), яку іноді характеризують як трагедію. Існує кілька паралелей між цією виставою та творчістю танцівниці та педагога Olga Žitluhina. У європейській культурі такий трагічний герой, як Brand, здатний бачити поза межами свого часу; те саме можна сказати про Žitluhina, яка невпинно працювала над розвитком жанру сучасного танцю в Латвії ще з 1990-х років [300].

В Латвії є три заклади вищої освіти в яких здобувачі мають можливість отримати освіту зі спеціальністю «Хореографія».

Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas – <https://cutt.ly/ZJay9Q7>) здійснює підготовку майбутніх хореографів на трьох рівнях вищої освіти: бакалаврському, магістерському і докторському (код навчальної програми 42212).

Цілі навчальної програми:

- забезпечити підготовку професійних хореографів найвищого рівня для культурних і соціальних потреб країни, які здобули професійні знання, вкорінені в теоретичних основах наук про хореографічне мистецтво, що відповідають стандарту хореографічної професії, практично застосовані професійні знання, здатні конкурувати в професійному середовищі хореографів у Латвії та за кордоном, мотивовані до професійного розвитку та подальшої освіти в єдиному європейському освітньому просторі, які, виконуючи своє основне завдання, дотримуються принципів гуманності, демократії, науковості, професіоналізму, індивідуалізації, творчої діяльності та сучасності, поважати інтереси латвійського народу, інтегруючись у міжнародне культурне середовище, зберігати та розвивати надбання національного танцювального мистецтва [296].

Латвійська академія культури (Latvijas Kultūras akadēmijā – <https://cutt.ly/ZJaidGb>) виконує освітню програму «Хореографія» на першому (бакалаврському), на другому (магістерському) та на третьому (докторському) рівнях навчання.

Цілі навчальної програми:

- Підготувати теоретично та практично освічених бакалаврів мистецьких наук, здатних мислити та працювати самостійно та творчо - сучасних артистів танцю (хореографів, танцюристів, дослідників), які були б конкурентоспроможними у професійному середовищі танцювального мистецтва в Латвії та за кордоном, а також мотивовані до професійного розвитку, подальшої освіти, творчої та наукової діяльності.

- Надати поглиблене розуміння мистецтва сучасного танцю, його творче, мистецьке, теоретичне та дослідницьке вивчення, виховання у

студента аналітичних здібностей, творчих і практичних навичок, уміння творчо використовувати набуті знання в гуманітарних та мистецьких сферах, а також як навички роботи в контексті інших сфер мистецтва [330].

Латвійський коледж культури (Latvijas Kultūras koledža – <https://kulturaskoledza.lv/>) здійснює підготовку майбутніх хореографів на рівні навчання фахової вищої освіти короткого циклу. Майбутні хореографи мають вибір додаткових спеціалізацій: «Сучасний танець», «Латвійський танець», «Хіп-хоп культурний танець» та «Джазовий танець» (код навчальної програми 4121210).

Цілі навчальної програми:

- застосовувати основні принципи техніки та вдосконалювати свої вміння та навички танцюриста;
- використовувати принципи конкретної методики при створенні навчального заняття;
- танцювати хоча б в одній техніці сучасного танцю, але володіти кількома техніками сучасного танцю;
- творчо придумувати танці та застосовувати композиційні прийоми у створенні та постановці танцю;
- спілкуватися з дітьми та молоддю різного віку, враховуючи вікові особливості, фізичну підготовленість та особливості сприйняття, як особисто, так і в соціальних мережах;
- спілкуватися з батьками танцюристів як особисто, так і в соціальних мережах та аргументувати принципи, техніки та методи їх роботи;
- скласти навчальну програму хореографічних постановок, захистити та отримати необхідні ліцензії на легальне здійснення хореографічної діяльності в усіх необхідних інстанціях: місцеве самоврядування, податкова служба, служба якості, авторське агентство, інспекція охорони праці, інспекція захисту прав дітей тощо;

- організувати та цілеспрямовано планувати діяльність групи: мистецьку, змістовну та фінансову діяльність на найближчу та довгострокову перспективу, а також подавати проекти та залучати фінансування;
- підбирати музичний супровід для своїх танцювальних постановок;
- застосовувати різні методи проведення навчальних занять, методи навчання, методи управління, педагогічні та психологічні методи;
- проводити всі частини заняття: розминка, навчання техніці танцю, навчання комбінаціям, постановка хореографії, повторення, розтяжка, тренування фізичної витривалості, різноманітні ритуали тощо [331].

Отже, аналіз наукових мистецьких та педагогічно-хореографічних досліджень показав, що хореографічна освіта в Латвії розвивається в контексті класичних танцювальних тенденцій та зберігає свої національні традиції. Культура виконання народних латвійських танців, звичайно, інтегрується з сучасними хореографічними жанрами, але в більшості спирається на традиційну лексику. Такі фестивалі, як «Святкування пісні та танцю» (SDC) є підтвердженням дбайливого збереження народної танцювальної культури. В Латвії є достатня кількість закладів освіти, як вищої (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas, Latvijas Kultūras, Latvijas Kultūras koledža), так і професійно-технічної (Ādažu mākslas un mūzikas skola, Agra Daniļevičs, Edmunds Veizāns, Vendija), з акредитованими програмами, де можна отримати якісну хореографічну освіту й відповідну кваліфікацію виконавської спрямованості (народно-сценічний танець, класичний танець, сучасна хореографія), а також танцювально-педагогічного напрямку (керівник аматорського хореографічного колективу, викладач мистецької школи тощо), проте таких програм значно менше.

Науково-теоретичне підґрунтя аналізу базується на етнографічних дослідженнях та мистецтвознавчих працях цих науковців: I. Ekmanis [283], J. Brodie, H. Russ, V. Vidzemniece, D. Gavare [269], R. Spalva [398; 394; 392], A. Treimane [407], D. Jonīte [299; 300].

У розвитку хореографічної культури та хореографічно-педагогічної освіти Латвії також можна виокремити певні культурно-історичні етапи:

1 етап (від найдавніших часів до середини XIX століття) – формування основного жанрового кола латиського танцювального фольклору, групових та парних танців, невід’ємність музики, гри, слова і танцювальних рухів у стилістиці народних танців Латвії.

2 етап (друга половина XIX – початок XX століття) – дослідження та каталогізація народних танців Латвії, діяльність А. Юр’янса з опису танців, створення Архіву латиського фольклору (1924 р.), розвиток класичного балету після відкриття театру Латиської опери (1913 р.).

3 етап (1920–1940 рр. та «радянський період» латвійської історії) – розвиток «народного балету», а саме народно-сценічного танцю як такого, що надавав сценічну інтерпретацію фольклорним джерелам; розквіт школи класичного балету; розвиток сучасного танцю (modern, contemporary dance), діяльність Mīla Sīrule та Olga Žitluhina.

4 етап (кінець XX – початок XXI ст.) – пошуки національної танцювальної ідентичності, розквіт сучасного танцю та народно-сценічної хореографії.

1.2.3. Теоретичні аспекти розвитку хореографічного мистецтва та професійної підготовки хореографів в Литві

Вивчення історико-культурологічних джерел з питань розвитку литовської хореографії дозволяє зазначити, що згадки чи описи литовської народної хореографії існують в різних історичних джерелах. У ранніх джерелах народна хореографія зазвичай згадується узагальнено, конкретні танці описані декількома авторами (най докладніше – M. Pretorijaus, він описав і зобразив на гравюрах танці XVII ст. *Zhalia rutelė*), проте вони неповні, бракує даних про музику, рухи, поетичний текст [352]. У письмових

джерелах IX– XVIII ст. згадують переважно обрядову хореографію, яку виконували на весіллях, похоронах, днях народження, календарних і трудових святах (в поодиноких описах зустрічаються також військові танці). Обрядові танці в народній хореографії Литви проіснували до Першої світової війни, деякі (наприклад, перший весільний танець батьків у Dzūkijoje та інших місцях) збереглися в окремих регіонах до наших днів.

Спадщина литовської народної хореографії (досі вживаються терміни етнохореографія, хореографічний фольклор) дуже різноманітна. Народні танці давнішого походження переважно супроводжуються піснями, які танцюють група танцюристів, виконавці – здебільшого дівчата та жінки.

Під час литовського національного відродження (у другій половині XIX ст.) стали активно розвиватись соціальні танці, які включали такі соціальні аспекти, як релігія, клас і етнічна приналежність. Кілька священиків засуджували соціальні танці, але в цілому ставлення священнослужителів до соціальних танців не було таким суворим, як у протестантських країнах. Важливішим був вибір «класу» танцю. Будучи селянами за походженням, за деякими винятками, більшість діячів національного відродження відкидали аристократичний чи буржуазний спосіб життя, в тому числі такі популярні танці, як вальс і мазурка. Зрештою, мазурка стала танцем нон грата, символічним уособленням польськості та танцем, який викликав багато скандалів і ніколи не був визнаний громадськістю. На відміну від цього, полька була остаточно ідентифікована як литовський національний танець, однак, більш тісно пов'язаний із сільським, ніж міським суспільством [311].

У XIX ст. литовська народна хореографія зазнала значного впливу інших культур, танці (вальс, полька, кадрили, краков'як та інші) почали швидко поширюватися із Західної Європи та від слов'янських народів, потім утвердилася інструментальна музика та швидкий темп танцю. У другій половині XIX століття внаслідок політичних, економічних, соціальних та

інших змін жива традиція литовських народних танців почала зникати. Згодом з'явилися стилізовані національні танці з елементами класичних танців і танців інших народів, які виконували ансамблі пісні і танцю. Хореографічні композиції для цих танців створювали: J. Lingys, J. Gudavičius, R. Tamutis, E. Morkūnienė, A. Gužaitytė, K. Poškaitis, M. Vaitulevičiūtė, L. S. Vaičiulėnienė, T. Kalibataitė, V. Kondratavičius, V. Buterlevičius, E. D. Radvilavičienė, J. Šaraitė та ін. Відродження та поширення автентичних традицій литовської народної хореографії почалося вже у XX столітті. У 1970-х роках почали створювати фольклорні ансамблі [417].

Творчість проф. J. Gudavičiaus увійшла в золотий фонд литовської сценічної хореографії і не тільки поповнила репертуар національних художніх ансамблів республіки, а й стала невід'ємною частиною програм Днів танцю Пісенного свята. Juozas Gudavičius (1926–2008 р.) – професор, балетмейстер, творець, художній керівник багатьох республіканських фестивалів, який стояв біля витоків кафедри танцю Академії мистецтв Клайпедського університету і очолював її до 1990 р., поєднав у своїх хореографічних композиціях розманітні танцювальні жанри і стилі, що вплинули й на професійно-педагогічну діяльність професора. В основі танців, створених J. Gudavičiaus, лежить простота, щирість, ліризм, скромність засобів хореографічної виразності, хоча був період, коли захоплювалася сама техніка танцю. Багато танців мають чітку драматургічну лінію та сюжет [353].

За словами К. Poškaičio, велике значення для унікальності хореографії має «географічне середовище – рівнини чи гори, води чи суша, теплий чи холодний клімат». Як зазначає К. Poškaičio, «жінки і дівчата носили довгий одяг. Довгий одяг приховує ноги, не дає підняти ноги вище, тому природно, що рухи ніг не розвивалися, кроки залишалися простими, бо складніших все одно не було б видно». Поступово домінуюча роль жінки в танці змінилась на другорядну. «Роль чоловіків, – за словами D. Urbanavičienės, – зросла в

XIX столітті, коли до Литви хлинули імпортовані парні та кадрилльні танці, якими зазвичай керували чоловіки». У цих танцях не було прийнято, щоб жінка керувала чоловіком [292].

Перші дослідження литовських народних танців були опубліковані лише в XX столітті. J. Lingys, перший відомий теоретик народного танцю і засновник школи хореографів у Литві. Він зібрав дані про автентичну литовську народну хореографію, узагальнив їх у статтях, що описують сценічні танці, у виданні *Sceninis Lithuanian Folk Dance* (4 томи). Праці з литовської народної хореографії також писали E. Morkūnienė, K. Poškaitis, D. Urbanavičienė, J. Šaraitė [410].

Колективи фольклору та народного мистецтва *Nūdiena* проводять велику роботу, реконструюючи та популяризуючи унікальну хореографічну спадщину литовців. Грамотно відтворити етнічні танці дуже важливо, адже вони реконструюються завдяки цьому. J. Lingys у 1968 році одним із перших звернув увагу на литовський танець й адаптував його на сцені, створив танець *Rusnietis*. Протягом багатьох років цей танець був єдиним національним танцем Малої Литви за хореографічною лексикою. J. Lingys дав початок і вказав настанови, як після помірнього розвитку народного танцю його можна адаптувати до сцени [350].

Що стосується перших згадок литовського балету, то його першоджерела знаходять у XVI–XVIII ст., це були танці у виставах шкільних театрів Великого князівства Литовського. Балетними труппами володіли великі князі литовські та польські королі *Ž. Senasis, V. Vaza, J. Kazimieras*. Балетна труппа діяла також у театрі Вільнюського Нижнього замку (1635–1648 рр.). У 1774 р. державний діяч Великого князівства Литовського *A. Tuzenhauzas* заснував у своєму маєтку в Гардіні балетну школу, де навчалися переважно діти кріпаків (близько 60 танцюристів). Наприкінці XVIII – початку XIX ст. артисти балету брали участь в оперних виставах Вільнюського міського театру (засн. 1785).

Р. Petrovas є першим і «транзитним» литовським хореографом, який провів шість років у Литві та поставив важливі балети класичного репертуару з кількома танцюристами – наприклад, «Лебедине озеро», «Лускунчик» П. Чайковського, а також першу танцювальну виставу на литовську музику – Jurgio Karnavičiaus «Lietuviškąją rapsodiją» [379].

В 1919 р. у Каунасі О. Dubeneckienė заснувала курси пластичного та естетичного танцю разом із співачкою А. Galauniene. У 1921 р. О. Dubeneckienė заснувала в Каунасі першу литовську балетну студію (очолила її до 1925 р.), 06.02.1922 р. відбувся перший концерт вихованців цієї студії. З 1929 року в Державному театрі працювали такі балетмейстери як: V. Karalli, G. Kiakštas, T. Vasiljevas, з 1931 року — російські артисти балету В. Немчинова, Н. Зверєв, А. Обухов. Балетмейстер Н. Зверєв ставив класичні балети та новаторські одноактні балети. З 1940-х років перший литовський балетмейстер В. Kelbauskas ставив балети і танці для весняних концертів вихованців балетної студії. У 1944 р. після відокремлення драматичної трупи від Каунаського Великого театру (до 1940 р. — Державний театр, у 1940-41 рр. — Державний театр драми, опери та балету) оперні та балетні трупи утворили Литовський національний театр опери та балету (до 1998 Литовський театр опери та балету; 1948 переїхав до Вільнюса). У 1950–1970-х роках у цьому театрі ставили балети литовських та зарубіжних композиторів В. Kelbauskas, головні балетмейстери М. Moisejevas (1951-54), V. Grivickas (1954-71), запрошені балетмейстери Н. Tangijeva-Birzniece, К. Wojarskis [417].

Наприкінці 20 ст. в першій половині 21 ст. відомими хореографами та балетмейстерами вважаються: М. Bigonzetti, R. Bondara, А. Cholina, М. Corderis, В. Eifmanas, М. Legris, V. Medvedevas, К. Pastoras, А. Ratmanskis, М. Rimeikis, К. Simonovas, Sin Peng Vangas, D. Veldman, G. Williamsonas. З 2012 року на чолі з К. Pastoro здійснюється ініційований проект

хореографічних мініатюр Creative Impulse, в якому самостійні роботи представили артисти балетної трупі Литовського театру опери та балету.

Крім Литовського національного театру опери і балету, балетні трупи діють також в Каунаському музичному театрі (з 1948) і Клайпедському музичному театрі (з 1987). Балетмейстерами Каунаського музичного театру працювали V. Germanavičius, J. Jastrebovas, A. Kondratavičius, I. Ribačiauskaitė, J. Smoriginas. L. Dautartaitė, D. Tchorževskis, P. Fokinas, J. Smoriginas ставили балети з балетною трупю Клайпедського музичного театру. У 1952 р. за ініціативи V. Grivicko, M. Moisejevo та K. Salnikovos у Вільнюській десятирічці музичної школи було створено хореографічне відділення (до 1961 р. керівник Н. Kunavičius, з 1963 р. L. Navickytė-Ramanauskienė), у 1986 році було реорганізовано у Вільнюську школу балету, у 2001 році – у відділ балету імені М. К. Čiurlionio школи мистецтв (з 2001 керівник P. Skirmantas, з 2011 – Lina Puodžiukaitė-Lanauskienė, з 2016 – E. Butkus). З 1965 по 1991 артистів балету готувала Каунаська середня художня школа (з 1969 школа мистецтв J. Naujalis). З 1971 року Клайпедський університет має кафедри хореографії та спортивного танцю, з 2001 року Литовська академія музики і театру готує танцювальних педагогів [339].

Фахівців з танців готують у Литві з 1967 року, коли в колишньому Вільнюському педагогічному інституті було започатковано навчальну програму. У 1971 році кафедру хореографії було переведено до Клайпеди як факультет Шяуляйського педагогічного інституту. З 1975 року він був частиною Литовської академії музики. У 1995 році він був інтегрований до складу Клайпедського університету, а у 2018 році – до Литовської академії музики та театру [354].

Піонером сучасного танцю в Литві вважається D. M. Nasvytė. Закінчивши школу виразного танцю Juttos Klamt в Берліні в 1939 році, вона влаштувала свій перший виступ у Каунасі, заснувала студію художньої

гімнастики та виразного танцю (діяла до 1944 року, відвідувало близько 200 учнів). У 1940 році D. M. Nasvytytė дала перший концерт своїх студентів-студії в Державному театрі, у 1941-43рр. вони виступали в містах Литви (танцювальні вирази і стилізовані литовські народні танці), у 1944р. заключний концерт студії відбувся в Каунаському молодому драматичному театрі.

Хореографи з інших країн, які творили в Литві, збагатили литовський репертуар балетами, в яких творчий потенціал Литви виділяється в кількох аспектах. Перш за все, це вистави, натхненні музикою литовських композиторів: їх створено десять – «Lietuviškoji rapsodija» Jurgio Karnavičiaus (Pavelas Petrovas), «Šokių kūryba» Vytauto Bacevičiaus, «Jūratė ir Kastytis» Juozo Gruodžio, Balio Dvariono «Piršlybos» (Nikolajus Zverevs), Antano Rekašiaus «Gęstantis križius» (Konstantinas Bojarskis), Anatolijaus Šenderovo «Mergaitė ir mirtis» (Ülo Vilimaa) і «Dezdemonas» (Kirilas Simonovas), Mindaugo Urbaičio «Acid City» (Krzysztof Pastoras), Giedriaus Kuprevičiaus «Čiurlionis» (Robertas Bondara), Eduardo Balsio «Eglė žalčių karalienė» (George'as Williamsonas). Інтерпретаціями класичної спадщини, створеними разом із артистами та солістами Литовської балетної трупи, можна вважати дві вистави: «Kopelija» Léo Delibes'о (Kirilas Simonovas) та «Spragtuka» Piotro Čaikovskio (Krzysztof Pastoras). У тісній співпраці з литовською балетною трупкою створено п'ять вистав, які ніде більше не ставилися: «Kontrastai», «Šventasis pavasaris» Igorio Stravinskio, «Carmina burana» Carlo Orffo (Xin Peng Wangas), «Sizifas» (Pascalis Rioult) і «Diagilevas. Fantazijos» (Peteris Anastos) [378].

У 1944 році в Каунасі був створений танцювальний колектив (з 1947 року колектив належав до Каунаської палати профспілкової культури, з 1969 по 1984 рік – танцювальна група експресивного танцю «Sonata») на чолі з K. K. Daujotaitė (учениця D. M. Nasvytytė). Вона також створювала танцювальні композиції для трупи («Moterys» на музику J. S. Vacho, «Zodiako

ženklai» на музику і картини М. К. Čiurlionio, «Mirties šokis» на музику F. Liszto). У 1980р. у Каунасі В. Letukaitė (учениця К. К. Daujotaitė) заснувала студію сучасного танцю «Aura» (з 1995 р. перший професійний театр сучасного танцю в Литві) з колишніми танцюристами «Sonata» . У цьому колективі розвиваються різні напрямки сучасного танцю – від естрадного до модерну. Репертуар театру складається з танцювальних вистав, створених В. Letukaitė (Extremum mobile 2001, Aseptinė zona, або Lietuviškos sutartinės 2004) та іноземних хореографів. Поруч з театром працює студія сучасного танцю. Щороку, починаючи з 1989 року, Kaunas Aura організовує Міжнародний фестиваль сучасного танцю, в якому беруть участь танцювальні колективи з Європи, Сполучених Штатів Америки, Японії та Канади.

Після відновлення незалежності Литви сучасний танець почав розвиватися більш інтенсивно. З 1991 року іноземні хореографи та педагоги організовують у Литві семінари сучасного танцю. Все більше молодих хореографів і танцюристів (переважно тих, хто займався в аматорських колективах) цікавляться сучасним танцем і беруть участь у семінарах за кордоном.

Розвиток сучасного танцю прискорив Литовський танцювальний інформаційний центр, заснований у Вільнюсі в 1995 році (керівник А. Imbrasas до 2017 року, Г. Masteikaitė з 2017 року). Центр збирає та поширює інформацію про сучасний танець і балет у Литві та за кордоном, а також створює вистави литовських хореографів. З 1996 року центр щороку організовує проект «Lietuvos naujojo šokio» (показує останні вистави хореографів, які працюють у Литві). У перший рік (це був перший публічний захід сучасного танцю в Литві) 12 литовських хореографів показали свою роботу: Р. Alksnytė, В. Vanevičiūtė, Р. Butrimavičiūtė, А. Cholina, Р. Magilaitė, В. Marcinkevičiūtė, А. Naginevičiūtė, D. Stankevičius та ін. З 1997 року центр щороку організовує міжнародний фестиваль сучасного танцю New Baltic

Dance, з 2000 року з ініціативи центру щороку проводиться Vilnius Dance Press, де організуються семінари з сучасного танцю та відеолекції для танцюристів, хореографів. і педагогів, демонструються твори сучасного танцю литовських і зарубіжних хореографів.

У 1989 році А. Naginevičiūtė заснувала в Каунасі групу сучасного танцю «Fluidus». У 1995 році V. Jankauskas, колишній брейк-дансер і хореограф Литовського дитячого та молодіжного центру у Вільнюсі, заснував студію сучасного танцю, а в 1997 році заснував власну танцювальну трупу. У 1998 J. Smoriginas заснував театр хореографічних проєктів Vilnius Ballet. У 2000 році А. Cholina заснувала у Вільнюсі танцювальний театр Anželikos Cholinos. Хореограф В. Vanevičiūtė прославилася своїми проєктами Benamiai (1996, на музику V. Kernagio), Stranger 1548, або Життя ще попереду (1997), Smėlio jausmas (2001), Mažasis princas (2005), Bala žino (2009). Експериментальні, авангардні сучасні танцювальні вистави створив хореограф і танцюрист А. Pulkauninkas. В 2005 у Вільнюсі актор, танцюрист і хореограф G. Ivanauskas заснував власний театр танцю, створював хореографію та сценографію вистав та сам брав участь у постановках.

З 1998 року у Литовській академії музики і театру (до 2004 року Литовська академія музики) почали викладати акторську програму навчання зі спеціалізація ми: танець, сучасний танець та хореографія, у 2003 році тут була створена кафедра танцю та руху. З 21 століття перші танцювальні вистави та композиції створив А. Katinas, який отримав ці спеціальності у Литовській академії музики і театру (Orfėjas ir Euridikė, Paslaptys 2002, Mėnesiena 2003, The Last Beauty of the Day 2005, Helsinkio sindromas 2007, усі постанови створені в парі з фінським хореографом М. Saivosalmi), В. Urbietytė (Panacėja), Е. Stundyte (Plaukia Ofelija, skęsta – 2005, Nuskausminimas 2007), Р. Lisauskas і Т. Gurevičius (Sankryža 2006) [358].

Дослідниця історії сучасного танцю О. Бігус вважає, що початок сучасного танцю в Литві тісно пов'язаний з німецьким Ausdrucksanz – виразним танцем. Вперше литовська публіка побачила його у виконанні

молодої танцівниці Дануте Насвітіте 1939 р. в Каунасі, де в той час вирувало культурне життя Литви. Д. Насвітіте (1916–1983) вчилася танцю у Німеччині. Як одна із засновників сучасного хореографічного мистецтва у Литві, свою творчу діяльність вона почала зі знайомства з тодішнім директором Берлінської державної опери Р. фон Лабаном, який рекомендував дев'ятнадцятилітню танцівницю до однієї із кращих шкіл виразного танцю – школу Ютти Клампт. Колективи – «Аура», «Флюїдус», «Полекіс» – та хореографи: Д. Насвітіте, К. Дауйотайте, Б. Летукайте, А. Нагіневічюте, Ю. Сморігінас – були біля витоків сучасного танцю Литви в роки першої незалежності (1918–1940) і в радянський час [12].

Сьогодні з'являється все більше наукових досліджень, які аналізують напрямки розвитку народного (етнічного) танцю Литви та проблеми його відродження. Місце етнічної хореографії в сучасній литовській культурі аналізували: К. Poškaitis, D. Urbanavičienė, G. Barkauskaitė, L. Kisielienė, V. Mačiulskis. Використання етнокультурної спадщини Клайпедського регіону в сучасних фольклорних ансамблях досліджували: А. Kaukienė, R. Aranavičius, I. Seliukaitė, A. Zabielenė, R. Aranavičius, V. Mačiulskis та L. Petrošienė.

V. Mačiulskis (2010) у своїй дисертації вивчав етнічну хореографію литовців, і на його думку литовці є частиною єдиного литовського етнокультурного простору, належать до групи вузьких кроків, але слід відзначити їх відмінні регіональні особливості – це танець, кроки, зчеплення та стиль танцю, притаманні лише литовцям. Вони могли бути спричинені культурною взаємодією місцевого населення (скальвів, надрув'ян, куршів, литовців), які проживали на території Малої Литви, та німецьких жителів, які туди переселилися. Завдяки зіткненню різних культур сформувався своєрідний побут литовців, що зумовило регіональну специфіку їх етнічної хореографії. Життя в оточенні більшої німецької етнічної групи, де існувала унікальна політична, економічна та освітня система, конфесійні

характеристики формували унікальну етнічну ідентичність литовців і водночас діяли як етнічна хореографія [350].

Як відомо, танець є невід'ємною частиною фольклору. У різні періоди фольклорні рухи набувають різного значення. В даний час народний танець в Литві виражається в таких формах:

1. У програмах фольклорних концертів,
2. Традиційні танцювальні вечори (і нічні танці);
3. У таборах (дитячі табори, табори традиційних танців);
4. У проєктах.

У литовському традиційному танці увага зосереджена на дії, що виконується, тобто, якщо виконуються рухи ногами, зчеплення рук неактивне, якщо виконуються рухи руками, ноги здебільшого статичні або виконують дуже простий рух, наприклад простий крок. Рухи голови та талії не домінують у танці. Також не виявляються більш дрібні рухи частин тіла – рук (за винятком плескань), пальців або ніг (за винятком ударів протилежними внутрішніми частинами пари ніг). Ці особливості відрізняють литовський танець від інших зарубіжних країн [292].

Сучасному хореографу, створюючи народний танець, необхідно не лише знати історію Малої Литви, Східної Пруссії та багатокультурну спадщину цієї країни, а й знати етнічні особливості литовців у музиці, добре розуміти особливості литовської поведінки, вникати в тонкощі національного вбрання, бо тільки тоді можна сподіватися отримати творіння, що відповідає етнічній самосвідомості литовців.

Незважаючи на різні способи реконструкції та створення танцю литовців, представлена етнічна та національна хореографія литовців вирізняється з хореографії інших етнічних регіонів і сьогодні виконує функцію культурного символу маленької Литви. Національні танці, створені сучасними балетмейстерами, сьогодні використовуються як ознаки ідентичності маленького литовського регіону, які, крім культурних,

виконують освітні та просвітницькі функції, дозволяючи підростаючому поколінню доторкнутися до коріння своїх предків і таким чином дістатися до знати вже зниклу етнічну культуру цього регіону [351].

Про трансформацію традиційної танцювальної освіти в сучасну духовну освіту завдяки наданню сенсу діяльності під час занять танцями в школі пишуть V. Merčaitienė & J. Kievišas (2012). Автори вказують, що наразі заняття танцями є важливим компонентом освітньої системи Литви, що має відповідне нормативно-правове підґрунтя, а також формою розвитку учнів, засобом формування духовності й загальної культури. На думку науковців, надання сенсу до будь-якого виду діяльності – це питання інтеграції особистості в ту чи іншу сферу та її вплив на розвиток особистості [**Error! Reference source not found.**].

Окремий напрям хореографічно-педагогічної освіти складають дослідження професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти. Серед проблем, які цікавлять науковців Литви у цій сфері:

- творчий розвиток майбутніх вчителів хореографії в контексті сучасних тенденцій розвитку європейського суспільства з особливою увагою на креативності особистості (Banevičiūtė, 2011) [260];

- формування дослідницької компетентності майбутніх учителів танців, актуальність якої доводить сучасна освітня парадигма, що орієнтує вчителя бути консультантом, помічником, дослідником, готовим застосовувати навчання, засноване на доказах; вивчення педагогічних проблем, цікавих для фахівців хореографічно-педагогічної галузі: танець у школі, танець для людей з особливими потребами, підготовка вчителя танцю та ін. (Banevičiūtė, 2015) [261];

- дослідження танцювального спорту як сучасного культурного явища, що на сьогодні є одним із найпопулярніших способів виховання молоді; спроби розробити науково обґрунтовану методологію для дослідження навчання студентів через партнерський DanceSport під час

підготовки їх до високоефективних змагань через єдність кінестетичних, когнітивних та емоційних процесів (Soraka & Sapežinskienė, 2015) [390].

Ураховуючи реформаційні зміни, що відбуваються в сучасній європейській мистецькій освіті, зокрема розвиток інтеграційних процесів, впровадження компетентнісного підходу, введення до шкільних програм інтегрованих курсів мистецької спрямованості, більшість із яких включає мистецтво танцю, в останні роки з'явилась низка наукових розвідок в цьому напрямі. В роботі V. Vanevičiūtė & J. Kudinovienė (2014) проаналізовано професійну підготовку вчителів мистецтв у Литовському університеті освітніх наук на бакалаврському та магістерському рівнях, при цьому йдеться про навчання фахівців із чотирьох мистецьких дисциплін – танцю, музики, театру та образотворчого мистецтва [266].

На актуальності узгодженості професійного розвитку вчителів мистецтв та якості викладання у ЗВО наполягають V. Vanevičiūtė & J. Kudinovienė (2012), які вказують на необхідність набуття вчителями якісної мистецької освіти й постійному підвищенні кваліфікації педагогів, котрі готують цих фахівців. Цілком погоджуємося з V. Vanevičiūtė & J. Kudinovienė (2017), які вивчають підготовку вчителів мистецтва як міждисциплінарний процес, що поєднує основні види мистецтва (музика, танець, театр, образотворче мистецтво) та освіти, і стверджують, що цей процес потребує майстерного використання як форм художнього вираження, так і методів суспільних наук [265; 264].

Заслуговує на увагу й розвідка E. Musneckienė (2014), в якій досліджується сучасний культурний контекст та поширення візуальної культури як передумови для змін у мистецькій освіті. Автором зроблено акцент на перспективах розвитку інтегральної мистецької освіти, формальної та неформальної, на освітніх викликах, що виникають у контексті сучасного мистецтва та візуальної культури. Доведено, що традиційна предметна орієнтація мистецької освіти обмежує мультимодальну освіту сучасного мистецтва, проте багато шкіл дотримуються традиційної моделі викладання

мистецтва і все ще зосереджуються на простій інтерпретації сучасних творів мистецтва, різних медіа та технічних навичках. У той самий час опанування сучасної моделі викладання інтегрованого мистецтва та візуальної культури в освіті є складною, оскільки вона базується на візуальній грамотності та навичках критичного мислення, акцентує увагу на критичному розумінні практик сучасного мистецтва, розв'язанні проблем та створенні нових цінних ідей (Musneckienė, 2014) [359].

V. Jankauskas (2010) розглянув особливості підготовки професіоналів сучасного танцю та зазначив, що сучасний танець у Литві – ще дуже молода галузь мистецтва. Останнім часом все більше різних організацій сучасного танцю, танцювальних театрів, труп, незалежних творців і проектів беруть участь у мистецькій, культурній та освітній діяльності. У цьому контексті зростає потреба у професійних виконавцях сучасного танцю, хореографах та педагогах. Проаналізувавши ставлення професіоналів сучасного танцю до підготовки фахівців у Литві, V. Jankauskas приходить до висновку, що існуючим на даний момент дослідженням сучасного танцю в Литві бракує спрямованості, послідовності та інтенсивності. Респонденти також вважають, що не вистачає компетентних викладачів сучасного танцю [295].

На думку К. Аранавічіūtė (2020) робота молодого литовського танцювального покоління спонукає до ще ширшого та детальнішого аналізу процесів, які відбуваються не лише в Литві, а й у світовій індустрії сучасного танцю. Молоде литовське танцювальне покоління сміливо експериментує, набирається досвіду в іноземних танцювальних школах і творчих майстернях, не обмежується одним засобом вираження, методом чи творчою технікою. У їхніх виставах чи проектах поєднуються не лише різні засоби танцювальної виразності, а й форми та техніки різних сфер мистецтва, що перегукуються з індивідуальним особистим досвідом та глобальними соціокультурними контекстами. Тому вміння розпізнавати та аналізувати глобальні тенденції створення сучасного танцю у світі є корисним для аналізу танцювального поля країни (Литви), що стрімко розвивається [249].

Освіту професійного хореографа в Литві можна отримати в трьох ЗВО. В Університеті прикладних наук Вільнюса (Vilniaus Kolegija/Vilnius University of Applied Sciences – <http://surl.li/jcbxl>) підготовка хореографів здійснюється на факультеті мистецтв і креативних технологій (кафедра менеджменту культури та педагогіки танцю). Спеціальність «Педагогіка танцю» здобувачі мають змогу отримати на бакалаврському рівні вищої освіти (код навчальної програми 653X14006).

Цілі навчальної програми:

- виховувати фахівців вищої неуніверситетської освіти, орієнтованих на практичну діяльність;
- створити нове наукове знання прикладного мистецтва, культурної діяльності та творчих технологій;
- здійснювати освітню та співкультурну діяльність у суспільстві, активно та стабільно діючи в литовському та міжнародному просторах [417].

В Університеті ім. Вітаутаса Великого (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija – <http://surl.li/jccaw>) підготовка майбутніх фахівців відбувається у підрозділі університету в Академії освіти. Майбутні фахівці мають змогу отримати кваліфікацію викладача на бакалаврському рівні вищої освіти.

Цілі навчальної програми:

- розвинути особисте мистецьке вираження і знання, та компетенцію вчителя;
- ознайомлення з основними принципами сценічного руху, акторської майстерності та режисури, хореографії, імпровізації;
- удосконалити техніку сценічної мови;
- розкрити співочі здібності;
- навчити танцювати класичний, сучасний та народний танець;
- поглибити свою мистецьку ерудицію за допомогою історії драматургії, кіно, руху та режисури;

- розвинути навички загальної психології та психології розвитку, виховання емоційного інтелекту, педагогіки, розробки змісту освіти та інших предметів, необхідних майбутньому вчителю [423].

Литовська академія музики і театру (Lietuvos Muzikos ir Teatro Akademija – <http://surl.li/jccdi>) пропонує здобути спеціальність хореографія на клайпедському факультеті (кафедра танцю). Майбутні хореографи мають вибір спеціалізацій : «Класичний танець», «Сучасний танець» та «Танцювальні субкультури» для бакалаврського рівня вищої освіти (код навчальної програми 6121PX009).

Цілі навчальної програми: підготувати професійних та соціально активних фахівців мистецтва сучасного та класичного танцю, які знають контекст танцювального мистецтва, закономірності його розвитку, здатних професійно та творчо працювати в мистецькому мистецтві, та культурних процесів країни, реалізовувати свої мистецькі ідеї, працювати самостійно та співпрацювати, навчатися та вдосконалюватися, використовувати наявні фізичні, емоційні та когнітивні якості для художнього вираження та розвитку сфери танцювального мистецтва [340].

Аналіз наукових джерел у галузі становлення розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Литві дозволяє визначити наступні факти:

– важливі етапи розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Литві привертають увагу таких сучасних дослідників, як-от: В. Banevičiūtė [260–263], J. Kudinovienė [264–266], А. Jankauskas [294], М. Jonilienė та В. Baltušnikienė [298], І. Jonutyte та D. Binkauskaitė [301], J. Gelžinienė [301] та ін.;

– загальна мистецька освіта в Литві розвивається в напрямі загальноєвропейської тенденції до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін; мистецькі курси, до яких зазвичай включено хореографію, спрямовані на залучення школярів до усієї культурної спадщини людства, всіх сучасних мистецьких практик та культурних індустрій, починаючи від

народних ремесел, фольклору і закінчуючи найновішими медіа-арт-технологіями. Метою мистецьких занять у школах стає опанування учнями елементарної грамотності в кожному виді мистецтва, що розглядається як набуття знань різних образних мов, різних засобів спілкування в умовах багатокультурного довкілля. У Литві складовою частиною інтегрованих програм є мистецтва, музика, танець, театр;

– спеціалізовану хореографічну освіту в Литві можна отримати в умовах неформальної мистецької освіти в різноманітних центрах дозвілля, школах танцю (Natora, Motus тощо), а також у Національній школі мистецтв імені М. Чюрльоніса. Підготовка викладачів хореографії здійснюється в трьох закладах вищої освіти, які дають можливість отримати кваліфікацію артиста балету для здійснення професійної виконавської діяльності та хореографа-педагога для викладання в закладах загальної середньої освіти, ЗВО, а також для керування аматорськими хореографічними колективами;

– наукова думка в галузі хореографічно-педагогічної освіти Литви сконцентрована переважно на проблемах загального розвитку особистості засобами танцювального мистецтва. Це творчий розвиток школярів, навчання хореографії як шлях формування духовності й загальної культури, формування соціальних навичок тощо. Окремі дослідження присвячені розвитку танцювальних навичок і хореографічної майстерності.

Що стосується історичних етапів розвитку литовської хореографії, збирання, запису, наукового вивчення національних литовських танців та хороводів у супроводі інструментальної або вокально-хорової музики (Klumpakojis – танець у дерев'яних башмаках, Darbo Rankos, Jaunimėlio rolka та ін.), слід відзначити, що можна виділити три етапи, які тісно пов'язані із періодами національного відродження:

1 етап (від давнини до початку 1-ї світової війни) у розвитку литовської хореографії є періодом формування жанрово-стильової палітри народного танцю, вироблення специфічної хореографічної лексики, пробудженням

наукового інтересу до фольклору, в тому числі танцювального. Значну роль у розвитку литовського танцю в цьому періоді зіграв національний рух «литовського національного пробудження» 2-ї половини XIX ст.

2 етап (перша литовська республіка 1918–1940 та Литва у складі СРСР) ознаменований формуванням і розвитком класичної балетної школи Литви, створенням національного балету, відкриттям театрів опери і балету. У цей час також відбуваються наукові розвідки народного литовського танцю.

3 етап (від часів виходу Литви із СРСР до наших днів) – період розвитку сучасного танцю, сміливих експериментів у сфері танцювальної виразності, створення Інформаційного центру танцю.

Висновки до першого розділу

Отже, аналіз нормативно-правової та науково-теоретичної джерельної бази з питань хореографічної освіти Країн Балтії та України дозволив засвідчити увагу з боку влади та державних установ до мистецької освіти загалом і до хореографічної зокрема. Вивчення наукових розвідок вітчизняних учених стало теоретико-методологічним підґрунтям для усвідомлення ключових понять дослідження.

У розділі зроблено огляд нормативно-правових та наукових джерел дослідження професійної підготовки фахівців з хореографії у ЗВО країн Балтії (Латвії, Литві, Естонії), проаналізовано поняттєво-категоріальний апарат дослідження, охарактеризовано розвиток вищої хореографічної освіти. Здійснено аналіз історії та становлення хореографії, розвитку професійної хореографічної освіти в країнах Балтії на основі аналізу праць S. Kapper [302; 300; 304], T. Kask [309], H. Einasto [275; 276], I. Zajedova [428], E. Rūūitel [244], A. Arraste [243], K. Järvela [243], G. Bāliņa [249; 248], I. Ekmanis [279], J. Brodie [263], H. Russ [263], V. Vidzemiece [263], D. Gavare [263], V. Vidzemiece[420], R. Spalva [395; 396; 397], A. Treimane [411],

K. Freiberga [280], B. Tjarve [280], I. Zemīte [280], D. Jonīte [296297], K. Poškaičio, O. Biryc [13], V. Mačiulskis [348; 349; 351], V. Merčaitienė [354], J. Kievišas [354], B. Vanevičiūtė [257], J. Kudinovienė [314314], E. Musneckienė [357], V. Jankauskas [291], K. Aranavičiūtė [242]; розтлумачено сутність основних понять; проаналізовано діяльність та вклад основних представників хореографічної ланки, діяльність опери та балету; розглянуто основні законодавчі положення, які безпосередньо підсилюють розвиток мистецької освіти; вклад хореографічних асоціацій, які сприяють розвитку професійної хореографічної освіти та підготовці майбутніх фахівців у сфері мистецтва.

Аналіз наукових розвідок вчених-музикознавців та хореографів країн Балтії дозволив виокремити історичні етапи та зробити певні узагальнення щодо розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії.

1. Хореографічне мистецтво кожної із країн Балтії має власну історію формування, специфічну хореографічну мову та траєкторію розвитку. Спільним для всіх країн є тісний зв'язок розвитку танцювального мистецтва, як народного, так і професійного, з періодами активізації національних рухів та становленням незалежності й державності. Відзначимо також унікальну традицію проведення масових фестивалів, свят народної пісні і танцю, яка в країнах Балтії існує майже 200 років і в 2003 році включена ЮНЕСКО у список шедеврів нематеріальної культурної спадщини людства.

2. На сучасному етапі, який почався з виходом Естонії, Латвії та Литви із складу СРСР, в кожній країні розвиток хореографічного мистецтва йде власним шляхом (збереження національної ідентичності як ключовий напрям розвитку танцювальної культури Естонії, орієнтація на розвиток напрямів сучасного танцю в Литві та особлива увага до руху на театральном-драматичній сцені в Латвії).

3. В кожній країні створено умови для якісної професійної підготовки майбутніх хореографів, яка здійснюється в закладах вищої освіти

(академіях та університетах). Входження Естонії, Латвії та Литви до складу Європейського Союзу призвело до збільшення впливу культури та мистецтва інших країн Європейської спільноти, а також впливу європейських традицій мистецької освіти.

Підсумовуючи, можна зауважити, що на кожному етапі історичного розвитку хореографічного мистецтва в країнах Балтії формувалися певні фізичні норми, ціннісні та культурні смисли, характеристики та символічна знакова мова, визначалися професійні танцювальні регламенти та поступово формувалися методологічні засади хореографічної освіти. Озброївшись широким розмаїттям хореографічних форм фахівці-хореографи виокремили із загального контексту танцювальної культури зосередившись на тих що повною мірою відповідають її художньо-естетичним принципам та морально-етичним нормам і максимально об'єктивно відображають у лексичному матеріалі інтенцію розвитку мистецтва танцю в кожен період. Таким чином у розділі показано що поступово визначився загальний методологічний напрям розвитку хореографічної освіти в її професійно-педагогічних аспектах, сформувався тезаурус галузі та відповідно закладені підвалини хореографічної педагогіки.

Теоретико-методичний аналіз історичного розвитку хореографічної освіти у країнах Балтії дозволив відзначити наступне:

1. З'ясовано історичні аспекти розвитку національної хореографічної культури країн Латвії, Литви та Естонії, походження народної хореографічної культури як окремої етнографічної групи, виявлено географічні та етнографічні чинники, які вплинули на формування культурних цінностей та розвиток професійної хореографічної освіти, охарактеризовано найважливіші аспекти заявленої теми дисертаційної роботи.

2. Особливу увагу звернуто на національні традиції в галузі хореографії, які мають дуже тривалу історію. Вони увібрали в себе народні основи танцю, мистецтво латвійської, литовської, естонської опери та

елементи бойових мистецтв. Розвиток національних традицій хореографії відбувався від покоління до покоління, від однієї історичної епохи до іншої. Таким чином, вони являють собою серію традиційних фундаментів, оформлених у сучасній формі, але з гармонійною освітньою системою. Розглянуто вимоги до професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії у межах освітніх систем України та країн Балтії. Визначено, що майбутні вчителі хореографії повинні володіти знаннями про історію розвитку танцювального; творчість балетмейстерів, зокрема тих, які зробили внесок у розвиток хореографічної освіти, а також хореографії до балетних вистав; мають розуміти шляхи розвитку танцювальної драматургії балетів різних стильових напрямків; сучасні тенденції розвитку української та світової хореографії.

3. Огляд закладів вищої освіти країн Балтії, які здійснюють професійну підготовку за спеціальністю «Хореографія», дозволяє дійти до висновку, що наразі це затребувана гуманітарна спеціальність. Професійну підготовку майбутніх хореографів здійснюють 8 закладів вищої освіти країн Балтії (зведені дані наведені в таблиці у додатку А).

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ ТА УКРАЇНИ

2.1. Наукове осмислення особливостей розвитку сучасної хореографічної освіти в країнах Балтії

Питання розвитку сучасної хореографічно-педагогічної освіти, зокрема загальноосвітньої, фахової та практичної підготовки майбутніх хореографів, широко обговорюються в наукових колах країн Балтії, дослідники вивчають сучасне хореографічне мистецтво, яке знаходиться в пошуках нових художніх форм, вбирає елементи танцювальних культур різних історичних епох. Розглянемо ключові питання хореографічної освіти в країнах Балтії, провідне завдання якої – створити сприятливі умови для професійного розвитку майбутніх хореографів.

Особливості мистецької та хореографічно-педагогічної освіти в Естонії вивчаються в різних аспектах. Метою сучасної танцювальної освіти на думку S. Org (2014) є розвиток у студента відчуття та усвідомлення свого тіла, творчого мислення та танцювальних здібностей через танці, перегляд танцювальної постанови та розмови про танець. Ці компоненти танцювальної освіти мають неоднозначний і тісний зв'язок між собою. Головним завданням танцювальної освіти є підтримка вікового розвитку учня шляхом практичного навчання, яке залучає як тіло, так і розум [364].

Brenda Pugh McCutchen (2006) в фундаментальному дослідженні «Teaching Dance as Art in Education» обґрунтовано необхідність танцювальної освіти на рівні початкової та старшої школи, де важливим

аспектом є створення навчальної програми з танців. Авторкою визначено зміст танцювальної освіти чотирма наріжними каменями (C): C1 танцює та виступає, C2 творить і komponує, C3 розуміє історію, культуру та контекст, а C4 аналізує та критикує. Для того, щоб навчати танцю цілісно, кожному наріжному каміню слід навчити та інтегрувати їх загалом, каже McCutchen [355].

A. Sööt (2010) у своїй науковій праці, спираючись на методичні вказівки Conway & Clark (2003) та модель Korthagen & Vasalos (2005), що демонструє рівні рефлексії (mission, identity, beliefs, competences, behavior), аналізує такі напрями:

1. Погляди на сучасну танцювальну освіту.
2. Характеристика освітньої, середньої та професійної моделі навчання.
3. Наявні моделі професійного розвитку педагога.
4. Важливість рефлексії у професійному розвитку вчителя.
5. Характеристика спрямованої глибокої рефлексії.

У цьому дослідженні науковицею A. Sööt було створено базову методичну інструкцію щодо керівництва педагогічною практикою університету на основі результатів дослідження майбутніх вчителів хореографії, а також доведено необхідність розвитку рефлексійної компетентності для підтримки професійного розвитку вчителя через керовані навички рефлексії. Отримані результати дослідження розвинені в науковій праці Ä. Leijon і A. Sööt (2016). Вченими визначено, що керована рефлексія ефективніша, навіть якщо вимагає більше зусиль і часу, вона викликає діалоговий і трансформаційний рівні діяльності, тоді як некерована рефлексія – лише описовий рівень. На основі порівняння рівнів діяльності вчителя з точки зору рівнів аргументації, було з'ясовано, що студенти зазвичай використовують нижчі рівні аргументації для зовнішніх видів діяльності вчителя та вищі рівні аргументації – для більш внутрішніх рівнів [387; 338].

Загальні тенденції розвитку та виклики сучасної танцювальної педагогіки, основні цілі та методи навчання хореографії розглянуто А. Sööt, E. Viskus (2014). Зростання ролі саморегуляції та рефлексії призвело до того, що сьогодні недостатньо просто навчати хореографії за прямим методом. Індивідуальність, креативність, суб'єктивний підхід до учня та процесу навчання відіграють важливу роль. Провідними завданнями педагога є підготовка рефлексивного та активного вчителя, танцюриста чи хореографа, а також підтримка загального розвитку особистості на фоні набуття танцювальних технічних та композиційних знань і навичок. Методика навчання передбачає діалог між викладачами і студентами та відкритість для інтеграції різних форм мистецтва [386].

L. Siitan (2016) вважає, що усвідомлення тіла, тобто знання того, як працює ваше тіло та досягнення цілей за допомогою цих знань, і когніція, тобто здатність відчувати роботу різних м'язів, щоб таким чином досягати готовності виконувати рухи та варіювати характер рухів, досягаючи рухової емоційності. Знання фізичного функціонування вашого тіла та розвиток когнітивної сторони виводять техніку танцюриста на вищий рівень. Вони допомагають танцюристам знаходити рішення власних проблем, таким чином, розвиток усвідомлення тіла і свідомості тіла також необхідний для того, щоб досягти здатності самостійно коригувати своє тіло [383].

Педагогічна практика танцювальної освіти визнає важливість рефлексії на різних рівнях викладання та навчання, але все ще мало розуміння методів і спрямованості рефлексії. Одну половину професійної підготовки вчителя танцю складають загальнопедагогічні знання та навички, які є результатом загальної педагогічної підготовки. Інша половина, яка включає, з одного боку, тілесний досвід, тілесне пізнання, втілення, соматіку, розуміння і усвідомлення єдності тіла і розуму, а з іншого боку, творчість, має фундаментальне значення в танцювальній освіті, а загальнопедагогічні підходи не фокусуються на цих аспектах [388].

Незважаючи на те, що важливість рефлексії на різних рівнях навчання та викладання все більше визнається в танцювальній освіті, здається, що все ще мало розуміння важливості методів і фокусу рефлексії. Питання про те, як здійснювати процес рефлексії і як свідомо ним керувати, не були чітко поставлені ні в теорії, ні в практиці танцювальної освіти. Цитуючи Doug Risner (2017): «Хоч рефлексивні методи та практики широко включені в студійне та академічне навчання танцю та танцювальної освіти сьогодні, переконлива сукупність знань залишається незнайомою» [389; 374].

A. Sööt (2018) розглядає рефлексію як можливість навчатися через досвід, отриманий шляхом аналізу та осмислення цього досвіду, або під час індивідуального дослідження, або у співпраці з кимось іншим. Рефлексія також має на меті сприяти глибокому навчанню та підтримувати вираження і зміцнення компетенцій викладацької професії. Рефлексія ґрунтується на ситуаціях, що виникають у практичній викладацькій діяльності, завдяки чому рефлексія може привести до кращих рішень у нових, у тому числі подібних, викладацьких ситуаціях [388].

Сучасний розвиток професійної хореографічної та мистецької освіти в кожній країні протікає по різному і обумовлений своїми історичними чинниками. Враховуючи національні традиції, історичні особливості, індивідуальну хореографічну лексику, в Латвії також сформувалась власна хореографічна школа, а також наука, яка вивчає хореографію як мистецтво та її педагогічні аспекти. Наукові дослідження латвійських науковців у галузі мистецтва танцю й хореографічної освіти, представлені різноманітністю напрямів розвитку хореографічного мистецтва.

Різноманітність жанрів і стилів танців, які існують сьогодні, визначила потребу в педагогах танців для такої танцювальної освіти, яка передбачає поєднання теорії і практики, спадковість знань і визнання нового досвіду. Працюючи зі студентами – майбутніми танцювальними педагогами, S. Vītola (2015) зауважує, що сучасному викладачу танцю необхідно оволодіти багатьма навичками, аби орієнтуватися у багатоманітному світі

танцювального мистецтва, адже лише широке розуміння танцювального мистецтва. підтверджує вміння викладача танцю накопичувати та передавати свої знання іншим, уміння розуміти суть художнього твору, зберігаючи індивідуальне повідомлення в інтерпретації танцю [419].

S. Vītola (2015) вважає, що у мистецькій освіті велике значення має систематизація вивченого, щоб можна було заглибитися не тільки в суть художнього твору, а й у процес його створення. Однією з обов'язкових умов навчання танцювальному мистецтву є саме систематичність щоденних занять, у результаті якої в учнів формуються необхідні уміння та навички мови танцю при виконанні систематичних завдань і вправ. Суттєвою особливістю цих навичок є їх використання в безпрецедентних ситуаціях, що проявляється у творчій діяльності – інтерпретації танцю. Такі вміння являють собою використання знань для виконання певної дії, яка завжди є усвідомленою. У міру формування навичок виконання діяльності чи завдання у студента-майбутнього вчителя танців з'являється впевненість, яка в поєднанні зі знаннями та розумом може бути використана в інтерпретації танцю. Таким чином, інтерпретаційні навички викладачів танців забезпечуються знаннями, уміннями та навичками володіння мовою танцю, розумінням певного жанру та стилю танцю, а також використанням цієї мови у вираженні свого індивідуального стилю. Це означає, що, навчаючись і набуваючи в процесі навчання комплекс знань, умінь і навичок, студент здобуває професійний якісно-кількісний рівень діяльності, який визначає його здатність використовувати навчене у своїй діяльності та вдосконалювати свій потенціал. протягом усього життя [419].

У дисертації S. Vītola (2014) «Розвиток інтерпретаційних навичок викладачів танців у процесі оволодіння навчальним курсом Класичний танець» (Interpretācijas prasmes veidošanās deju skolotājiem studiju kursa Klasiskā dejas arguves procesā) авторкою аналізується процес пізнання танцю та роль індивідуального підходу викладача хореографії у розвитку індивідуального стилю студента. Посилаючись на дослідження з теорії

танцю, проведені Dž. Adšeda Lansdale (1999), A. Petersena-Roisa (2002), R. Spalva (2006), P. Hodgensa (1988), D. Viljams (2000), Ž. Smita-Autarde (2010), V. Krasovska (1979), L. Bloka (1987), авторка аналізує процес пізнання танцю майбутніми хореографами та обґрунтовує інтерпретацію як складову цього процесу. Інтерпретація в танці, на думку S. Vītola, – це творча діяльність здобувачів хореографічної освіти, на яку передусім впливають знання та вміння користуватися мовою танцю, індивідуальний стиль, розуміння танцювальних жанрів і стилів, що є складниками танцювальної інтерпретації. У дисертаційному дослідженні обґрунтовано, що оволодіння танцювальною мовою є формою творчої діяльності, яка сприяє розумінню, пошуку сенсу діяльності та формуванню особистості [420].

Також у роботах S. Vītola (2008; 2017) доведено, що зміст професійної компетентності вчителя танцю формується шляхом співвідношення двох компонентів – суб'єктивного (здібності, досвід) та об'єктивного (можливості набуття досвіду). Перший компонент передбачає здібності, обґрунтовані індивідуальним досвідом, другий – можливості отримані власним досвідом, досвідом інших і світовим досвідом. Такий підхід до пояснення компетентності вказує на те, що студент стикається з новими можливостями постійного вдосконалення досвіду, розвиваючи їх протягом усього життя [399; 422].

Дослідження художньо-педагогічної діяльності танцювальної композиції розглянула у своїй дисертації R. Spalva (2006). Посилаючись на розкритий Аристотелем принцип композиційної єдності та його розвиток у сучасних естетичних теоріях A. Losevs (1975), E. Freiberga (2000), а також на історичний аналіз засобів виразності танцювальної композиції, R. Spalva описала принцип єдності в танцювальній композиції та виявила його прояви в поєднанні елементів композиції, логічному розташуванні частин, взаємозв'язку форми та змісту. Авторка дослідила розвиток латиського танцю та особливості його композиції в хореографічних виставах J. Andrejs (1922), E. Siliļa (1939; 1982), H. Sūna (1991), на підставі чого виявила та

обґрунтувала зміст структурних компонентів латиського танцювального твору [393].

Результати дослідження «Удосконалення навичок танцювальної композиції під час навчального процесу в перспективі новітніх моделей моторного навчання» R. Spalva (2016) засвідчують, що успішне оволодіння вивченням танцювальної композиції проявляється за умови, якщо воно базується на певному танцювальному досвіді (народний танець, сучасний танець, спортивний танець та ін.) та соматичних навичках студента. Однак успішне використання в навчальному процесі трирівневої моделі навчання запропонованої P. Fitts, M. Posner (1 рівень – когнітивний, 2-й – асоціативний, 3-й – автономний) забезпечує перехід від нижчого рівня до найвищого рівня навичок танцювальної композиції. Цей шлях індивідуальний і залежить, переважно, від пізнавальної активності учнів, яку значною мірою підтримує викладач, підбираючи відповідні педагогічні методи та прийоми для кожного рівня моделі навчання. Висновки показують, що вміння переносити набуті рухові навички в нові танцювальні композиції та використовувати їх у самостійних творчих завданнях свідчать про високий рівень студента, що є метою впровадження запропонованої моделі навчання [395].

Актуальною вважаємо роботу I. Gaile (2015), у якій авторка описує розроблену авторську педагогічну модель розвитку професійної творчості студентів, надає цій моделі філософське, психологічне та педагогічне підґрунтя, розкриває структуру професійної творчості, розробляє критерії та показники для її оцінювання. Також аналізує сутність творчості та чинники, що сприяють її розвитку: поняття творчості, наукові погляди сучасних психологів та педагогів на творчість, теоретичні основи творчості молоді, чинники поєднання танцю й музики, інтеграція навчання імпровізації у процес творчої співпраці зі студентами [285].

Сьогодні ми можемо спостерігати дедалі більше злиття класичного та сучасного танцю, які доповнюють і впливають один на одного, що засвідчує S. Vītola [421]. Незважаючи на те, що система класичного танцю з її розвиненою, чітко визначеною танцювальною мовою залишалася майже незмінною протягом кількох століть, вона все ще вдосконалюється, оскільки кожне століття приносить свої власні культурні, естетичні, мистецькі, моральні та соціальні умови, які також впливають на розвиток танець. Для кращого вивчення технічного виконання класичних танцювальних рухів шукаються і використовуються техніки, які раніше використовувалися лише в сучасному танці. З іншого боку, при вивченні сучасного танцю, який в основному зберігає рухову основу класичного танцю, важливо вивчити і зрозуміти вимоги до технічного виконання рухів класичного танцю. Проаналізовані в статті базові компоненти, що визначають технічне виконання рухів у танці – координація рухів, рівновага, стійкість – можуть успішно розвиватися танцюристами, вивчаючи як класичний, так і сучасний танець, якщо, починаючи процес навчання танцю, акцентувати увагу на відчуття центральної точки тіла, де підсумовується вага всіх частин тіла і навколо якої проявляється сила дії. З формуванням глибшого відчуття центру тіла можна розвинути більш точну координацію рухів, знайти рівновагу та отримати більшу стійкість, що сприяє кращому технічному виконанню рухів, досягненню краси і виразності рухових форм [421].

Як влучно зауважує Р. Jēgere (2022) у своєму дослідженні, ядром професійної ідентичності педагога можна вважати філософію професії – цінності та переконання, цілі професійної діяльності, професійну етику, найважливіші поняття, пов'язані з професією. Частинами професійної ідентичності є також професійні знання з педагогіки, психології, фізіології, наукова діяльність і вміння застосовувати ці знання, виконання професійних ролей (учитель, вихователь, викладач вузу тощо), професійне ставлення до праці, взаємодія з колегами, представлення професії. Шляхом порівняння та наближення компонентів професійної ідентичності в психології та педагогіці

встановлено, що професійна ідентичність танцювального педагога включає такі компоненти, як філософія професії танцювального педагога, професійні знання танцювального педагога, використання навичок та ін. , професійні ролі танцювального педагога, художньо-творча діяльність танцювального педагога, ставлення до професійної діяльності вчинків танцювального педагога та імідж професіонала. Кожен компонент, зважаючи на специфіку діяльності вчителя танців, має певний зміст. Філософія професії танцювального педагога розкривається усвідомленням цінностей танцювального педагога, метою професійної співпраці з учнями та професійною вірою в сприяння розвитку особистості учнів на уроці [297].

Р. Jēgere було розроблено модель професійної ідентичності педагога-хореографа, яка, на думку авторки, є універсальним інструментом, за допомогою якого можна визначити професійну ідентичність будь-якого танцювального педагога, незалежно від спеціалізації, досвіду роботи, вікових груп учнів та обраного місця роботи. Серед компонентів досліджуваного педагогічного феномену науковицею виділено наступні:

- філософія професії педагога-хореографа, що розкриває усвідомлення цінностей професії, мету професійної співпраці зі студентами та професійну впевненість у сприянні збалансованому розвитку особистості здобувачів;

- професійні знання й навички, що включає знання/уміння з хореографії, передачу педагогічних знань/умінь у танцювальній педагогіці, критичний аналіз професійних традицій та запровадження нових традицій;

- професійні ролі хореографа (педагога, хореограф-виконавець та керівник колективу).

- художньо-творча діяльність педагога-хореографа, що визначається розкриттям сюжетів і тем у танці, мотивацією створення танцю для конкретного колективу, потребою у творчості;

– ставлення до професійної діяльності педагога-хореографа, що реалізується у професійній відповідальності перед учнями, повазі до себе та інших, професійному вдосконаленні;

– професійний імідж, що передбачає формування фізичного та візуального іміджу, професійної соціальної поведінки, гуманного спілкування та поведінки [297].

Зміст компонентів професійної ідентичності педагога-хореографа реалізується у професійній діяльності – в системі професійних цінностей, творчості, ставленнях, співпраці, спілкуванні, інтеграції знань та їх критичному аналізі, у навичках використання набутих знань в управлінні групою/ колективу/студії та у вірі в збалансоване сприяння розвитку особистості студентів.

Сучасне хореографічне мистецтво Литви досліджується як у мистецтвознавчому, так і в педагогічному аспектах. Розглянемо наукові розвідки в галузі хореографії та хореографічної освіти Литви як країни пострадянського простору, що від часів здобуття незалежності стала однією з впливових країн Європейського Союзу, має унікальні хореографічні традиції, потужний досвід розвитку сучасного танцю та певні напрацювання у сфері хореографічної педагогіки.

Відзначимо, що литовські мистецтвознавці приділяють багато уваги вивченню хореографічного фольклору в Литві, зануренню у танцювальну антропологію, етнологію та фольклористику (або етнохореологію). Це має надзвичайне значення, оскільки дослідження литовського хореографічного фольклору значно ускладнено занепадом живої традиції. Крім того, архівний матеріал етнохореографії зібрано неякісно, він не відповідає вимогам танцювальної фольклористики та танцювальної антропології. Сучасна литовська класифікація хореографічного фольклору також викликає сумніви, оскільки вона створена без урахування місцевих традицій і термінології, якою користуються танцюристи [408].

Е. Rimeikytė (2010) у своєму дослідженні підкреслює, що танець, як і інші види мистецтва, є невід'ємною частиною шкільної культури. Танець, як галузь мистецтва і навчальний предмет у загальноосвітній школі, відкриває неповторний і багатий світ цінностей, допомагає учневі самовиражатися, спілкуватися за допомогою засобів танцювальної виразності, надавати сенсу своєму життю, творити його. внесок у культурне та соціальне життя громади.

Танець як предмет художнього виховання існує в школах давно, але лише з 2002 року оформився як факультатив. Через відсутність наукових досліджень танцю та сучасної узгодженої системи танцювальної освіти до танцю часто ставляться менш відповідально, ніж до інших предметів, які викладають у школі. У сфері танцювальної освіти класичний танець згадується лише зрідка, і це є актуальною проблемою, тому можливість появи класичного танцю в загальноосвітній школі дуже мала. У своєму дослідженні Е. Rimeikytė показала, що навчання класичному танцю корисне для дорослішання та розвитку особистості, адже класичний танець може покращити поставу, розвинути гнучкість та координацію, збагатити інтелектуально [373].

У дисертації В. Vanevičiūtė (2010) йдеться про проблему виховання танцювальних навичок у ранньому підлітковому віці. Авторкою обґрунтовано структуру танцювальних навичок, яка ґрунтується на принципах теорії когнітивної мистецької освіти та ґрунтується на вираженні елементів танцю (руху, простору, ритму, темпу, енергії, динаміки, метафори) та спілкування через нього. Докладно проаналізовано практичні аспекти розвитку танцювальних навичок, танцювальної майстерності та особливості танцювальної діяльності в ранньому підлітковому віці. Вважаємо це дослідження однією із найґрунтовніших хореографічно-педагогічних розвідок у сучасній литовській мистецькій педагогіці [263].

Назвемо ще деякі наукові роботи В. Vanevičiūtė, яку цікавлять такі проблеми, як-от: організація творчої діяльності школярів на уроках танців у початковій школі та обґрунтування необхідності чіткого визначення мети

проведення творчих вправ, підбору якісної музики для хореографічної імпровізації учнів (Banevičiūtė, 2014); якість уроків танців у початковій школі, яка залежить від залучення всіх школярів до занять хореографією, позитивні емоції дітей та високий рівень мотивації до занять танцями, що у свою чергу залежить від кваліфікації та компетентності педагога-хореографа (Banevičiūtė, Puipaitė-Narbutienė 2017) [262; 264; 267].

Якості навчання танцю в початковій школі присвячена праця А. Šidlauskaitė & J. Kudinovienė (2017). Авторами проаналізовано дані Литовського національного агентства оцінювання шкіл, згідно з якими вчителі на уроках приділяють незначну увагу розвитку творчості й танцювальної майстерності. Причини цього явища науковці вбачають у тому, що процес навчання танцю в початкових класах зазвичай реалізується вчителями початкових класів, які не мають спеціальної хореографічно-педагогічної освіти [316].

Проблема використання танців у роботі із специфічною групою соціально занедбаних дітей підіймається в науковій розвідці І. Jonutyte, D. Binkauskaitė & J. Gelžinienė (2007). Майже всі вчителі танців, які були опитані в ході дослідження, стверджували, що танець може бути ефективним засобом для формування позитивної самооцінки соціально занедбаних дітей, на підставі чого було вибудовано спеціальну танцювальну програму для роботи з цією категорією школярів [301].

Серед досліджень в галузі дошкільної та шкільної хореографічно-педагогічної освіти доцільно відзначити наукові пошуки в таких напрямках, як-от:

– вивчення впливу неформальної художньої танцювальної освіти на комунікативні та організаторські здібності підлітків 12–13 років (Ušpurienė, 2019);

– розвиток гнучкості та рівноваги за допомогою танцю у дітей молодшого шкільного віку в неформальній освітній діяльності (Šarkauskienė & Venskienė, 2014);

– процес взаємонавчання дітей дошкільного віку через музичні ігри, що впливає на формування поведінкових, емоційних та інших здібностей учнів, забезпечує позитивні стосунки з однолітками та всебічний розвиток дитини (Jonilienė & Baltušnikienė, 2018);

– формування соціальної компетентності дітей дошкільного віку під час танцювальних занять, що ґрунтується на природній потребі дитини рухатися, самовиражатися й творити, соціальній потребі бути частиною компанії (Kudinovienė & Sinkevičius, 2011); саме тому заняття танцями сприяють не лише розвитку танцювальних здібностей, а й формують соціальні навички, координуючи різні види діяльності, включаючи танець, гру, рух, самовираження, створення та слухання музики [**Error! Reference source not found.**].

На думку В. Курсіūнė (2013) у науковій літературі та методичних засобах висуваються музичні вимоги до вчителів танцю: вміти підбирати відповідну музику до танцю, знати способи поєднання музики і танцю при навчанні танців різних жанрів, пов'язувати історію танцю з історією музики, знати принципи будови музичних творів, застосовувати знання теорії музики на практиці, знати музичний малюнок, вміти вести концертмейстера, розрізняти нюанси музичного метра тощо. У Литві музичні предмети не включені в програми всіх закладів, що готують танцювальних педагогів. У них музичні предмети складають 0-9 кредитів, а в зарубіжних країнах – 4-9. Документи, що регулюють танцювальну освіту в Литві, обмежуються досягненнями освіти ритму, метра та музичності. Навчальні програми Литви з танцювальної педагогіки відображають потреби розвитку основ теорії музики та відчуття ритму, про що зазначають предмети, але управління музичними комп'ютерними технологіями та музичними інструментами в цих програмах не передбачено. Вищезазначені документи та програми висвітлюють компетенції, яких необхідно досягти щодо відчуття ритму та музичності. Ці здібності досліджувані виділяють як найважливіші, але не відчують потреби їх розвивати [322].

Отже, наукове осмислення питань розвитку сучасної хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії демонструє певну різновекторність.

Науковцями Естонії основний акцент робиться на розвиток практичних навичок, технічної майстерності та знання тіла як основного інструменту хореографа. Крім того, багато уваги приділяється вивченню рефлексії, формуванню рефлексивної компетентності як однієї із ключових у структурі професійної компетентності хореографів-педагогів.

Роботи латвійських вчених акцентують багатоплановість хореографічної підготовки, що підкреслено базовим дослідженням професійної ідентичності педагога-хореографа, здійсненим Р. Jēgere. Багато уваги приділяється також питанням композиції та інтерпретації латвійських танців, розвитку хореографічної творчості.

У Литві актуальним на сьогодні є вивчення хореографічного фольклору через занепад живої традиції та відсутність якісних записів народних танців. Крім того, увага науковців зосереджена на питаннях навчання танцям у школі, формуванню фізичних та особистісних якостей, включенню музичних дисциплін до хореографічної освіти та ін.

Загальними для хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії є питання формування особистості хореографа в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців. Для вирішення цієї проблеми надаються рекомендації щодо вдосконалення механізмів набуття майбутніми фахівцями професійних навичок як у мистецькій, так і в педагогічній діяльності та забезпечення виходу на новий концептуальний рівень підготовки майбутніх педагогів-хореографів.

Реалізація завдання підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі хореографічної освіти пов'язана із залученням студентів до процесу засвоєння знань з історії та теорії розвитку хореографічного мистецтва, вивчення сценічної техніки та набуття знань і навичок педагогічної та хореографічної роботи. Це пов'язано з тим, що творчість вимагає не тільки

вузькоспеціалізованої технічної підготовки, а й загальної освіти на належному рівні для естетичного розвитку особистості хореографа.

Загальнотеоретичні основи професійної хореографічної підготовки майбутніх фахівців-хореографів досліджувалися у численних працях науковців-мистецтвознавців на педагогів-практиків країн Балтії S. Org [364], A. Sööt [387], E. Viskus [386], L. Siitan [383], S. Vītola [419], R. Spalva [393], I. Gaile [285], P. Jēgere [297], E. Rimeikytė [373], V. Banevičiūtė [260], A. Šidlauskaitė та J. Kudinovienė [316], D. Binkauskaitė та J. Gelžinienė, V. Kurčiūnė [322] та інші.

Розглянемо особливості загальноосвітньої, фахової та практичної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії.

Загалом, у більшості ЗВО в країнах Балтії підготовка майбутніх хореографів пов'язана з опануванням основ теоретичних елементів хореографічної освіти та практичних навичок організації педагогічного процесу на рівні бакалаврату, тоді як на рівні магістратури вивчається теорія та історія хореографічної культури, теорія і практика сучасного, класичного або народного танцю та поглиблюється фахова підготовка до викладання у закладах формальної та неформальної освіти.

Освітня програма «Хореографія» на бакалаврському рівні дозволяє набути освітню кваліфікацію спеціаліста закладів освіти та культури, викладача танців (Таллінський університет [403]), керівника шкільного театру, керівника хореографічного колективу (Тартуський університет [405]), професійного бакалавра хореографії (Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса [296]; Латвійська академія культури [330]), фахового бакалавра педагогічних наук та викладача (Університет прикладних наук Вільнюса [417]), бакалавра педагогічної освіти (Університет ім. Вітаутаса Великого [423]), бакалавра мистецтв (Литовська академія музики і театру [340]).

Фахова вища освіта короткого циклу зі спеціальності «Хореографія» дає змогу майбутнім фахівцям набути такі кваліфікації як: керівник

танцювального колектива, керівник танцювальних студій, хореограф-постановник (Латвійський коледж культури [331]).

На магістерському рівні вищої освіти здобувачі спеціальності «Хореографія» мають змогу отримати кваліфікацію професійного магістра хореографії та хореографічних дисциплін (у більшості освітніх програм), а також хореографа-постановника, артиста танцю, викладач танців, художнього керівника, теоретика танцю (Таллінський університет [403]), вчителя танців, керівника шкільного театру, керівника хореографічного колективу (Тартуський університет [405]).

Здобувачі докторського рівня вищої освіти за спеціальністю «Хореографія» отримують кваліфікацію професійного доктора мистецтв (Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса [296]; Латвійська академія культури [330]).

Спектр діяльності сучасних хореографів в країнах Балтії дуже різноманітний. Він включає в себе організаційну, педагогічну та методичну підготовку в закладах початкової, професійної та фахової передвищої мистецької освіти (будинки культури, опера, театр, дошкільні та позашкільні заклади, професійно-технічні заклади). Фахівці зі спеціальності «Хореографія» можуть організовувати гуманітарну та культурно-освітню діяльність, працювати методистом у культурно-освітніх закладах, методистом у позашкільних навчальних закладах, працівником у галузі хореографії (сценарно-художній працівник), мистецтвознавцем (хореографія), організовувати культурно-мистецьку, театральну-концертну діяльність; організовувати інші види відпочинку та розваг; а також культурно-просвітницьку діяльність у позашкільних дитячих закладах. Випускники мають можливість займати такі посади, як: викладач хореографії; вчитель загальноосвітніх навчальних закладів; викладач професійних навчальних закладів; викладач театрального мистецтва; вчитель хореографії; хореограф; виконавець (танцювальні ансамблі, танцювальні колективи, ансамблі пісні і танцю тощо); помічник хореографа; керівник

хореографічного колективу; керівник колективу (театрального, аматорського). Викладач початкової школи та закладу професійної мистецької освіти; керівник аматорського дитячого колективу (гуртка, студії тощо); балетмейстер; балетмейстер-постановник; артист балету; викладач вищого навчального закладу.

Загалом діяльність хореографа можна класифікувати за такими напрямками:

1. Культура: виконавець (танцювальні ансамблі, танцювальні колективи, ансамблі пісні і танцю тощо); мистецтвознавець (хореографія); балетмейстер; балетмейстер-постановник; артист балету; керівник колективу (театрального, аматорського).

2. Наукова діяльність: працівник у галузі хореографії (сценарно-художній працівник); мистецтвознавець з хореографії.

3. Освіта: викладач хореографії; вчитель загальноосвітніх навчальних закладів; викладач професійних навчальних закладів; викладач початкової школи та закладу професійної мистецької освіти; методист з підготовки в закладах початкової, професійної та фахової передвищої мистецької освіти.

Згідно з Положенням про Класифікатор професій, основні завдання, що відповідають професії, та основні кваліфікаційні вимоги № 264 від 23.05.2017р [363], та Положення про професії та перелік посад педагогічних працівників № 354 від 10.05.2011р [362], майбутні фахівці можуть працювати за професіями в Латвії (список узагальнено за проаналізованими освітніми програмами):

2310 08 – Вчитель

2330 01 – Вчитель загальної середньої освіти

2341 01 – Вчитель загальної початкової освіти

2341 02 – Вчитель початкових класів

2342 01 – Педагог дошкільної освіти

2351 02 – Методист

- 2359 06 – Вчитель навчання за інтересам
- 2653 01 – Соліст балету
- 2653 02 – Танцівник
- 2653 03 – Хореограф
- 2653 04 – Артист балету
- 2653 05 – Репетитор балету
- 2653 06 – Балетмейстер
- 2653 07 – Директор балету
- 2653 08 – Танцівник танцювальних колективів, гуртків та нічних клубів
- 2653 09 – Керівник балетної трупи
- 2653 10 – Керівник танцювальних гуртків
- 2653 11 – Керівник ансамблю
- 2653 12 – Керівник танцювального колективу
- 3435 20 – Організатор культурних заходів

Згідно з Литовського класифікатора професій LPK 2012 [363] майбутні фахівці можуть працювати за професіями (список узагальнено за проаналізованими освітніми програмами):

- 231014 Викладач сценічного мистецтва
- 231015 Учитель мистецтва
- 231019 Викладач театрального мистецтва
- 231042 Вчитель загальної підготовки вчителів предметів
- 232002 Викладач музики та сценічного мистецтва
- 233025 Викладач театрального мистецтва
- 233026 Викладач хореографії
- 234101 Вчитель початкових класів
- 235502 Приватний викладач танців
- 235906 Вчитель неформальної освіти
- 265302 Хореограф
- 265303 Артист балету
- 265301 Аранжувальник балету

- 265304 Танцівник бального танцю
- 265305 Танцівник народного танцю
- 343506 Вуличний танцюрист

Згідно з Естонського класифікатора професій АК 2008 [247] майбутні фахівці можуть працювати за професіями (список узагальнено за проаналізованими освітніми програмами):

- 231008 – Вчитель
- 233001 – Вчитель загальної середньої освіти
- 234101 – Вчитель загальної початкової освіти
- 234102 – Вчитель початкових класів
- 234201 – Педагог дошкільної освіти
- 231015 – Учитель мистецтва
- 231019 – Викладач театрального мистецтва
- 231042 – Вчитель загальної підготовки вчителів предметів
- 233025 – Викладач театрального мистецтва
- 265301 – Соліст балету
- 265302 – Танцівник
- 265303 – Хореограф
- 265304 – Артист балету
- 265305 – Репетитор балету
- 265309 – Керівник балетної трупи
- 265310 – Керівник танцювальних гуртків
- 265311 – Керівник ансамблю
- 265312 – Керівник танцювального колективу

Слід зазначити, що перелік напрямів професійної підготовки бакалавра та магістра хореографії дуже великий і специфічний практично для кожного вищого навчального закладу. Проаналізуємо навчальні програми з метою систематизації обов'язкових та вибіркових предметів.

До переліку обов'язкових навчальних дисциплін фахової підготовки хореографів у Таллінському університеті бакалаврського рівня освіти введені

наступні: «Загальна та соціальна психологія», «Балет», «Естетика», «Основи функціонального тренування», «Функціональний тренінг з гумовою стрічкою», «Дослідження руху та імпровізація», «Техніка сучасного танцю», «Основи драматургії та композиції», «Основні рухи естонського народного танцю», «Композиція естонського народного танцю», «Практичні традиційні танці та музика», «Історія балету», «Історія танцю», «Історія танцю модерн і контемпорарі», «Збирання та збереження танцювальної традиції», «Основи композиції танцю», «Танцювальна композиція в груповій хореографії», «Традиційна імпровізація в танці та музиці», «Анатомія», «Історія мистецтва та музики», «Сценічна практика (стажування)», «Танцювальна дидактика та практика спостереження», «Основи репетиторства», «Звук, світло та інші технології в танцювальній композиції», «Танцювальна композиція на камеру», «Психологія розвитку», «Педагогічна психологія», «Професійна англійська мова», «Теорія культури», «Базовий курс цифрових навичок» [403].

Фахова підготовка магістрів хореографії Таллінського університету включає в себе наступні предмети: «Фізіологія та аналіз руху», «Драматургія», «Методології дослідження танцю та театру», «Використання сучасних технологій у виставі», «Управління художніми проектами», «Спостереження та аналіз виробничого або навчального процесу», «Професійна англійська мова», «Академічна англійська» [403].

Результати завершення навчальної програми Таллінського університету передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- отримання знання в різних галузях танцювального мистецтва як у філософському, так і в практичному сенсі та опанування основних методів аналізу танцю, за допомогою яких студент аналізує та оцінює як танець, так і результати, отримані з використанням того, що відбувається на танцювальній сцені, в тому числі в його дослідницькій та творчій роботі;

- створення коротких форм на основі оригінальної хореографії, опираючись на різних контекстах та з урахуванням специфіки простору;

- отримання теоретичних та практичних знань з дидактики танцю, застосовання їх відповідно до стилю та цільової групи та аналіз власної діяльності як вчителя/інструктора танцю, формування свого майбутнього вибору на основі саморефлексії;
- розуміння природи традиційного танцю (включаючи історичні регіональні традиції, сучасні розважальні контексти);
- аналізування джерел традиційних танцювальних знань і використання їх у вільній імпровізації та створенні власних композицій і хореографії;
- проведення невеликих теоретичних та творчо-практичних дослідницьких робіт, пов'язаних з танцем, академічно коректно представлення отриманих результатів та ініціювання професійної дискусії для розвитку галузі танцю;
- володіння навичками філософського та критичного мислення, аналізування свої потреби в самовдосконаленні [403].

Майбутні бакалаври хореографії, які здобувають освіту в Тартуському університеті серед професійно зорієнтованих дисциплін вивчають такі, як-от: «Теорія культури», «Власна культура», «Публічні виступи», «Розвинутий рівень англійської мови», «Історія культури», «Соціологія та культурна антропологія», «Проблеми та методи дослідження сценічного мистецтва XX ст.», «Історія сценічного мистецтва», «Основи сценічного мистецтва», «Спостережна практика у сценічному мистецтві», «Практикум сценічного мистецтва», «Робота з голосом тіла», «Основи інсценізації та співробітництва в постановочній групі», «Вступ до кіновиробництва», «Візуальний театр», «Драматична література», «Теорія візуальних технологій сценічного мистецтва», «Історія медіа-мистецтва», «Балет», «Сучасні танцювальні техніки», «Психологія розвитку», «Педагогіка сценічного мистецтва», «Особливі освітні потреби», «Інклюзивна танцювальна та театральна освіта», «Комунікація та зворотній зв'язок в освітній організації», «Дидактика танцювального навчання», «Імпровізація», «Танцювальна композиція»,

«Практика сценічного мистецтва», «Основи академічного письма», «Основи наукового письма», «Методика наукової та творчої роботи» [405].

Що стосується вибірових компонентів освітньої програми Тартуського університету, здобувачам дається вибір на такі дисципліни: «Практикум з драматургії», «Звукове оформлення», «Майстер-клас з малювання», «Сучасний танцювально-музичний театр», «Будівництво», «Спів», «Режисерська робота в громадському театрі», «Виробничий проект», «Техніка ведення переговорів», «Майстер-класи акторської майстерності», «Танцювальна техніка та системи навчання», «Управління проєктами сценічного мистецтва» [405].

Результати завершення навчальної програми Тартуського університету передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- застосовування набутих теоретичних знань для створення сценічного мистецтва;
- володіння сучасними загальнопедагогічними знаннями та вміння застосовувати їх у контексті танцювальної сфери;
- розуміння сучасного танцю;
- застосовування своїх знань для створення якісного мистецького середовища;
- розуміння своєї відповідальності перед суспільством як артиста танцю;
- можливість самостійно керувати креативними індустріями;
- знайомство із системою освіти Естонії, знання основних принципів та дослідницьких методів теорій навчання та викладання, вміння застосовувати їх на практиці як учителя мистецтва та танцювального керівника;
- вміння правильно діяти в складних шкільних ситуаціях, усвідомлення етичних аспектів, межі та соціальну роль своїх дій;
- знання тенденцій, актуальних питань в галузі мистецтв та вміння брати участь у відповідних дискусіях;

- знання різних прийомів мистецтва і технік та методикою їх викладання;
- здатність передавати свої знання в мистецтві та технологіях, викладаючи та тренуючи;
- вміння використовувати можливості сучасних інформаційно-комунікаційних засобів у навчальному процесі;
- вміння планувати та успішно здійснювати навчальний процес у класах мистецько-технічного профілю в основній та старшій школі, школі за інтересами з урахуванням можливостей сучасного навчального середовища, правових аспектів, класного/групового керівництва, безпеки та освітніх особливих потреб [405].

На бакалаврському рівні спеціалізації «Хореографія» Латвійської музичної академії імені Язепса Вітолса майбутнім фахівцям пропонують вивчати такі дисципліни: «Фольклор та етнографія», «Історія танцю», «Основи режисури та сценографії», «Історія костюма», «Історія музики», «Теорія музики», «Теорія і практика класичного танцю», «Танцювальна композиція», «Сучасний танець», «Латвійський танець», «Джазовий танець», «Функціональна анатомія», «Культура латиської мови (ділові статті)», «Вступ до аналізу культури», «Основи бізнесу (Трудові правовідносини, тощо)», «Література в музиці», «Основи бізнесу (Основи розробки та управління проектами)», «Історія мистецтва», «Філософія та естетика», «Іноземна мова», «Психологія», «Педагогіка», «Загальна методика», «Методологія уроків танцю», «Етика вчителя», «Сучасний хореографічний репертуар», «Соматичні методи навчання», «Класичний балетний репертуар», «Технології імпровізації (або аналіз руху Лабана)». Також академія надає такі вибіркові частини освітньої програми з хореографії: «Сучасний танець», «Подієвий танець», «Джазовий танець», «Класичний танець», «Крок», «Хіп-хоп», «Системи соматичного навчання», «Ритм» [296].

Спеціальність «Хореографія», що її надають майбутнім хореографам на магістерському рівні в Латвійській музичній академії імені Язепса Вітолса

включає в себе такі дисципліни як-от: «Танцювальна композиція», «Історія та теорія балетної педагогіки», «Стили та інтерпретація танцювального мистецтва», «Системи навчання танцям», «Танцювальна музична література», «Інновації в теорії та методиці танцю», «Новаторство в танцювальній літературі», «Сучасний танець», «Народний танець», «Теорія і практика балетних вистав», «Подієвий танець» [296].

Результати завершення навчальної програми Латвійської музичної академії імені Язепса Вітолса передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- створити концепцію хореографічної постановки;
- створити режисерський план;
- розробити план композиції;
- знаходити відповідні засоби виразності хореографічного мистецтва для реалізації художніх задумів;
- створювати хореографічні композиції;
- створити творчу групу хореографічної постановки, підібрати відповідних виконавців для втілення задуму, оцінити технічний і художній рівень танцюриста чи танцювального колективу, визначити придатність і придатність хореографічної композиції для конкретного танцюриста або танцювального колективу;
- оцінювати хореографічні твори різних епох, стилів, жанрів, орієнтуватися в питаннях історії та теорії музики, добирати музичний матеріал, що відповідає концепції хореографічної постановки;
- виконувати роботу індивідуально та в групі, працювати в робочому колективі, співпрацювати з композитором, драматургом, режисером, диригентом, сценографом, художником по костюмах та іншими учасниками творчого проекту;
- вдосконалювати свої професійні навички.

Для виконання обов'язків викладача танців студент отримає такі знання та навички:

- планувати власну та учнівську художню творчість;
- визначити індивідуальні особливості тих, хто навчається ;
- творчо організовувати навчально-виховну роботу та реалізовувати поставлені цілі та завдання;
- мотивувати та зацікавлювати учнів до навчальної роботи, репетирувати з учнями та виступати в концертних виступах простого та середнього рівнів складності танців різних епох та стилів, досягти розкриття змісту хореографії;
- обирати, аналізувати та оцінювати засоби навчання (зміст, методи і форми), створювати методичні матеріали [296].

До переліку обов'язкових навчальних дисциплін фахової підготовки хореографів на бакалаврському рівні вищої освіти в Латвійській академії культури входять: «Основні принципи розуміння культури і мистецтва», «Культурна семіотика», «Основи філософії», «Історія світової літератури», «Історія латвійського та світового мистецтва», «Історія та стилі музики», «Історія та теорія світового театру», «Композиція та хореографія сучасного танцю», «Техніка та методика сучасного танцю», «Техніка, теорія, методика та історія класичного танцю», «Техніка та методика класичного сучасного танцю», «Теорія та історія сучасного танцю», «Імпровізація та контактна імпровізація», «Функціональна анатомія», «Теорія, методологія та техніка пізнання тіла та руху в дискурсі сучасного танцю», «Психологія особистості», «Вступ до працевлаштування творчих людей та управління проектами», «Історія латиської літератури», «Історія латвійського театру», «Основи акторської та режисерської майстерності», «Професійна англійська мова», «Цивільний захист», «Охорона навколишнього середовища» [330].

Латвійська академія культури пропонує майбутнім фахівцям магістерського рівня вищої освіти такі дисципліни: «Антропологічні принципи дослідження явищ культури та мистецтва», «Дослідження в гуманітарних та мистецьких науках: специфіка, теорії, методи», «Художнє дослідження та академічне письмо», «Мистецтво і філософія в 21 столітті»,

«Працевлаштування творчої людини, міжнародна співпраця та управління проектами», «Сучасні теорії аудіовізуальних та виконавських мистецтв: тенденції, концепції», «Теорія драми, сучасна драматургія та література», «Наративні техніки та монтаж у мистецтві», «Сценічне мистецтво та кіно в Латвії: етапи, тенденції, особистості», «Теорія сучасного танцю», «Сучасна драматургія та теорія драми» [330].

Результати завершення навчальної програми Латвійської академії культури передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- поглиблене розуміння мистецтва сучасного танцю, його творче, мистецьке, теоретичне та дослідницьке вивчення;
- розвиток у студента аналітичних здібностей, творчих і практичних навичок,
- здатність творчо використовувати набуті знання в гуманітарних та мистецьких галузях, а також навичок працювати в контексті інших галузей мистецтва;
- глибокі знання, навички та компетенції з підготовки творчих робіт та теоретичних досліджень аудіовізуальних та виконавських мистецтв;
- розуміння історичного розвитку та сучасних процесів теорії та практики гуманітарної науки та мистецтва, уміння застосовувати теоретичні знання у творчій та дослідницькій практиці;
- розуміння правових та етичних аспектів індустрії виконавського та аудіовізуального мистецтва;
- великі місцеві та міжнародні професійні контакти у сфері виконавського та аудіовізуального мистецтва;
- навички роботи в міждисциплінарних мистецьких та дослідницьких проектах, уміння працювати в команді [330].

Фахова вища освіта короткого циклу Латвійського коледжу культури включає в себе такі дисципліни: «Управління проектами», «Авторське право», «Візуальна комунікація», «Професійна іноземна мова (англійська)», «Історія танцю», «Історія костюму», «Імпровізація», «Системна наука про

музику», «Психологія творчості», «Теорія та методика виховання», «Педагогічна психологія», «Постановка тіла», «Танцювальна композиція», «Класичний танець», «Латвійський танець», «Народний танець», «Музичне програмування», «Методологія колективного менеджменту» [331].

Вибіркові компоненти освітньої програми, що їх пропонують майбутнім хореографам у Латвійському коледжі культури: «Сучасний танець», «Сучасний модний танець», «Джазовий танець», «Хіп-хоп культурні стилі танцю», «Історичний танець», «Сучасний шоу-танець» [331].

Результати завершення навчальної програми у Латвійському коледжі культури передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- визначати основні поняття, пов'язані з культурою, креативною індустрією, сучасним танцем та освітнім процесом;
- набуття сукупності знань, умінь, навичок і компетенцій, необхідних для професії та можливість реалізовувати їх у своїй професійній діяльності;
- аналізування та оцінювання себе в професійній діяльності або робочого місця відповідно до професійного стандарту;
- керування колективом народного або сучасного танцю, який робить професійний внесок у культурний сектор та його творчі індустрії;
- продовження розвитку своїх особистих творчих здібностей, навичок лідерства та командної роботи [331].

Фахова підготовка бакалаврів хореографії зазвичай вміщує наступні обов'язкові дисципліни професійного циклу в Університеті прикладних наук Вільнюса: «Іноземні мови (англійська, французька, німецька)», «Міжкультурна комунікація», «Вступ до навчання», «Розвивальна та педагогічна психологія», «Національний танець: литовська етнічна культура та танцювальний фольклор», «Національний танець: Основи національного танцю», «Народний танець: Студія танцю», «Основи танцю: Ритміка», «Основи танцю: Класичний танець», «Філософія освіти», «Едукологія», «Технології танцювальної освіти: Методика танцювальної освіти»,

«Народний танець: Литовський народний танець», «Народний танець: Танцювальний», «Композиція танцю: Основи композиції танцю», «Танцювальна композиція: Етно хореографія», «Основи танцю: Contemporary dance», «Основи танцю: танцювальна імпровізація», «Санітарна освіта», «Методика педагогічного дослідження», «Технології танцювального навчання: Методика танцювального навчання в початкових класах», «Танцювальна композиція: Танцювальна композиція для дітей», «Основи танцю: Студія сучасного танцю», «Основи танцю: Street dance», «Основи танцю: Історичний танець», «Основи танцю: Бальний танець / Спортивний танець», «Технології танцювальної освіти: Дидактика танцювальної виразності», «Танцювальна композиція: Сучасна танцювальна композиція», «Основи танцю: Танці народів світу», «Соціальна відповідальність та стале управління», «Технології танцювального навчання: Організація інклюзивного навчання на танцювальних заняттях», «Мистецтвознавство» [417].

Результати завершення навчальної програми Університету прикладних наук Вільнюса передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- самостійне виконання педагогічної роботи в початковій школі та закладах неформальної освіти;
- планування та керування навчальним процесом;
- використання методики хореографічної освіти;
- організування хореографічного навчання дітей з різними потребами;
- застосування теоретичних знань з хореографії та музики в практичній діяльності;
- спілкування та співпраця з учнями, робота в команді з іншими вихователями, батьками (опікунами) та соціальними партнерами [417].

Майбутні бакалаври хореографії, які здобувають освіту в Академії освіти університету ім. Вітаутаса Великого серед професійно зорієнтованих дисциплін вивчають такі, як-от: «Мистецтво руху», «Сценічна мова»,

«Основи акторської майстерності», «Загальна психологія та психологія розвитку», «Хореографія», «Імпровізація та моно жанр», «Медична освіта», «Розвиток емоційного інтелекту», «Класичний танець», «Спілкування: голос і мова», «Педагогіка», «Сучасний танець», «Музична освіта», «Розробка та управління навчальною програмою», «Акторська гра: робота з текстом», «Інклюзивна освіта», «Написання творчого тексту», «Дослідження мистецької освіти», «Режисура», «Дидактика танцю», «Танцювальна композиція», «Вокал», «Танцювальна імпровізація», «Дидактика театру», «Імпровізація», «Танець і театр у нетрадиційних просторах», «Творче управління проектами» [423].

Вибіркові компоненти освітньої програми «Хореографія» (бакалавр) Академії освіти університету ім. Вітаутаса Великого за вибором студента «Історія та аналіз драми», «Теорія та історія руху», «Медіа в виконавських мистецтвах», «Акторство та танець у нових медіа», «Історія та аналіз фільму», «Історія та аналіз режисури» [423].

Результати завершення навчальної програми Академії освіти університету ім. Вітаутаса Великого передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- вміння спираючись на теоретичні та дидактичні знання з обраної галузі освіти (природа, фізичні науки, технології, мови, соціальна, мистецька освіта), створювати освітній контент різних освітніх рівнів;

- вміння аналізувати, систематизувати та критично оцінювати інформаційні, правові та політичні документи, що стосуються розвитку змісту освіти на різних рівнях освіти;

- вміння планувати, організовувати, здійснювати та узагальнювати професійну діяльність і наукові дослідження та базувати на їх результатах навчальну практику;

- вміння оцінити індивідуальні відмінності в розвитку учнів та особистості, що виникають внаслідок соціального середовища, статі, національності, культури тощо;

- вміння планувати, організовувати, керувати навчальним процесом, враховуючи індивідуальні потреби та освітній потенціал студентів, правильно підбираючи та застосовуючи сучасні освітні стратегії та технології;

- вміння формувати в учнів суттєві загальноосвітні та предметні компетентності в різних сферах навчальної діяльності шляхом розвитку в учнів здатності до навчання, пізнавальної, комунікативної, ініціативної та творчої компетентностей, особистісної та інформаційної культури, навичок критичного мислення та вирішення проблем, інтегрувати положення соціокультурних та превентивних програм у зміст освіти, розширювати предметний, позапредметний та соціокультурний світогляд учнів;

- вміння викласти предметну ідею чи думку, аргументувати рішення чи результати дослідження в усній та/або письмовій формі національною та іноземною мовами;

- здатність діяти та вчитися спільно в шкільній спільноті, у групах учнів та в інших середовищах;

- вміння нести відповідальність за якість процесу професійної діяльності та результати педагогічної діяльності, пов'язані з навчальними досягненнями студентів, розвитком професійно-особистісного розвитку як моральної складової професійної ідентичності [423].

На бакалаврському рівні до спеціальності «Хореографія» у Литовській академії музики і театру майбутнім фахівцям пропонують такі вибіркові компоненти ОП «Теорія та дискурси танцю», «Професійна стійкість і практика», «Танцювальні техніки, практики та творчість», «Практика озвучування та акторської майстерності», «Контексти звуку і простору», «Філософія», «Естетика», «Управління проектами», «Психологія мистецтва і творчості» та ін. [340].

Результати завершення навчальної програми Литовської академії музики і театру передбачають отримання студентами таких вмінь та навичок:

- отримання знань зі спеціальних предметів танцювального мистецтва та можливість застосовувати їх у своїй особистій та професійній діяльності;
- знання традицій та виконавських стандартів танцювальної інтерпретації різних стилів та жанрів;
- вміння аналізувати та критично оцінювати творчі процеси, тенденції професійної діяльності, бачити актуальні проблеми виховання культури танцювального мистецтва;
- вміння професійно виконувати танці різних стилів, передавати неповторну художню концепцію;
- вміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології в діяльності танцювального викладача та для професійного розвитку;
- вміння етично спілкуватися, співпрацювати, підтримувати професійні відносини з фахівцями та іншими особами;
- вміння працювати в команді, залучати інших людей до діяльності, мотивувати, бути ініціативним, відповідальним, чесним у досягненні спільних цілей;
- вміння виявляти, систематизувати та цілеспрямовано використовувати інформацію у професійній сфері у діяльності танцювального керівника чи виконавця [340].

Таким чином, професійна хореографічна підготовка, як невід'ємний структурний елемент неперервної хореографічної освіти, забезпечує реалізацію різноманітних освітніх завдань і формується в освітній та мистецькій галузі закладів вищої освіти, закладів професійно-технічної освіти та закладів неформальної освіти. Проаналізовані типи закладів освіти об'єднують функціональні характеристики створення сприятливого освітнього середовища для виховання творчих особистостей через профільну орієнтацію студентів та спеціальну підготовку до неперервної хореографічної освіти у кожному закладі. Підготовка до подальшої спеціалізованої

хореографічно-педагогічної діяльності здійснюється відповідно до цілей освітнього процесу та законодавчих норм і має свої особливості.

2.2. Аналіз сучасного стану розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні

Сучасна хореографічно-педагогічна освіта України перебуває в стадії активного розвитку та наукового осмислення. Аналіз вітчизняних наукових розвідок дозволив виділити основні напрями досліджень питань хореографічної освіти в Україні:

1. Вивчення розвитку мистецтвознавчих та культурологічних аспектів танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.
2. Умови, підходи та компоненти професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні
3. Формування компетентностей у майбутніх викладачів хореографії.
4. Засоби впливу на освітній процес хореографічної підготовки.
5. Особливості розвитку хореографічної освіти в Україні.

Розглянемо кожен із напрямів докладніше.

2.2.1. Вивчення розвитку мистецтвознавчих та культурологічних аспектів танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.

Як відомо, розвиток професійної хореографічної освіти в Україні, як окремого виду мистецтва, бере свій початок починаючи з середини ХІХ ст.. Слід зазначити, що в Україні існують дослідження саме окремих аспектів хореографічної освіти за період ХІХ – ХХ ст., але роботи представлені такими видатними українськими дослідниками, як Г. Боримська [26],

М. Загайкевич [64], В. Купленник [86], Ю. Станішевський [178–181], В. Верховинця [34–36], К. Василенко[31] та ін., які працювали саме в мистецько-історичному напрямку, ґрунтовно досліджують історію українського балету до – і після радянського періоду, становлення і розвиток сценічної хореографічної культури України та розвиток народної української хореографії.

Сучасні вітчизняні дослідники продовжують вивчати та аналізувати розвиток хореографічного мистецтва в Україні в період з ХХ–ХХІ ст., що дозволяє нам розглянути особливості та специфіку становлення хореографічної культури в Україні.

Т. Благова [19] в дисертаційній роботі проаналізувала генезу й розвиток хореографічно-педагогічної освіти в Україні впродовж ХХ – з початку ХХІ століття. Дослідниця зазначає, що у першій половині ХХ ст. професійна хореографічна освіта функціювала в різних форматах, поєднувала форми студійної, курсової та інституційної підготовки акторських, виконавських, культорганізаторських, педагогічних кадрів. Тенденцію академічної інституційної підготовки артистів балетного жанру було започатковано в Україні в 30-х рр.

З другої половини ХХ ст. превалювали інституційні форми хореографічної підготовки в закладах гуманітарної освіти, забезпечуючи формування кваліфікованих виконавських, балетмейстерських і педагогічних кадрів. Диверсифікація організаційних форм хореографічного навчання учнівської молоді зумовлювала необхідність зрушень у підходах до професійної підготовки фахівців-хореографів у структурі інституційних форм вищої освіти [19].

У роботі О. Шабаліна [232] авторка розглянула саме джерела та тенденції, які сприяли розвитку українського хореографічного мистецтва на початку ХХ ст.. Як зазначає авторка, українські професійні балетні колективи театрів Центральної та Східної України, спираючись на російський досвід і

сюжети класичної спадщини, використовували принципи симфонізму, поліфонії, стилізації, віртуозності, театральності у вирішенні хореографічного образу на основі техніки класичного й народного танцю.

А ось щодо європейського культурного простору, як показав досвід, західний експеримент в галузі модерного танцю використовували саме засновники авторських шкіл і пропагандистки нових психологічних засад художнього образу: це імпровізації, експресивний танець, вільний танець, молитовні рухи, фольклорні обряди на музику — і народну, і хоральну, і класичну, і танцювальну, і нетанцювальну [232].

Н. Горбатова [50] науково з'ясовує, що визначальний вплив на становлення національної системи хореографічної освіти мали російська та західноєвропейські школи. Українська національна школа хореографії і система хореографічної освіти почала формуватися ще у XIX ст. Визначальний вплив на її розвиток мали, з одного боку, російська (петербурзька і московська) хореографічна школа, з іншого — західноєвропейська (польська). Безпосередню роль у розвитку художньої освіти й культури населення України брали художні й музичні училища, яких налічувалося в Україні біля чотирнадцяти в 20-30-х рр. XX ст. Серед них перше місце і по рівню хореографічної підготовки належало українському за змістом і духом закладу — Музично-драматичній школі ім. М.В. Лисенка, музично-драматичній школі М. К. Лескевича-Носового.

Саме у 20-30-х роках XX ст. в Україні, були закладені основи та започатковано систему навчальних хореографічних закладів — підготовки танцівників і балетмейстерів, засновану на класичній хореографії [50].

Досліджуючи організацію навчання хореографії дітей молодшого віку у позашкільних закладах України другої половини XX століття, К. Зозуля [Error! Reference source not found.] ідентифікувала три етапи розвитку проблеми організації навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку в другій половині XX століття на основі таких критеріїв: зміни суспільно-політичних та економічних чинників, прийняття нормативних документів,

що регламентували діяльність позашкільних закладів для дітей молодшого шкільного віку та організацію навчання хореографії в них, погляди науково-педагогічної громадськості на мету, завдання, суб'єкти, зміст, принципи, форми, методи та підготовку педагогічних кадрів до організації навчання хореографії молодших школярів у позашкільних закладах.

На першому етапі (1946 – 1965 рр.) було вдосконалено практику організації навчання хореографії молодших школярів. Насамперед було розширено форми та методи навчання. До таких форм та методів, крім уже відомих (гурткова робота та діяльність різноманітних ансамблів), належали: групова та колективна форма роботи, проведення зустрічей учнів початкової школи з діячами мистецтва, організація оглядів та конкурсів художньої творчості молодших школярів, проведення свят тощо. Також авторка з'ясувала, що фахівців для закладів культури взагалі та позашкільних установ зокрема готували переважно училища. Але вже з початку 60-х років ХХ століття почали відкриватися факультети мистецтв і культури та музично хореографічні відділення при ЗВО [**Error! Reference source not found.**].

На другому етапі (1966 – 1990 рр.) було запропоновано нові форми та методи навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку. Це: розповідь, зразок, демонстрація, метод бесіди, робота в самодіяльних об'єднаннях та дитячих клубах (вихідного дня та за інтересами). Дослідниця підкреслює, що саме в 1966-1990 рр.. при ЗВО почали активно відкриватись хореографічні кафедри та продовжували функціонувати факультети, на яких можна було здобути спеціальну хореографічну освіту [**Error! Reference source not found.**].

На третьому етапі (1991 – 2000 рр.) збагаченню принципів, форм та методів організації навчання хореографії дітей молодшого шкільного віку в позашкільних закладах України сприяли праці українських науковців, які запропонували програму проведення занять із хореографії для молодших школярів, котрі навчалися в ліцеях мистецтв, хореографічних школах та позашкільних закладах (Л. Карамушка [72], А. Тараканова [183], Л. Цветкова

[216]), уклали методичні рекомендації щодо особливостей викладання народно-сценічного танцю учням початкової школи (А. Бондаренко [25], В. Камін [71]), розробили комплекс тренувальних вправ партерного, класичного та народного характеру, а також вправи, що допомагали виправити дефекти фігури дітям молодшого шкільного віку (В. Годовський [46], Л. Павлова [**Error! Reference source not found.**]), визначили принципи та найбільш дієві форми і методи організації навчання молодших школярів у позашкільних закладах (О. Биковська [11], В. Вербицький [32], І. Єрмаков [62], Г. Пустовіт [163], Т. Сущенко [182]), схарактеризували зміст хореографічної підготовки вчителя до організації роботи з молодшими школярами в системі закладів вищої педагогічної освіти (Т. Благова [22], Ю. Тараненко [187]) та ін. [**Error! Reference source not found.**].

Розглядаючи європейський вплив на хореографічне мистецтво на Галичині в міжвоєнний період (1919 – 1939 рр.) М. Марушка [115] зазначає, що процес розвитку сценічної хореографічної культури в Галичині на початку ХХ століття був значно поживлений впливами європейського модернізму. Нові танцювальні течії, що народжувались здебільшого в Німеччині та Австрії, захоплювали молодих прихильниць хореографії своєю оригінальністю, багатством художніх ідей та новою, цілком відмінною від класичної технікою.

Хореографічне мистецтво Галичини у міжвоєнний період було самобутнім, багатогранним й, водночас, цілісним явищем. Його розвиток відобразив загальні закономірності поступу європейської танцювальної культури. Суттєвий вплив художньо-творчих процесів, що мали місце у танцювальному мистецтві Європи в перші десятиліття ХХ століття, виявився у створенні авторських танцювальних шкіл. Хореографічні школи Галичини досліджуваного періоду (1919 – 1939 рр.) були репрезентовані у всіх тогочасних стилях, формах та видах танцю (українському народно-сценічному, класичному, модерному). Між ними існували взаємовпливи,

простежувалась синхронність у розробці тематики й образності, спостерігалось збагачення виразових засобів [115].

Розглядаючи вагомий внесок у хореографічне мистецтво України Н. Марусик, слушно наголошує, що становлення сценічних форм хореографічного гуцульського фольклору на початку ХХ століття відбувається в розрізі еволюціонуючих форм аматорсько-самодіяльного мистецтва, етнопедагогіки, спортивнопатріотичного виховання й театрального мистецтва. Аналізуючи діяльності аматорських та професійних колективів народно-сценічного танцю авторка приходить до висновку, що численні культурні надбання етнографічних груп, які проживають на Західній Україні й, зокрема, на Прикарпатті (гуцули, лемки, бойки, покутяни, опіляни тощо), попри випробування часом і політичними режимами, зберегли свої традиції, звичаї, побут, музично-пісенну й танцювальну культуру.

Гуцульський автентичний танець, як мова символічних рухів, є найдавнішим і найвиразнішим проявом духовної творчості цієї етнографічної групи українців. Ритмічно організовані рухи, просторова конфігурація танцювальних елементів є своєрідним кодом, що відображає характерні особливості гуцульської культури. Автентичний танець, який зародився у віддалених осередках Гуцульщини, заклав підвалини для свого розвитку й поширення по всій Україні та за її межами, продовжуючи функціонувати і розвиватися паралельно з народно-сценічним танцем, який виник на його основі. Його пропагують як аматорські (самодіяльні, клубні, навчальні, родинні), так і професійні танцювальні та хореографічно-хорові колективи [114].

О. Квецко у своїй науковій роботі підкреслила, що систематизуючи наукові дослідження з вивчення хореографічної культури бойків, фіксації бойківського танцю, етнографи та балетмейстери Прикарпаття, з одного боку, накопичили значний історичний матеріал і теоретичні напрацювання, котрі, на нашу думку, є лише підґрунтям для сучасних комплексних праць з

вивчення бойківського танцю в контексті розвитку української народної хореографії. Стан сучасних етнографічних досліджень свідчить про недостатню розробленість проблематики. Більшість праць етнологів лише побіжно торкаються календарних обрядів бойків та не висвітлюють хореографічну складову.

Дослідницею було виявлено основоположні чинники формування хореографічної культури бойків Прикарпаття: історичний – пов'язаний із взаємовпливом культур інших держав (в складі Австро-Угорщини – з 1848 до 1918 року, в складі Польщі – з 1919 по 1939 рік), до яких належало Прикарпаття, що спричинило змішання культур, яке виражається в особливостях національного одягу та хореографічної лексики; етнографічний – виявляються в побуті, одязі, діалекті, географічному розташуванні; антропологічний – вказує на зовнішній вигляд бойків (темноволосі, кароокі) [73].

Що стосується жанрово-стилістичної особливості західноподільської танцювальної культури Л. Щур зазначає, що ці особливості зумовлені системою місцевих звичаїв і обрядів як однією з форм духовної культури, що становить два відповідні цикли – календарно-обрядовий та родинно-побутовий. Саме тому танцювальна культура Західного Поділля представлена такими жанрами: обрядові, побутові та напливові танці, які сформувались у процесі тривалого історичного та соціально-економічного розвитку регіону. Однією із стилістичних рис традиційного танцю є використання декоративно-ужиткових атрибутів, які виявлені у різних танцювальних жанрах.

Авторкою визначено основні напрямки діяльності фольклорних, аматорських та професійних танцювальних колективів міста Тернополя та області, які є активними репрезентантами народної хореографічної культури Західного Поділля. У репертуарі більшості танцювальних колективів відтворюються традиційні обрядові дійства, де народні танці є їх невід'ємною складовою. Завдання хореографічних колективів полягає у

збереженні та збагаченні надбань народної творчості, втілення засобами хореографії художніх образів, відображення фольклорного розмаїття місцевих обрядів та свят [238].

Отже, основна увага вітчизняних дослідників у питанні мистецтвознавчих та культурологічних аспектів танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.. була сконцентрована на функціонуванні професійної хореографічної освіти, яка поєднувала в собі форми студійної, курсової та інституційної підготовки виконавських та педагогічних кадрів; на організацію навчання хореографії дітей молодшого віку у позашкільних закладах України впливали такі фактори як: зміни суспільно-політичних та економічних чинників, прийняття нормативних документів, що регламентували діяльність позашкільних закладів для дітей молодшого шкільного віку та організацію навчання хореографії в них, погляди науково-педагогічної громадськості на мету, завдання, суб'єкти, зміст, принципи, форми, методи та підготовку педагогічних кадрів до організації навчання хореографії молодших школярів у позашкільних закладах. Також важливе місце було відведено питанню відмінності в розвитку хореографічних колективів Східної, Центральної та Західної України, а саме: професійні балетні колективи театрів Центральної та Східної України спирались саме на російський досвід і сюжети класичної спадщини, використовували принципи стилізації, театральності у вирішенні хореографічного образу на основі техніки класичного й народного танцю, а Західна частина України (засновники авторських шкіл) були прихильниками європейського культурного простору і для створення художнього образу слугували: імпровізація, експресивний танець, вільний танець, молитовні рухи, фольклорні обряди. Усі ці фактори розвитку хореографічної освіти безпосередньо вплинули на становлення хореографії дотепер та сприяли збереженню національних культурних традицій.

2.2.2. Умови, підходи та компоненти професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні

Не мало важливим фактором розвитку хореографічної освіти в Україні є саме професійна підготовка майбутніх хореографів. Процес підготовки включає в себе не тільки засвоєння знань мистецького напрямку, але й вважається неможливим без професійних знань з педагогіки, фізіології та психології. Завдяки розвитку педагогічної науки систематично досліджується проблема формування характеру педагога-хореографа. Ще в середині ХХ століття такі видатні корифеї, як А. Ваганова, А. Мессерер, М. Тарасов, Н. Базарова, В. Мей дали наукову основу для сучасного розуміння хореографічної педагогіки. Наразі питання професійної підготовки майбутніх фахівців також посідає вагоме місце.

А. Чернишова (2014) [224] на основі аналізу проблеми професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії, розробила та запропонувала структуру готовності вчителів початкових класів до викладання хореографії, що включає: цілемотиваційний (потреби, мотиви, інтереси, що спонукають вчителя початкових класів до викладання хореографії), когнітивний (професійні знання вчителя), операційний (професійні вміння та навички, конкретні дії учителя, в яких реалізується почерк), креативний (здатність учителя до творчості в процесі педагогіко-хореографічної діяльності), анатоμο-фізіологічний (анатомічні та фізіологічні особливості вчителя) компоненти. На основі визначених критеріїв та показників авторка виокремила три рівні готовності вчителя початкових класів до викладання хореографії (наслідувальний, продуктивний, творчий).

На основі моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії було розроблено авторську технологію – комплексну сукупність дій або операцій, згрупованих

у змістову інтегровану техніку формування індивідуального хореографічного почерку. Упровадження цієї моделі передбачало використання ефективних форм (майстер-класи, перегляди відеоматеріалів, фольклорні експедиції, педагогічні хореографічні практики та ін.), методів формувального і розвивального характеру (стимулюючі, організаційні, контролю та самоконтролю).

Завдяки експериментальному дослідженню підтверджено ефективність розробленої технології: відбулися суттєві зміни у цілемотиваційній, креативній та анатомо-фізіологічній сфері; ступінь сформованості знань та пов'язаних із ними вмінь студентів експериментальних груп випереджає відповідний рівень у контрольних групах і суттєво зростає порівняно з вихідним [224].

Шляхом вивчення стану підготовки майбутніх учителів хореографії в умовах педагогічних ВНЗ України, Ю. Тараненко підтвердила необхідність оновлення її змісту відповідно до сучасних тенденцій розвитку мистецько-педагогічної освіти. Авторкою розроблено модель підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, яка включає теоретичний, операційно-творчий та рефлексивно-оцінний блоки, базується на методологічних засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та креативного підходів і передбачає результат – сформованість готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Теоретичний блок моделі розкриває наукові підходи (особистісно зорієнтований, компетентнісний та креативний), на основі яких сформульовано концептуальну ідею дослідження: чим яскравіша індивідуальність майбутнього вчителя хореографії, тим гармонійніше в ньому будуть поєднуватися професіоналізм і духовна культура; своєрідніше він сприйматиме, оцінюватиме й перетворюватиме навколишню дійсність і цікавішим стане для своїх вихованців, набуваючи завдяки цьому значно

більших можливостей впливу на розвиток їхніх художньо-творчих здібностей.

Операційно-творчий блок включає три етапи підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів (підготовчий, навчально-тренувальний, творчо-професійний), які реалізуються за рахунок оновлення змісту загальнопедагогічних («Вступ до спеціальності», «Педагогіка») і фахових дисциплін («Теорія і методика сучасного танцю», «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом», «Шкільний курс хореографії та методика навчання») й упровадженню в навчальний інноваційних форм і методів навчання.

Рефлексивно-оцінний блок містить критерії й показники (мотиваційно-особистісний, процесуально-діяльнісний, творчо-рефлексивний) та рівні готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів (низький, середній, достатній [187]).

У своїй дослідницькій роботі Х. Сюефей [211] було розроблено організаційно методичну модель, яка розкриває особливості музичної підготовки майбутніх учителів хореографії та відповідає ідеям компетентнісного, індивідуально-діяльнісного, культурологічного і жанрового підходів і включає: мету, принципи, педагогічні умови, компоненти музичної підготовки (мотиваційно когнітивний, емоційно ціннісний, творчо виконавський), критерії удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів хореографії (мотиваційно когнітивний, емоційно ціннісний, творчо виконавський). Визначено, що мотиваційно когнітивний критерій відображає ступінь мотивації та оволодіння музичними знаннями студентів у процесі навчання; емоційно ціннісний критерій визначає ступінь емоційного ставлення до музичного навчання та художнього сприйняття мистецьких творів; творчо виконавський критерій характеризує міру власного творчості до мистецьких творів.

Завдяки результатам дослідно-експериментальної роботи, яка проходила серед мистецьких факультетів вищих педагогічних навчальних

закладів і включало два послідовних етапи (констатувальний та формувальний) та спиралась на відповідні педагогічні умови, а саме: активізація художньо-образно сприйняття музичних творів майбутніх учителів хореографії, стимуляція мотивації до формування музичної підготовки, опора на життєвий, художній і музичний досвід студентів, здійснення контролю за перебігом музичної підготовки майбутніх учителів хореографії, оцінка результатів їх діяльності та ін.. Можна зробити висновок, що саме такі умови сприяють тому, що майбутні хореографи стають інноваційно обізнаними в музиці й мають стійке прагнення досягати успіху в музичній підготовці [211].

Т. Фурманова у своїй роботі розглядає міжпредметні зв'язки як засіб підвищення професійної майстерності майбутнього вчителя хореографії та зазначає, що саме міжпредметні зв'язки є проявом інтеграційних процесів, що відбуваються в сучасній педагогічній практиці. Процес формування професійної майстерності майбутніх учителів хореографії в педагогічному вищому навчальному закладі передбачає застосування міжпредметних зв'язків за моделлю «спеціальні дисципліни – спеціальні дисципліни». Ефективність цієї моделі полягає у використанні визначених авторкою педагогічних умов застосування міжпредметних зв'язків, до якої входять: різні типи (навчально-міждисциплінарні, дослідницько-міждисциплінарні, ментально-опосередковані, опосередковано-прикладні); рівні (тематичний, внутрішньо цикловий); форми організації навчального процесу (практичні заняття, самостійна навчальна діяльність, проблемні групи, гуртки тощо). Такий підхід сприятиме підвищенню рівня професійної майстерності майбутніх вчителів хореографії, здатних володіти спеціалізованими концептуальними знаннями з теорії і методики хореографії, набутими в процесі навчання [207].

Як слушно відмітила Ю. Ростовська, професійна підготовка майбутнього вчителя хореографії має розглядатися як інтегрований процес формування й удосконалення хореографічних знань, умінь і навичок,

особистісних якостей, які є результатом професійної компетентності, професійної мобільності; спрямовуватися на розвиток у студентів методичної культури, яка включає в себе рефлексивне осмислення різноманітних явищ і процесів мистецько-педагогічної дійсності.

Навчаючись у вищих навчальних закладах, майбутній учитель хореографії має не тільки оволодіти необхідними фаховими знаннями й уміннями, а й усвідомити шлях їх набуття, оволодіти принципами й методами пізнання теорії та практики своєї педагогічної діяльності. Тільки за таких умов можна виховати вчителя, здатного творчо мислити, самостійно орієнтуватися в найрізноманітніших ситуаціях педагогічної дійсності, критично їх оцінювати й оперативно знаходити шляхи подолання суперечностей, що виникають.

Головний шлях формування педагогічних переконань полягає у збагаченні студентів-хореографів знаннями й уміннями, значущими для їх інтелектуально-емоційного ставлення до цих знань як до істинних; виробленні стійких педагогічних поглядів, упевненості у правильності своїх думок і дій; вихованні професійних потреб, які спонукають особистість до діяльності відповідно до своїх ціннісних орієнтацій; досягненні органічної єдності знань, переконань і практичної дії [171].

У своїй науковій розвідці О. Тіщенко обґрунтував педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі університету: 1) розроблення інтегрованого міжкультурного і міждисциплінарного змісту освіти, що реалізується в аудиторній та позааудиторній навчально-пізнавальній, науково-дослідницькій, художньо-творчій діяльності, практичній підготовці майбутніх учителів хореографії; 2) застосування інтерактивних, ігрових, тренінгових та дослідницьких форм і методів роботи для забезпечення пріоритетності формування особистісно-афективного складника міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії; 3) активне використання потенціалу міжнародного контингенту студентів педагогічного

університету, створення середовища міжкультурного спілкування для забезпечення майбутнім учителям хореографії можливості набуття досвіду комунікації з представниками різних культур.

Завдяки педагогічному експерименту, проведеному автором, у якому брали участь викладачі і студенти-хореографи Львівського державного університету фізичної культури та Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Вінниченка. Науковець приходить до висновків, що найбільш ефективною є комплексна реалізація одночасно всіх трьох педагогічних умов формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі університету [194].

Розглядаючи домінантність рефлексивної діяльності в параметрах професійної підготовки майбутніх учителів хореографії Ю. Тараненко, у процесі експериментальної роботи складала та апробувала хореографічно-творчі завдання для студентів на різні види практики. Становлення рефлексивної діяльності в параметрах професійної підготовки майбутніх учителів хореографії здійснювалось у процесі педагогічної практики, організації самостійної роботи, науково-дослідної діяльності та участі в майстер-класах майбутніх учителів хореографії. Специфіка такої підготовки полягала в тому, що студенти вчилися самостійно виокремлювати професійні задачі й аналізувати проблемні ситуації, а також знаходити шляхи розв'язання. На думку дослідниці, усе це сприяло розвитку професійно-творчих умінь, механізмом реалізації яких виступала здатність майбутніх фахівців моделювати та проводити уроки хореографії для молодших школярів із метою розвитку їхніх художньо-творчих здібностей та здійснювати рефлексію мистецько-педагогічної діяльності [184].

На думку О. Мартиненко регіональний компонент вищої освіти грає важливе значення в якісній підготовці фахівця хореографічного профілю. Дослідниця вважає, що саме отримані в період навчання знання про свій регіон, про те, які народи в ньому проживають, які культурні традиції

зберігаються є запорукою того, що майбутній фахівець зацікавлений національною культурою і водночас відкритий іншим культурам, ідеям і цінностям, буде здатним застосовувати отримані під час навчання знання в майбутній професійній діяльності, зберігати свою національну ідентичність, поважати національний колорит світової культури [111].

Отже, сучасні дослідники приділяють особливу увагу питанню професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні. Завдяки використанню ефективних форм (майстер-класи, перегляди відеоматеріалів, фольклорні експедиції, педагогічні хореографічні практики та ін.), методів формувального і розвивального характеру (стимулюючі, організаційні, контролю та самоконтролю) значно підвищується рівень готовності майбутнього викладача хореографії. Щодо питання формування готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів можна виділити три блоки: теоретичний, операційно-творчий та рефлексивно-оцінний, які базуються на методологічних засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та креативного підходів. Важливим постає також питання музичної підготовки майбутніх учителів хореографії, активізація художньо-образно сприйняття музичних творів майбутніх учителів хореографії, стимуляція мотивації до формування музичної підготовки, опора на життєвий, художній і музичний досвід студентів, здійснення контролю за перебігом музичної підготовки майбутніх учителів хореографії та оцінка результатів їх діяльності сприяють тому, що майбутні хореографи стають інноваційно обізнаними в музиці й мають стійке прагнення досягати успіху в музичній підготовці. Вагоме значення також має формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі університету, яке реалізується в комплексі трьох педагогічних умов: 1) розроблення інтегрованого міжкультурного і міждисциплінарного змісту освіти, 2) застосування інтерактивних, ігрових, тренінгових та дослідницьких форм і методів роботи, 3) активне

використання потенціалу міжнародного контингенту студентів педагогічного університету.

2.2.3. Формування компетентностей у майбутніх викладачів хореографії

Забезпечення високого рівня педагогічної діяльності майбутнього вчителя-хореографа включає в себе необхідний рівень компетентностей (знань, практичних навичок, особистісних якостей та вмінь). Великий вплив на формування майбутнього викладача хореографічних дисциплін та на його професійні якості має виховання відповідно до викликів сучасного суспільства, що базується на історичному досвіді та кращих досягненнях сучасної науки.

У своїй науковій роботі О. Бурля виділяє основні чинники визначення змісту педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання, якими є: зовнішні (соціальний досвід, педагогіка, хореографічне мистецтво, закономірності розвитку різноманітних елементів змісту професійної діяльності; методи, засоби, організаційні умови реалізації професійних якостей керівника дитячого хореографічного об'єднання у педагогічній практиці) і внутрішні (соціальні функції дитячої хореографічної творчості; черговість завдань і цілей хореографічного навчання і виховання в системі позашкільної освіти; ступінь доступності навчального матеріалу на рівні теорії і практики).

Зміст педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання на думку науковиці, залежить від таких факторів, як рівень засвоєння знань, умінь і навичок, що базуються на особливостях процесу дитячої хореографічної творчості, формах керування цим процесом і практичній реалізації їх в управлінсько-педагогічній діяльності в творчому об'єднанні. Рівень педагогічної майстерності визначається рівнозначним

володінням основних видів професійної діяльності керівника: управлінні, навчанні, вихованні та творчій діяльності. Характерною ознакою розробленої моделі є її адаптованість до умов сучасної художньої-виховної практики.

Шляхом експериментальної перевірки ефективності запропонованої авторкою моделі, результат показує переконливу залежність якості функціонування дитячого хореографічного об'єднання від рівня педагогічної майстерності його керівника [**Error! Reference source not found.**].

Т. Дорошенко та Л. Лисенко [59] розглядають та визначають готовність майбутнього вчителя початкової школи до здійснення хореографічної діяльності як інтегральне, цілісне утворення особистості фахівця, яке включає в себе здатність здійснювати зазначену діяльність на основі спеціальних хореографічних знань, умінь, навичок і професійно-особистісних якостей. На думку дослідниць, для здійснення хореографічної діяльності майбутні вчителі початкової школи мають володіти знаннями з історії, теорії та практики хореографічного мистецтва, методики виконання хореографічних рухів, елементів класичного, сучасного, народно-сценічного танцю тощо; знаннями сучасних напрямів хореографічного мистецтва; здатністю здійснювати основи хореографічної діяльності з урахуванням рівня розвитку хореографічних здібностей учнів.

За допомогою теоретичного аналізу досліджень, авторки виділили хореографічні уміння, якими повинні оволодіти майбутні вчителі початкової школи для здійснення ефективної професійної діяльності:

- володіння методикою виконання елементарних хореографічних композицій;
- організація міжособистісних контактів та педагогічної взаємодії у процесі дитячої хореографічної діяльності;
- постановка українських народно-сценічних танців при організації позакласної роботи з дітьми;
- уміння створювати танцювальний репертуар;

- здатність до інсценізації пісень з елементами вокальної та танцювальної імпровізації;
- уміння імпровізувати танцювальні образи до музики;
- здатність інтегрувати елементи хореографічної діяльності з музичною та образотворчою при викладанні предмету «Мистецтво».

Діяльність майбутніх учителів у мистецько-освітньому середовищі сприяє актуалізації комунікативної функції хореографічної діяльності, яка актуалізується в аудиторній і позааудиторній роботі, та ґрунтується на посиленні ролі художнього спілкування в досягненні мистецьких результатів, активізації художньої взаємодії студентів [59].

Завдяки конкретизації предметного змісту хореографічних дисциплін, Т. Сердюк [Error! Reference source not found.] виявила можливості їх(дисциплін) впливу на процес формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів, який полягає у розширенні та фундаменталізації мистецтвознавчого тезаурусу студентів, актуалізації системи їх художніх цінностей та розвитку в них високого рівня хореографічної майстерності. Також науковця виокремила фактори впливу хореографічного мистецтва на формування когнітивного, аксіологічного і праксеологічного компонентів художньо-естетичного досвіду майбутніх фахівців: синтетичність хореографії сприяє розвитку творчої активності особистості й інтенсифікації пізнавальних процесів; її емоційність забезпечує образне сприйняття мистецтва та дійсності, створює умови для особистісного самовираження та ефективного педагогічного спілкування; фізично-рухова основа хореографії уможливорює виховання морально-вольових якостей особистості, імпровізаційності творчого мислення, динамічності постановочної діяльності з учнями, чим сприяє їх залученню до національної хореографічної традиції.

Дослідниця виокремила три рівні сформованості художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів (репродуктивний, продуктивний, творчий) в залежності від узагальнення в ньому хореографічної інформації та особливостей її використання в навчально-професійній діяльності.

Констатувальним експериментом зафіксовано недостатній рівень сформованості художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії, який характеризується відсутністю системності знань історико-культурного розвитку хореографічного мистецтва, слабкою розвинутістю емоційно-почуттєвої сфери та формально-технологічною готовністю до професійно-творчої діяльності.

Шляхом експерименту, авторкою була перевірена модель формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії в процесі їх фахової підготовки, яка функціонує на основі взаємодії структурних компонентів – когнітивного, аксіологічного, праксеологічного та реалізується в процесі цілеспрямованого впливу методів мультимедіа та аудіовізуальних засобів, синтетичної драматизації та опорно-методичних карт. Інноваційність пропонованої моделі полягає у переміщенні акценту з виконавсько-технологічних аспектів хореографії на ціннісно-змістові, що забезпечує ефективне залучення молоді до національно-культурної традиції **[Error! Reference source not found.]**.

Я. Лі [92] у своїй дисертаційній роботі виділяє основні функції музично-сценічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів: системно-цілісну, пізнавальну; операційну, сугестивну, гедоністичну, прогностичну, креативну. Структура музично-сценічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії охоплює чотири основних блоки компонентів: мотиваційно-пізнавальний, когнітивно-орієнтаційний, емоційно-корекційний, комунікативно-артистичний, кожен з яких характеризується певним змістом і виконує конкретні функції. Мотиваційно-пізнавальний компонент у структурі музично-сценічних умінь виконує мотиваційну функцію, що передбачає наявність потреб у студентів факультетів мистецтв систематично здійснювати підготовку до музично-сценічної діяльності та усвідомлювати значущість оволодіння ними музично-сценічними вміннями. Когнітивно-орієнтаційний компонент характеризує обізнаність майбутнього вчителя музики та хореографії щодо специфіки

музично-сценічної діяльності, усвідомлення її місця та значення з-поміж інших видів фахової підготовки. Емоційно-корекційний компонент безпосередньо пов'язаний із розвитком умінь розуміти, осмислювати і керувати емоціями, що виникають у студентів у процесі музично-сценічної діяльності. Функціонування цього компонента передбачає здатність до регулювання емоційно-психологічного забарвлення музично-сценічного процесу, уміння емоційно-образної концентрації (зосередження на художньо-змістовній сутності музично-сценічного образу). Комунікативно-артистичний компонент передбачає здатність учителя музичного мистецтва та хореографії до спілкування з учнями засобами музично-сценічного мистецтва, уміння артистичного втілення художнього образу в музично-сценічній діяльності; володіння соціальною перцепцією, увагою, уміннями встановлювати емоційно-психологічний контакт з іншими учасниками музично-сценічної дії, слухацькою аудиторією.

Дослідницею було розроблено авторську методичну модель музично-сценічних умінь майбутніх учителів музики та хореографії, що від постановки мети й основних завдань охоплює: наукові підходи (системний, особистісно-орієнтований, гедоністичний, емпатійний, комунікативний, творчо-регулятивний); функції (пізнавально-адаптивна; компетентнісна, інтегративна, інтерактивна, творчо-виконавська); основні принципи (спрямованості навчання на практичне музично-сценічне виконавство, рефлексивності, самореалізації студентів факультетів мистецтв у музично-сценічній діяльності); педагогічні умови (активізація навчальної діяльності студентів за рахунок широкого використання інтерактивних технологій; створення ситуацій опосередкованого керівництва творчо-інтерпретаційною діяльністю учнів; актуалізація надання переваги активно-дієвим методам фахового навчання студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів); етапи педагогічної роботи (спонукально-цільовий, змістовно-оцінювальний, сугестивно-регулювальний, творчо-моделюючий); ефективні

методи формування музично-сценічних умінь студентів факультетів мистецтв, що разом становить повний технологічно-методичний цикл.

Запропонована авторська методика формування музично-сценічних умінь майбутніх учителів музики і хореографії у процес фахового навчання здійснювалась у відповідності до визначених етапів: спонукально-цільового, змістовно-оцінювального, сугестивно-регулювального, творчо-моделюючого. За результатами формувального етапу дослідно-експериментальної роботи, авторкою було зафіксовано значне зростання кількісних та якісних показників рівнів сформованості означеного феномена, що дозволило виявити позитивну динаміку формування музично-сценічних умінь студентів експериментальної групи [92].

Як слушно зазначає О. Скрипник, у структурі підготовки до формування професійного іміджу можна виокремити три взаємопов'язані компоненти – мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, – функціонування яких в освітньому процесі утворює це складне та багатоаспектне явище. Мотиваційний компонент створення професійного іміджу майбутнього вчителя хореографії зумовлює наявність зацікавленості, мотивації, пізнавального інтересу, прагнення досягти успіху. Когнітивний компонент пов'язаний із знаннями про сутність, види, функції та характеристики іміджу, які практично реалізуються через сукупність логічних й послідовних дій з переробки інформації. Діяльнісний компонент охоплює уміння, яких набуває професіонал-хореограф у процесі навчання основам іміджу. У цьому контексті важливими є вміння, пов'язані, насамперед, із поведінкою учителя – манера висловлюватися, комунікативні навички, уміння вирішувати конфлікти, домовлятися та працювати в команді, організаторські здібності [175].

Автором було визначено, що ефективний вплив на процес формування професійного іміджу майбутніх учителів хореографії забезпечують такі педагогічні умови: використання міждисциплінарних зв'язків для створення інтегрованого змісту освіти; стимулювання позитивної мотивації майбутніх

учителів хореографії за допомогою створення творчого освітнього середовища із застосуванням інтерактивних, ігрових та тренінгових форм і методів навчання; оволодіння навичками рефлексії та управління іміджем у майбутній педагогічній діяльності вчителя хореографії за допомогою оволодіння основами медіаграмотності [175].

Дослідником було проведено анкетування серед студентів та учителів хореографії щодо важливості створення їхнього професійного іміджу уможливило з'ясування стан сформованості професійного іміджу майбутніх учителів хореографії. У результаті аналізу відповідей з'ясовано, що студенти та вчителі-хореографи здебільшого правильно розуміють сутність поняття «імідж», хоча не повністю відтворюють усі його складники у наданих відповідях. Визначено, що респонденти цікавляться цією проблемою, однак визнають брак знань про імідж, порад професіонала, зацікавленості та конкретних практичних методів створення іміджу. Основними складниками іміджу вчителя студенти вважають такі: особистісні якості, зовнішні характеристики, культуру спілкування, володіння психологічними прийомами, фахову компетентність, педагогічний такт, авторитет. Засвідчено, що пріоритетними знаннями, якостями й уміннями, які суттєво впливають на формування професійного іміджу майбутнього вчителя хореографії, виступають такі, як знання з фахових дисциплін і методик їх викладання; аналіз та рефлексія своєї діяльності, саморозвиток та самовдосконалення; знання мотивів, потреб й інтересів учнів; наявність особистісних якостей, які викликають довіру учнів; готовність прийти на допомогу [175].

У своєму дослідженні науковиця Н. Добролюбова [55] з'ясовує, що оновлення вищої педагогічної освіти в Україні характеризується широким упровадженням інноваційних технологій, інформатизацією освіти, яка, з одного боку, забезпечує відкритість освіти, можливість нарощення функцій майбутніх фахівців, розширення баз даних і знань, інтероперабельність, адаптованість до нових умов праці, з іншого – потребує формування, зокрема

й у студентів-хореографів, спеціальних знань, умінь і навичок, які визначають їхню готовність до використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної діяльності.

Сучасний стан підготовки майбутніх викладачів хореографії до реалізації різних видів балетмейстерської діяльності з використанням ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), як зазначає авторка, має недостатній рівень підготовленості студентів-хореографів, домінування вузькоспеціалізованої спрямованості традиційної системи підготовки фахівців із хореографії, яка не здатна задовольнити вимоги до підготовки майбутніх хореографів до використання ІКТ у процесі професійної діяльності. При цьому результати опитування студентів та викладачів хореографічних факультетів засвідчили зацікавленість сучасними технологіями, зокрема ІКТ (вебресурси, мультимедійні та комп'ютерні програми, медіатексти тощо), які є невід'ємною частиною професійної діяльності сучасного хореографа, що потребує формування готовності в майбутніх викладачів хореографії до використання ІКТ у процесі професійної діяльності.

Дослідниця довела, що ефективність формування готовності майбутніх викладачів хореографії до застосування ІКТ у процесі професійної діяльності забезпечується такими педагогічними умовами, як: усвідомлення студентами необхідності застосування ІКТ у професійній діяльності шляхом стимулювання вмотивованості щодо їхнього використання в процесі постановочної діяльності; модернізація підготовки майбутніх викладачів хореографії на основі включення в її зміст знань, умінь та навичок щодо застосування комплексу ІКТ у процесі професійної діяльності, що містить освітні, професійно-моделюючі та практично-професійні їхні види; розвиток творчих здібностей студентів у процесі використання ІКТ під час реалізації різних видів балетмейстерської діяльності [55].

Вивчаючи формування професійної майстерності майбутніх хореографів в процесі навчання спеціальних дисциплін, С. Чжан [226]

зазначає, що досліджуваний процес формування професійної майстерності майбутніх хореографів забезпечують такі принципи: творча дисципліна і творча атмосфера в умовах процесу підготовки фахівців; етична й естетична єдність, як гарантована основа творчої особистості; попередня установка на викладача; змістовність і смислова спрямованість танцювальної техніки; емпатичний, тобто злиття з об'єктом в єдине ціле. Автором розроблено компонентну структуру професійної майстерності майбутніх хореографів у процесі навчання хореографічних дисциплін, в якій він виділив декілька основних етапів, пов'язаних з креативним, анатомічним, поведінковим, когнітивним, рефлексивним компонентами.

Науковець довів, що в структурі професійної майстерності креативний компонент виділявся на основі проектувальної функції, оскільки він вимагає втілення (проектування) художнього образу засобами хореографії; анатомічний компонент – на основі конструктивної функції, так як відповідає за конструювання технічно складних елементів і рухів танцю, його виразності; поведінковий компонент – на основі організаційної функції, так як передбачає виконання системи дій, спрямованих на розкриття художнього образу в танці; когнітивний компонент – на основі комунікативної функції, так як спрямований, на основі знань системи викладання танцю, на встановлення педагогічно доцільних відносин педагога-хореографа з виконавцем і балетмейстером; рефлексивний компонент – на основі гностичної функції, так як реалізується в аналізі та переоцінці накопиченого досвіду світової хореографічної культури [226].

Дослідник провів констатувальний експеримент для якого було обрано дві групи студентів:

- перша група – контрольна (КГ). Це група студентів, які навчалися за традиційною програмою із застосуванням окремих елементів нашої моделі без цілеспрямованого використання педагогічних умов.
- Друга група – експериментальна групи (ЕГ). Це група студентів, які навчалися в умовах реалізації розробленої нами моделі формування

професійної майстерності майбутніх хореографів у процесі навчання спеціальних дисциплін.

Завдяки експерименту С. Чжан приходиться до висновку, що більшість майбутніх фахівців-хореографів знаходились на низькому рівні сформованості професійної майстерності (0,58 бали у представників I групи та 0,6 у студентів II групи). Результати констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи показали необхідність цілеспрямованої, спеціально організованої роботи з формування досліджуваного феномену у майбутніх фахівців хореографічного профілю [226].

Основується на аналізі наукових досліджень в галузі мистецтва, та хореографічно-педагогічної освіти, С. Твердохліб [189] розтлумачує «інтерпретаційну компетентність майбутніх учителів хореографії» як динамічне явище, інтегроване системою знань, умінь та навичок, що сприяють раціональному втіленню творчих пошуків хореографа в кінцевий продукт мистецтва танцю за допомогою інструментарію балетмейстерських умінь, творчих здібностей, імпровізації, творчого мислення, індивідуального стилю діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до створення художньо переконливої версії хореографічного твору.

У своєму науковому дослідженні автор виділяє чотири компоненти інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів хореографії: мотиваційний компонент заохочує педагога-балетмейстера до творчого пошуку, визначаючи його ціннісну орієнтацію, естетичні вподобання, моральну наповненість; пізнавальний компонент, пов'язаний із знаннями про сутність, види, функції та характеристики інтерпретаційної діяльності; креативний компонент визначається у процесі створення майбутніми учителями хореографічних екзерсисів, етюдів та композицій; діяльнісний компонент містить навички та прийоми організації постановочної діяльності, сценічно-виконавські уміння, педагогічну майстерність, уміння роботи з хореографічним колективом [189].

Дослідник науково обґрунтовує, що покращення ефективності процесу формування інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів хореографії забезпечується завдяки впровадженню комплексу таких педагогічних умов: актуалізація фахового потенціалу хореографічної підготовки, інтеграція різних видів мистецтв у процесі формування інтерпретаційної компетентності, спрямованість сценічно-виконавської та художньо-творчої діяльності майбутніх учителів хореографії [189].

Розглядаючи професійну компетентність вчителя хореографії, О. Мартиненко [170] визначає, що виконання професійних функцій неможливе без таких ключових професійних компетенцій: інструментальні (здатність до організації та планування, вміння застосовувати базові загальні знання, правильно розмовляти та писати різними комунікативними стилями (неофіційним, офіційним) та ін.; міжособистісні (здатність до критичності та самокритичності, вміння працювати в команді, застосовувати організаторські здібності, позитивно ставитися до різних танцювальних культур, вміння спілкуватися та працювати в міжнародному середовищі, поважати творчі винаходи людей мистецьких професій); системні (здатність застосовувати знання на практиці, використовувати дослідницькі навички та вміння, проявляти лідерські якості, креативність та ін.; етичні (знання та дотримання принципів етичного кодексу вчителя хореографії (творча незалежність, відповідальність тощо), педагогічної етики; повага гідності учасників навчально-виховного процесу).

Рівні сформованості професійної компетентності визначаються за результатами навчання. Вони повинні формулюватися так, щоб можна було їх виміряти, визначити факт і якість їх досягнення студентами. На думку авторки, узагальненим результатом процесу формування професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії є загальна готовність до діяльності, зокрема готовність до дій у конкретних ситуаціях. Зміст компетентності змінюється відповідно до умов життя і вимог до професійної діяльності. Розвиток ключових і фахових компетенцій фактично визначає

зміст підготовки фахівців, результатом якого має стати якісне виконання професійних функцій. Впровадження компетентнісного підходу при підготовці майбутніх учителів хореографії дозволяє не лише застосовувати вихідні знання та вміння, але й формує здатність до практичної діяльності в конкретних професійних ситуаціях, сприяє творчому вирішенні професійних проблем, а також дозволяє легко орієнтуватися в професійному середовищі та володіти культурою праці [170].

На думку науковиці Л. Мови [125], на перших етапах опанування сучасного танцю викладач має донести, що важливим є саме дослідження анатомічності руху, взаємозв'язків у тілі та руху у просторі, його якостей і зробити цей процес цікавим та продуктивним, пропонуючи теоретичний і практичний матеріал, що включає сучасні дослідження й форми роботи. Велике значення має власний інтерес викладача до дослідження руху, розвитку світогляду та поглиблення рівня знань учнів. У техніці *contemporary dance* серед інших виділяють такі базові принципи роботи тіла і організації руху, як дихання, зв'язок дихання та руху; анатомічно зумовлену роботу кісток, суглобів і м'язів; роботу з центром ваги, вагою тіла, силою тяжіння; роботу з часом і простором. Танець стає можливим лише за умови прояву таких його складових, як механічний рух – з одного боку, і рух свідомий – з іншого. Використання технік соматик і реліз у сучасному танці, знання щодо теорій моторних полів та множинного інтелекту дозволяє студентам інтегрувати свідомість і тіло через рух, навчаючись майстерності слухати і розуміти власне тіло, наново відкривати для себе власні відчуття, почуття, емоції та їхню природу, що безпосередньо впливає на розкриття творчого потенціалу особистості.

Формування творчого потенціалу хореографів не є сталим результатом, а являє собою процес постійного розвитку, і є результатом регулярної особистісної практики з різним дидактичним наповненням протягом усього життя [125].

У розумінні Р. Павленко [137], вербальний компонент навчання народно-сценічному танцю – це система усних і письмових повідомлень студента про характерні етнокультурні і жанрові особливості, а також про прийоми і методи вивчення народного танцю в процесі поетапного освоєння елементів його руху. Для формування професійної лексики в процесі навчання студентів-хореографів важливо, щоб майбутній викладач володів вміннями: пояснення (правил виконання танцювальних рухів), розповіді (про етнічні особливості національної хореографії), роботи з книгою (в пошуках інформації про досліджувані танці). У навчанні студентів-хореографів показ руху, як правило, супроводжується словесними коментарями і поясненнями викладача. Студенти в основному повторюють ті рухи або їх елементи, які були продемонстровані педагогом. При цьому вербальний компонент навчання зведений до мінімуму.

Автор виділяє технологічні прийоми введення вербального компонента в процес навчання студентів-хореографів народно-сценічному танцю:

- розширення етнокультурних знань студентів про народно-сценічний танець, що дозволяє їм згодом створювати усне і письмове повідомлення про особливості виконання того чи іншого народно-сценічного танцю;
- поетапний підхід, в основі якого лежить взаємодія невербального (показ, виконання) та вербального компонента (уявне виділення студентом елементів руху, називання їх уголос, коригування неправильно виконаного руху, вербальна оцінка якості виконання руху);
- формування методичних умінь під час вербалізації навчальних дій майбутніх викладачів-хореографів: відображення в усних і письмових повідомленнях специфіки, прийомів і послідовності етапів його вивчення.

Завдяки дослідно-експериментальній роботі автор ввів власну розробку навчально-методичного комплексу з дисципліни «Теорія та методика народно-сценічного танцю» з реалізацією вербального компонента. Протягом року навчання студентів цілеспрямовано вводився вербальний компонент, а

саме: розширювалися їх знання про народно-сценічний танець, вивчався еталон опису танців з певних питань. На лекційних, практичних та індивідуальних заняттях майбутні фахівці склали конспекти занять і проводили їх зі своїми однокурсниками. Отримані результати дозволили зробити висновок про ефективність роботи з упровадження вербального компонента в процес навчання народно-сценічному танцю та ефективності виділених технологічних прийомів його введення в процес професійної підготовки студентів-хореографів вищого навчального педагогічного закладу [137].

Експериментальна робота показала, що організація підготовки студентів-хореографів як викладачів народно-сценічного танцю на основі запровадження в початковий процес вербального компонента і на цій основі розширення етнокультурної бази, поетапного формування розумових і предметно практичних дій з опорою на пояснювально-словесні методи дозволяє зрозуміти якість їх професійної підготовки до майбутньої діяльності [137].

Отже, питання формування компетентностей у майбутніх викладачів хореографії на думку сучасних дослідників залежить від таких факторів, як рівень засвоєння знань, умінь і навичок, що базуються на особливостях процесу дитячої хореографічної творчості, формах керування цим процесом і практичній реалізації їх в управлінсько-педагогічній діяльності в творчому об'єднанні. Також слід відзначити, що діяльність майбутніх учителів у мистецько-освітньому середовищі сприяє актуалізації комунікативної функції хореографічної діяльності, яка актуалізується в аудиторній і позааудиторній роботі, та ґрунтується на посиленні ролі художнього спілкування в досягненні мистецьких результатів, активізації художньої взаємодії студентів. Сформованість художньо-естетичного досвіду студентів-хореографів, на думку науковців, може реалізуватися завдяки комплексу репродуктивного, продуктивного та творчого рівня, в залежності від узагальнення в ньому хореографічної інформації та особливостей її

використання в навчально-професійній діяльності. Не мало важливим чинником підготовки майбутніх викладачів хореографії до реалізації різних видів балетмейстерської діяльності також є використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій), ефективність формування майбутніх викладачів до застосування ІКТ забезпечується такими педагогічними умовами, як: усвідомлення студентами необхідності застосування ІКТ у професійній діяльності шляхом стимулювання вмотивованості щодо їхнього використання в процесі постановочної діяльності; модернізація підготовки майбутніх викладачів хореографії на основі включення в її зміст знань та ін.. Також актуальними є питання з формування професійної майстерності майбутніх хореографів в процесі навчання спеціальних дисциплін; формування професійної компетентності майбутніх учителів хореографії в процесі фахової підготовки; особливості формування творчого потенціалу особистості хореографа в системі неперервної освіти; формування хореографічних умінь у майбутніх учителів початкової школи.

2.2.4. Засоби впливу на освітній процес хореографічної підготовки

Викладачі хореографії формують свою педагогічну майстерність за допомогою постійного навчання, прагнення до творчого розвитку, саморозвитку, самовдосконалення власної професійної майстерності. Посідають важливе місце в системі освіти і засоби, які безпосередньо мають вплив на процес хореографічної підготовки майбутніх фахівців.

Навчальну діяльність вихованців дитячого хореографічного колективу, К. Булага визначає як специфічний вид цілеспрямованої діяльності по оволодінню системою хореографічних знань як інформації, що підлягає опануванню, хореографічних умінь та навичок як способів діяльності, досвіду хореографічної творчості та емоційно-морального сприйняття

хореографічних творів. У структурі навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу автор виокремлює такі компоненти: мотиваційний, цільовий, діяльнісно-творчий та рефлексивно-суб'єктний. Мотиваційний критерій відбиває ступінь мотивованість вихованця дитячого хореографічного колективу до навчальної діяльності. Цільовий критерій фіксує ступінь сформованості у вихованців умінь постановки мети та завдань у процесі опанування мистецтвом хореографії. Діяльнісно-творчий критерій відбиває ступінь набуття вихованцями системи хореографічних умінь і навичок. Рефлексивно-суб'єктний критерій віддзеркалює ступінь сформованості у вихованців рефлексивних умінь [27].

Шляхом експерименту науковець перевіряв ефективність дидактичних умов організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу, які на дефініційно-узагальнювальному рівні представляє у такому формулюванні: мета навчально-виховного процесу в дитячому хореографічному колективі повинна мати особистісний смисл і забезпечувати позитивну мотивацію дітей до вивчення танцювального репертуару; удосконалення змісту навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу на засадах компетентнісного підходу; застосування у процесі організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу технології ситуації успіху; орієнтація на формування лідерських якостей вихованців дитячого хореографічного колективу за допомогою технології кайдзен (командна робота, особиста дисципліна, моральний дух). Проведений порівняльний аналіз засвідчує позитивну динаміку змін за всіма розглянутими критеріями та показниками у вихованців експериментальної групи, що надає достатні підстави стверджувати, що реалізація досліджуваних дидактичних умов дійсно забезпечує високий рівень ефективності навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу [27].

У науковому дослідженні Н. Терешенко розкриває естетико-виховний потенціал бальної хореографії стосовно старшокласників, який полягає в

тому, що він: спонукає до рухової активності формуючи естетику рухів, ходи, постави; володіє здатністю безпосередньо втілювати почуття та емоції, реалізувати особистісні запити старшокласника, притаманні ранній юності; є значущим чинником культурного дозвілля, що здатен емоційно й у відповідності до фізичних можливостей рівноцінно залучати всіх школярів до творчості незалежно від віку і статі; є одночасно видом спорту та мистецтва, що особливо приваблює школярів; має колективний характер творчості. На думку Н. Терешенко заняття бальним танцем спонукають до пізнання власного «Я» і орієнтування на певну модель поведінки, самореалізації і самовиховання [191].

Авторкою було розроблено педагогічні умови естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії в дитячо-юнацьких колективах, зокрема: формування особистісної психологічної і фізіологічної готовності старшокласників до занять бальною хореографією; стимулювання самостійної художньо-творчої діяльності старшокласників щодо використання традицій бального танцю в життєдіяльності та мотивацію успіху в зазначеному виді хореографічного мистецтва; готовність педагогів-хореографів до реалізації естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії. Також створено методику естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії, яка спрямована на реалізацію в позаурочний час у закладах загальної середньої та позашкільної освіти, передбачає три блоки, що відповідають реалізації кожної педагогічної умови. Сутність означеної методики полягає у врахуванні психо-фізіологічних особливостей даної вікової групи учнів, створенні естетично насиченого середовища освітнього процесу, в емоційно забарвленій подачі навчального матеріалу, розкритті творчого потенціалу учнів засобами бальної хореографії [191].

Шляхом експерименту науковицею перевірено методику і педагогічні умови естетичного виховання старшокласників засобами бальної хореографії в дитячо-юнацьких колективах. Апробація педагогічних умов та методики

засвідчила позитивну динаміку рівнів естетичної вихованості старшокласників за результатами формувального експерименту [191].

У своїй статті С. Куценко розглядає народно-сценічний танець як засіб усебічного виховання майбутнього вчителя хореографії. На думку автора, підґрунтям для успішного формування моральної культури студента-хореографа є цілісний процес повноцінного розвитку та професійної підготовки відповідно до моральних вимог становлення гуманізації та демократизації суспільства. Основними завданнями морального виховання у процесі вивчення теорії та методики народно-сценічного танцю є: формування в майбутнього вчителя танцю загальнолюдських і моральних якостей (справедливість, честь, гідність, воля тощо); розвиток почуттів (патріотизму, інтернаціоналізму, обов'язку, дружби, співпереживання, симпатії, любові); формування переконань (необхідність, доцільність); формування навичок поведінки (самостійність, культура спілкування, налаштованість на вчинки) [89].

Виховним орієнтиром педагога має бути: формування й естетичної культури студентів, культура праці та розумове виховання. Основними методами впливу на всебічне виховання у процесі навчально-виховного процесу на заняттях народно-сценічного танцю є: пояснення, наставляння, переконування, привчання, корекція, особистий приклад, вплив на свідомість студента на основі досвіду провідних педагогів-хореографів і контроль. То ж, можна зробити висновок, що взаємозв'язок усіх напрямів усебічного виховання на заняттях народно-сценічного танцю сприяє формуванню фізичної краси й виразності рухів, моральних уявлень, естетичних почуттів, інтелекту, потреб у творчому вдосконаленні. Тобто, усебічне виховання студента-хореографа детермінується актуалізацією тих якостей і властивостей, які ще не виявилися на певній стадії розвитку, але знаходяться в стані готовності та є значно важливими для процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії [89].

Дослідник О. Плахотнюк визначає космополітичну ознаку танцювальної культури в мистецькому просторі сучасності такими категоріями: нове прочитання архаїстичних поглядів на збереження танцю; формування світогляду сприйняття танцю кожної країни в мистецькому просторі сучасності.

Завдяки розвиненим технологіям (відео- теле- фіксації, мережі Інтернет) глядачі, як і танцівники та балетмейстери мають змогу отримати швидкий доступ до найцікавіших зразків хореографічного мистецтва всього світу. Як результат у митців розширюються можливості швидкої і продуктивної організації власне гастрольної діяльності, продажу свого творчого продукту, щодо розповсюдження та демонстрації своїх балетів, хореографічних вистава, творів, перформенсів у різних світових театрах та сценічних просторах. Науковиця вважає, що хореографічне мистецтво, через сучасний танець, стало джерелом міжкультурної комунікації між окремими творчими особистостями, групами, країнами, які належать до різних культур, що відповідно створює умови для розвитку конструктивного мистецького діалогу, рівноцінного стосовно репрезентантів інших культур [145].

На думку Ю. Скиба хореографічне мистецтво володіє органічною цілісною палітрою прийомів для реалізації створення пластичного твору, а перформанс є формою сучасного мистецтва в якій твір складають дії художника або групи в певному місці і в певний час. До перформансу можна віднести будь-яку ситуацію, що включає чотири базові елементи: час, місце, тіло художника і взаємозв'язок художника і глядача. Танцівнику сучасного танцю теперішнього часу вже замало просто бути присутнім на щоденних тренажах, він мусить розвиватися та орієнтуватися в контекстах різних подій, як історичних так і сучасних.

Спостерігаючи за розвитком та становленням сучасного танцю крізь часові рамки, проглядається його чітка нерозривність з перформативно-хореографічним мистецтвом втілена у вагомих виставах, перформансах, кіно – танцях, арт-проектах. Вагомий зв'язок тіла, простору та часу. А також,

невідворотна поява взаємно колаборативного мистецького суспільства тодішнього та теперішнього часів [174].

Отже, на сучасному етапі підготовки майбутніх хореографів вітчизняні дослідники виділяють такі актуальні питання як: навчальна діяльність вихованців дитячого хореографічного колективу, що визначається як специфічний вид цілеспрямованої діяльності по оволодінню системою хореографічних знань як інформації, що підлягає опануванню, хореографічних умінь та навичок як способів діяльності, та компонентами (мотиваційний, цільовий, діяльнісно-творчий та рефлексивно-суб'єктний), які є структурою навчальної діяльності; педагогічні умови, які слугують естетичному вихованню старшокласників засобами бальної хореографії в дитячо-юнацьких колективах, зокрема: формування особистісної психологічної і фізіологічної готовності старшокласників до занять бальною хореографією; стимулювання самостійної художньо-творчої діяльності старшокласників щодо використання традицій бального танцю в життєдіяльності та мотивацію успіху в зазначеному виді хореографічного мистецтва та ін.. Також дослідники виокремлюють саме народно-сценічний танець - як засіб усебічного виховання майбутнього вчителя хореографії, підґрунтям формування моральної культури студента-хореографа якого є цілісний процес повноцінного розвитку та професійної підготовки відповідно до моральних вимог становлення гуманізації та демократизації суспільства.

2.2.5. Загальні аспекти розвитку хореографічної освіти в Україні.

На сьогодні в педагогічних ВНЗ України активно розвивається система підготовки майбутніх педагогів-хореографів. Основним напрямом підготовки хореографа є не лише розвиток конкретних знань і умінь, а й розвиток особистості, здатної до вільного, самостійного та творчого мислення та дій. Завдяки принципу поєднання традицій і новаторства можна вважати, що для

ефективності навчально-виховного процесу при викладанні хореографії необхідно також приділяти увагу дбайливому збереженню культурної спадщини України.

Як уважно зазначає О. Хендрик, стандартизація вищої хореографічної освіти, на пряму сприяє соціалізації, розвитку соціальності студентської молоді, збереженню національних хореографічних традицій та піднесення сучасної танцювальної культури народу та є актуальним завданням вищої освіти. Якщо студент буде вивчати, і внаслідок вільно володіти класичним танцем, українським, джазовим, контемпорейн у рівнозначних ступенях, то у процесі хореографічної діяльності у нього з'явиться можливість вільного синтезу національних хореографічних традицій України з «класичними» стилями сучасної хореографії. Таким чином, через свою, зовсім нову пластику студент-хореограф знайде своє самовираження у суспільстві, сприяючи його зміцненню та розвитку. Посилення процесу освіти соціально-педагогічними засобами, можуть захистити особистість студента від руйнівного впливу псевдомистецтва, встановити відчуття відповідальності митця за ту роль, яку він виконує у суспільстві. Також міждисциплінарний зв'язок загальнопрофесійних і професійних дисциплін сприятиме розумінню студентами суті та соціальної значущості своєї професії, розумінню їх взаємозв'язків, відчуттю професійної відповідальності за результат своєї праці. Навчання хореографії студентів мистецьких спеціальностей посилить інтеграцію видів мистецтв та створить умови до розуміння студентами мистецьких спеціальностей культурного розмаїття, історичних зв'язків, для підвищення ефективності координації соціального виховання нової генерації засобами мистецтва, зокрема хореографічного.

На думку автора, концептуальна довгострокова стратегія щодо подальшого вдосконалення та розвитку хореографічної освіти, підвищення рівня професійної, педагогічної, соціальної та особистісної культури хореографа сприятиме:

- підвищенню ефективності впливу хореографічного мистецтва на соціальний розвиток студентів у вищих навчальних закладах культури і туризму, мистецтва;
- соціальному розвитку не тільки особистості хореографа, а і його майбутніх учнів;
- посиленню позитивного впливу хореографічного мистецтва на загальну культуру населення країни.

Розробка та впровадження стандарту вищої хореографічної освіти дає можливість визначити вищій рівень професійного засвоєння хореографічних стилів та напрямів, окреслити перспективу їх розвитку і, таким чином, сприяти ствердженню загальнокультурних цінностей і соціально-культурного виховання, освіти, самоосвіти та самовиховання людини через танець, а отже, задовольнити культурно-естетичну потребу населення країни [212].

Л. Андрощук розглядає роль інновації в практичній підготовці студентів у системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні, основуючись на результатах розробки інноваційного творчого проекту студентами.

У процесі розробки інноваційного творчого проекту студенти пишуть сценарій, обирають музичний матеріал, зустрічаються з потенційними виконавцями, створюють танцювальний твір, проводять низку репетицій. Репетиції з дітьми дозволяють студенту зрозуміти, які психолого-педагогічні труднощі виникають у процесі роботи з дітьми та як застосовувати особистісно орієнтований підхід у професійній діяльності. Колективні проекти дозволяють оцінити спроможність студента працювати в колективі, реалізовувати власні творчі ідеї з урахуванням концепції вистави. Аналіз результатів роботи студентів над інноваційним творчим проектом дозволяють скорегувати індивідуальну освітню траєкторію майбутнього вчителя хореографії.

На думку дослідниці, творчий проект, як одна з форм практичної інноваційної діяльності, забезпечує створення сприятливого середовища для ефективної творчої взаємодії всіх учасників практики: викладачів (керівників і методистів практики), студентів-практикантів, учнів. Підготовка інноваційних творчих проектів у системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні під час проходження практики студентами сприяє підвищенню якості підготовки майбутніх учителів хореографії та їх готовність до реалізації творчого потенціалу підростаючого покоління [3].

О. Чепалов у своїй науковій розвідці визначає, що хореологія як наука про танець має допомогати майбутнім фахівцям з хореографії в опануванні теоретичних підвалин хореографічного мистецтва в широкому культурологічному контексті. Ця наукова й естетична система базується на вивченні всіх можливих форм людського руху. Тож, хореологія не претендує на вирішення суто практичних завдань у галузі танцю. Її мета — зробити більш усвідомленим та стилістично цілісним створення і когнітивне прочитання хореографічного твору. Адже хореологія, на відміну від інших галузей мистецтвознавства, таких як музикологія, театрознавство, кінознавство (фільмологія), дослідження в галузі образотворчого мистецтва й архітектури (іконологія), й понині не має більш-менш визначених теоретичних підвалин та базується переважно на емпіричному досвіді практиків танцю, іноді достатньо консервативному.

Якість підготовки дисертаційних досліджень в Україні значною мірою залежить від чіткого визначення галузей науки, груп і конкретних спеціальностей, за якими здійснюється захист дисертацій, присудження наукових ступенів та присвоєння вчених звань. В Україні тривалий час підготовкою кандидатів і докторів у галузі наук 17 («Мистецтвознавство») були забезпечені такі спеціальності: 17.00.02 «Театральне мистецтво», 17.00.03 «Музичне мистецтво», 17.00.04 «Кіномистецтво. Телебачення», 17.00.05 «Образотворче мистецтво», 17.00.06 «Декоративно-прикладне мистецтво», 17.00.07 «Дизайн», окрім «Хореографічного мистецтва». Отже,

існує нагальна необхідність виокремлення спеціальності «Хореографічне мистецтво» в спеціальний науковий напрям, аналогічний означеним спеціальностям. Нарешті в 2015 році було прийнято постанову Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», згідно до якої спеціальність «Хореографія» отримала самостійний шифр 024 у галузі знань 02 «Культура і мистецтво», проте більшість науковців досліджують мистецтво хореографії в контексті мистецтвознавства, зокрема спеціальності 26.00.01 «Мистецтвознавство» (дисертації О. Квецко [73], Н. Марусик [114], О. Плахотнюк [146]), або педагогічних спеціальностей 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» (дисертація К. Зозулі [Error! Reference source not found.], І. Ткаченко [196]), 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» (дисертації Д. Бідюк [Error! Reference source not found.], Т. Благової [19], Л. Сало [Error! Reference source not found.], О. Скрипник [175], Ю. Тараненко [187], О. Тіщенко [194]), 13.00.07 «Теорія і методика виховання» (Н. Терещенко [191]), 13.00.09 «Теорія навчання» (дисертація К. Булаги [27]), 011 «Освітні педагогічні науки» (дисертаційна робота С. Твердохліб [189] та ін.).

Ми цілком погоджуємось із думкою Н. Чілікіної, яка підкреслює, що в більшості ЗВО України, які мають кафедри хореографії, існує потреба у якісних науково-дослідних і методичних кадрах у галузі мистецтвознавства (хореографія), а саме кандидатів і докторів наук, нестача яких обумовлена незначною кількістю захисту наукових досліджень з питань хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти, хоча в останні 5–7 років ситуація почала змінюватись. Авторка визначила проблемні напрями сучасної хореографічної освіти в Україні, такі як:

- діапазон сфери вивчення хореології в національній хореографічній освіті необхідно розширити, включаючи нові наукові галузі (епістемологію, кінетики, феноменології, соматики та ін.);

- методологія дослідження хореографічної культури потребує обов'язкового використання системного підходу, що наряду з традиційними методами наукового дослідження включає синергетичний метод;
- методика професійного навчання має ґрунтуватися на системі «танцювального плюралізму», який дозволяє дати професійні навички в різних напрямках танцювальних технік, стилів і шкіл;
- включення у хореографічну освіту України соматичного навчання є перспективним і необхідним для подальшого розвитку сучасної хореографії [229].

У своїй роботі Л. Андрощук вивчає фахову підготовку майбутніх вчителів хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні. Вона представила аналіз фахових дисциплін відповідно до навчальних планів, освітньо-професійних програм низки ЗВО, які здійснюють набір на спеціальності 024 Хореографія та 014 Середня освіта (Хореографія), завдяки яким виявила, що ЗВО готують бакалаврів хореографії за спеціальностями 024 Хореографія та 014 Середня освіта (Хореографія). Освітньо-професійні програми передбачають формування у майбутніх хореографів фахових компетентностей в результаті вивчення комплексу дисциплін, серед яких «Методика роботи з хореографічним колективом», «Класичний танець», «Сучасний танець», «Народно-сценічний танець», «Сучасний бальний танець», «Історико-побутовий танець», «Мистецтво балетмейстера» та інші. Аналізуючи стан навчально-методичного забезпечення науковця виявила, що студенти в достатній кількості забезпечені навчально-методичними виданнями з фахових дисциплін, авторами або укладачами яких є викладачі ЗВО [6].

Л. Андрощук виділяє умови для успішного розвитку системи хореографічно-педагогічної освіти в Україні: збереження та вдосконалення неперервної хореографічної освіти (дошкільна, шкільна, позашкільна, вища); структурного і якісного узгодження хореографічно-педагогічної освіти з європейською сферою освіти, модернізації її змісту на засадах аналізу

еволюції хореографічно-педагогічної освіти в Україні; забезпечення сталого розвитку хореографічно-педагогічної освіти з метою формування цілісної, активної, соціальної та творчої особистості майбутнього вчителя хореографії в педагогічних закладах вищої освіти; забезпечення державної підтримки спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія); підвищення ефективності системи хореографічно-педагогічної освіти шляхом освоєння можливостей, які надають інформаційно-комунікаційні технології.

На даний час функціонування хореографічно-педагогічної освіти в структурі вищої освіти відповідає основним напрямкам державної освітньої політики України та здійснюється в нормативно-правовому полі. Розробка освітньо-професійних програм та проекту стандартів сприяли становленню хореографічно-педагогічної освіти в Україні відповідно до чинного законодавства та вимог ринку праці. Система хореографічно-педагогічної освіти в Україні має 30-річну історію. За умов розроблення стратегій розвитку хореографічно-педагогічної освіти на засадах ґрунтовного аналізу її еволюції в Україні та країнах ЄС відбудеться модернізація хореографічно-педагогічної освіти як бази підготовки педагогів-хореографів нової генерації [2].

Що стосується хореографічних колективів ЗВО України Л. Андрощук у своїй роботі зазначила, що аматорські хореографічні колективи стали невід'ємним елементом процесу розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні на всіх її етапах, осередком хореографічної культури регіонів України, передумовою відкриття спеціальності «Хореографія» в вищих педагогічних навчальних закладах, середовищем професійного становлення майбутнього вчителя хореографії. Досягнення аматорських колективів підтверджують належний рівень підготовки майбутніх вчителів хореографії та якість творчого доробку колективів бального, народного та сучасного танцю.

Авторка стверджує, що аматорські колективи вищих педагогічних закладів освіти здобули визнання в Україні та за її межами. Творчий доробок

колективів свідчить про збереження та поширення кращих традицій української танцювальної культури, впровадження передового інноваційного досвіду створення зразків сучасного хореографічного мистецтва [5].

А. Підлипський вважає, що вагомим складником вітчизняного та світового хореографічного мистецтва є діяльність ансамблів народно-сценічного танцю. Перші кроки на шляху формування українського народно-сценічного танцю як самостійного різновиду хореографії було розпочато в аматорському середовищі задовго до створення професійних ансамблів народно-сценічного танцю. У 1955–1977 роках Державний ансамбль танцю УРСР під керівництвом П. Вірського став зразком для наслідування методів постановного та виконавського мистецтва для аматорських та професійних танцювальних колективів. Принципи театралізації народно-сценічного танцю, піднесення хореографічних рухів до високих естетичних канонів класичного танцю сприяли створенню академічної лексики українського народно-сценічного танцю, позбавленої побутовізму, сповненої художньої досконалості та натхненності. Фактично, ансамбль танцю під керівництвом П. Вірського перетворився на Театр народно-сценічного танцю, де кожна постановка ставала мінівиставою. І ця тенденція поширилася в інших професійних колективах народно-сценічного танцю. Діяльність П. Вірського доводила, що в народно-сценічному танці, попри впливи класичного танцю, театрального мистецтва та ін., відчутним повинен залишатися стилістичний та лексичний зв'язок з конкретним фольклорним першоджерелом, загальною образною системою народної хореографії етносу.

Автор зауважує, що в репертуарі колективів західних регіонів України здебільшого збереглися композиції, пов'язані з автентичними першоджерелами, але високі мистецькі стандарти, запроваджені П. Вірським, і сьогодні є орієнтиром для аматорських та професійних колективів України [144].

А. Григорчук, розглядаючи народно-сценічну хореографію в сучасній Україні, відзначає, що лексика українського народно-сценічного танцю

перебуває під впливом декількох тенденцій: збереження стилістики автентичного виконання (притаманно, переважно, ансамблям західних регіонів України), дотримання традиційної техніки народно-сценічного танцю, що склалася в радянські часи (демонстрація танцівниками хореографічної «школи», «культури танцю»; серед характерних рис – масовість, синхронність виконання композицій та ін.), прагнення до граничного академічного виконання. Сучасні хореографи народно-сценічного танцю експериментують не лише з лексикою, а й із композиційно-архітектонічною побудовою творів, шукаючи оригінальні малюнки, драматургічні ходи, образні рішення та ін. Сьогодні хореографи, розуміючи тривимірні можливості хореографічних рішень максимально залучають увесь сценічний простір (довжина, широта, висота), використовуючи як суто хореографічні прийоми (наприклад, підтримки для освоєння верхнього простору, «вертикалі» сцени, чи партерні рухи), так і сценографічні прийоми.

У ситуації масового захоплення сучасними напрямками хореографії колективам народного танцю все складніше, але вдається і далі здійснювати свою місію популяризації національного мистецтва. В останні два десятиліття мережа закладів вищої освіти, що готують фахівців народної хореографії, значно розширилась, що мало б сприяти підвищенню загального виконавського, педагогічного та балетмейстерського рівня у сфері народно-сценічного танцю, але насправді досить часто призводить до неналежної підготовки фахівців за браком у багатьох закладах кадрового потенціалу, методичного, матеріально-технічного забезпечення та ін. Також не сприяє зростанню рівня підготовки фахівців хореографії постійне скорочення годин на практичні дисципліни, адже специфіка народно-сценічного танцювального мистецтва передбачає колективні форми аудиторного навчання. Авторка приходиться до висновку, що попри строкатість палітри різновидів, напрямів, стилів танцювального мистецтва сучасності, народно-

сценічне хореографічне мистецтво в Україні посідає достойне місце і далі розвивається [53].

Отже, розглядаючи питання особливостей розвитку хореографічної освіти в Україні, сучасні дослідники концентрують увагу на таких проблемах: стратегії щодо подальшого вдосконалення та розвитку хореографічної освіти, підвищення рівня професійної, педагогічної, соціальної та особистісної культури хореографа, які дають можливість визначити вищий рівень професійного засвоєння хореографічних стилів та напрямів, окреслити перспективу їх розвитку і, таким чином, сприяти ствердженню загальнокультурних цінностей і соціально-культурного виховання, освіти, самоосвіти та самовиховання людини через танець; роль інновації в практичній підготовці студентів у системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні, а саме творчий проект, який забезпечує створення сприятливого середовища для ефективної творчої взаємодії всіх учасників практики: викладачів (керівників і методистів практики), студентів-практикантів, учнів; фахову підготовку майбутніх вчителів хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні, а саме освітньо-професійні програми передбачають формування у майбутніх хореографів фахових компетентностей в результаті вивчення комплексу дисциплін; особливості та репертуар колективів західних регіонів України, в яких здебільшого збереглися композиції, пов'язані з автентичними першоджерелами, але високі мистецькі стандарти, запроваджені П. Вірським, і залишаються орієнтиром для аматорських та професійних колективів України; народно-сценічна хореографія в сучасній Україні хоч і перебуває під впливом декількох тенденцій: збереження стилістики автентичного виконання, дотримання традиційної техніки народно-сценічного танцю, що склалася в радянські часи та прагнення до граничного академічного виконання, та все ж таки народно-сценічне хореографічне мистецтво розвивається далі, зберігаючи свою історичну цінність.

2.3. Аналіз освітніх програм з хореографії в закладах вищої освіти України

Спеціальність 024 Хореографія 02 Культура і мистецтво можна здобути у багатьох закладах вищої освіти України на бакалаврському та магістерському рівнях, при цьому для здобувачів пропонуються різні спеціалізації / вибірккові частини освітньої програми.

Розглянемо особливості наявних освітніх програм спеціальності 024 Хореографія, проаналізуємо їх із боку кваліфікації та майбутніх професій, що отримують здобувачі різних рівнів вищої освіти.

Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКІМ) здійснює навчання студентів за спеціальністю 024 Хореографія на факультеті хореографічного мистецтва (<http://dance.knukim.edu.ua/>) зі спеціалізаціями «Народна хореографія», «Сучасна хореографія», «Бальна хореографія» [74].

У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка спеціальність «Хореографія» можна отримати на факультеті початкової освіти та мистецтва (кафедра культурології та мистецької освіти <https://dspu.edu.ua/pedagogical/>) на бакалаврському та магістерському рівнях [60].

У приватному вищому навчальному закладі «Європейський університет» навчання організовано за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти. Спеціальність 024 Хореографія студенти можуть здобути на кафедрі хореографії та музичного мистецтва (<https://e-u.edu.ua/ua/>) [151].

Київський університет імені Бориса Грінченка здійснює підготовку майбутніх хореографів бакалаврського та магістерського рівня. Спеціальність «Хореографія» можна отримати на факультеті музичного мистецтва і хореографії (кафедра хореографії <https://cutt.ly/ZMt32iw>) [75].

У Криворізькому педагогічному інституті здобувачі мають можливість здобути спеціальність 024 Хореографія на факультеті мистецтв (кафедра музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки <https://cutt.ly/uMt6uUS>). Підготовка майбутніх фахівців здійснюється на першому (бакалаврському) рівні [85].

Луганська державна академія культури і мистецтв (м. Київ) здійснює підготовку майбутніх хореографів на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти. Академія забезпечує підготовку фахівців зі спеціальності 024 Хореографія (кафедра сценічного мистецтва <https://ldakm.edu.ua/>) [97].

Львівський державний університет фізичної культури виконує освітню програму «Хореографія» (<http://www.ldufk.edu.ua/index.php/fakultet-pedagogichnoji-osviti.html>) на факультеті педагогічної освіти (кафедра хореографії та мистецтвознавства) на бакалаврському та магістерському рівні [98].

У Львівському національному університеті ім. Франка підготовка хореографів здійснюється на факультеті культури і мистецтв (кафедра режисури та хореографії <https://cutt.ly/NMi3ap3>) здобувачі мають змогу навчатися на трьох рівнях вищої освіти: бакалаврському, магістерському та доктора філософії [99].

У Мелітопольському державному педагогічному університеті ім. Б. Хмельницького підготовка майбутніх фахівців відбувається у підрозділі університету в Навчально-науковому інституті соціально-педагогічної та мистецької освіти (кафедра теорії і методики музичної освіти та хореографії <https://cutt.ly/GMp7r6L>). Спеціальність 024 Хореографія здобувачі мають змогу отримати на бакалаврському рівні вищої освіти [120].

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв підготовка майбутніх хореографів відбувається у підрозділі академії в Інституті сучасного мистецтва (кафедра хореографії <https://cutt.ly/JMk57ui>). Майбутні хореографи мають вибір додаткових спеціалізацій : «Хореографія» та

«Класична хореографія» для бакалаврського рівня вищої освіти; «Хореографія» для магістерського рівня [128].

Національний університет фізичного виховання і спорту України пропонує здобути спеціальність хореографія на тренерському факультеті випусковою є кафедра хореографії і танцювальних видів спорту (<https://uni-sport.edu.ua/content/kafedra-horeografiji-i-tancyuvalnyh-vydiv-sportu>). Майбутні хореографи мають можливість отримати спеціалізації «Спортивний танець», «Сучасний танець», «Акробатичний рок-н-рол», «Спортивні танці та методика їх викладання» (на бакалаврському рівні вищої освіти) [129].

Спеціальність 024 Хореографія у Ніжинському державному університеті ім. Гоголя забезпечує підрозділ Навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського (кафедра музичної педагогіки та хореографії <https://cutt.ly/vMcknBA>). Інститут готує фахівців на двох рівнях вищої освіти: бакалаврський, магістерський [130].

Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського готує майбутніх фахівців хореографії на факультеті музичної та хореографічної освіти на базі кафедри музичного мистецтва і хореографії (<https://cutt.ly/uMcxfuR>) [142].

У Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Г. Короленка підготовка майбутніх хореографів відбувається на психолого-педагогічному факультеті (кафедра хореографії <http://ped.pnpu.edu.ua/index.php/horeografia/>). Спеціальність 024 Хореографія здобувачі мають змогу отримати на бакалаврському рівні та магістерському рівні вищої освіти [148].

Підготовка хореографів здійснюється також:

- у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника на кафедрі сценічного і хореографічного мистецтва (<https://cutt.ly/5McYw8>) [153].

- у Волинському національному університеті ім. Л. Українки на факультеті культури і мистецтв, кафедра хореографії (<https://vnu.edu.ua/uk/chairs/horeografiyi>) [39].
- у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії на гуманітарному факультеті, на базі кафедри хореографії (<http://kgpa.km.ua/node/1086>) [214].
- в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на факультеті мистецтв, кафедра хореографії та художньої культури (<https://mpf.udpu.edu.ua/kafedry/kafedra-horeohrafiji/>) [199].
- у Херсонському державному університеті на факультеті культури і мистецтв, кафедра хореографічного мистецтва (<https://www.kspu.edu/About/Faculty/FCultureArts/choreography.aspx>) на бакалаврському рівні вищої освіти та магістерському [213].
- у Донбаському державному педагогічному університеті на факультеті початкової, технологічної та професійної освіти, кафедра музики та хореографії (<https://ddpu.edu.ua/index.php/kafedra-muzyky-i-khoreohrafii>) [57].

У Рівненському державному гуманітарному університеті майбутніх хореографів готують на двох рівнях вищої освіти: бакалавр, магістр. Спеціальність 024 Хореографія здобувають на художньо-педагогічному факультеті (кафедра хореографії <https://hudped.rshu.edu.ua/pro-nas/kafedri/xoreografi%D1%97/>) [168].

Харківська державна академія культури, факультет хореографічного мистецтва, кафедра народної хореографії та кафедра сучасної та бальної хореографії (<https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/hm/hm.html>) пропонує опанувати Спеціальність 024 Хореографія з вибірконими компонентами освітньої програми «Бальна хореографія», «Сучасна хореографія» та «Народна хореографія» (на бакалаврському рівні), «Хореографія» на магістерському рівні вищої освіти [208].

У Харківському національному педагогічному університеті ім. Сковороди пропонує здобути спеціальність хореографа на факультеті мистецтв (кафедра хореографії <http://hnpu.edu.ua/uk/division/kafedra-horeografiyi>), Спеціальність «Хореографія» майбутні фахівці мають можливість отримати на двох рівнях як бакалаврському, так і магістерському [209].

Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Винниченка забезпечує професійну підготовку майбутніх хореографів зі Спеціальності 024 Хореографія на факультеті педагогіки, психології та мистецтв (кафедра мистецької освіти <https://www.cuspu.edu.ua/ua/faculty-of-pedagogy-and-psychology>) [218].

Отже, огляд закладів вищої освіти України, які здійснюють професійну підготовку за спеціальністю 024 Хореографія, дозволяє дійти до висновку, що наразі це одна із затребуваних гуманітарних спеціальностей. Професійну підготовку майбутніх хореографів здійснюють більше ніж 20 закладів вищої освіти України (зведені дані наведені в таблиці у додатку Б).

Загалом в більшості закладів вищої освіти спеціальність 024 Хореографія пов'язана із опануванням основ теоретичної складової хореографічної освіти та практичних навичок організації виховного процесу на бакалаврському рівні, у той самий час на магістерському відбувається заглиблення у теорію та історію хореографічної культури, теорію і практику класичного або народного танцю, професійну підготовку до викладання у закладах освіти (формальної та неформальної).

Опанування освітньої програми 024 Хореографія на бакалаврському рівні дозволяє набути освітню кваліфікацію бакалавра хореографії, а також керівника хореографічного колективу та викладача закладу початкової мистецької освіти (ДВНЗ «Криворізький педагогічний інститут» [85]), балетмейстера народної хореографії, сучасної хореографії та бальної хореографії, також викладача фахових дисциплін та артиста (Київський національний університет культури і мистецтв [74]), балетмейстер сучасної

хореографії, викладач фахових дисциплін та артист сучасної хореографії (Луганська державна академія культури і мистецтв [97]), викладач хореографії та хореограф спорту (Львівський державний університет фізичної культури [98]), артист хореографічного колективу, викладач хореографічних дисциплін в початкових, профільних та фахових закладах освіти (Ніжинський державний університет ім. Гоголя [130]).

Здобувачі магістерського рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія отримують кваліфікацію магістра хореографії та хореографічних дисциплін (у більшості освітніх програм), а також балетмейстера (Львівський національний університет ім. Франка [99]), артист хореографічного колективу, керівник танцювального колективу (Ніжинський державний університет ім. Гоголя [130]), викладач хореографічних дисциплін (Рівненський державний гуманітарний університеті [168]).

Сфера працевлаштування сучасних хореографів досить різноманітна. Вона включає організаційну, викладацьку та методичну діяльність у закладах початкової, профільної, фахової передвищої мистецької освіти (будинках культури, опері, театрах, дитячих дошкільних та позашкільних закладах, професійно-технічних навчальних закладах). Фахівці, які мають спеціальність 024 Хореографія готові до здійснення таких видів діяльності як: організація гуманітарного, культурно-просвітницького спрямування; методист культурно-освітнього закладу; методист позашкільного закладу; член колегії (сценарної, художньо-експертної) у галузі хореографії; мистецтвознавець (хореографія); організатор у сфері культури та мистецтва; театральна та концертна діяльність; організування інших видів відпочинку та розваг; культорганізатор дитячих позашкільних закладів та ін. Випускники мають можливість отримати такі посади як-от: вчитель хореографічних дисциплін; вчитель закладу загальної освіти; викладач професійного навчально-виховного закладу, викладач театральних дисциплін, викладач хореографічних дисциплін; хореограф; артист (танцювального ансамблю, танцювального колективу, ансамблю пісні і танцю та ін.); асистент

балетмейстера; керівник хореографічного колективу; керівник колективу (театрального, самодіяльного); викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів; керівник аматорського дитячого колективу (гуртка, студії та ін.); балетмейстер; балетмейстер-постановник; артист балету; викладач вищого навчального закладу.

Загалом діяльність хореографів можна диференціювати за такими напрямками:

1. освіта: вчитель закладу загальної освіти; викладач професійного навчально-виховного закладу хореографічних дисциплін; викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів; методист позашкільного закладу; методиста культурно-освітнього закладу; викладач вищого навчального закладу.

2. наукова діяльність: мистецтвознавець (хореографія); член колегії (сценарної, художньо-експертної) у галузі хореографії.

3. культура: мистецтвознавець (хореографія); артист (танцювального ансамблю, танцювального колективу, ансамблю пісні і танцю та ін.); балетмейстер-постановник; репетитор з балету (танцювального ансамблю, танцювального та хорового колективу, ансамблю пісні і танцю та ін.); керівник колективу (театрального, самодіяльного).

За Класифікатором професій України ДК 003:2010 [78] майбутні фахівці можуть працювати за професіями (список узагальнено за проаналізованими освітніми програмами):

- 122 24622/3 – керівник гуртка, самодіяльного об'єднання (клубу за інтересами);
- 1229.6 – керівник підрозділів у сфері культури, відпочинку та спорту;
- 2310.2 – викладач вищого навчального закладу;
- 2320 – вчитель хореографічних дисциплін;
- 2331 – вчитель закладу загальної освіти;

- 2359.2 – методист позашкільного закладу;
- 24420 – викладач професійного навчально-виховного закладу, викладач театральних дисциплін, викладач хореографічних дисциплін;
- 2454.1 – мистецтвознавець (хореографія);
- 2454.2 – хореограф;
- 2454.2 – артист (танцювального ансамблю, танцювального колективу, ансамблю пісні і танцю та ін.);
- 2454.2 – репетитор з балету (танцювального ансамблю, танцювального та хорового колективу, ансамблю пісні і танцю та ін.);
- 2454.2 – балетмейстер;
- 2454.2 – балетмейстер-постановник;
- 2454.2 – асистент балетмейстера;
- 2454.2 – репетитор з балету;
- 2454.2 – член колегії (сценарної, художньо-експертної) у галузі хореографії);
- 2455.2 – керівник хореографічного колективу;
- 2455.2 – керівник колективу (театрального, самодіяльного);
- 2455.2 – керівник студії, колективу (за видами мистецтва і народної творчості);
- 2455.2 – методист культурно-освітнього закладу;
- 3340 – викладач початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів;
- 3476 – керівник аматорського дитячого колективу (гуртка, студії та ін.);
- 3476 – організатори у сфері культури та мистецтва;
- 3473/24478/81 – розпорядник танцювального вечора;
- 33123146 – культорганізатор дитячих позашкільних закладів.

Випускники спроможні обіймати посади, кваліфікаційні вимоги яких передбачають наявність кваліфікації бакалавра хореографії, у суб'єктах

господарювання, що здійснюють такі види економічної діяльності (за КВЕД ДК 009:2010) [79]:

85.4 Вища освіта;

85.10 Дошкільна освіта;

85.20 Початкова освіта;

85.41 Фахова передвища освіта;

85.52 Освіта у сфері культури;

90.01 Театральна та концертна діяльність;

90.02 Діяльність із підтримки театральних і концертних заходів;

90.03 Індивідуальна мистецька діяльність;

93.12 Діяльність спортивних клубів;

93.19 Інша діяльність у сфері спорту;

93.29 Організування інших видів відпочинку та розваг.

Слід відзначити, що перелік дисциплін професійної підготовки бакалаврів та магістрів в галузі хореографії досить широкий та специфічний практично для кожного закладу вищої освіти. Спробуємо проаналізувати освітні програми з метою систематизації дисциплін обов'язкового та вибіркового компонентів.

До переліку обов'язкових навчальних дисциплін фахової підготовки хореографів бакалаврського рівня найчастіше введені наступні: «Педагогіка», «Вступ до спеціальності», «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Професійна та корпоративна етика», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» (дисципліни в педагогічному напрямі), дисципліни, що висвітлюють історію української культури «Історія української культури», «Історія хореографічного мистецтва», «Історія України», дисципліни з поглибленим вивченням будови людини «Анатомія людини», «Загальна психологія», («Вікова психологія», «Фізичне виховання»). «Мистецтво балетмейстера», «Теорія і методика виконання класичного танцю», «Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю», «Теорія та методика сучасної хореографії», «Методика роботи з

хореографічним колективом» дисципліни спрямовані саме на вивчення хореографічної освіти.

Майбутні бакалаври хореографії, які здобувають освіту в Київському національному університеті культури і мистецтв серед професійно зорієнтованих дисциплін вивчають такі, як-от: «Історія мистецтв», «Основи хореографічної педагогіки», «Теорія та методика викладання українського народно-сценічного танцю», «Методика роботи з хореографічним колективом» та ін [74].

Специфічні дисципліни введені до освітньої програми 024 Хореографія (бакалавр) Європейського університету: «Історико-побутовий танець», «Історія та теорія музики», «Композиція танцю та мистецтво балетмейстера», «Інформаційні технології в діяльності хореографа», «Костюм та сценічне оформлення танцю», «Хореографічний менеджмент» [151].

Професійна підготовка бакалаврів-культурологів у Київському університеті імені Бориса Грінченка [75] орієнтована на поглиблену теоретичну й практичну підготовку майбутніх хореографів, тому перелік дисциплін вміщує дещо інші дисципліни: «Музика в хореографії», «Історико-побутовий танець», «Теорія та методика сучасного бального танцю», «Сценічний костюм та основи сценографії», «Сценічно-хореографічний практикум», «Акторська майстерність та режисура в хореографії», «Управління мистецькими проектами».

Фахова підготовка магістрів хореографії зазвичай вміщує наступні обов'язкові дисципліни професійного циклу: «Теорія і методика викладання хореографічних дисциплін у закладах вищої освіти», «Організація культурно-мистецьких танцювальних проектів», «Теоретико-методологічні основи хореографічного мистецтва», «Мистецтво балетмейстера», «Філософія мистецтва», «Новітні техніки хореографічного мистецтва».

Додаються курси, специфічні для тих чи інших закладів вищої освіти, що напевно залежить від викладацького складу та освітнього компонента: «Методологія і методи досліджень культурології, мистецтва та мистецької

педагогіки», «Зарубіжна та українська хореографічна освіта», «Герменевтичний практикум з мистецтва», «Міждисциплінарні та поліхудожні основи хореографічної творчості», «Організація та художнє керівництво професійним/аматорським колективом», «Інновації проєктної діяльності балетмейстера», «Економічна культура та менеджмент проєктної діяльності в хореографії» (Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського [142]); «Теоретичні засади режисури культурно-мистецьких проєктів», «Психологія творчості», «Хореологія», «Менеджмент професійного та аматорського хореографічного колективу» (Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет» [151]); «Перформативні практики в хореографії», «Творча майстерня балетмейстера», «Практикум викладання сучасних напрямків хореографії», «Практикум викладання народно-сценічного танцю», «Практикум викладання бального танцю» (Київський університет імені Бориса Грінченка [75]); «Хореографічний ансамбль», «Контемпорарі денс», «Колективи та хореографи – лідери світової хореографії», «Танцювальна культура фламенко» (Харківська державна академія культури [208]); «Педагогіка і психологія системи вищої мистецької освіти», «Менеджмент в хореографії», «Філософія танцю», «Сучасні інтерпретації в хореографії» (Херсонський державний університет [213]).

На рівні спеціалізації (вибіркової частини/вибіркових компонентів освітньої програми) перелік дисциплін конкретизується. Так, спеціалізація «Хореографія» (Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет») дозволяє включити дисципліни на вибір «Методика викладання класичного танцю/Аналіз хореографічних форм», «Корпоративна культура та лідерство/Народознавство», «Методика викладання народно-сценічного та історично-побутового танцю/Хореографічна спадщина», «Танцювальна терапія/Таймменеджмент в професійній діяльності хореографа», «Методика викладання спортивно-бального танцю/Тренаж», «Хореографічна імпровізація/Народний та хореографічний фольклор»,

«Сольний і дуетний танець/Зразки сучасної хореографії», «Методика викладання сучасного танцю/Основи гриму», «Ансамбль танцю і сценічна практика/Автентичний танець», «Фестивально-конкурсна діяльність в хореографії/Виконавська майстерність», «Композиційна побудова конкурсних варіацій європейської та латино-американської програми/Підготовка концертних програм», «Режисура масових танцювальних заходів/Практика міжнародних змагань» (на бакалаврському рівні); «Фестивально-конкурсна практика в хореографії/Психологія кар'єрного зростання хореографа», «Інклюзія в хореографії/Психологія ментальності/Сучасна інтерпретація фольклору», «Методика хореографічної роботи з дитячим колективом / Профдеформація діяльності хореографа», «Біохімічна хореографія рухів/Вікова психолофізіологія», «Хореографічна імпровізація/Тайм-менеджмент» (на магістерському рівні) [151].

Вибіркові компоненти освітньої програми «Хореографія» (бакалавр) Криворізького державного педагогічного університету за вибором студента «Постановка концертних номерів», «Художня культура», «Ансамбль», «Музично-хореографічний фольклор України», «Історія музичної культури», «Основи народознавства», «Хореографія естрадно-театральних композицій», «Віртуозні рухи в хореографії», «Народний костюм і сценічне оформлення танцю», «Сценічний костюм та основи сценографії», «Сучасні інтерпретації в хореографії» (перелік дисциплін визначається щороку рішенням Вченої ради університету) [85].

Спеціалізація «Хореографія», що її надають майбутнім хореографам на магістерському рівні в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтв має специфіку викладання саме як інтегративну галузь гуманітарного знання і синтезує мистецтвознавство, хореографію, історію, педагогіку тощо. Саме тому освітня програма є специфічною і в цикл обов'язкових компонентів входять такі дисципліни як-от: «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача», «Методологія і організація наукових досліджень», «Творча робота балетмейстера», «Теорія

балетмейстерської діяльності», «Історія хореографічного мистецтва України», «Сучасні напрямки хореографічної діяльності», «Специфіка роботи у професійному хореографічному колективі», «Традиції та новаторство в хореографічному мистецтві». Серед вибіркової частини «Формування виконавських навичок керівника хореографічного колективу», «Особливості музичного супроводу в хореографічному колективі», «Акторська майстерність – складова створення хореографічного образу», «Організація концертно-гастрольної діяльності творчого колективу», «Альтернативні стилі сучасного хореографічного мистецтва», «Музично-хореографічні норми сучасного танцю», «Методика організації та режисури хореографічних заходів», «Видовищні хореографічні форми» (на магістерському рівні вищої освіти) [128].

Вибіркові компоненти освітньої програми, що їх пропонують майбутнім хореографам на бакалаврському рівні в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, також значно розширюють перелік дисциплін. Здобувачам пропонують наступні дисципліни за вибором «Культура і мистецтво української діаспори», «Історія суміжних видів мистецтв», «Художня культура Прикарпаття», «Етнологія», «Менеджмент культури і мистецтва», «Зразки народної хореографії», «Історико-побутовий танець», «Гімнастика та акробатика в хореографії», «Методика виконання віртуозних рухів», «Акторська майстерність», «Тренаж» [153].

На бакалаврському рівні до спеціалізації «Хореографія» у Львівському національному університеті ім. Франка майбутнім фахівцям пропонують такі вибіркові компоненти ОП «Основи теорії музики», «Тренаж за фахом», «Партерний тренаж», «Теорія та методика викладання сучасного бального танцю (європейська, латиноамериканська програма)», «Стилізований танець», «Соціальний танець», «Модер-джаз танець», «Методика викладання популярних видів танцю», «Танцювальна йога», «Степ танець», «Вуличні-популярні форми танцю», «Джаз танець», «Дуетно-сценічний танець»,

«Партнерінг», «Акробатичні елементи в хореографії», «Контактна імпровізація», «Імпровізація», «Танцювальна аеробіка» [99].

Рівненський державний гуманітарний університет надає вибірккові частини освітньої програми з хореографії на магістерському рівні «Зразки хореографії та аналіз хореографічних творів», «Менеджмент у хореографії», «Хореографічна субкультура у сучасному соціокультурному просторі», «Гендерний підхід у освіті і вихованні», «Фестивально-конкурсна практика в хореографії», «Фестивальний менеджмент», «Хореографічні форми в суміжних видах мистецтв», «Маркетинг у мистецтві», «Хореографічне мистецтво Полісся», «Інтелектуальна власність», «Сучасна інтерпретація традиційних напрямів в хореографії», «Інновації в сучасній хореографії» [168].

Аналіз освітньої програми спеціальності 024 Хореографія Національного університету фізичного виховання і спорту України дає змогу виділити саме такі вибірккові компоненти, які пропонуються студентам на бакалаврському рівні «Практикум з гімнастики», «Практикум з плавання», «Практикум з автентичного танцю», «Практикум із зимових видів спорту», «Практикум з вдосконалення акторської майстерності учасників творчого колективу», «Практикум з оздоровчого фітнесу», «Практикум з основ ритміки в хореографії», «Основи створення сценічного образу», «Біохімія м'язової діяльності», «Танцювальна складова мюзиклу», «Практикум з постановки малих форм у творчому колективі», «Основи сценографії», «Теорія та методика викладання історико-побутового танцю», «Основи ораторського мистецтва», «Практикум з аргентинського танго», «Історія театру», «Організація та проведення конкурсів з хореографії», «Зразки світової хореографічної спадщини», «Практикум зі стилізації танцювального фольклору», «Сучасні технології танцювальної терапії», «Практикум з партерного тренажу в сучасному танці», «Практикум з підготовки концертних номерів», «Хореографічна культура України», «Інноваційні технології у практиці мистецтвознавства», «Практикум з балетмейстерської

майстерності у творчому колективі», «Практикум з організації та режисури мистецьких і спортивних заходів», «Основи правового забезпечення діяльності у сфері мистецтвознавства», «Практикум з контактної імпровізації», «Практикум з хореографічного партнерінгу» та ін [129].

Отже, аналіз освітніх програм спеціальності 024 Хореографія що пропонуються здобувачам в ЗВО України на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти, дозволяє зробити наступні висновки:

– в межах спеціальності 024 Хореографія майбутні фахівці можуть здобути певну спеціалізацію (з додатковою кваліфікацією); серед найпоширеніших: «Викладач фахових дисциплін», «Артист сучасної хореографії», «Керівник хореографічного колективу», «Викладач закладу початкової мистецької освіти», «Балетмейстер сучасної хореографії» та «Викладач фахових дисциплін»;

– професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальності «Хореографія» у ЗВО в Україні має досить різноманітні спрямування і насамперед залежить від загальної місії навчального закладу, що визначається розбіжністю в переліку обов'язкових дисциплін та різновекторністю вибіркового компонентів освітніх програм.

2.4. Порівняльний аналіз професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії та України, рекомендації щодо імплементації європейського конструктивного досвіду в Україні

Вивчення особливостей розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії, аналіз сучасного стану професійної підготовки майбутніх хореографів в закладах вищої освіти Естонії, Латвії та Литви, огляд освітніх програм, умов та компонентів фахової підготовки хореографів в Україні дозволив зробити компаративний аналіз хореографічної освіти країн Балтії та України.

В аспекті *нормативно-правового та законодавчого забезпечення* слід відзначити той факт, що в кожній країні функціонування мистецької, в тому числі хореографічної, освіти забезпечується відповідними законодавчими документами: в Україні прийнято стандарт вищої освіти за спеціальністю 024 «Хореографія» для першого (бакалаврського) рівня (2020 р.), фахової передвищої освіти за спеціальністю 024 «Хореографія» (2021 р.), стандарт для другого (магістерського) рівня вже спроектовано й поширено для обговорення, значна увага галузі мистецької освіти приділяється в Законах України «Про освіту» (2018 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), в Концепції Нової української школи (2016 р.), «Положенні про мистецьку школу» (2018); в Естонії мистецька освіта регулюється Законом про школи за інтересами (Huvikooli seadus) (2007 р.), Законом про освіту Естонської Республіки (Eesti Vabariigi haridusseadus) (1992 р.), Законом про культурні фонди Естонії (Eesti Kultuurkapitali seadus) (1994 р.); в Латвії – Законом про освіту (Izglītības likums) (1998 р.), Законом про професійну освіту (Profesionālās izglītības likums) (1999 р.), Законом про університети (Augstskolu likums) (1995 р.), постановами Кабінету Міністрів; в Литві – Законом про освіту (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas) (1991 р.), Законом Литовської Республіки про професійну освіту (Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas) (1997 р.), Загальною програмою мистецької освіти (1992 р.).

На хореографічну сферу мистецького та культурного життя усіх вказаних країн активно впливають спеціальні спілки та асоціації, серед яких Latvijas Dejas padome (Латвійська рада танцю), Laikmetīgās dejas horeogrāfu asociācija Latvijā (Асоціація хореографів сучасного танцю в Латвії), Естонська танцювальна агенція (ETA), Lietuvos nacionalinis kultūros centras (Литовський національний культурний центр, LNKС), Šokio mokytojų asociacija (Литовська Асоціація викладачів танцю). В Україні існує низка національних танцювальних організацій, зокрема Всеукраїнська Федерація Танцювального Спорту (FNDL), Українська федерація спортивного танцю

(УФСТ), Національна хореографічна спілка України та ін. При цьому є суттєва відмінність у діяльності професійних спілок та асоціацій хореографів країн Балтії, які беруть активну участь в освітньому процесі професійної підготовки майбутніх хореографів, від вітчизняних танцювальних організацій, які на сьогодні практично не дотичні до освітнього процесу професійної освіти хореографів.

Відзначимо також, що переважна більшість законів та постанов у країнах Балтії було прийнято в 1990-ті роки, коли йшло відродження державності в цих країнах й особлива увага приділялась розвитку культури й мистецтва як носіїв національної ідентичності кожної нації. Законодавче забезпечення української мистецької освіти, зокрема прийняття державних стандартів з хореографії, відбулось в останнє десятиліття, що засвідчує зростання уваги до питань культурно-мистецького розвитку країни, разом із національно-патріотичним вихованням молоді.

Отже, в країнах Балтії та Україні організація хореографічної освіти цілком забезпечена нормативно-правовими та законодавчими документами, які регулюють питання реалізації освітніх програм, освітніх цілей і завдань, забезпечують якість та вільний доступ до освітніх послуг.

Порівняльний аналіз *структурних компонентів хореографічної освіти* країн Балтії та України дозволив констатувати наступне.

Загальна структура хореографічної освіти країн Балтії спрямована на залучення максимальної кількості молоді до танцювального мистецтва. При цьому в кожній країні поширеними формами хореографічної освіти є: *загальна хореографічна освіта*, яка реалізується як в умовах шкільного навчання (уроки танцювального мистецтва, починаючи від початкової школи), так і в неформальній, позашкільній освіті (дитячі танцювальні колективи, школи народного, сучасного танцю та ін.); *спеціалізована хореографічна освіта*, мета якої полягає у підготовці хореографів-виконавців та забезпечення попиту на майстрів сучасного балету європейського рівня (балетні школи та ЗВО, в яких готують артистів балету); *хореографічно-*

педагогічна освіта, що має на меті підготовку керівників хореографічних колективів та викладачів хореографії для різних рівнів освіти, і реалізується в закладах передвищої та вищої освіти.

Якщо порівнювати з вітчизняною системою хореографічної освіти, то слід відзначити інше її структурування: залучення здобувачів до хореографії в межах *загальної мистецької освіти* в закладах загальної середньої освіти, яка у відповідності із Концепцією Нової української школи інтегрована в курсі «Мистецтво», до якого хореографія входить як один із обов'язкових компонентів, проте відбувається лише загальне ознайомлення зі специфікою хореографічної виразності, про розвиток хореографічних здібностей та танцювальних вмінь не йдеться; *початкова мистецька освіта*, яку надають заклади спеціалізованої мистецької освіти (мистецькі школи); *неформальна хореографічна освіта*, яка реалізується через систему танцювальних гуртків, дитячих та дорослих хореографічних колективів, до яких залучаються вся бажуючі, почасти без спеціальних навичок та здібностей; *фахова передвища освіта*: хореографічні коледжі, училища культури зі спеціалізацією «Народна хореографія» та «Класична хореографія», коледжі мистецтв, які орієнтовані на професійну підготовку артистів хореографічного ансамблю, керівників аматорського хореографічного колективу, викладачів хореографічних дисциплін мистецької школи; *вища освіта*, яка готує універсальних фахівців: педагогів-хореографів, балетмейстерів та артистів балету одночасно при диференціації основних видів хореографії (класичної, сучасної, народної та бальної).

Ключова відмінність української системи хореографічної освіти полягає в тому, що випускники закладів вищої освіти отримують досить великий спектр професійних кваліфікацій, про спеціалізацію йдеться лише в окремих випадках. Практично кожен випускник, який закінчив освітню програму за спеціальністю 024 «Хореографія» може працювати і артистом балету, і викладачем хореографії, і балетмейстером або керівником хореографічного колективу. В цьому проявляються залишки радянської

системи освіти. У той самий час європейська практика навчання хореографів чітко розмежовує підготовку фахівців широкого профілю (так звана загальна хореографічна освіта) та вузької спеціалізації (спеціалізована хореографічна освіта).

Організація освітнього процесу професійної підготовки хореографів у країнах Балтії також була проаналізована у порівнянні з українською, в результаті чого було з'ясовано наступне. Професійна підготовка майбутніх хореографів в Україні має чітке розмежування на два напрями: мистецький (здобувачі отримують спеціальність 024 «Хореографія» в галузі знань 02 Культура та мистецтво) та хореографічно-педагогічний (здобувачі вчаться на ОП 014 «Середня освіта (Хореографія)» галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. За першим – мистецьким – напрямом готують фахівців у сфері танцювального виконавства, балетмейстерської діяльності та викладання в закладах початкової, профільної, фахової передвищої та вищої мистецької освіти; за другим – хореографічно-педагогічним – основною сферою працевлаштування є заклади дошкільної, початкової, загальної середньої та позашкільної освіти, в яких можуть працювати педагоги-хореографи, балетмейстери та керівники аматорського дитячого колективу.

У країнах Балтії підготовка хореографів сконцентрована переважно за мистецьким напрямом, серед кваліфікацій, які отримують здобувачі хореографічної освіти в естонських ЗВО, Латвійській академії культури, Національній школі мистецтв імені М. Чюрльоніса є навіть дослідницька: теоретик танцю, тобто науковець, мистецтвознавець-дослідник. Проте в окремих закладах вищої освіти ведеться підготовка хореографів-педагогів, зокрема в Академії культури Вільянді, що є підрозділом Тартуського університету, та Університеті прикладних наук Вільнюса можна здобути спеціальність «Педагогіка танцю», вчителів мистецтв готують також у Литовському університеті освітніх наук.

Спільні риси в освітніх програмах з хореографії країн Балтії та України виявляються в спеціалізаціях, які традиційно розділяються за видами

хореографічного мистецтва («Класичний танець», «Сучасний танець», «Народний танець», «Бальний танець»). В останні роки з розвитком хореографічної культури та технологій з'явилися досить креативні спеціалізації: «Танцювальні субкультури» (Литовська академія музики і театру), «Латвійський танець», «Хіп-хоп культурний танець» та «Джазовий танець» (Латвійський коледж культури), «Спортивний танець», «Акробатичний рок-н-рол» (Національний університет фізичного виховання і спорту України), «Фітнес» (Бердянський державний педагогічний університет).

Структура вітчизняних та балтійських освітніх програм має спільні компоненти: обов'язкові та вибіркові дисципліни, практична підготовка, самостійна та науково-дослідницька робота. Проте відзначимо, що серед обов'язкових освітніх компонентів ОП українських мистецьких ЗВО значна кількість таких, що належать до загальноосвітнього розвитку здобувачів (українська та іноземна мова, загальна психологія, історико-філософські дисципліни та ін.), у той самий час до професійної підготовки майбутніх хореографів у країнах Балтії до циклу загальноосвітньої підготовки включено переважно дисципліни мистецько-культурологічного змісту («Теорія культури», «Історія балету», «Історія танцю», «Драматургія», «Соціологія та культурна антропологія», «Історія сценічного мистецтва», «Історія костюма», «Історія музики», «Стили та інтерпретація танцювального мистецтва» та ін.).

Отже, порівняльний аналіз змісту освітніх програм підготовки хореографів засвідчив, що підхід до загальноосвітньої підготовки здобувачів хореографічної освіти є різним: в Україні він спрямований переважно на формування трансверсальних (універсальних) компетентностей (комунікація рідною та іноземною мовами, громадянська та соціальна компетентності та ін.), у країнах Балтії – на мистецько-культурологічні компетентності.

Збереження національної ідентичності засобами хореографічного мистецтва є одним із ключових завдань хореографічного мистецтва і освіти країн Балтії. Як засвідчив аналіз історико-культурологічних аспектів

розвитку танцювального мистецтва Естонії, Латвії та Литви, нормативно-правових документів, що регулюють освітні процеси в цих країнах, хореографічна освіта країн Балтії характеризується особливим відношенням до національної культурної спадщини, зокрема до фольклору своїх країн.

Це проявляється передусім в сучасних формах бутування народної хореографії: в кожній із країн Балтії від другої половини XIX століття існує традиція проведення танцювальних свят із народно-сценічною хореографією, які на сьогодні мають вигляд масштабних фестивалів народних пісень і танців (фестиваль пісні і танцю в Естонії *Laulupidu*, що веде свою історію від 1869 р.; Латвійський фестиваль пісні і танцю (*Vispārējie latviešu Dziesmu un Deju svētki*), започаткований у 1873 р.). Фестивалі, які збирають десятки тисяч учасників, мають на меті збереження національної самобутності та ідентичності народів країн Балтії, збереження національної культури, фактором консолідації націй за кордоном. У 2003 року експерти UNESCO визнали традицію і символіку Балтійських свят пісні і танцю шедевром усної та духовної спадщини людства. Вивчення та дбайливе ставлення до національних традицій, культ національної ідентичності танцювального фольклору має суттєвий вплив та хореографічну освіту країн Балтії, як на спеціалізовану, мистецьку (збереження та вивчення хореографічної лексики, високий виконавський рівень народно-сценічної хореографії, нові інтерпретації традиційних танців), так і на хореографічно-педагогічну (введення до шкільних програм хореографії, починаючи від початкової освітньої ланки).

В Україні аналогічні тенденції в державному масштабі посилились лише після трагічних подій Революції гідності 2014 року та початку воєнної агресії росії на Сході України, відколи було затверджено Концепцію національно-патріотичного виховання дітей і молоді (2015), а українське народне танцювальне мистецтво, зокрема гопак як бойовий танець запорізьких козаків, стали символами національного характеру українців та надзвичайно популярними в усьому світі.

Методологічним підґрунтям розвитку хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії, як засвідчив аналіз широкого кола науково-теоретичних, мистецтвознавчих, історико-культурологічних джерел, а також вивчення практичного досвіду професійної підготовки майбутніх хореографів Естонії, Латвії та Литви, є низка методологічних підходів. Ключове місце займає компетентністний підхід, що є відбиттям загальноєвропейських тенденцій розвитку освіти, саме тому в численних наукових розвідках, дисертаційних роботах балтійських дослідників йдеться мова про формування професійної компетентності майбутніх хореографів як системи елементів процесу підготовки та становлення хореографів (навчально-творчий процес, зміст навчальних курсів, виховний, організаційний процеси, практика, культурно-дозвільний, соціально-культурний та інші процеси). Проте високий рівень хореографічної культури вказаних країн забезпечується деякими іншими методологічними чинниками, серед яких праксеологічний, аксіологічний та синергетичний підходи.

Як відомо, праксеологія як загальна методологія формування ефективної, результативної і продуктивної людської діяльності на сьогодні набуває все більшої значущості в професійній освіті. Вагомість праксеологічного підходу для системи хореографічної освіти країн Балтії полягає в організації ефективної креативно-інноваційної діяльності майбутніх хореографів, що забезпечує успішне опанування нових жанрових форм сучасної хореографії, створенні численних творчих проєктів, у домінуванні практичної діяльності в структурі професійної підготовки фахівців хореографічного мистецтва. Саме в контексті праксеологічного підходу хореографічна творчість стає вільним, непередбачуваним становленням якісно нових сутнісних мистецьких форм, що мають естетичну, соціокультурну й художню цінність, високу міру художньої досконалості. Реалізація праксеологічного підходу в освітньому процесі професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії

уможлиблює формування у здобувачів сукупності професійно зумовлених знань, практичних вмінь, що стає основою успішної мистецько-творчої та хореографічно-педагогічної діяльності, забезпечує результативність цієї діяльності, спонукає до подальшої активної творчої діяльності.

Значущість аксіологічного підходу як методологічного підґрунтя розвитку мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти країн Балтії підкреслюється рівнозначністю танцювальних традицій та інновацій, органічний діалог між визнанням необхідності творчого використання досягнень історичного минулого й спрямованістю на духовно-творчі художні відкриття в майбутньому. Саме домінуванням аксіологічного підходу пояснюється той факт, що шанобливе ставлення до національних хореографічних традицій стає одним із ключових чинників збереження національної ідентичності хореографічного мистецтва і освіти країн Балтії, визнання фестивалів пісні та танцю як шедевру усної та нематеріальної культурної спадщини людства. Аксіологічний підхід в царині хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в ЗВО країн Балтії це своєрідна філософсько-педагогічна стратегія, що розвиває ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самоцінності кожної особистості та визначає перспективи подальшого вдосконалення системи мистецької освіти й оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до вимог сучасного суспільства.

Синергетика як напрям сучасної науки, спрямований на вивчення універсальних закономірностей еволюції природи, суспільства й людини, що об'єднує спільними ідеями різні наукові галузі, в тому числі соціальні науки, також складає міцне методологічне підґрунтя розвитку хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в ЗВО країн Балтії, у першу чергу її наукового осмислення. Синергетичний підхід дозволяє розглядати систему професійної підготовки хореографів як складноорганізовану відкриту багатовекторну нелінійну структуру, в якій відбуваються процеси самоорганізації та саморозвитку.

Органічна взаємодія компетентнісного, праксеологічного, аксіологічного та синергетичного підходів становить методологічне підґрунтя розвитку хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії.

Проведене дослідження дозволило окреслити основні перспективні напрями використання досвіду країн Балтії у підготовці майбутніх хореографів і сформулювати наступні рекомендації.

1. Спрямування змісту загальної підготовки майбутніх хореографів на інтеграцію із освітніми компонентами фахового спрямування.

Вважаємо за доцільне зміст загальної підготовки майбутніх хореографів інтегрувати з освітніми компонентами фахової підготовки, тобто вивчення історії та культури України, політології та соціології, дисциплін мовної підготовки та ін. скоригувати із завданнями професійного розвитку та професійної діяльності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія». Крім того, зміст практичної діяльності здобувачів доцільно вибудовувати з урахуванням сучасних вимог розвитку вітчизняного суспільства і освіти, зокрема цифровізації, глобалізації та мультикультурності (залучати здобувачів до проєктної діяльності із використанням цифрових технологій, із залученням фахівців-хореографів із різних країн Європи і Америки та ін., готувати майбутніх хореографів-педагогів до налагодження міжнародних професійних контактів, роботи в мультикультурному середовищі, до творчої співпраці з міжнародними партнерами та ін.).

У той самий час у змісті професійної підготовки вважаємо за доцільне поглибити історико-культурологічні та мистецтвознавчі аспекти в дисциплінах професійного спрямування, додати модулі музикознавчої (музично-теоретичної та музично-історичної) тематики, оскільки мистецтво хореографії є невід'ємним від музичного.

Наведені рекомендації дозволять підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців з хореографії та наблизити її до міжнародних європейських стандартів, у відповідності до яких здобувачі, що навчаються

на освітніх програмах спеціальності 024 «Хореографія», мають володіти високою професійною культурою, розвиненими навичками професійної комунікації, мати високий рівень соціальної та культурної компетентності.

2. Розвиток професійної мобільності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія».

Українська хореографічна (в тому числі й хореографічно-педагогічна) освіта, виходячи із складних соціокультурних умов розвитку країни в пострадянський час та останні десятиліття, вимагає від майбутнього хореографа так званої *професійної мобільності*, тобто готовності до різних видів професійної хореографічної діяльності: організаційної, управлінської, художньо-творчої, педагогічної, інформаційно-аналітичної, діагностичної, методичної тощо. Професійна мобільність характеризує гнучкість і варіативність професійної компетентності майбутніх фахівців, готовність рухатись у соціально-професійній структурі суспільства, змінювати соціальний статус, змінювати зміст роботи, діяти в нестандартних ситуаціях. Це пов'язано наразі із змінами, що відбуваються в мистецькій освіті України, з появою в окремих загальноосвітніх школах посад викладача хореографії, з розвитком нових синтетичних сценічних жанрів (балетів-мюзиклів, рок-балетів, балетів-рок-опер, данс-шоу та ін.), які створюються з використанням сучасних мультимедійних та цифрових технологій, лазерних та піротехнічних спецефектів, що вимагає від балетмейстерів професійних знань у сфері цих технологій. Отже, на сьогодні хореограф-танцюрист, педагог, керівник хореографічного колективу має бути готовим до зміни сфери діяльності в галузі хореографії, тобто бути професійно мобільним, що давно враховується у підготовці аналогічних фахівців країн Балтії.

3. Запровадження в професійну підготовку майбутніх хореографів сучасних методів навчання, у тому числі пов'язаних із використанням цифрових та проектних технологій.

На сучасному етапі досвід європейських хореографів може бути надзвичайно корисним, оскільки значна частина здобувачів освіти в Україні

через об'єктивні обставини вже четвертий рік займається дистанційно. Вивчення досвіду європейських країн може бути корисним для застосування цифрових технологій для моделювання технічних і постановочних дій танцюристів; створення баз даних з різних видів хореографічного мистецтва; мультимедійних колекцій з відомими хореографічними колективами; використання цифрової діагностики фізичного, психічного станів та творчих здібностей танцюристів; налагодження онлайн-спілкування з колегами; проходження масових відкритих онлайн-курсів на відкритих європейських платформах (наприклад, Healing with the Arts на Coursera, Lifelong Dancing на CEIPES, Folk Dance as Cultural Heritage на MOOC Open edX та ін.), підготовка та проведення хореографічних фестивалів та конкурсів. Усе це може значно підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців, їхнього саморозвитку та творчого самовдосконалення.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі визначено інституційні, організаційні та змістові особливості професійної підготовки хореографів у ЗВО Балтії через виявлення концептуальних засад їхнього професійного розвитку. До концептуальних основ підготовки фахівців з хореографії освітніх закладів віднесено цінності і переконання, які її регулюють та принципи і пріоритети, якими вона керується.

Аналіз навчальних планів бакалаврських та магістерських програм у Латвії, Литві та Естонії дозволив зробити кілька висновків. Щоб стати фахівцем з хореографії необхідно здобути ступінь бакалавра або магістра зі спеціальності «Хореографія», «Танець» або подібної спеціалізації в університеті, інституті або академії. Згідно з навчальною програмою загальноосвітні дисципліни є її невід'ємною складовою, що дозволяє майбутнім фахівцям набути критичних міждисциплінарних,

контекстуальних, комунікативних, природничо-математичних, громадянських, інформаційних компетенцій та навичок навчання впродовж усього життя. Курси, що пропонуються в рамках загальноосвітньої програми, пропонуються в контексті різних академічних дисциплін, серед яких найбільшу частку складають мовні, історичні та хореографічні дисципліни. Відкрита організаційна структура університету дає студентам можливість вивчати предмети не лише в тому структурному підрозділі до якого вони належать, наприклад на факультеті, в коледжі, на кафедрі тощо. Такий підхід створює умови для належного розвитку всебічно розвинених незаангажованих і творчих особистостей, які надають якісні послуги в галузі хореографії.

Аналіз показав, що до блоку професійної підготовки майбутніх фахівців хореографічного профілю входять дисципліни, які можна об'єднати в такі тематичні групи: хореографія в міждисциплінарному контексті, хореографія в педагогічному контексті, хореографічні стилі та жанри, хореографія як наука про рух, хореографія в контексті побудови хореографічної композиції. Аналіз навчальних планів восьми ЗВО показав, що універсальними для них є: танцювальна імпровізація, техніка сучасного танцю, балет, історія танцю, музика в хореографії, постановка танцю, дипломний проект з хореографії, хореографія, виконавська майстерність, танцювальний репертуар, композиція танцю.

Аналіз особливостей практичної підготовки фахівців хореографічного профілю в ЗВО Балтії свідчить, що її якості сприяє поєднання кількох чинників: використання форм і методів навчальної діяльності, що сприяють розвитку творчих здібностей студентів, систематична інтеграція концертної діяльності в курси освітніх програм підготовки фахівців хореографічного профілю та наявність достатньої кількості танцювальних студій, театрів і хореографічних майстерень у структурі університетів, академій, інститутів.

Можемо зазначити, що з розвитком педагогічних наук питання формування особистості хореографа розглядається систематично. На

сучасному етапі це питання також посідає важливе місце в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців. Для вирішення цієї проблеми необхідно вдосконалити механізми набуття майбутніми фахівцями професійних навичок як у мистецькій так і в педагогічній діяльності та забезпечити вихід на новий концептуальний рівень дослідивши таким чином базовий підхід до підготовки майбутніх педагогів-хореографів.

Здійснено порівняльний аналіз професійної підготовки фахівців із хореографії у ЗВО країн Балтії та України, на основі якого розроблено рекомендації щодо використання конструктивного європейського досвіду в Україні.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено дослідження професійної підготовки хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії. Реалізація мети та виконання завдань дослідження дали підстави для формулювання таких висновків:

1. Здійснено теоретичний аналіз нормативно-правової бази хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії та Україні, визначено понятійно-категоріальний апарат дослідження. Аналіз нормативно-правової та науково-теоретичної джерельної бази дозволив засвідчити увагу з боку влади та державних установ до мистецької освіти загалом і до хореографічної зокрема як у країнах Балтії, так і в Україні. Вивчення наукових розвідок вітчизняних та іноземних учених з питань історії та становлення хореографії, розвитку професійної хореографічної освіти стало теоретико-методологічним підґрунтям для усвідомлення ключових понять дослідження. Було проаналізовано діяльність та вклад основних представників хореографічного мистецтва, діяльність опери та балету; розглянуто основні законодавчі положення, які безпосередньо підсилюють розвиток мистецької освіти; вклад хореографічних асоціацій, які сприяють розвитку професійної хореографічної освіти та підготовці майбутніх фахівців у сфері мистецтва, що дозволило виокремити історичні етапи та зробити певні узагальнення щодо розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії:

– тісний зв'язок розвитку танцювального мистецтва, як народного, так і професійного, з періодами активізації національних рухів та становленням незалежності й державності кожної країни;

– унікальна традиція проведення масових фестивалів, свят народної пісні і танцю, яка в країнах Балтії існує з другої половини XIX століття і в

2003 році включена ЮНЕСКО у список шедеврів нематеріальної культурної спадщини людства;

– суттєвий вплив європейських традицій на розвиток мистецької освіти Естонії, Латвії та Литви після входження країн до Європейського Союзу.

2. Охарактеризовано етапи розвитку хореографічного мистецтва та хореографічно-педагогічної освіти в країнах Балтії. В історичній еволюції *естонського* мистецтва хореографії та хореографічно-педагогічної освіти виокремлено 4 етапи:

– від найдавніших часів до середини XIX ст. – період становлення жанрової палітри та хореографічної лексики національного танцю Естонії;

– друга половина XIX – початок XX ст. – початок науково-етнографічного вивчення, запис рухів естонських народних танців;

– 20-ті роки – кінець 80-х XX ст. – формування й розвиток національного класичного балету, діяльність Rahel Olbrei та M.-E. Murdmaa;

– з 1991 року дотепер – збереження національної самобутності як символ самовираження естонців.

До культурно-історичних етапів розвитку хореографічної культури та хореографічно-педагогічної освіти *Латвії* віднесено наступні:

– від найдавніших часів до середини XIX століття – формування основного жанрового кола латиського танцювального фольклору;

– друга половина XIX – початок XX століття – дослідження та каталогізація народних танців Латвії, розвиток класичного балету;

– 1920–1940 рр. та «радянський період» латвійської історії – розвиток «народного балету», розквіт класичного балету та сучасного танцю;

– кінець XX – початок XXI ст. – пошуки національної танцювальної ідентичності, розквіт сучасного танцю та народно-сценічної хореографії.

Історичні етапи розвитку *литовської* хореографії, пов'язані із періодами національного відродження:

– від давнини до початку 1-ї світової війни – період формування жанрово-стильової палітри народного танцю, вироблення специфічної хореографічної лексики;

– перша литовська республіка 1918–1940 та Литва у складі СРСР – формування й розвиток класичної балетної школи Литви, створення національного балету;

– від часів виходу Литви із СРСР до наших днів – період розвитку сучасного танцю, сміливих експериментів у сфері танцювальної виразності.

Визначено, що розвиток хореографічного мистецтва на сучасному етапі який почався з виходом Естонії, Латвії та Литви із складу СРСР, в кожній країні йде власним шляхом: в Естонії ключовим напрямом розвитку танцювальної культури є збереження національної ідентичності; литовська хореографія орієнтована на розвиток напрямів сучасного танцю; в Латвії особливу увагу приділяють руху на театральній-драматичній сцені.

3. Проаналізовано особливості розвитку сучасної хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в Естонії, Латвії та Литві. Визначено, що професійна хореографічна підготовка фахівців у закладах вищої освіти країн Балтії є невід'ємним структурним елементом неперервної хореографічної освіти, що забезпечує реалізацію різноманітних освітніх завдань і формується в освітній та мистецькій галузі ЗВО, закладів професійно-технічної освіти та закладів неформальної освіти, в яких створено сприятливе освітнє середовище для виховання творчих особистостей через профільну орієнтацію студентів та спеціальну підготовку до неперервної хореографічної освіти у кожному закладі. Проаналізовано освітні програми підготовки фахівців за спеціальністю «Хореографія» у восьми ЗВО країн Балтії (Таллінський університет, Тартуський університет, Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса, Латвійська академія культури, Латвійський коледж культури, університет прикладних наук Вільнюса, університет ім. Вітаутаса Великого, Литовська академія музики і театру). Визначено, що

на бакалаврському рівні основний акцент зроблено на розвитку практичних навичок хореографів у сфері сучасного, класичного та народного танцю, у той самий час майбутні магістри хореографії більше занурюються в культурологічні та мистецтвознавчі аспекти фахової підготовки. Спектр професійної діяльності майбутніх хореографів дуже різноманітний: виконавська, науково-мистецтвознавча, педагогічна й методична діяльність.

4. Досліджено сучасний стан розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні, зокрема вивчено теоретичні мистецтвознавчі та культурологічні аспекти розвитку вітчизняного танцювального мистецтва початку ХХ – ХХІ ст.; умови та компоненти професійної підготовки майбутніх хореографів, формування їхніх компетентностей тощо. Проаналізовано освітні програми спеціальності 024 «Хореографія», що пропонуються здобувачам в ЗВО України на бакалаврському та магістерському рівнях вищої освіти, визначено, що майбутні хореографи в межах спеціальності можуть здобути певну спеціалізацію з додатковою кваліфікацією («Викладач фахових дисциплін», «Артист сучасної хореографії», «Керівник хореографічного колективу», «Викладач закладу початкової мистецької освіти», «Балетмейстер сучасної хореографії» та ін.). Крім того, професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальності «Хореографія» у ЗВО в Україні залежить від загальної місії навчального закладу, що визначається розбіжністю в переліку обов'язкових дисциплін та різновекторністю вибіркових компонентів освітніх програм.

5. Здійснено компаративний аналіз вітчизняної та балтійської хореографічної і хореографічно-педагогічної освіти:

– нормативно-правового та законодавчого забезпечення, зокрема законів про освіту країн Балтії та України, Закону про культурні фонди Естонії, Положення про Латвійський національний культурний центр, загальної програми мистецької освіти Литви, стандартів освіти, інших документів;

– структурних компонентів хореографічної освіти, що дозволило виокремити основні форми хореографічної освіти в країнах Балтії (загальна хореографічна освіта, спеціалізована (мистецько-виконавська) хореографічна освіта, хореографічно-педагогічна освіта) та України (вивчення хореографії як компоненту загальної мистецької освіти; початкова мистецька освіта в школах мистецтв, фахова передвища освіта в коледжах та училищах, вища хореографічна освіта); з'ясовано, що європейська практика навчання хореографів чітко розмежовує підготовку фахівців широкого профілю (так звана загальна хореографічна освіта) та вузької спеціалізації (спеціалізована або мистецька хореографічна освіта);

– організації освітнього процесу підготовки хореографів в ЗВО країн Балтії та України, що дозволило з'ясувати, що в Україні підготовка хореографів здійснюється за двома спеціальностями (024 «Хореографія» та 014 «Середня освіта (Хореографія)») і двома галузями знань відповідно (02 Культура та мистецтво та 01 Освіта / Педагогіка), у той самий час у країнах Балтії підготовка хореографів сконцентрована переважно за мистецьким напрямом;

– методологічного підґрунтя розвитку хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти в закладах вищої освіти країн Балтії, яке полягає в органічній взаємодії компетентнісного, праксеологічного, аксіологічного та синергетичного підходів, у той самий час, як в Україні домінує компетентнісний підхід професійної підготовки майбутніх хореографів.

Окреслено основні перспективні напрями використання досвіду країн Балтії у підготовці майбутніх хореографів в Україні (спрямування змісту загальної підготовки майбутніх хореографів на інтеграцію із освітніми компонентами фахового спрямування; розвиток професійної мобільності майбутніх фахівців спеціальності 024 «Хореографія»; запровадження в

професійну підготовку майбутніх хореографів сучасних методів навчання, у тому числі пов'язаних із використанням цифрових та проєктних технологій).

Отже, аналіз досвіду професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії, екстраполяція його конструктивних ідей у систему хореографічної та хореографічно-педагогічної освіти України є перспективним напрямом розвитку вітчизняної мистецької освіти, що цілком відповідає актуальним тенденціям європейської освітньої інтеграції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1 Андрощук Л. М. Аналіз наукових досліджень в системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2017. № 16. С. 253–260. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4914.16.2017.163511>.
- 2 Андрощук Л. М. Вища хореографічно-педагогічна освіта в Україні: законодавче та нормативно-правове забезпечення та перспективи розвитку. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 176. С. 62–68. URL: <http://surl.li/noubu>.
- 3 Андрощук Л. М. Інновації у практичній підготовці майбутнього вчителя хореографії в системі хореографічнопедагогічної освіти в Україні. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1–2 (13–14). С. 211–220. URL: <http://surl.li/nottm>.
- 4 Андрощук Л. М. Підготовка майбутнього вчителя хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти в контексті участі випускової кафедри в комплексному науковому проєкті. *Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі*. 2017. № 2. С. 123–127. URL: <http://surl.li/notzm>
- 5 Андрощук Л. М. Творчий доробок хореографічних колективів ЗВО України. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 50–55. URL: <http://surl.li/npxef>.
- 6 Андрощук Л. М. Фахова підготовка майбутнього вчителя хореографії в системі хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Науковий часопис. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 70. С. 9–14. URL: <http://surl.li/notig>.
- 7 Балет. Енциклопедія / ред. Ю. Н. Григорович. Москва, 1981. 623 с.

8 Бартая М. М. Здоров'язберігаючий аспект хореографічної роботи в умовах позашкільної освіти. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 105–110. URL: <http://surl.li/garir>

9 Бескорса О. С., Максимюк А. В. Student self-governance as a way of empowerment in the system of higher education. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. №12. С. 112–120. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.12.2020.206742>

10 Бикова О. В. Формування творчого потенціалу майбутніх фахівців хореографії засобами музично-ритмічної діяльності. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 145–151. URL: <http://surl.li/garir>

11 Биковська О. В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Київ, 2008. 44 с.

12 Бігус О. О. Сучасний танець у Литві: історія становлення та розвитку. *Вісник КНУКіМ. Серія «Мистецтвознавство»*. 2014. № 31. С. 5–10. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.31.2014.158879>.

13 Бігус О. О. Сучасні тенденції хореографічної освіти в Україні. *Танцювальні студії*. 2021. Вип. 4(2). С. 154–161. DOI: <https://doi.org/10.31866/2616-7646.4.2.2021.249296>

14 Бігус О. О. Хореографічна культура сучасності в контексті глобалізаційних викликів. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квітня 2021 р.). Київ, 2021. С. 8–10. URL: <http://surl.li/nndrz>.

15 Бідюк Д. Є. Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2020. 316 с.

16 Білоусенко І. В. Творчі аспекти діяльності педагога-хореографа. *Тенденції розвитку сучасної хореографії* : матеріали II Міжнар.

наук.- практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 6–9.
URL: <http://surl.li/gwwd>

17 Благова Т. О. Етапи професіоналізації бальної хореографії в історико-культурній динаміці. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1–2 (13–14). С. 3–14. URL: <http://surl.li/notqp>.

18 Благова Т. О. Особливості професійної підготовки майбутніх учителів-хореографів у системі педагогічної освіти. *Вісник Житомирського державного університету*. 2010. № 50. С. 72–76.
URL: http://eprints.zu.edu.ua/4256/1/vip50_15.pdf

19 Благова Т. О. Розвиток хореографічної освіти в Україні (XX – початок XXI століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2021. 595 с.

20 Благова Т. О. Розвиток хореографічної освіти в Україні у структурі навчальних закладів культури і мистецтва. *UNESCO Chair Journal Lifelong Professional Education in the XXI Century*. 2021. Вип. 3. С. 58–65.
DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(3\).2021.58-65](https://doi.org/10.35387/ucj.1(3).2021.58-65)

21 Благова Т. О. Формування професійних компетентностей балетмейстера-педагога у структурі вищої хореографічної освіти: теоретичний аспект. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 3 (94). С. 21–26.
DOI: [https://doi.org/10.35433/pedagogy.3\(94\).2018.21-26](https://doi.org/10.35433/pedagogy.3(94).2018.21-26)

22 Благова Т. О. Хореографічна освіта в системі початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів. *Науковий огляд*. 2015. № 5(15). 12 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/145611419.pdf>.

23 Бойко А. Б. Хореографія як вид мистецтва. Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського. Кафедра хореографії та мистецтвознавства. Львів, 2019 р. 6 с. URL: <http://surl.li/fkdyq>

24 Бойко Л. П. Підготовка докторів філософії та докторів мистецтва за спеціальністю 024 «хореографія» в Україні. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф, м. Київ, 23 квіт. 2021 р. Київ, 2021. С. 80–82. URL: <http://surl.li/nndrz>.

- 25 Бондаренко Л. Методика хореографической работы в школе и внешкольных заведениях : посібник. Київ : Музична Україна, 1985. 130 с.
- 26 Боримська Г. В. Самоцвіти українського танцю. Київ : Мистецтво, 1974. 136 с.
- 27 Булага К. М. Дидактичні умови організації навчальної діяльності вихованців дитячого хореографічного колективу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Полтава, 2020. 344 с. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/dis-bulaga-14.12-.pdf>.
- 28 Бурля О. А. Формування педагогічної майстерності керівника дитячого хореографічного об'єднання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06. Київ, 2004. 16 с.
- 29 Бурназова В. В. Формування виконавської компетентності в умовах сучасного ЗВО: стан, перспективи. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 9–14. URL: <http://surl.li/garir>.
- 30 Бурцева Г. В. Фактори успішності навчання студента-хореографа в процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності. *Вісник ТГПУ*. 2008. № 2(76). С. 36–40.
- 31 Василенко К. Ю. Український танець: Підручник. Київ : ІПКГ1К, 1997. 282 с. URL: <http://surl.li/nnyrt>
- 32 Вербицький В. В. Стратегические ориентиры развития системы внешкольного эколого-натуралистического образования Украины. *Позашкільна освіта : стратегії, інновації, практика* : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф, м. Суми, 23 трав. 2009 р. Суми, 2009. С. 6–16.
- 33 Верещагіна-Білявська О. Є., Сушицький М. І. Хореографічне мистецтво України у контексті соціокультурних процесів першої третини ХХ століття. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і*

методика мистецької освіти. 2023. Вип. 29. С. 192–198.
URL: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1362/1118>.

34 Верховинець В. Теорія народного українського танка. Полтава, 1920. 71 с.

35 Верховинець В. М. Весняночка. Київ : Муз. Україна, 1989. 172 с.

36 Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю. 5-те вид. Київ : Муз. Україна, 1990. 205 с.

37 Ветринська А. В. Українська хореографічна освіта ХХІ століття: сучасний стан та шляхи вдосконалення. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття* : Матеріали ІІ Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 15 квіт. 2016 р. Київ, 2016. С. 17–23.
URL: <http://surl.li/npbay>.

38 Волинець Л. Тенденції загальної мистецької освіти в країнах Європейського Союзу. *Дослідження порівняльної освіти*, № 2. 2009. 11 С.
URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/view/17853>

39 Волинський національний університет ім. Л. Українки. URL: <https://vnu.edu.ua/uk/chairs/horeografiyi> (дата звернення: 2023).

40 Волошина Л. Особливості підготовки фахівців-хореографів. *Вісник Львівського університету. Серія: Мистецтвознавство*. 2014. Вип. 14. С. 267–273.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mistec_2014_14_40.

41 Волошина Л. П., Лобан Т. Й. Адажіо як засіб формування виконавських здібностей хореографа у вищій школі. *Актуальні питання культурології*. 2019. № 19. С. 131–136.
URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/955937.pdf>

42 Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тіщенко О. М. *Методика роботи з хореографічним колективом: основи курсу*. : Навч.-метод. посіб. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2013. 326 с.

43 Воронова Н. С. Філософське підґрунтя сучасної хореографії. *Перспективи та інновації науки*, 2023. № 16(34). С. 67–79. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16\(34\)-67-79](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16(34)-67-79).

44 Гаврілова Л. Г., Максимюк А. В. Теоретичні аспекти професійної підготовки хореографів в Литві: аналіз хореографічно-педагогічних досліджень. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Випуск 46, том 1. С. 187–193. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/46-1-29>.

45 Гладка С. О. Формування професійних компетенцій у майбутніх хореографів у системі неперервної мистецької освіти. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 17–19. URL: <http://surl.li/gwwd>

46 Годовський В. М., Арабська В. І. Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом: методичні рекомендації, лекції, навчальні програми. Рівне: РДГУ, 2000. 76 с.

47 Голдріч О. С. Методика викладання хореографії. Львів: Сполом, 2006. 84 с.

48 Гончаренко Ю. В. Моніторинг процесу викладання хореографії у системі загальноосвітніх закладів України. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія*. 2006. № 11. С. 129–137.

49 Гончаренко Ю. В. Структурні компоненти естетичного виховання молодших школярів у процесі хореографічної діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 157. С. 51–54. URL: <http://surl.li/nofoi>

50 Горбатова Н. О. Становлення хореографічної освіти в Україні (кінець XIX – початок XX століття). *Молодий вчений*. 2017. № 7 (47). С. 67–70. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/15.pdf>.

51 Гордєєв В. А. Український народний танець на Поліссі: регіональні особливості лексики: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01.

Рівне, 2020. 230 с. URL: https://svr.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2020/08/dys_gordeev-1.pdf

52 Горохівська Т. М. Професіоналізм і професійно-педагогічна компетентність викладача: проблема співвідношення понять. *Науковий часопис. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 70. С. 72–76. DOI: <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-70.18>.

53 Григорчук А. В. Народно-сценічна хореографія в сучасній Україні: мистецькі, педагогічні, організаційні аспекти. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 103 – 105. URL: <http://surl.li/fkjxt>.

54 Гузун Т. І., Гузун М. С. Роль танцю в освітньому процесі. *Вісник Житомирського державного університету*. 2010. № 49. С. 76–80. URL: http://eprints.zu.edu.ua/4071/1/Vip_49_15.pdf

55 Добролюбова Н. В. Формування готовності майбутніх викладачів хореографії до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності: дис. ... канд.: 13.00.04. Харків, 2021. 288 с. URL: <http://surl.li/mfooe>.

56 Довгалюк Л. А. Відтворення автентичної танцювальної спадщини у сучасних сценічних інтерпретаціях. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*: Матеріали V всеукр. науково-практ. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 63–66. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

57 Донбаський державний педагогічний університет. URL: <https://ddpu.edu.ua/index.php/kafedra-muzyky-i-khoreohrafii> (дата звернення: 2023).

58 Дончак А. М. Психолого-педагогічні, реабілітаційні та методичні аспекти функціонування соціального танцю в Україні. *Актуальні питання*

мистецької освіти та виховання. 2019. Вип. 1–2 (13–14). С. 240–248.
URL: <http://surl.li/notup>.

59 Дорошенко Т. В., Лисенко Л. Л. Формування хореографічних умінь у майбутніх учителів початкової школи. *Вісник НУЧК*, Вип. 4 (160). 2019. С. 159–164. URL: <https://cutt.ly/dVURQVc>

60 Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. URL: <https://dspu.edu.ua/pedagogical/4> (дата звернення: 2023).

61 Енциклопедія освіти / ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

62 Єрмаков І. Педагогіка життєтворчості: орієнтири для XXI століття. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: наук.-метод. зб. Київ : Контекст, 2000. С. 56–72.

63 Жиров О. А. Неформальна мистецька освіта в системі підготовки майбутніх хореографів. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності* : Матеріали V всеукр. науково-практ. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 104–107. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

64 Загайкевич М. П. Драматургія балету. Київ : Наук. думка, 1978. 257 с.

65 Захарчук Н. Словник хореографічних термінів: Навч.-метод. посіб. Луцьк: ПВД «Твердии.», 2013. 27 с.

66 Зозуля К. Організація навчання хореографії дітей молодшого віку у позашкільних закладах України (друга половина XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Харків, 2020. 225 с. URL: <https://cutt.ly/dVEPrhq>.

67 Зузяк Т. П., Грінченко Т. Д., Мацюк О. М. До питання фахової підготовки майбутнього вчителя хореографії: професіографічний підхід. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2023. Вип. 29. С. 85–91. URL: <https://sj.edu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1349/1105>.

68 Історія українського народного танцю : Метод. посіб. та довідк. матеріали / ред. Н. О. Армяновська ; уклад.: А. А. Козирева, Л. О. Бурлей. Краматорськ : ДОНМЦК, 2020. 58 с. URL: <http://surl.li/gsvgb>.

69 Кабарухіна Г. В. Застосування неформальних та творчих засобів освіти студентів-хореографів у закладах вищої освіти. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності* : Матеріали V всеукр. науково-практ. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 136–138. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

70 Калашник С. Професійне формування майбутнього вчителя хореографії засобами систематичної творчої діяльності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4(88). С. 51–62. URL: <http://surl.li/ngrfj>.

71 Камін В. О. Народно-сценічний танець у дитячому хореографічному колективі. Київ : Фірма «ВІПОЛ», 1996. 68 с.

72 Карамушка Л. М. Психологія управління: Навч. Посібник. Київ : Міленіум, 2003. 344 с.

73 Квецко О. Я. Хореографічна культура бойків на Прикарпатті кінця ХХ – початку ХХІ століть : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Київ, 2021. 249 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/handle/123456789/3998>.

74 Київський національний університет культури і мистецтв. URL: <http://dance.knukim.edu.ua/> (дата звернення: 2023).

75 Київський університет імені Бориса Грінченка. URL: <https://cutt.ly/ZMt32iw> (дата звернення: 2023).

76 Киричук А. С., Кацара Н. В. Аналіз загальних положень закону України «Про вищу освіту». *Право. Економіка і право*. 2015. Вип. 27. С. 289–293. URL: <http://surl.li/nrauо>.

77 Кирпа В. В. Особливості національно-патріотичного виховання школярів на уроках хореографії. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ.

- конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 169–174.
URL: <http://surl.li/garir>
- 78 Класифікатор професій ДК 003:2010 : Наказ Держспоживстандарту України від 28.07.2010 р. № 327. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>
- 79 Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 : Наказ Держспоживстандарту України від 11.10.2010 р. № 457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vb457609-10#Text>
- 80 Клим'юк Ю.-С. В. Аксіологізація хореографічно-педагогічної освіти як вимога часу. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2022. Вип. 28. С. 62–68. URL: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1305/1072>
- 81 Ключєва С. Д. Сучасний бальний танець як основа формування хореографічних здібностей. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практи. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 38–40. URL: <http://surl.li/gwwd>
- 82 Коваленко О. В., Чжан Сяо. Особливості професійної культури та компетентність фахівця-хореографа. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції: THE WORLD OF SCIENCE AND INNOVATION. 10-12 лютого, 2021р. Лондон, 2021. С. 562–565. <http://surl.li/ngrnl>
- 83 Козачук О., Косаковська Л. Підготовка сучасного педагога-хореографа: теоретичні аспекти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 3 (117). С. 219–226. URL: <http://surl.li/nnyqn>.
- 84 Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. : Хореогр. робота з дітьми: навч. посіб. Харків : ХДАК, 2005. 135 с.
- 85 Криворізький державний педагогічний університет. URL: <https://cutt.ly/uMt6uUS> (дата звернення: 2023).
- 86 Купленник В. І. Нариси до історії українського народного танцю. Київ : ІЗМН, 1997. 63 с.

87 Куценко С. В. Педагогічна майстерність майбутнього вчителя хореографії як гарант ефективності формування творчого потенціалу. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2015. Вип. 1-2. С. 113–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apmov_2015_1-2_13.

88 Куценко С. Формування хореографічної культури студентів: етнокультурний підхід. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2018. Вип. 59. С. 92–98. URL: <http://surl.li/npwkc>

89 Куценко С. В. Народно-сценічний танець як засіб усебічного виховання майбутнього педагога-хореографа. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2016. Вип. 2 (8). С. 138–147. URL: <http://surl.li/notbj>.

90 Лебедик Л. В. Проектування форм педагогічної підготовки майбутніх хореографів в умовах магістратури. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. Вип. 20. С. 39–53. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/296623/289618>..

91 Лиманська О. В., Леїна В. До питання розвитку пластичності сценічного руху здобувачів вищої освіти спеціальності 024 Хореографія. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 184–187. URL: <http://surl.li/garir>

92 Лі Ян. Формування музично-сценічних умінь майбутніх учителів музики і хореографії в процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 227 с. URL: <http://surl.li/nohfp>.

93 Лісовська Н. Ю., Петрова Ю. В. Національне виховання студентської молоді засобами народно-сценічного танцю. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 42–47. URL: <http://surl.li/gwwd>

94 Літвінчук О. М. Формування ключових компетентностей учнів початкових класів на уроках хореографії. Матеріали Всеукраїнської науково-

практичної конференції: *Практика роботи сучасного вчителя: інноваційні розробки та традиційні методика* (05 травня 2020р. м. Вінниця). 2020. <http://surl.li/newwq>

95 Літовченко О. А. Роль соціальних факторів у розвитку хореографічного мистецтва. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 100–103. URL: <http://surl.li/fkjxt>.

96 Лобова О. Педагогічні основи музично-хореографічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2017. Вип. 8 (72). С. 12–23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2017_8_4.

97 Луганська державна академія культури і мистецтв. URL: <https://ldakm.edu.ua/> (дата звернення: 2023).

98 Львівський державний університет фізичної культури. URL: <http://www.ldufk.edu.ua/index.php/fakultet-pedagogichnoji-osviti.html> (дата звернення: 2023).

99 Львівський університет імені Івана Франка. URL: <https://cutt.ly/NMi3ap3> (дата звернення: 2023).

100 Ляшенко Є. П., Ляшенко А. В. Сучасний танець у хореографічній підготовці майбутніх учителів. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності* : Матеріали V всеукр. науково-практ. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 81–85. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

101 Максименко А. І. Методика викладання народно-сценічного танцю в позашкільному навчальному закладі. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2015. Вип. 1-2 (5-6). С. 212–219. URL: <http://surl.li/nnkft>

102 Максимюк А. В. Аналіз сучасного стану професійної підготовки хореографів в Україні. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Слов'янськ,

19–20 травня 2021 р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2021. С. 134–137.

103 Максимюк А. В. Європейський досвід професійної підготовки майбутніх хореографів у ЗВО в країнах Балтії. *Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 10 листопада 2022 р.). Дніпро, 2022. С. 176–180.

104 Максимюк А. В. Особливості професійної підготовки хореографів в Латвії: огляд хореографічно-педагогічних досліджень. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2023. Випуск 60. С. 102–110. DOI: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/13532>

105 Максимюк А. В. Професійна підготовка майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та країнах Європейського союзу*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Чернівці, 20–21 жовтня 2022 р.). Чернівці, 2022. С. 81–85.

106 Максимюк А. В. Розвиток хореографічної освіти та особливості професійної підготовки майбутніх хореографів у Латвії. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Слов'янськ, 18–19 травня 2022 р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2022. С. 42–44.

107 Максимюк А. В. Теоретичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх хореографів в Україні. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. (11–12 червня 2021 р., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 61–63.

108 Маркіна В. В. Народньо-сценічний танець в системі професійного розвитку студентів. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф.,

м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 187–192.

URL: <http://surl.li/garir>

109 Мартиненко О. Методика роботи з хореографічним колективом: теорія і практика : підруч. для здобувачів першого рів. вищ. освіти спец. 024 Хореогр. 014 Серед. освіта (Хореогр.). Бердянськ : Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2020. 390 с. URL: <http://surl.li/npquv>.

110 Мартиненко О. В. Професійна підготовка майбутнього вчителя хореографії до роботи в дитячому танцювальному колективі. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2013. № 10(2). С. 105–111. URL: <http://surl.li/nnjda>.

111 Мартиненко О. В. Упровадження регіонального компонента в зміст професійної підготовки здобувачів освіти хореографічного профілю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 23–29. URL: <http://surl.li/garir>.

112 Мартиненко О. В. Формування професійної компетентності як основного показника професійної культури майбутніх хореографів. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 47–53. URL: <http://surl.li/gwwd>.

113 Мартинів Л. І. Синтез музики і хореографії в системі мистецької освіти. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 53–55. URL: <http://surl.li/gwwd>

114 Марусик Н. І. Гуцульська хореографія як складова національних мистецько-культурних процесів кінця XIX–XXI століть : дис. ... канд. мистецтвознавства : 26.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 440 с. URL: <http://surl.li/mfops>.

115 Марушка М. Особливості становлення хореографічних шкіл на Галичині у міжвоєнний період. *Молодь і ринок*. 2018. № 8 (163). С. 146–151. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.141893>.

116 Марфіян К. М. Особливості творчого методу Павла Вірського. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 71–74. URL: <http://surl.li/garir>.

117 Матвєєва К. В. До проблеми формування танцівника сучасної хореографії. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 96–100. URL: <http://surl.li/fkjxt>

118 Медвідь Т. А. Історія хореографічного мистецтва від витоків до епохи Просвітництва : навч. посіб. для студентів напрямку підготов. (спец.) «Хореогр.» вищ. навч. закл. Херсон: МПП Видавництво «ІТ», 2015. 240 с.

119 Медвідь Т. А. Компетентнісний підхід як основа сучасного процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі. *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики xxi століття*: Матеріали II Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 14–15 квіт. 2016 р. Київ, 2016. С. 100–108. URL: <http://surl.li/nnyqa>.

120 Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. URL: <https://cutt.ly/GMp7r6L> (дата звернення: 2023).

121 Методика роботи з хореографічним колективом: основи курсу: Навч.-метод. посіб. / В. М. Волчукова та ін. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2013. 326 с. URL: <http://surl.li/ngqxx>.

122 Мировська Ю. І. Сучасні тенденції підготовки фахівців за спеціальністю «хореограф-постановник» у системі хореографічної освіти України. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 61–66. URL: <http://surl.li/gwwd>

123 Миронюк Н. М. Народно-сценічне хореографічне мистецтво в системі національної культури. *Хореографічна культура сучасності*:

глобалізаційні виклики: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 64–66. URL: <http://surl.li/nndrz>

124 Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 2023).

125 Мова Л. Особливості формування творчого потенціалу особистості хореографа в системі неперервної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 10 (104). С. 15–24. URL: <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/4.pdf>.

126 Москвічова Ю. О., Сушицький М. І. Розвиток народно-сценічної хореографії у творчій діяльності В. Верховинця. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2023. Вип. 29. С. 199–206. URL: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1363/1119>.

127 Найденко Т. О. Актуальність системи виховання А. С. Макаренка в умовах сучасної кризи міжкультурних зв'язків у освіті. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 82–87. URL: <http://surl.li/garir>

128 Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. URL: <https://cutt.ly/JMk57ui> (дата звернення: 2023).

129 Національний університет фізичного виховання і спорту України. URL: <http://surl.li/mfoqj> (дата звернення: 2023).

130 Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. URL: <https://cutt.ly/vMcknBA> (дата звернення: 2023).

131 Ніколаї Г. Ю. Методологічні засади якісних досліджень у сфері хореографічно-педагогічної освіти: з проблем порівняльної педагогіки в Україні. *Edukacja w badaniach pedagogicznych problemu – koncepcje – rozwiqzania*. 2017. С. 63–74. URL: <http://surl.li/nppzg>.

132 Ніколаї Г. Ю. Тенденції розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції: інтеркультурний вимір. *Мистецька освіта в*

контексті європейської інтеграції. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. С. 135–138.

133 Ніколаї Г. Ю., Реброва О. Є. Теоретико-методологічні засади дослідження хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Мистецтво і освіта*. 2016. № 3 (81). С. 6–12.

134 Нова українська школа. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 2023).

135 Носовець Н. М. Професійна підготовка майбутніх учителів у країнах Західної Європи. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка*. 2015. № 130. С. 68–72. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/2338>

136 Онофрійчук Л. М., Пахольчак Є. С., Онофрійчук С. О. Розвиток музикальності школярів на заняттях з хореографії. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2023. Вип. 29. С. 169–176. URL: <https://sj.udu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1359/1115>.

137 Павленко Р. В. Вербальний компонент як складова професійної підготовки майбутнього вчителя хореографії. *Розвиток художньо-естетичного світогляду майбутніх вчителів хореографії на основі інтегративного підходу*: колективна монографія. Бердянськ, 2015. С. 141 – 125.

138 Павленко Р. В. До проблеми теоретичних основ народно-сценічного танцю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 87–91. URL: <http://surl.li/garir>

139 Павлова Л. М. Організація методичної роботи у позашкільних навчальних закладах : метод. рек. Київ, 2005. 50 с.

140 Пархоменко О. М. Формування балетмейстерських умінь майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 22 с. URL: <http://surl.li/nogvr>.

141 Петров Д. С. Підготовка педагогів-хореографів в контексті розвитку хореографічної освіти. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 113–114. URL: <http://surl.li/nndrz>

142 Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. URL: <https://cutt.ly/uMcxfuR> (дата звернення: 2023).

143 Підлипська А. М. Принципи хореографічної критики. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 43–46. URL: <http://surl.li/nndrz>

144 Підлипський А. І. Соціокультурні та мистецькі чинники становлення та розвитку народно-сценічної хореографії в Україні. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 56–58. URL: <http://surl.li/nnypm>

145 Плахотнюк О. Міжкультурна комунікація засобами сучасного танцю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 34–38. URL: <http://surl.li/garir>.

146 Плахотнюк О. А. Сучасний джаз-танець як феномен художньої культури: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Івано-Франківськ, 2016. 22 с. URL: https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/aref_Plakhotnyuk.pdf.

147 Повалій Т. Л. Історія хореографічного мистецтва: Навч.-метод. посіб. / ред. Г. Ю. Ніколаї. Суми: СПДФО Повалій К. В., 2014. 120 с. URL: <http://surl.li/nnyox>.

148 Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. URL: <http://ped.pnpu.edu.ua/index.php/horeografia/> (дата звернення: 2023).

149 Полянська І. М. Специфіка професіоналізму фахівця в галузі хореографічного мистецтва. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практи. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 73–78. URL: <http://surl.li/gwwd>

150 Похиленко В. Ф., Саленко О. О. Сучасний стан та шляхи вдосконалення української хореографічної освіти. *Наукові записки*. 2018. Вип. 163. С. 119–124. URL: <http://surl.li/npvml>.

151 Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет». URL: <https://e-u.edu.ua/ua/> (дата звернення: 2023).

152 Пригода Л. Б. Використання інноваційних технологій в процесі вивчення дисципліни «народно-сценічний танець». *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*: Матеріали V всеукр. науково-практи. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 125–127. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

153 Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. URL: <https://cutt.ly/5McnYw8> (дата звернення: 2023).

154 Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII: станом на 28 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.

155 Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: Наказ від 16.06.2015 р. № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>.

156 Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: Постанова Каб. Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266: станом на 21 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п#Text> (дата звернення: 15.08.2023).

157 Про затвердження Положення про мистецьку школу : Наказ М-ва культури України від 09.08.2018 р. № 686.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1004-18#Text>.

158 Про затвердження Положення про початковий спеціалізований мистецький навчальний заклад (школу естетичного виховання) : Наказ М-ва культури і мистецтв України від 06.08.2001 р. № 523 : станом на 5 жовт. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0803-01#Text>.

159 Про затвердження Порядку здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва та навчання в асистентурі-стажуванні : Постанова Каб. Міністрів України від 24.10.2018 р. № 865 : станом на 26 лют. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/865-2018-п#Text> (дата звернення: 15.08.2023).

160 Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) : Постанова Каб. Міністрів України від 23.03.2016 р. № 261 : станом на 23 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-п#Text> (дата звернення: 15.08.2023).

161 Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 024 «Хореографія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Чинний від 2020-03-04. Вид. офіц. Київ : МОН України, 2020. 19 с. URL: <http://surl.li/eftuo>

162 Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 2 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> .

163 Пустовіт Г. П., Тихенко Л. В. Позашкільна освіта і виховання: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи: монографія. Суми : Університетська книга, 2008. 271 с.

164 Радченко Т. І. Сучасний танець: формування внутрішньо жанрової системи : master's thesis. 2020.
URL: <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9802>

165 Разводова М. В. Педагогічні умови готовності студентів педагогічних коледжів до формування хореографічних умінь учнів

молодшого шкільного віку. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 207. С. 283–287. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-207-283-287>

166 Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року : Рек. Європ. Союзу від 18.12.2006 р. № 2006/962/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975#Text.

167 Решетняк О. Р. Інновації у формуванні фахівця-хореографа (на прикладі занять із сучасного хореографічного мистецтва). *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практич. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 86–89. URL: <http://surl.li/gwwd>

168 Рівненський державний гуманітарний університеті. URL: <https://hudped.rshu.edu.ua/pro-nas/kafedri/xoreografi%D1%97/> (дата звернення: 2023).

169 Розвиток хореографічно-педагогічної освіти на пострадянському просторі : монографія / Ю. В. Горських. Суми : ФОП Цьома С.П., 2017. 160 с. URL: <http://surl.li/nouuh>

170 Розвиток художньо-естетичного світогляду майбутніх вчителів хореографії на основі інтегративного підходу : колект. монографія / ред. О. В. Мартиненко. Бердянськ : Вид. Ткачук О.В., 2015. 256 с.

171 Ростовська Ю. О. Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії у контексті формування їх педагогічних переконань. *Психолого-педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 150–156. DOI: <https://doi.org/10.31654/2663-4902-2019-PP-1-150-156>.

172 Сало Л. В. Професійна підготовка фахівців з хореографії в університетах США : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Умань, 2021. 322 с.

173 Сердюк Т. Формування художньо-естетичного досвіду майбутніх учителів хореографії : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2009. 50 с.

174 Скиба Ю. Перформативно-хореографічне мистецтво як модус розвитку сучасного танцю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 97–101. URL: <http://surl.li/garir>.

175 Скрипник О. С. Формування професійного іміджу майбутніх учителів хореографії у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2020. 23 с. URL: <http://surl.li/nnzex>.

176 Соляр Л. В. Методичні аспекти розвитку музичних здібностей молодших школярів у процесі вивчення хореографії. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Т. 2, № 79. С. 121–125. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.26>

177 Спінул І. В. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки*. 2011. Вип. 101. С. 271–278. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036468.pdf>.

178 Станішевський Ю. О. Балетний театр України: 225 років історії. Київ : Муз. Україна, 2003. 440 с.

179 Станішевський Ю. О. Національна опера України 2001-2011. Київ : Муз. Україна, 2012. 304 с.

180 Станішевський Ю. О. Національний академічний театр опери та балету України імені Тараса Шевченка: Історія і сучасність. Київ : Муз. Україна, 2002. 736 с.

181 Станішевський Ю. О. Хореографічне мистецтво. Київ : Рад. шк., 1969. 100 с.

182 Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка: навч. посібник. Київ : ІСДО, 1996. С. 11.

183 Тараканова А. П. Система хореографічного виховання у школах і позашкільних закладах: навч.-метод. посібник. Київ : Ін-т змісту і методів навчання, 1996. 282 с.

184 Тараненко Ю. Домінантність рефлексивної діяльності в параметрах професійної підготовки майбутніх учителів

хореографії. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 4, № 28. С. 134–140. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/28.208818>.

185 Тараненко Ю. Модель підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2015. Вип. 53. С. 63–70. URL: <http://surl.li/npwscj>

186 Тараненко Ю. П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до використання українських народних ігор в освітньому процесі Нової української школи. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 135–140. URL: <http://surl.li/garir>

187 Тараненко Ю. П. Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Бердянськ, 2017. 282 с. URL: <http://surl.li/nfqzj>.

188 Тараненко Ю. П., Панькова А. М. Розвиток художньо-творчих здібностей студентів-хореографів у процесі вивчення дисципліни «Теорія і методика сучасного сценічного танцю». *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 207–212. URL: <http://surl.li/garir>.

189 Твердохліб С. С. Формування інтерпретаційної компетентності майбутніх учителів хореографії в процесі фахової підготовки : дис. ... д-ра філософії : 011. Кропивницький, 2021. 292 с. URL: https://cusu.edu.ua/images/autoreferats/2021/Tverdohlib/dis_Tverdohlib.pdf.

190 Теплова О. Ю., Кулик Д. О., Мацюк О. М. Педагогічні основи розвитку креативності молодших школярів у хореографічному ансамблі. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2023. Вип. 29. С. 177–184. URL: <https://sj.edu.edu.ua/index.php/tmae/article/view/1360/1116>.

191 Терешенко Н. В. Естетичне виховання старшокласників засобами бальної хореографії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Херсон, 2019. 271 с. URL: <http://surl.li/nohjs>.

192 Терещенко Н., Медвідь Т. Пластична культура як компонент педагогічної майстерності майбутнього вчителя-хореографа. *Педагогічний альманах*. 2021. № 50. С. 138–147. DOI: <https://doi.org/10.37915/pa.vi50.316>.

193 Тимчула А. В. Народно-сценічні танці українців Закарпаття в репертуарі професійних ансамблів танцю за межами регіону. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 69–71. URL: <http://surl.li/nndrz>

194 Тіщенко О. М. Педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі педагогічного університету. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2018. Вип. 50. С. 57–71. URL: <https://doi.org/10.34142/2312-1548.2018.50.04>.

195 Тіщенко О. М. Формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів хореографії в освітньому середовищі університету : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2020. 316 с.

196 Ткаченко І. О. Розвиток вищої хореографічної освіти в Німеччині (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2018. 24 с.

197 Топорков Д. А. Інтермедіальні властивості танцю. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 101–105. URL: <http://surl.li/garir>

198 Українське хореографічне мистецтво в контексті світової художньої культури (сучасний поліжанровий дискурс) : колект. монографія / ред. О. А. Плахотнюк. Львів: СПОЛОМ, ЛНУ ім. Ів. Франка каф. режисури та хореогр., 2020. 308 с.

199 Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <https://mpf.udpu.edu.ua/kafedry/kafedra-horeohrafiji/> (дата звернення: 2023).

200 Федотова Н. В. Танець контемпорарі в культурно-мистецькому просторі України. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 139–142. URL: <http://surl.li/nndrz>

201 Федотова Н. В. Танець контемпорарі в сучасній культурі України як предмет наукового дослідження. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 93–96. URL: <http://surl.li/fkjxt>

202 Філімонова О. Актуальні проблеми професійної підготовки майбутніх хореографів. *Наукові конференції*. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1538>

203 Філімонова Х. Упровадження змішаної системи хореографічного навчання в танцювальному колективі. *Мистецтво та мистецька освіта в сучасному соціокультурному просторі*: матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф., м. Бердянськ, 4 черв. 2021 р. Полтава, 2021. С. 216–219. URL: <http://surl.li/garir>

204 Філімонова-Златогурська Є. С. Значення хореографічної лексики в контексті збереження народного танцю України. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 133–135. URL: <http://surl.li/nndrz>

205 Філімонова-Златогурська Є. С. Проблема біполярності розвитку хореографічного мистецтва в Україні. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)*: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.). Київ, 2020. С. 90–93. URL: <http://surl.li/fkjxt>

206 Фрицюк В. А., Пахольчак Є. С., Фрицюк В. М. Розвиток мотивації професійного саморозвитку майбутніх бакалаврів хореографії в освітньому середовищі закладу вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*. 2023. Вип. 29. С. 77–84. URL: <http://surl.li/nprwр>.

207 Фурманова Т. І. Міжпредметні зв'язки як засіб підвищення професійної майстерності майбутнього вчителя хореографії. *Розвиток художньо-естетичного світогляду майбутніх вчителів хореографії на основі інтегративного підходу*: колективна монографія. Бердянськ, 2015. С. 109 – 125.

208 Харківська державна академія культури URL: <https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/hm/hm.html> (дата звернення: 2023).

209 Харківський національний педагогічний університет ім. Сковороди URL: <http://hnpu.edu.ua/uk/division/kafedra-horeografiyi> (дата звернення: 2023).

210 Хващевська О. Теоретичні аспекти розвитку вищої хореографічно-педагогічної освіти в Україні. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*, 2023. № 20. С. 64–73. URL: <http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/296628/289620>.

211 Хе Сюефей. Удосконалення музичної підготовки майбутнього вчителя хореографії в умовах вищої педагогічної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2019. 193 с. URL: <http://surl.li/nofic>.

212 Хендрик О. Ю. Хореографічна освіта України: соціально-педагогічний аспект. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. 2009. Вип. 51. С. 392–398. URL: <http://surl.li/nouuh>.

213 Херсонський державний університет URL: <https://www.kspu.edu/About/Faculty/FCultureArts/choreography.aspx> (дата звернення: 2023).

- 214 Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія URL: <http://kgpa.km.ua/node/1086> (дата звернення: 2023).
- 215 Царик Т. М., Боремчук Л. І. Формування професійної компетентності керівника дитячого хореографічного колективу. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Т. 3, № 9. С. 92–94. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2019/9/part_3/22.pdf
- 216 Цвєткова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю. 2-ге вид. Київ : «Альтерпрес», 2007. 324 с.
- 217 Цвєткова Л. Ю. Сучасні проблеми виконавської культури та репертуару в дитячих аматорських танцювальних колективах. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23 квітня 2021р.). Київ, 2021. С. 36–38. URL: <http://surl.li/nndrz>
- 218 Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Винниченка URL: <https://cusu.edu.ua/ua/> (дата звернення: 2023).
- 219 Чаус О. О. Танець модерн і танцювальна імпровізація в сучасному хореографічному мистецтві. *Тенденції розвитку сучасної хореографії* : матеріали II Міжнар. наук.- практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 112–115. URL: <http://surl.li/gwwd>
- 220 Чепалов О. І. Мистецтву танцю – широкі наукові обрії. *Культура України*. 2013. Вип. 42(2). С. 62–70. URL: <http://surl.li/nouyu>.
- 221 Чепанов О. Хореологія як наука: культурологічні та мистецтвознавчі аспекти. *Танцювальні студії*, 2018. № 1. С. 16–27. <https://doi.org/10.31866/2616-7646.1.2018.140392>.
- 222 Черкес Л. О. Роль акторської майстерності в хореографічному мистецтві. *Традиції та новації в хореографічній культурі (до 50-річчя кафедри хореографії Київського національного університету культури і мистецтв)* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Київ, 25 квіт. 2020 р.) Київ, 2020. С. 86–88. URL: <http://surl.li/fkjxt>
- 223 Чернишова А. М. Модель професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії. *Вісник*

Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2017. № 1. С. 163–167. URL: <http://surl.li/mybia>

224 Чернишова А. М. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів початкових класів до викладання хореографії: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2014. 25 с.

225 Чернишова А. М. Умови підготовки вчителів початкових класів до викладання хореографії в загальноосвітній школі. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практ. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 119–122. URL: <http://surl.li/gwwd>

226 Чжан Сяо. Формування професійної майстерності майбутніх хореографів в процесі навчання спеціальних дисциплін: дис. ... д-ра філософії: 011. Суми, 2021. 180 с. URL: https://sspu.edu.ua/images/2021/docs/dis/001_chzhan_syao_disertaciya_b90_cf.pdf.

227 Чжан Юй. Національні традиції танцювального мистецтва як предмет хореографічної освіти. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. 2019. Вип. 1–2 (13–14). С. 53–65. URL: <http://surl.li/notqp>.

228 Чжуан Ян. Сутність та зміст педагогічної компетентності майбутнього вчителя-хореографа. *Підготовка фахівців у системі професійної освіти*. 2020. Вип. 7 (163). С. 173–177. URL: <http://surl.li/nfaam>.

229 Чілікіна Н. Проблематика сучасної хореографічної освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. № 12. С. 298–308. URL: <http://surl.li/novdd>.

230 Чуба В. Проблеми формування професійних якостей майбутніх хореографів в системі вищої освіти. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10(Ч. 3). С. 221–227. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/10_3/34.pdf

231 Чустрак А. П., Борисов В. В. Формування художнього смаку майбутніх учителів бальної хореографії у вищих навчальних закладах мистецтв. *Тенденції розвитку сучасної хореографії*: матеріали II Міжнар. наук.- практи. семінару, м. Луганськ, 28 жовт. 2010 р. Луганськ, 2010. С. 122–127. URL: <http://surl.li/gwwd>

232 Шабаліна О. Розвиток українського хореографічного мистецтва на початку XX ст.: джерела та тенденції. *ВІСНИК Львівської національної академії мистецтв*. 2016. Вип. 28. С. 263–273. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/144784204.pdf>

233 Шариков Д. І. Дефініція хореографічної культури: функції та система закономірностей існування. *Paradigm of knowledge*. 2015. 1 (4). С. 129–136. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6361/1/398-1687-1-PB.pdf>

234 Шариков Д. І. Сучасна хореографія як феномен художньої культури 20 століття : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства. Київ, 2008. 19 с.

235 Шевчук А. С. Дитяча хореографія: навч.-метод. посіб. 3-тє вид. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с.

236 Шевчук А. С. Хореографія як освітній напрям формування мистецько-творчої компетентності дитини в дошкільні роки. *Хореографічна культура сучасності: глобалізаційні виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практик. конф. (м. Київ, 23 квіт. 2021 р.). Київ, 2021. С. 82–87. URL: <http://surl.li/nndrz>

237 Шехавцова С. О. Теоретичні аспекти професійної підготовки майбутніх хореографів: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Перспективи та інновації науки*, 2023. № 16(34). С. 384–394. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16\(34\)-384-394](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2023-16(34)-384-394); URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/8119>

238 Щур Л. Б. Народна хореографічна культура Західного Поділля: трансформація та збереження танцювальної традиції: дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Івано-Франківськ, 2021. 371 с.

239 Юр'єва К. А. Міжкультурна компетентність майбутнього викладача мистецьких дисциплін та вихователя закладу дошкільної освіти в сучасному багатокультурному суспільстві. *Художні практики та мистецька освіта у кроскультурному просторі сучасності*: Матеріали V всеукр. науково-практ. конф., (м. Полтава, 8 жовт. 2019 р.). Полтава, 2019. С. 59–62. URL: <http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/Худ.практики.pdf>

240 Юркова А. В. Аналіз сучасних хореографічно-педагогічних досліджень Естонії: проблеми збереження національної ідентичності танцювального мистецтва. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. Вип. 18. С. 161–174. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.18.2022.272681>

241 Юркова А. В. Особливості підготовки майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій*: матеріали Міжнародної онлайн-конференції. (м. Слов'янськ, м. Дніпро, 16–17 травня 2023 р.) Слов'янськ, Дніпро, 2023. С. 204–207.

242 Юркова А. В. Особливості професійної підготовки майбутніх хореографів в освітньому процесі закладів вищої освіти України. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Вінниця, 28 – 29 березня 2023 р.). Вінниця, 2023. С. 306–309.

243 Юркова А. В. Особливості сучасного розвитку хореографічної освіти в Україні. *Час мистецької освіти*: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Харків, 27 жовтня 2023 р.) Харків, 2023. С. 123–125.

244 Юркова А. В. Особливості формування професійних компетентностей у майбутніх викладачів хореографії. *KELM (Knowledge,*

Education, Law, Management). 2023. № 5(57). С. 49–53. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10937>

245 Ādažu mākslas un mūzikas skola. URL: <http://www.adazumms.lv/skola/dejas-nodala> (дата звернення: 2021).

246 Agra Daņiļeviča deju skola Dzirnās. URL: <https://cutt.ly/rJafd5f> (дата звернення: 2021).

247 Ametite klassifikaator: International Standard Classification of Occupations. 2008. URL: <http://surl.li/mfrar>

248 Androshchuk L., Medvid T., Blahova T., Zhyrov O., Bykova O. Training of Choreographers in Higher Education Institutions. *Harmonia: Journal of Arts Research and Education*. 2023. No. 23(1). P. 14–27. DOI: <https://doi.org/10.15294/harmonia.v23i1.43559>

249 Apanavičiūtė K. Lietuvos šiuolaikinio šokio kryptys. *Teatrologiniai eskizai*. 2020. No. 6. P. 135–176. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/90497>.

250 Arraste A., Järvela K., Zájedová I., Rüütel E. Rahvatantsuharrastus paguluseestlaste hulgas ja selle roll eestluse säilimisel. *Mäetagused*. 2009. P. 99–102. URL: <https://www.folklore.ee/tagused/nr41/pagulus.pdf>.

251 Arraste A., Zajedova I., Rüütel E. Rahvatantsuharrastusega seotud kultuuri- ja suurpeod väljaspool Eestit. *Folklore Electronic Journal of Folklore*. 2013. No. 54(54). P. 49–64.

252 Atvira informavimo konsultavimo orientavimo sistema : website (2023). <http://surl.li/jdrhl>

253 Augstskolu likums. Saeima, 02.11.1995. URL: <https://likumi.lv/ta/id/37967-augstskolu-likums>

254 Bāliņa G. Balets Latvijā. *Nacionālā enciklopēdija*. URL: <https://enciklopedija.lv/skirklis/28680> (дата звернення: 2023).

255 Bāliņa G. Deja Latvijā. *Nacionālā enciklopēdija*. URL: <https://enciklopedija.lv/skirklis/28801-deja-Latvij%C4%81> (дата звернення: 2023).

256 Bāliņa G. Liepājas muzikāli dramatiskā teātra baleta pedagoģiskā un mākslinieciskā vērtība latvijas kultūrā: Promocijas darbs. Rīga, 2014. 173 p. URL: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/45272>.

257 Balode I. Dance Theatre in Latvia. *Theatre in Latvia* / ed. by G. Zeltiņa. Rīga, 2012. Pp. 191–201.

258 Balode I. Towards Invisible Choreography. Some Thoughts on Latvian Theatre Meeting Contemporary Choreography. In: L. Mellēna-Bartkeviča (ed.). *Contemporary Latvian Theatre*. 2020. pp. 100–116.

259 Balvočius V. Jaunimo choreografinio ugdymo , kaip prelaidos būsimai karjerai , strateginis valdymas : Mažeikių choreografijos mokyklos atvejis. Šiaulių Universitetas, Magistro darbas. 2015. 122 p. URL: <https://epublications.vu.lt/object/elaba:8278476/8278476.pdf>

260 Banevičiūtė B. Aspects of artistic and pedagogical creativity of dance teachers. Spring University. *Changing education in a changing society*, 2. 2011. pp. 81–89.

261 Banevičiūtė B. Aspects of dance teacher education: analysis of students' dance education research. *Pedagogika*, 117. 2015. pp. 110–117. URL: <https://ejournals.vdu.lt/index.php/Pedagogika/article/view/1674>.

262 Banevičiūtė B. Kūrybinės veiklos organizavimas pradinių klasių šokio pamokoje. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*, 5(2). 2014. pp. 55–67. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/83140>.

263 Banevičiūtė B. Šokio gebėjimų ugdymas ankstyvojoje paauglystėje : Daktaro disertacija. Vilnius, 2009. 157 p. URL: <http://surl.li/nqagj>.

264 Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Development of arts teacher research competence in master studies. *Pedagogika*, 125. 2017. pp. 57–67. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2017.04>.

265 Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Educators of arts teachers: coherence between professional development and teaching quality. Spring University. *Changing education in a changing society*, 1/2. 2012. pp. 160–167. DOI:10.15181/ATEE.V1I0.121

266 Banevičiūtė B., Kudinovienė J. Meno pedagogų rengimas Lietuvos edukologijos universitete. *Pedagogika*. 2014. t. 114, Nr 2, pp. 141–153. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2014.012>.

267 Banevičiūtė B., Puipaitė-Narbutienė I. Pradinių klasių šokio pamokos kokybė Kupiškio rajono ugdymo administratorių supratimu. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*, 6. 2017. pp. 205–215.

268 Barkauskaitė G. Šalių choreografijos įtaka lietuvių choreografiniam folklorui. *Lietuvos lenkų tarmės*. 2016. No. 1. 10 p. URL: <http://surl.li/npxve>.

269 Brodie J., Russ H., Vidzemiece V., Gavare D. Labanotation of latvian folk dance: tracing the story of cūkas driķos through the notation process. *Journal of Movement Arts Literacy*. 2020. Volume 6, Number 1. P. 1–28. URL: <https://libjournal.uncg.edu/jmal/article/view/1931>

270 Dejas nozares stratēģija izriet no plānošanas dokumenta – Kultūrpolitikas pamatnostādņēm 2014–2020 gadam «Radošā Latvija». Rīga 2018: Kultūras ministrija. Rīga 2018. 33 p. URL: <https://www.km.gov.lv/lv/media/225/download>

271 Deju skola Vendija. URL: <http://www.vendija.lv/> (дата звернення: 2022)

272 Dėl klasifikatorių nuostatų patvirtinimo: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės №. 21-708, 09.03.2001. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.124192?jfwid=v8365ziy5>

273 Edmunda Veizāna deju skola. URL: <https://dejuskola.lv/> (дата звернення: 2022)

274 Eesti Hariduse Infosüsteem. URL: <https://www.ehis.ee/> (дата звернення: 2022)

275 Eesti Kultuurkapitali seadus. Riigikogu, jõustumine 01.07.1994. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/KultKS>

276 Eesti Tantsuagentuur. URL: <https://tantsuagentuur.ee/> (дата звернення: 2022)

277 Eesti Teatri Agentuur. URL: <https://teater.ee/> (дата звернення: 2022)

- 278 Eesti Vabariigi haridusseadus: Ülemnõukogu jõustumine 30.03.1992.
URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/120062014005?leiaKehtiv>.
- 279 Einasto H. Eesti balleti rajaja Rahel Olbrei: loometegevus, retseptatsioon, pärand. *Tallinna Ülikool*. 2016. 319 p. URL: <https://cutt.ly/zCa0FrZ>
- 280 Einasto H. Ka sisaliku tee kivil jätab jälje. Tantsuteatri uurimise metodoloogiast Rahel Olbrei pärandi näitel. *Methis. Studia humaniora Estonica* № 14. 2014. pp. 102–118. URL: <https://ojs.utlib.ee/index.php/methis/article/view/3696>
- 281 Einasto H. Tantsitud «Kalevipoeg» läbi rahvuslike soostereotüüpide prisma. *Philologia Estonica Tallinnensis*. 2017. pp. 85–107. URL: <http://publications.tlu.ee/index.php/philologia/article/view/624>
- 282 Einasto H., Lagle E. Path dependency in theatre funding: venues and their impact on dance productions in Estonia. *Nordic Theatre Studies*. 2018. Pp. 55–71. URL: <https://cutt.ly/RCa0xqw>
- 283 Ekmanis I. Steps of the nation: Latvian dance and identity in the diaspora. *Culture Crossroads*. 2016. Vol. 9. P. 72–88. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol9.151>.
- 284 Freiberga K., Tjarve B., Zemīte I. Role of participatory governance in safeguarding the tradition of the song and dance celebration. *Culture Crossroads*. 2020. Vol. 16. P. 60–76. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol16.79>.
- 285 Gaile I. Mācību modelis laikmetīgās dejas programmas studentu profesionālās jaunrades veicināšanai: Promocijas darbs. Rīga, 2015. 195 p. URL: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/45281>.
- 286 Haridus – ja Teadusministeerium. URL: <https://www.hm.ee/> (дата звернення: 2022)
- 287 Hatora – the school of dance and body language. URL: <http://www.hatora.lt/en/> (дата звернення: 2022)

- 288 Horeogrāfu asociācija. *Kultūras ministrija*.
URL: <https://makslinieki.lv/Horeogr%C4%81fu-asoci%C4%81cija/> (дата
звернення: 2023)
- 289 Huviharidusstandard, № 24. Haridus- ja teadusminister. Vastu võetud
21.03.2007. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12809661>
- 290 Huvikooli seadus, § 37 osas. Riigikogu. Jõustumine 01.09.2007. URL:
<https://www.riigiteataja.ee/akt/104072017036#para9lg2>
- 291 International Theatre Institute. URL: <https://www.iti-worldwide.org/>
(дата звернення: 2023)
- 292 Ivanauskaitė I. Tradicinio šokio paveldiniai aspektai: porinio šokio
analizė: Magistro baigiamasis darbas. Kaunas, 2015. 89 p.
URL: <http://surl.li/nazhh>.
- 293 Izglītības likums: Saeimā, Ministru Kabineta Ziņotājs Rīgā, gada
17.11.1998. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759>
- 294 Jankauskas A. Lithuanian ballet. The beginning of the formation of
the national repertoire. *Central Asian Journal of Art Studies*. 2020. No. 2. P. 44–
57. URL: <https://cajas.kz/journal/article/view/249/231>.
- 295 Jankauskas V. Šiuolaikinio šokio profesionalų rengimo ypatumai:
Magistro darbas. Vilnius, 2010. 53 p.
URL: <https://gs.elaba.lt/object/elaba:1899066/>.
- 296 Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas.
URL: <https://cutt.ly/ZJay9Q7> (дата звернення: 2021)
- 297 Jēgere P. Deju pedagoga profesionālās identitātes izpēte: Promocijas
darbs zinātnes doktora grāda (Ph.D.). Liepāja, 2022. 216 p.
URL: <http://surl.li/nqepx>.
- 298 Jonilienė M., Baltušnikienė B. Ikimokyklinio amžiaus vaikų
mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus. *Pedagogika*. 2018.
Vol. 131, no. 3. P. 129–142.
URL: [https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/5195371b-44da-4c85-
8648-a6a9ba1326ab/content..](https://portalcris.vdu.lt/server/api/core/bitstreams/5195371b-44da-4c85-8648-a6a9ba1326ab/content..)

299 Jonīte D. Choreographer in contemporary theatre: the case of Latvia. *Culture Crossroads*. 2022. Volume 21. Pp. 66–78. DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol21.272>.

300 Jonīte D. The drama of contemporary dance in Latvia and the dance performance Out. *Nordic Journal of Dance*. 2022. Volume 13(1). P. 16–22. DOI: <https://doi.org/10.2478/njd-2022-0003>.

301 Jonutytė I., Binkauskaitė D., Gelžinienė J. Socialiai apleistų 7-11 m. vaikų teigiamo savęs vertinimo ugdymas šokiu. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga : IV Respublikinės mokslinės-praktinės konferencijos straipsnių rinkinys / sudarytojos ir redaktorės: Audronė Juodaitytė .. [et al.]. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. 2007. Pp. 57–68.*

302 Kapper S. Tantsufolklorismist tänases Eestis. *Eesti Kirjandusmuusemi Teaduskirjastus*. 2008. pp. 24–52.

303 Kapper S. Kuidas uurida eesti rahvatantsu tänapäeval? Teooriatest, meetoditest ja nende rakendamisest Eestis. *Mäetagused*. 2009. Pp. 75–98. URL: <https://cutt.ly/rCa6DCq>

304 Kapper S. Kujutledes kogukondi: traditsioonist ja improvisatsioonist tänapäeva pärimustantsus. *Mäetagused*. 2011. Pp. 7–34. URL: <https://cutt.ly/NCa4KxX>

305 Kapper S. Pärimus ja jäljendus. Postkolonialistlik katse mõista rahvatantsu olukorda Eesti NSV-s ja pärast seda. *Methis Studia humaniora Estonica*. 2011. Pp. 122–136. URL: <https://cutt.ly/mCa6ZyE>

306 Kapper S. Muutuv pärimustants: kontseptsioonid ja realisatsioonid Eestis 2008 - 2013. Tallinna Ülikool. 2013. 236 p. URL: <https://www.e-varamu.ee/item/JOKU7NUG4WY2DJKJZPETYOJI6FLEIM7N>

307 Kapper S. Estonian folk dance: terms and concepts in theory and practice. *Folklore Estonia*. 2013. Pp. 73–96. URL: <https://cutt.ly/7Ca61rE>

308 Kapper S. Loomulikkuse küsimus. *Mäetagused*. 2015. Pp. 27–50. URL: <https://cutt.ly/XCa66r2>

309 Kapper S. Missugust omakultuuri hoiame tantsupidudel?. *Mäetagused*. 2016. Pp. 35 – 52. URL: <https://cutt.ly/CCsqpkz>

310 Kapper S. Continuity and reinvention: past round dances in present Estonia. *Waltzing through Europe*. 2020. Pp. 317–342. URL: <https://www.openbookpublishers.com/10.11647/OBP.0174.pdf>

311 Karoblis G. National revival and social dancing in Lithuania. *Wojewódzki Dom Kultury w Kielcach*. 2011. P. 63–72. URL: <http://surl.li/npyx>.

312 Kask Teet. Eesti tantsu suurusel. *Postimes*. 2018. URL: <https://kultuur.postimees.ee/6140582/eesti-tantsu-suurusel>

313 Klassikalise balleti eriala riiklik õppekava: Haridus- ja teadusminister № 15, 27.02.2008. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12933139>

314 Krause K. Rahvatantsu imago noorte ühiskonnas: uurimus 11 - 18-aastaste noorte seas. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Kultuurikorralduse ja humanitaarainete osakond. 2007. 101 p. URL: https://errs.ee/wp-content/uploads/2020/10/Valmis_t_20071023071054-1.pdf

315 Kreicberga Z., Tišheizere E., Ulberte L. Defining Contemporary Theater: Global Experiences and Latvian Practices. *Letonica*, №. 46. 2022. pp. 80 – 100.

316 Kudinovienė J., Šidlauskaitė A. Specialistų ir nespecialistų įgyvendinamas šokio ugdymas pradinėse klasėse. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. 2017. Vol. 6. Pp. 192–204. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/81733>.

317 Kudinovienė J., Sinkevičius R. Ikimokyklinio amžiaus vaikų socialinės kompetencijos ugdymas šokio veikloje. Meninis ugdymas: tyrimų tradicijos ir perspektyva / sudarytoja Rūta Girdzijauskienė. Klaipėda : Klaipėdos universiteto leidykla, 2011. P. 147–154.

318 Kultūras ministrija. URL: <https://www.km.gov.lv/lv> (дата звернення: 2023)

- 319 Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.–2020. gadam «Radošā Latvija» (akceptēts MK 29.07.2014, rīkojums №.401) Rīga, 2014. 108 p. URL: <https://www.km.gov.lv/lv/media/152/download?attachment>
- 320 Kultuuriministerium. URL: <https://www.kul.ee/> (дата звернення: 2023)
- 321 Kunda I., Tjarve B., Klāsons G. Kultūrizglītība Latvijā: pieejamība, pieprasījums, kvalitāte. Rīga: SIA «Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija», 2018. 213 p. URL: <http://surl.li/nqeca>.
- 322 Kupčiūnė B. Lietuvos šokio mokytojų muzikinio ugdymo aspektai: Magistro darbas. Vilnius, 2013. 99 p. URL: <http://surl.li/ndcvj>.
- 323 Kutseharidus: Haridus- ja Teadusministerium. URL: <https://www.hm.ee/kutse-ja-taiskasvanuharidus/kutseharidus#riigikutseoppeasutus> (дата звернення: 2022).
- 324 Kutsekoda. URL: <https://www.kutsekoda.ee/ru/ilmunud-on-uus-ametite-klassifikaator/> (дата звернення: 2022).
- 325 Kutseõppeasutuse seadus: Riigikogu jõustumine 25.07.1998. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13148030>
- 326 Kutsestandardid: Tantsuspetsialist: Sihtasutus Kutsekoda. URL: <https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11135877> (дата звернення: 2022).
- 327 Latviešu skatuviskāš dejas nozares aptauja. Rīga: Latvijas Nacionālais kultūras centrs, Latvijas Kultūras akadēmija, 2020. 61 p. URL: <https://www.lnkc.gov.lv/lv/media/750/download>.
- 328 Latvijas Dejas padome. Kultūras ministrija. URL: <https://www.km.gov.lv/lv/dejas-padome> (дата звернення: 2023).
- 329 Latvijas Jaunā teātra institūts. URL: <https://theatre.lv/> (дата звернення: 2023).
- 330 Latvijas Kultūras akadēmij. URL: <https://cutt.ly/ZJaidGb> (дата звернення: 2023).

- 331 Latvijas Kultūras koledža. URL: <https://kulturaskoledza.lv/> (дата звернення: 2023).
- 332 Latvijas Nacionālā kultūras centra nolikums. Ministru kabineta noteikumi № 931, gada 18.12.2012. <https://likumi.lv/doc.php?id=253765>
- 333 Latvijas Nacionālā Opera un Balets. URL: <https://www.opera.lv/lv/> (дата звернення: 2023).
- 334 Latvijas Nacionālais teātris. URL: <https://teatris.lv/en/theatre/> (дата звернення: 2023).
- 335 Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Kultūras informācijas sistēmu centrs. URL: <https://kulturasdati.lv/lv> (дата звернення: 2023).
- 336 Latvijas Vēstnesis. URL: <http://surl.li/jdrfa> (дата звернення: 2023).
- 337 Lehis E. Tants huvi- ja kōrghariduse perspektiivis. *Probleemid kahe haridustasandi vahel tulevase tantsuōpetaja pilgu lābi*. 2021. 50 p. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/72292>
- 338 Leijen Ä., Sōt A. Supporting pre-service dance teachers' reflection with different reflection procedures. *Research in dance education*. 2016. Volume 17, Issue 3. P. 176–188. URL: <https://doi.org/10.1080/14647893.2016.1178713>.
- 339 Lietuvos choreografija. *Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras*: website (2023). <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-choreografija/>
- 340 Lietuvos Muzikos ir Teatro Akademija. URL: <http://surl.li/jccdi> (дата звернення: 2023).
- 341 Lietuvos nacionalinis kultūros centras. URL: <http://www.lnkc.lt/go.php/lit/Choreografijos-kolektyvai/262> (дата звернення: 2023).
- 342 Lietuvos Respublikos dainų švenčių tradicijos įstatymas № X-1334. Lietuvos Respublikos Seimas, 20.11.2007. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.310243/asr>
- 343 Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas. Lietuvos Respublikos Seimas № IX-1871, 04.12.2003. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.223790/asr>

344 Lietuvos Respublikos kultūros ministerija. URL: <https://lrkm.lrv.lt/>
(дата звернення: 2023)

345 Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymas № VIII-822. Lietuvos Respublikos Seimas, 30.06.1998. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.60192>

346 Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas № VIII-450. Lietuvos Respublikos Seimas, 14.10.1997. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299?jfwid=-178ja6ye7t>

347 Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas: Lietuvos Respublikos Seimas № 98-2478, 30.10.1997. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.45299?jfwid=-178ja6ye7t>

348 Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas: Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba №. 153-0, 06.08.1991. URL: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/asr>

349 Lietuvos šokio informacijos centras. URL: <http://dance.lt/new/db/>
(дата звернення: 2023)

350 Mačiulskis V. Lietuvininkų etninė choreografija: regioninis savitumas : Daktaro disertacija. Kaunas, 2010. 219 p. URL: <http://surl.li/npylid>.

351 Mačiulskis V. Lietuvininkų šokis nūdienos kultūroje: sprendimo būdai. *Tradicija ir dabartis*. 2015. No. 10. P. 38–52. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/233180044.pdf>.

352 Mačiulskis V. Mažosios Lietuvos XVII a. Heiduka, Szala rutele ir XIX-XX a. šokių paralelės. *Res humanitariae*. 2015. Vol. 17. P. 172–186. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/62967>.

353 Mačiulskis V. Profesoriaus Juozo Gudavičiaus kūrybos aspektai. *Tradicija ir dabartis*. 2017. No. 11. P. 39–50. URL: <http://surl.li/npztt>.

354 Mačiulskis V. Training of dance specialists in Lithuania: the present and the perspectives. *Взаємодія аматорського та професійного хореографічного мистецтва* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 13 квіт. 2019. Київ, 2019. P. 17–19. URL: <http://surl.li/npuia>.

355 McCutchen B. P. Teaching Dance as Art in Education. *Sheridan Books*. USA, 2006. 573 p.

356 Merčaitienė V., Kievišas J. Ugdytinio vaidmuo įprasminant veiklą mokyklos šokių būrelyje. *Ugdymo dvasingumas* : kolektyvinė monografija / sudarė ir parengė J. Kievišas. Vilnius : Edukologija, 2012. P. 186–198.

357 Ministru kabinets.
URL: https://www.mk.gov.lv/lv?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (дата звернення: 2023)

358 Mozūraitė Vita. Contemporary dance in Lithuania. *European dance since 1989 : communitas and the other*. 2014. P. 107-122. URL: <https://www.lituanistika.lt/content/61701>

359 Musneckienė E. Meninio ugdymo integralumo problema meno kaitos ir vizualiosios kultūros kontekste. *Pedagogika*, 2014. № 114. Pp. 167–179. DOI: <https://doi.org/10.15823/p.2014.014>.

360 Nemerhitski S., Zajedova I. Rahvatantsu harrastamine ja suurpidudest osavõtmise: põhjused ja seosed subjektiivse heaoluga. *Mäetagused*, 2015. Pp. 55 – 74. URL: <https://cutt.ly/XCsq1AX>

361 Noteikumi par Latvijas izglītības klasifikāciju: Ministru kabineta noteikumi № 322 Rīgā 2017. gada 13. Jūnijā. URL: <https://likumi.lv/ta/id/291524-noteikumi-par-latvijas-izglitibas-klasifikaciju>

362 Noteikumi par pedagogu profesiju un amatu sarakstu: Ministru kabineta noteikumi № 354 Rīgā 2011.gada 10.maijā. URL: <https://likumi.lv/ta/id/229913-noteikumi-par-pedagogu-profesiju-un-amatu-sarakstu>

363 Noteikumi par Profesiju klasifikatoru, profesijai atbilstošiem pamatuzdevumiem un kvalifikācijas pamatprasībām. Ministru kabineta noteikumi № 264, gada 23.05.2017. URL: <http://surl.li/jdrfa>

364 Org S. Kaasaegse tantsu õpetaja roll ja seda mõjutavad tegurid praktilise kogemuse näitel. *Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia*.

- Tantsuõpetaja kutse lõputöö. 2015. 39 p.
URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/79110475.pdf>
- 365 Personality Development Center Motus.
URL: <https://www.motus.lt/apie-motus/> (дата звернення: 2023).
- 366 Petkus A. Mažeikių choreografijos mokyklos vaikų ir jaunimo tautinių šokių studijos, «Kauškutis» veikla, plėtojant tautinę kultūrą: Magistro baigiamasis darbas. Klaipėda, 2022. 54 p. URL: <https://gs.elaba.lt/object/elaba:127907691/>.
- 367 Profesiju klasifikators. Labklājības ministrija.
URL: <https://www.lm.gov.lv/lv/profesiju-klasifikators-5> (дата звернення: 2023).
- 368 Profesionālās izglītības likums: Saeimā, Ministru Kabineta Ziņotājs Rīgā 1999.gada 30.jūnijā. URL: <https://likumi.lv/ta/id/20244-profesionalas-izglitibas-likums>
- 369 Rahvatantsujuhtide kool. URL: <https://rahvakultuur.ee/> (дата звернення: 2021).
- 370 Rahvusooperi seadus. Riigikogu, jõustumine 03.01.1998.
URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032014053?leiaKehtiv>
- 371 Rahvusooperi seadus: Riigikogu Vastu võetud 02.12.1997.
URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106082022008>
- 372 Raudsep H. Tänavatantsu kultuuripraktika hip-hopi subkultuurilises võtmes: Tartu JJ-Street. Etnoloogia osakonna bakalaureusetööd. Bakalaureusetöö. 2017. 45 p. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/57663>
- 373 Rimeikytė E. Klasikinio šokio mokymas bendrojo lavinimo mokykloje : Magistro darbas. Vilnius, 2010. 71 p.
URL: <https://gs.elaba.lt/object/elaba:2009955/>.
- 374 Risner D. 2017. “Motion and Marking in Reflective Practice: Artifacts, Autobiographical Narrative and Sexuality.” *Journal of Dance Education* 17 (3). 2017. pp. 91–98. <https://doi.org/10.1080/15290824.2017.1286880>
- 375 Rmagination Dance Studio. URL: <https://rmtantsustudio.ee/> (дата звернення: 2021)

376 Rubikienė A. Socialinio liaudies šokio tradicija: muzikantų ir šokėjų tarpusavio ryšio kaita. *Tradicija ir dabartis*, 2018. № 13. Pp. 189–214. DOI: <https://doi.org/10.15181/td.v13i0.1702>.

377 Rūsiņa L. Profesionālās dejas nozares attīstības veicināšanai nodibināta Latvijas Dejas padome. *Kultūras ministrija*. URL: <https://lvportals.lv/dienaskartiba/257168-profesionalas-dejas-nozares-attistibas-veicinasanai-nodibinata-latvijas-dejas-padome-2013> (дата звернення: 2023).

378 Šabasevičius H. Užsienio choreografai - lietuviškos choreografijos kūrėjai. *Menotyra*. 2017. Vol. 24, no. 2. P. 154–166. URL: <http://surl.li/npzxm>.

379 Šabasevičius H. XX a. lietuviškos choreografija: savitumo iliuzijos. *Kultūros savitumas ir universalumas*. 2004. P. 286–300. URL: <http://surl.li/nazco>.

380 Šabasevičius H. XXI a. pirmųjų dešimtmečių Lietuvos baletas: žanro ir plastinės kalbos transformacijos. *Menotyra*, 2016. № 23 (2). Pp. 140–152. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=455055>.

381 Šarkauskienė A., Venskienė A. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų lankstumo ir pusiausvyros lavinimas šokių neformaliojo ugdymo pratybose. *Sporto mokslas*, 2014. № 3 (77). Pp. 14–19. URL: <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/99816>.

382 Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond. URL: <https://www.erkf.ee/> (дата звернення: 2023).

383 Siitan L. Kehatunnetuse ja kehateadlikkuse arendamine tantsutehnika abil. *Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia*. Tantsuõpetaja kutse lõputöö. 2016. 30 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/79114462.pdf>

384 Šiuolaikinio šokio asociacija. URL: <https://lcda.lt> (дата звернення: 2023).

385 Šokio mokytojų asociacija. URL: <https://www.sokis.upc.smm.lt/apie-mus/> (дата звернення: 2023).

386 Sööt A., Viskus E. Contemporary Approaches to Dance Pedagogy – the Challenges of the 21st Century. *Procedia - social and behavioral sciences*. 2014. Pp. 290 – 299. URL: <https://cutt.ly/CCswukl>

387 Sööt A. Suunatud sügava refleksiooni roll algaja tantsuõpetaja professionaalses arengus : *Magistritöö*. Tartu, 2010. 65 p.

388 Sööt A. The procedure of guided core reflection for supporting the professional development of novice dance teachers. *University of Tartu Press*. 2018. 135 p. URL: <http://surl.li/nbdvr>

389 Sööt A., Anttila E. Dimensions of embodiment in novice dance teachers' reflections. *Research in Dance Education*, Volume 19, Issue 3. 2018. Pp. 216 – 228. URL: <https://doi.org/10.1080/14647893.2018.1485639>

390 Soraka A., Sapežinskienė L. Research methodology for education through partner dancesport. *Procedia – social and behavioral sciences*, 2015. № 191. pp. 1976–1982. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815025744>.

391 Spalva R. Baleta mākslas reformas apgaismības laikmetā. *Society. Integration. Education.*: Proceedings of the International Scientific Conference, Rēzekne. Rēzekne, 2015. P. 436–444. URL: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/427>.

392 Spalva R. Dejas dramaturģijas likumi un to lietojums kompozīcijas apguves procesā. *Society. Integration. Education*: Proceedings of the International Scientific Conference, 28 May 2016. 2016. P. 525–532. URL: <http://surl.li/nqcxv>.

393 Spalva R. Dejas kompozīcijas prasmju attīstība studentu mākslinieciskajā darbībā: Disertācijas. 2006. 200 p. URL: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/283?locale-attribute=lv>.

394 Spalva R. Deju kolektīvu vadītāju mūžizglītības problēmas amatieru kustībā latvijā. *Society. Integration. Education*: Proceedings of the International Scientific Conference, Rēzekne, 27 May 2017. 2017. P. 127–136. URL: <https://elib.grsu.by/katalog/586639pdf.pdf?d=true>.

395 Spalva R. Improvement of dance composition skills during the study process in the perspective of the newest motor learning models. *Signum temporis*. 2016. No. 8(1). P. 51–56. URL: <http://surl.li/nqczc>.

396 Spalva R. Latviešu skatuviskā tautas deja. *Nacionālā enciklopēdija*. URL: <https://enciklopedija.lv/skirklis/145683> (дата звернення: 2023).

397 Spalva R. Tautas deja. *Nacionālā enciklopēdij*. URL: <https://enciklopedija.lv/skirklis/3950-tautas-deja> (дата звернення: 2023).

398 Spalva R. The historical and artistic aspects of the latvian school youth dance festival. *Arts and music in cultural discourse proceedings*. 2012. P. 48–53. URL: <http://surl.li/nqcvm>.

399 Spalva R., Vītola S. Development of professional competencies within the further education of dance teachers. *Journal of research in pedagogy and psychology*. 2008. Vol. 1, no. 1. P. 57–53. URL: <http://surl.li/nqcpy>.

400 Švietimo, mokslo ir sporto ministrija: website (2023). <https://smsm.lrv.lt/?lang=uk> (дата звернення: 2023).

401 Tallinna Balletikool. URL: <https://balletikool.edu.ee/tallinnaballetikool> (дата звернення: 2023).

402 Tallinna Muusika- ja Balletikool. URL: <https://muba.edu.ee/erialad/ballett-2/> (дата звернення: 2023).

403 Tallinna Ülikool. URL: <https://cutt.ly/MCrhX5z> (дата звернення: 2023).

404 Tartu Tantsuakadeemia. URL: <https://tartutantsuakadeemia.ee/> (дата звернення: 2023).

405 Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. URL: <https://cutt.ly/ICrjtYa> (дата звернення: 2023).

406 The National M.K.Čiurlionis School of Art. URL: <http://dance.lt/new/en/db/national-m-k-ciurlionis-school-of-art-3/> (дата звернення: 2023).

407 Treimane A. The clash of opinions regarding innovation in a tradition: the case of the repertoire of latvian nationwide song and dance celebration. *Culture*

- crossroads*. 2017. Vol. 11. Pp. 42–53.
URL: <https://www.culturecrossroads.lv/index.php/cc/article/view/130/111>.
- 408 Urbanavičienė D. Choreografinio folkloro tyrimai užsienyje ir Lietuvoje: metodologiniai aspektai. *Tradicija ir dabartis*. 2015. No. 10. Pp. 13–37.
URL: <http://surl.li/ndczj>.
- 409 Urbanavičienė D. Lietuvių choreografinio folkloro klasifikavimo raida ir problemos. *Liaudies kultūra*. 2014. No. 6. Pp. 37–47. URL: <http://surl.li/npzfk>.
- 410 Urbanavičienė D. Lietuvių liaudies choreografija. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. 2008. URL: <https://www.vle.lt/straipsnis/lietuviu-liaudies-choreografija/>
- 411 Ušpurienė A. (2019). The Impact of non-formal artistic dance education on the communication and organizational abilities of adolescents. *Society. Integration. Education*, 2019. № 4. Pp. 549–554. URL: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/3990>.
- 412 Valsts kultūrkapitāla fonds. URL: <http://www.kkf.lv/> (дата звернення: 2023).
- 413 Vanemuise Tantsu ja Balletikooli. URL: <http://balletikool.ee/oppimine/> (дата звернення: 2023).
- 414 Veizana Dance School. URL: <https://dejuskola.lv/> (дата звернення: 2023).
- 415 Vendija. URL: <http://www.vendija.lv/> (дата звернення: 2023).
- 416 Vidzemniece V. Mīla Cīrule: a latvian in the world of modern dance. *Culture Crossroads*. 2015. Vol. 7. P. 194–204.
DOI: <https://doi.org/10.55877/cc.vol7.240>.
- 417 Vilniaus Kolegija/Vilnius University of Applied Sciences. URL: <http://surl.li/jcbxl> (дата звернення: 2023).
- 418 Visuotinę lietuvių enciklopediją. *LNB Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras*. URL: <https://www.vle.lt/> (дата звернення: 2023).
- 419 Vītola S. Dejas interpretācijas noteicošie komponenti deju skolotāju interpretācijas prasmes veidošanai. *Society. Integration. Education*.: Proceedings

of the International Scientific Conference, Rēzekne. Rēzekne, 2015. Pp. 528–538.

URL: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/589>

420 Vītola S. Interpretācijas prasmes veidošanās deju skolotājiem studiju kursa klasiskā dejas apguves procesā: Promocijas darbs. Rīga, 2014. 189 p.

URL: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/45266>.

421 Vītola S. Ķermeņa centra izjūtas veicināšana klasiskās un modernās dejas apgūvē. *Society. Integration. Education*. Proceedings of the International Scientific Conference, Rēzekne. Rēzekne, 2015. Pp. 453–461.

URL: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/view/420>.

422 Vītola S. Pareizas elpošanas nozīme klasiskās un modernās dejas apgūvē. *Society. Integration. Education*: Proceedings of the International Scientific Conference, Rēzekne, 27 May 2017. Rēzekne, 2017. P. 158–167.

URL: <https://elib.grsu.by/katalog/586639pdf.pdf?d=true>.

423 Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija.

URL: <http://surl.li/jccaw>

424 Yuryeva K., Lymanska O., Tishchenko O., Barabash O. Polyphony: interdisciplinary dimension, or Why does a choreographer need polyphony? *Zasobi navčal'noj ta naukovo-doslidnoi roboti*, 2023. №. 60. Pp. 7–28. DOI: 10.34142/2312-1548.2023.60.01.

425 Zajedova I. Eesti kultuuri suurpeod maailmapärandis. *Mäetagused* 63. 2016. pp. 7–20. <http://surl.li/nayel>

426 Zajedova I., Rüütel E. National Cultural Hobby Activities of Estonians in Exile and Their Role as a Means of Preserving Estonianism. *Ethologia actualis slovaca* 9. 2009. Pp. 97 – 109. URL: <http://surl.li/naygo>

427 Žalaitė M. Moksleivių, lankančių šokio pamokas, judamųjų ir choreografinių gebėjimų kaita: Magistro baigiamasis darbas. Kaunas, 2021. 55 p. URL: <https://vb.lsu.lt/object/elaba:92613469/>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Заклади вищої освіти України, в яких здійснюється підготовка фахівців спеціальності 024 Хореографія

№	Назва ЗВО	Факультет, кафедра	Рівень вищої освіти	Спеціалізація (якщо є)	Кваліфікації
1	Київський національний університет культури і мистецтв	Факультет хореографічного мистецтва, кафедра хореографічного мистецтва	Бакалаврський	Народна хореографія	Балетмейстер народної хореографії; викладач фахових дисциплін; артист
				Сучасна хореографія	Балетмейстер сучасної хореографії; викладач фахових дисциплін; артист
				Бальна хореографія	Балетмейстер бальної хореографії; викладач фахових дисциплін; артист
2	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	Факультет початкової освіти та мистецтва, кафедра культурології та мистецької освіти	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
3	Європейський університет	Кафедра хореографії та музичного мистецтва	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
4	Київський університет імені Бориса Грінченка	Факультет музичного мистецтва і хореографії, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
5	Криворізький педагогічний інститут	Факультет мистецтв, кафедра музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки	Бакалаврський	Організація роботи хореографічного колективу	Бакалавр хореографії; керівник хореографічного колективу; викладач закладу початкової мистецької освіти
6	Луганська державна	Кафедра сценічного	Бакалаврський		Бакалавр хореографії;

	академія культури і мистецтв	мистецтва			балетмейстер сучасної хореографії; викладач фахових дисциплін; артист сучасної хореографії
7	Львівський державний університет фізичної культури	Факультет педагогічної освіти, кафедра хореографії та мистецтвознавства	Бакалаврський		Викладач хореографії; хореограф спорту
			Магістерський		Магістр хореографії; викладач хореографічних дисциплін; хореограф
8	Львівський національний університет ім. Франка	Факультет культури і мистецтв, кафедра режисури та хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії; викладач хореографічних дисциплін; балетмейстер
			Аспірантура		Доктор філософії
9	Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького	Навчально-науковий інститут соціально-педагогічної та мистецької освіти, кафедра теорії і методики музичної освіти та хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
10	Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв	Інституті сучасного мистецтва, кафедра хореографії	Бакалаврський	«Хореографія», «Класична хореографія»	Бакалавр хореографії
			Магістерський	«Хореографія»	Магістр хореографії
11	Національний університет фізичного виховання і спорту України	Тренерський факультет, кафедра хореографії і танцювальних видів спорту	Бакалаврський	«Спортивний танець», «Сучасний танець», «Акробатичний рок-н-рол», «Спортивні танці та методика їх викладання»	Бакалавр хореографії

12	Ніжинський державний університет ім. Гоголя	Навчально-науковий інститут мистецтв імені Олександра Ростовського, кафедра музичної педагогіки та хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії; хореограф; артист хореографічного колективу; викладач хореографічних дисциплін в початкових, профільних та фахових закладах освіти
			Магістерський		Магістр хореографії; балетмейстер; викладач хореографічних дисциплін в закладах вищої освіти; артист хореографічного колективу; керівник танцювального колективу
13	Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського	Факультет музичної та хореографічної освіти, кафедра музичного мистецтва і хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
14	Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка	Психолого-педагогічний факультет, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
15	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Кафедра сценічного і хореографічного мистецтва	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
16	Волинський національний університет ім. Л. Українки	Факультет культури і мистецтв, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
17	Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія	Гуманітарний факультет, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
18	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Факультет мистецтв, кафедра хореографії та художньої культури	Бакалаврський		Бакалавр хореографії; хореограф, керівник танцювального колективу

19	Херсонський державний університет	Факультет культури і мистецтв, кафедра хореографічного мистецтва	Бакалаврський		Бакалавр хореографії, артист балету, керівник хореографічного колективу
			Магістерський		Магістр хореографії, викладач закладу вищої освіти
20	Рівненський державний гуманітарний університеті	Художньо-педагогічний факультет, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії, балетмейстер, артист
			Магістерський		Магістр хореографії, балетмейстер, викладач хореографічних дисциплін
21	Харківська державна академія культури	Факультет хореографічного мистецтва, кафедра народної хореографії, кафедра сучасної та бальної хореографії	Бакалаврський	Бальна хореографія	Бакалавр з хореографії (бальна хореографія)
				Сучасна хореографія	Бакалавр з хореографії (сучасна хореографія)
				Народна хореографія	Бакалавр з хореографії (народна хореографія)
			Магістерський		Магістр з хореографії
22	Харківський національний педагогічний університет ім. Сковороди	Факультет мистецтв, кафедра хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
23	Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Винниченка	Факультет педагогіки, психології та мистецтв, кафедра мистецької освіти	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії
24	Донбаський державний педагогічний університет	Факультет початкової, технологічної та професійної освіти, кафедра музики та хореографії	Бакалаврський		Бакалавр хореографії
			Магістерський		Магістр хореографії

Додаток Б

Заклади вищої освіти Литви, Латвії та Естонії, в яких здійснюється підготовка фахівців спеціальності

Хореографія

№	Назва ЗВО	Факультет, кафедра	Рівень вищої освіти	Спеціалізація (якщо є)	Кваліфікації
<i>Литва</i>					
1	Університет прикладних наук Вільнюса (Vilniaus Kolegija/Vilnius University of Applied Sciences)	факультет мистецтв і креативних технологій, кафедра менеджменту культури та педагогіки танцю	Бакалаврський		Фаховий бакалавр педагогічних наук; Викладач
2	Університет ім. Вітаутаса Великого (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija)	Академія освіти	Бакалаврський		Бакалавр педагогічної освіти; Викладач
3	Литовська академія музики і театру (Lietuvos Muzikos ir Teatro Akademija)	клайпедський факультет, кафедра танцю	Бакалаврський	«Сучасний танець», «Класичний танець», «Бальний танець», «Народний танець», «Виконавський танець»	Бакалавр мистецтв;
<i>Латвія</i>					
1	Латвійська музична академія імені Язепса Вітолса (Jāzeps Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas)		Бакалаврський	«Балетна хореографія»; «Хореографія танцю»	Професійний бакалавр хореографії
			Магістерський	«Хореографія»	Професійний магістр хореографії
			Докторський		Професійний ступінь доктора мистецтв
2	Латвійська академія		Бакалаврський	«Сучасний танець»	Професійний бакалавр

	культури (Latvijas Kultūras akadēmijā)				хореографії
			Магістерський	«Сучасний танець»	Професійний магістр хореографії
			Докторський	«Сучасний танець»	Професійний ступінь доктора мистецтв
3	Латвійський коледж культури (Latvijas Kultūras koledža)		фахова вища освіта короткого циклу	«Сучасний танець», «Латвійський танець», «Хіп-хоп культурний танець», «Джазовий танець»	Керівник танцювального колектива; Керівник танцювальних студій; Хореограф
Естонія					
1	Таллінський університет (Tallinna Ülikool)	Інститут балтійського кіно, медіа та мистецтв	Бакалаврський	«Хореографія»	Спеціаліст закладів освіти та культури; Викладач танців
			Магістерський	«Хореографія»	Хореограф-постановник; Артист танцю; Викладач танців; Художній керівник; Теоретик танцю
2	Тартуський університет (Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia)	Академії культури Вільянді	Бакалаврський	«Хореографія»	Вчитель танців; Керівник шкільного театру; Керівник хореографічного колективу
			Магістерський	«Хореографія»	Вчитель танців; Керівник шкільного театру; Керівник хореографічного колективу

Освітні програми з хореографії ЗВО країн Балтії

1. TALLINNA ÜLIKOOL

Õppekava vorm

1. Õppekava nimetus	KOREOGRAAFIA
2. Õppekava nimetus inglise keeles	CHOREOGRAPHY
3. Kõrgharidustaseme õpe	bakalaureuseõpe
4. Õppevorm(id)	päevaõpe
5. Õppeasutus(ed)	Tallinna Ülikool
6. Õppekava maht (EAP)	240
7. Õppe nominaalkestus	4 aastat
8. Õppevaldkond	Humanitaaria ja kunstid
9. Õppekavagrupp	muusika ja teatrikunst
10. Õppekavarühm	Muusika ja esituskunstid
11. Õppekava kood EHISes	214228
12. Õppekava juht	Oksana Tralla
13. Õppekeel(ed)	eesti keel
14. Õpiväljundite saavutamiseks vajalikud teised keeled	inglise keel
15. Õppekava esmane registreerimine	22.11.2022
16. Õppe alustamise tingimused	Gümnaasiumi lõputunnistus, lõputunnistus kutsekeskhariduse omandamise kohta või nendele vastav kvalifikatsioon. Õppima asumiseks on vajalikud esmased tantsukunstilised eneseväljendusoskused. Sisseastumisel tuleb sooritada erialakatsed, mis koosnevad tantsutehniliste, loominguliste ja improvisatsiooniliste ülesannete lahendamisest, vestlusest ja esseest. Eesti keele oskus vähemalt B1 tasemel juhul kui õppija õppekeel varasemal lõpetatud õppetasemel või -astmel ei olnud 100% eesti keel.
17. Õppekava peeriala(d) ja nende maht EAP	Koreograafia 206 EAP
18. Kõrvaleriala(d), muud võimalikud spetsialiseerumised õppekavas ja nende maht (EAP)	
19. Õppekava eesmärgid	- Luua eeldused oma loomingulise käekirja kujundamiseks ning professionaalseks enesearendamiseks ja ettevalmistuseks

	<p>tantsukunsti vallas tantsija, koreograafi või tantsuõpetajana;</p> <ul style="list-style-type: none"> - luua võimalus omandada oskused kunstivaldkonnas toimuva analüüsimiseks ja oma loometegevuse positsioneerimiseks lähtuvalt arengutest kunstiajaloos, olulisemates stiilides ja mõttevooludes; - luua võimalused pärimusliku tantsuteadmuse allikate analüüsimiseks ning oskused nende kasutamiseks mh vabas improvisatsioonis ning oma kompositsioonide ja koreograafia loomise; - luua võimalused teadmiste omandamiseks psühholoogia, anatoomia ja kultuurifilosoofia vallas ning kunstiloome teoreetilistest käsitlustest ja oskused neid teadmisi oma praktikas kasutada; - luua võimalused tutvumiseks tantsudidaktika põhiprintsiipide ja tantsuõpetust mõjutavate teguritega; - luua võimalused üldkultuurilise maailmapildi kujunemiseks, mis toetaks tantsukunsti positsioneerimist ja tajumist ühiskondliku, kultuurilise ja sotsiaalse keskkonna osana; - kujundada valmisolek ja huvi õpingute jätkamiseks magistriõppes.
20. Õppekava õpiväljundid	<ul style="list-style-type: none"> - on omandanud teadmised erinevates tantsukunsti harudes nii filosoofilises kui praktilises mõttes ning valdab peamisi tantsuanalüüsi meetodeid, mille abil analüüsib ja hindab nii tantsu kui tantsumaastikul toimuvat kasutades saadud tulemusi mh ka oma uurimis- ja loometöös - loob originaalkoreograafial põhinevaid lühivorme erinevatest kontekstidest lähtuvalt ja ruumispetsiifikaid arvestades - mab tantsudidaktilisi teoreetilisi ja praktilisi teadmisi, rakendab neid vastavalt stiilile ja sihtgrupile ning analüüsib enda tegevust tantsuõpetaja/ juhendajana kujundades eneserefleksioonist lähtuvalt oma tulevikuvalikuid - mõistab pärimustantsu kogukondlikku olemust (sh ajaloolised paikkondlikud traditsioonid, nüüdisaegsed harrastuskontekstid) - analüüsib pärimusliku tantsuteadmuse allikaid ja kasutab neid vabas improvisatsioonis ning oma kompositsioonide ja koreograafia loomisel - viib läbi väiksemahulisi tantsualaseid teoreetilisi ja loov-praktilisi uurimistöid, esitab saadud tulemusi akadeemiliselt korrektselt ning algatab erialaseid diskussioone arendamaks tantsu valdkonda - omab filosoofilise ja kriitilise mõtlemise oskuseid, analüüsib oma enesetäiendamise vajadusi
21. Lõpetamisel saadud diplomi või akadeemilis(t)e kraadi(de) nimetused	Humanitaarteaduse bakalaureus Bachelor of Arts in Humanities (BA)
22. Lõpetamisel väljastatavad dokumendid	Diplom ja akadeemiline õiend
23. Õppekava ülesehituse lühikirjeldus	Peaeriala: Koreograafia Üleülikoolilised ained 18/0

	Erialane võõrkeel 0/6 Valikained 0/24 Koreograafia alusõpe 90/0 Koreograafia süvaõpe 74/0 Vabaained 0/16 Bakalaureusetöö 12/0
24. Valikuvõimalused õppekava läbimiseks	Üliõpilased läbivad üleülikoolilised ained, koreograafia alusõppe ja süvaõppe kohustuslikud moodulid ning valikaineid. Vabaaineid on võimalik valida kõigi ülikoolis õpetatavate ainete hulgast või teistest ülikoolidest.
25. Õppekava lõpetamise tingimused	Õppekava täitmiseks peab üliõpilane läbima õppekava etteantud mahus, sh sooritama kõik kohustuslikud õppeained ning koostama ja kaitsma bakalaureusetöö. Üliõpilasel, kes ei ole lõpetanud eesti õppekeelega kooli või on lõpetanud osaliselt eesti õppekeelega kooli on vaja omandada eesti keele oskus C1 tasemel.
26. On ühisõppekava	ei
27. Täiendav informatsioon	Lõpetajale omistatakse tantsuspetsialist, tase 6 kutse. Õppekava kuraator Oksana Tralla Head of study programme Oksana Tralla

ÕPPEKAVA MOODULID, NENDE EESMÄRGID JA ÕPIVÄLJUNDID

Mooduli nimetus: Üleülikoolilised ained		Maht: 18 EAP
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua võimalused üldkultuurilise maailmapildi kujunemiseks, mis toetaks tantsukunsti positsioneerimist ja tajumist ühiskondliku, kultuurilise ja sotsiaalse keskkonna osana; - luua eeldused psühholoogia ajaloo ja arengutega tutvumiseks ning oskused neid teadmisi oma töös rakendada; - luua eeldused koostööoskuste kujunemiseks interdistsiplinaarsete loomeprojektide läbiviimisel; - toetada üliõpilaste toimetulekut ülikooli õpingutega ja luua võimalus õppeprotsessi eesmärgistamise ja enesejuhtimise alaste oskuste kujunemiseks; - toetada AV baasoskuste kujunemist ning luua eeldused interdistsiplinaarse probleemi lahendamise- ning meeskonnatööoskuste kujunemiseks. 	
Õpiväljundid	Üliõpilane: <ul style="list-style-type: none"> - on omandanud üldteadmisi psühholoogias ning mõistab inimpsüühika toimimismehhanisme ja oskab neid oma töös rakendada; - tunneb projektijuhtimise põhimõtteid ning on omandanud baasoskused AV tehniliste vahendite kasutamiseks; - loob seoseid erinevate loomevaldkondade vahel, oskab töötada interdistsiplinaarse loomeprojekti meeskonnas, analüüsida enda rolli ja panust ning erialaga seotud rakendusvõimalusi projekti õnnestumisel; 	

	- toimib valitud erialal ennastjuhtiva õppijana.	
Mooduli hindamine: Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
	Kohustuslikud ained 18 EAP	
FKI6002.FK	Õppimine kommunikatsiooni- ja loomevaldkonnas I	4
FKI6003.FK	Õppimine kommunikatsiooni- ja loomevaldkonnas II	2
PSP6066.LT	Üld- ja sotsiaalpsühholoogia	6
YID6001.YM	ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus	6

Valiku põhimõtted: Moodul on kohustuslik

Mooduli nimetus: Erialane võõrkeel		Maht: 6 EAP
Eesmärgid	Arendada üliõpilase erialase võõrkeele oskust.	
Õpiväljundid	Üliõpilane: - mõistab ja koostab erialaseid võõrkeelseid tekste; - oskab oma seisukohti võõrkeeles ladusalt väljendada.	
Mooduli hindamine: Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt.		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
	Valikained vähemalt 6 EAP	
LCE6511.HT	Erialane inglise keel I	6
LCE6512.HT	Erialane inglise keel II	6

Valiku põhimõtted: Üliõpilane valib võõrkeele vastavalt enda oskuse tasemele.

Mooduli nimetus: Koreograafia alusõpe		Maht: 90 EAP
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua võimalused tantsutehniliste oskuste arendamiseks läbi mitmekülgsete treeningsüsteemide ja eeldused oma tantsukogemuse mõtestamiseks ja analüüsimiseks ning oskused liigutussõnavara laiendamiseks ja defineerimiseks; - luua teadmised anatoomiast ja füsioloogiast ning võimalused liikumise põhiprintsiipide ja liigutuste anatoomiliselt korrektseks omandamiseks ning treeningprotsessis rakendamiseks; - luua arusaam pärimustantsu spetsiifikast, lavarahvatantsust, nende erinevast kehatunnetusest ja -kasutusest, traditsioonilise improvisatsiooni lähtekohtadest ja ulatusest, kogukondlikust olemusest ja ajaloolisest harrastuskontekstist lähtuvalt ning oskused neid teadmisi ja kogemusi oma loomingus kasutada; - luua eeldused kultuuritaipikkuse, kriitilise mõtlemise ja kirjaliku väljendusoskuse kujundamiseks ja arendamiseks. 	
Õpiväljundid	Üliõpilane: - kasutab erinevad tantsutehnikad ning tunneb ja tunnetab erinevate stiilide põhijooni ja erinevusi, hindab tantsutehnikate ja stiilide sobivust	

	<p>konteksti, rakendab ning analüüsib neid;</p> <ul style="list-style-type: none"> - järgib anatoomilise korrektsuse põhimõtteid nii tantsija kui juhendajana; - omab teadmisi pärimustantsule omasest kehatunnetusest ja-kasutusest ning mõtestab ja rakendab neid oma loomingulise tegevuse käigus; - tunneb traditsioonilise improvisatsiooni lähtekohti ja ulatust pärimustantsus ning seostab pärimustantsu, muusikat, rõivastust jm kontekstielemente; - näeb seoseid erinevate esteetikate ja kehale lähenemiste vahel, analüüsib ja hindab neid kriitiliselt ning oskab oma loomingus kasutada; - loob, analüüsib, arendab ja hindab koreograafilist materjali ja kompositsiooni ning oskab paigutada seda tantsu-uurimuslikku ja ajaloolisse konteksti; - on kogenud erinevate koreograafide ja tantsuõpetajate loomingut; - esitab, analüüsib ja hindab erinevate koreograafide materjali ja oskab kasutada nende põhimõtteid oma loomingus; - koostab ja analüüsib kriitiliselt arutlevaid tekste. 	
Mooduli hindamine: Hindamine toimub õppeaine põhiselt.		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
Kohustuslikud ained 90 EAP		
KUC6297.FK	Ballett II	4
HIF6324.HT	Esteetika	6
KUC6192.FK	Ballett III	4
KUC6254.FK	Funktsionaalse treeningu alused	3
KUC6255.FK	Funktsionaalne treening kummilindiga	3
KUC6256.FK	Liigutusuurimus ja improvisatsioon	3
KUC6257.FK	Kaasaegsed tantsutehnikad I	3
KUC6259.FK	Kaasaegsed tantsutehnikad III	3
KUC6263.FK	Dramaturgia alused ja kompositsioon	4
KUC6264.FK	Eesti rahvatantsu põhiliikumised	3
KUC6265.FK	Eesti rahvatantsukompositsioon	3
KUC6266.FK	Praktiline pärimustants ja muusika	4
KUC6267.FK	Tantsija praktika lavastusprotsessis	4
KUC6268.FK	Balleti ajalugu	3
KUC6269.FK	Tantsimise ajalugu I	3
KUC6270.FK	Tantsimise ajalugu II	3
KUC6271.FK	Modern-ja nüüdistantsuajalugu	3
KUC6289.FK	Tantsupärimuse kogumine ja säilitamine	3
KUC6296.FK	Ballett I	4
KUC6299.FK	Kaasaegsed tantsutehnikad II	3
KUC6300.FK	Tantsukompositsiooni alused	4

KUC6301.FK	Tantsukompositsioon grupikoreograafias	4
KUC6302.FK	Pärimuspõhine improvisatsioon tantsus ja muusikas	3
KUC6303.FK	Autoritants I	3
KUC6304.FK	Autoritants II	3
TST6024.LT	Anatoomia	4

Valiku põhimõtted: Moodul on kohustuslik

Mooduli nimetus: Koreograafia süvaõpe	Maht: 74 EAP
--	-------------------------------

Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua eeldused kultuuriloos orienteerumiseks ja omandamiseks võime positsioneerida oma loometegevust kultuurilistest arengutest ning olulisematest stiilidest ja mõttevooludest lähtuvalt; - luua eeldused oma loomingulise käekirja kujundamiseks ning professionaalseks enesearendamiseks ja ettevalmistuseks tantsukunsti vallas tegutsemiseks; - luua eeldused oskuste kujunemiseks koreograafilise materjali edastamiseks ja loovprojekti juhtimiseks ning oma koreograafilise nägemuse realiseerimiseks; - tutvustada erinevaid didaktilisi lähenemisvõimalusi ja anda praktilisi oskusi isikliku pedagoogilise käekirja kujunemiseks ja arendamiseks.
------------------	--

Õpiväljundid	<p>Üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - orienteerub tantsu-, kunsti- ja muusikaajaloos, seob erinevaid märgisüsteeme ja kasutab neid oma töös; - rakendab teadmisi erinevate vanuseastmete õppimise iseärasustest; - kasutab ja seostab erinevaid tantsu õpetamise ja lavastamise meetodeid; - seostab pärimuskultuuri kontekstielemente ja kasutab neid oma loometöös; - algatab, juhib, analüüsib ja hindab loovprotsessi lähtuvalt oma kunstilisest nägemusest; - orienteerub nii tantsukunstis kui ka kunstides laiemalt ning kasutab ja seob oma töös erinevaid meediume, sh audiovisuaalne kunst, muusika, kostüüm, valgus jm; - teostab eetilisel ja korrektset vormistatud uurimusliku iseloomuga kirjatööd; - analüüsib oma tegevust tantsuõpetajana ning hindab vajadust enesetäiendamiseks.
---------------------	--

Mooduli hindamine: Hindamine toimub õppeainepõhiselt.

Õppeained

Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
Kohustuslikud ained 74 EAP		
KUA6725.FK	20.-21. sajandi kunsti ja muusika ajalugu	8
KUA6726.FK	Loovprojekti juhtimine	6
KUC6117.FK	Repertuaariklass	3
KUC6193.FK	Ballett IV	4
KUC6260.FK	Kaasaegsed tantsutehnikad IV	3

KUC6272.FK	Lavastuspraktika	3
KUC6273.FK	Tantsu-uurimise alused	3
KUC6274.FK	Seminaritöö	3
KUC6275.FK	Tantsudidaktika ja vaatluspraktika	6
KUC6276.FK	Repetiitortöö alused	3
KUC6277.FK	Tantsutehnikate eriseminar	3
KUC6279.FK	Heli, valgus ja teised tehnoloogiad tantsukompositsioonis	4
KUC6280.FK	Tantsukompositsioon kaamerale	3
KUC6281.FK	Lõputöö ettevalmistus	5
KUC6285.FK	Õpetamispraktika	4
KUC6298.FK	Ballett V	4
PSP6010.LT	Arengupsühholoogia	5
PSP6021.LT	Pedagoogiline psühholoogia	4

Valiku põhimõtted: Moodul on kohustuslik

Mooduli nimetus: Valikained		Maht: 24 EAP
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua eeldused maailma kultuuri tundmiseks ja silmaringi laiendamiseks; - luua võimalused tehniliste oskuste arendamiseks ja toetamiseks läbi erinevate keha tehnikate ja treeningsüsteemide; - luua eeldused õpetamise toetamiseks ja arendamiseks. 	
Õpiväljundid	<p>Üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - näeb ja tajub laiemat kultuurilist taustsüsteemi ning positsioneerib oma loomingut sellest lähtuvalt; - analüüsib ja täiendab oma tehnilist baasi ning läheneb kehale anatoomiliselt korrektselt; - orienteerub erinevates õpetamise meetodikates ning oskab leida endale sobiva õpetamisstiili; - arendab koreograafilisi ideid audiovisuaalkunsti väljendusvahendeid kasutades. 	
Mooduli hindamine: Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt.		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
Valikained vähemalt 24 EAP		
FKI6001.FK	Välispraktika	9
FKI6007.FK	Suur ELU I	4
FKI6008.FK	Suur ELU II	6
HIK6082.HT	Kriitiline mõtlemine	6
HIK6331.HT	Kultuuriteooria	6
HIK6334.HT	Populaarkultuuri teooriad	6
IFI6206.DT	Digipädevuste baaskursus	3

KAN6085.HR	Õppimine nooruki- ja täiskasvanueas	6
KUA6742.FK	Audiovisuaalne loojutustus	6
KUC6283.FK	Tantsufilm	3
KUC6284.FK	Funktsionaalne treening edasijõudnutele	3
KUC6295.FK	Ballett VI	4
KUT6102.LT	Toitumise alused	4
TSK6119.LT	Kinesioloogia uurimistöö seminar	5

Valiku põhimõtted: Kohustuslik on läbida minimaalselt 24 EAP eest valikaineid. Kui üliõpilane valib projektis osalemise aine FKI6008.FK Suur ELU II (6 EAP), siis ei pea ta läbima ainet YID6001.YM ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus (6 EAP).

Mooduli nimetus: Vabaained		Maht: 16 EAP
Eesmärgid	Luu võimalused individuaalsete arenguvajaduste realiseerimiseks ja intellektuaalsest huvist lähtuvate teadmiste omandamiseks, sealhulgas võõrkeele- ja arvutioskuse taseme parandamiseks.	
Õpiväljundid	Üliõpilane: - on omandanud teadmised ja oskused spetsiifilistest huvidest lähtuvalt; - väärtustab isikupärast arengut valitud erialal; - on saavutanud eesti keele oskuse C1 tasemel kui on enne lõpetanud vene õppekeele kooli.	
Hindamine	Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt.	

Valiku põhimõtted: Vabaaineid on võimalik valida kõigi ülikoolis õpetatavate ainete hulgast või teistest ülikoolidest.

Mooduli nimetus: Bakalaureusetöö		Maht: 12 EAP
Eesmärgid	- Luua eeldused õpingute jooksul omandatud oskuste ja teadmiste rakendamiseks loov-praktilises töös; - luua võimalused omandatud tehnikate ja teadmiste rakendamiseks loomingulises interpretatsioonis ja selle esitluses; - arendada iseseisva ja meeskonnatöö oskust ning kujundada valmisolek õpingute jätkamiseks magistriõppes.	
Õpiväljundid	Üliõpilane: - tunneb tantsukunsti põhimõisteid, olulisemaid stiile ja teooriad, uurimismeetodeid ja rakendusvaldkondi ning oskab oma loomingut sellesse konteksti paigutada; - kavandab ja viib läbi uurimistööd arvestades muuhulgas eetilisi aspekte ning esitab selle tulemusi; - algatab ja analüüsib loov-praktilisi projekte ning suudab neid läbi viia ideest avaliku etenduseni; - ühendab teoreetilise ja praktilise poole saavutades selle juures piisavat kunstilist taset; - loob ja juhib meeskonda.	
Hindamine	Bakalaureusetööd hindab komisjon avalikul etendamisel ja kaitsmisel.	

Õppekava vorm

1. Õppekava nimetus	KOREOGRAAFIA
2. Õppekava nimetus inglise keeles	CHOREOGRAPHY
3. Kõrgharidustaseme õpe	magistriõpe
4. Õppevorm(id)	päevaõpe
5. Õppeasutus(ed)	Tallinna Ülikool
6. Õppekava maht (EAP)	120
7. Õppe nominaalkestus	2 aastat
8. Õppevaldkond	Humanitaaria ja kunstid
9. Õppekavagrupp	muusika ja teatrikunst
10. Õppekavarühm	Muusika ja esituskunstid
11. Õppekava kood EHISes	1670
12. Õppekava juht	Oksana Tralla
13. Õppekeel(ed)	eesti keel
14. Õpiväljundite saavutamiseks vajalikud teised keeled	Erialaainetest kuni 10% on inglise keeles.
15. Õppekava esmane registreerimine	22.08.2002
16. Õppe alustamise tingimused	Bakalaureuse kraad või rakenduskõrghariduse diplom koreograafias või nendele vastav kvalifikatsioon; Vastuvõttueksam: vestlus, essee, portfoolio eelnevalt tehtud loomingulisest tööst.
17. Õppekava peeriala(d) ja nende maht EAP	Koreograafia 104 EAP
18. Kõrvaleriala(d), muud võimalikud spetsialiseerumised õppekavas ja nende maht (EAP)	
19. Õppekava eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua võimalus teaduspõhiseks lähenemiseks tantsu praktilisele uurimisele ja loomingulisele tegevusele; - kujundada oskused süvendatud tantsualase uurimistöö läbiviimiseks; - kujundada praktika käigus professionaalse koreograaf-lavastaja või tantsuspetsialisti oskused; - kujundada valmisolek edasiseks täiendkoolituseks ja doktoriõppeks.
20. Õppekava õpiväljundid	<ul style="list-style-type: none"> - suudab rakendada omandatud teadmisi ja oskusi tantsualases tegevuses - oskab lavastada ja produtseerida koreograafilisi väike- ja

	<p>suurvorme</p> <ul style="list-style-type: none"> - suudab loometöösse integreerida erinevaid kunstiliike - suudab läbi viia koreograafia-alast teaduslikku uurimistööd - suudab analüüsida loomingulist tööd üldises sotsiaalses ja kultuurilises kontekstis
21. Lõpetamisel saadud diplomi või akadeemilis(t)e kraadi(de) nimetused	Kunstide magister (koreograafia) Master of Arts (MA)
22. Lõpetamisel väljastatavad dokumendid	Diplom ja akadeemiline õiend
23. Õppekava ülesehituse lühikirjeldus	<p>Peaeriala: Koreograafia</p> <p>Üleülikoolilised ained 6/0</p> <p>Erialaaained 58/16</p> <p>Erialane inglise keel 0/6</p> <p>Vabaaained 0/10</p> <p>Magistritöö 24/0</p>
24. Valikuvõimalused õppekava läbimiseks	Vabaaaineid võib üliõpilane valida erinevate ülikoolide õppekavadest, kui nõuded keele- ja arvutioskusele on täidetud. Vabaaaineid valitakse sama taseme õppekavadest
25. Õppekava lõpetamise tingimused	Õppekava täitmiseks peab üliõpilane läbima õppekava etteantud mahus, sh sooritama kohustuslikud õppeained, koostama ja kaitsma lõputöö. Õppekava sätestab lõpetamise tingimuseks: ühe võõrkeele oskus Euroopa Keelemapi B2 tasemel. Üliõpilasel, kes ei ole lõpetanud eesti õppekeele kooli või on lõpetanud osaliselt eesti õppekeele kooli on vaja omandada eesti keele oskus C1-tasemel
26. On ühisõppekava	ei
27. Täiendav informatsioon	Lõpetajale omistatakse tantsuspetsialist, tase 7 kutse. Õppekava kuraator Oksana Tralla

ÕPPEKAVA MOODULID, NENDE EESMÄRGID JA ÕPIVÄLJUNDID

Mooduli nimetus: Üleülikoolilised ained		Maht: 6 EAP
Eesmärgid	Luu võimalused tantsu laiemas kunstikontekstis käsitlemiseks	
Õpiväljundid	<p>Üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab näha tantsu ja humanitaarvaldkonna erinevate suundade vahelisi interdistsiplinaarseid seoseid; - oskab teha valikuid individuaalsetest õpivajadustest ja huvist lähtuvalt. 	

Mooduli hindamine: Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
	Kohustuslikud ained 6 EAP	
YID6001.YM	ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus	6

Valiku põhimõtted: Moodul on kohustuslik

Mooduli nimetus: Erialained		Maht: 74 EAP
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua võimalused teadmiste omandamiseks tantsukunsti erinevates osades (kompositsioon, dramaturgia, liikumise analüüs); - luua eeldused liikumistehniliste oskuste arendamiseks; - luua võimalused õppida tundma ja süvendatult analüüsima tantsu sotsiaalset ja kultuurilist konteksti; - luua eeldused projekti juhtimiseks ja intellektuaalse omandi mõistmiseks. 	
Õpiväljundid	<p>Üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab kasutada dramaturgia ja lavastamise meetodeid tantsuloome protsessis; - oskab analüüsida koreograafilist teost erinevate meetoditega; - oskab luua lavateost ja mõtestada kaasaegse tantsukunsti konteksti laiemalt; - suudab arvestada teoste loomisel intellektuaalse omandiga seotud õiguslikku regulatsiooni; - on valmis professionaalseks arenguks ja täiendõppeks. 	

Mooduli hindamine: Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
	Kohustuslikud ained 58 EAP	
FKI7005.FK	Audiovisuaalsed väljendusvahendid õppetöös	6
KUC7062.FK	Tantsudidaktika	4
KUC7064.FK	Liikumistehnikate õpetamise metoodika	4
KUC7086.FK	Õpetamispraktika	6
KUC7087.FK	Liikumisfüsioloogia ja -analüüs	4
KUC7094.FK	Lavastamise protsess I	4
KUC7095.FK	Lavastamise protsess II	4
KUC7096.FK	Lõputöö projekti loovarendus	5
KUC7097.FK	Dramaturgia	3
KUC7098.FK	Tantsutehnikate eriseminar	3
KUC7099.FK	Tantsu- ja teatriuurimise metodoloogiad I	3

KUC7100.FK	Tantsu- ja teatriuurimise metodoloogiad II	3
KUC7101.FK	Lõputöö projekti uurimistöö ja arendus	5
KUC7106.FK	Tänapäeva tehnoloogia kasutamine lavastuses	4
Valikained vähemalt 16 EAP		
FKI6007.FK	Suur ELU I	4
FKI6008.FK	Suur ELU II	6
FKI7002.FK	Välispraktika	9
KUC7074.FK	Kunstiprojekti juhtimine	5
KUC7092.FK	Heli- ja valguskujundus	4
KUC7102.FK	Lavastus- või õpetamisprotsessi vaatlemine ja analüüs	4
KUC7104.FK	Tantsufilm	4
KUC7105.FK	Loovpraktikum	4
TST7011.LT	Funktsionaalsete testide kasutamine spordis	3

Valiku põhimõtted: Lisaks kohustuslikele ainetele valib üliõpilane 22 EAP valikainete seast Kui üliõpilane valib projektis osalemise aine FKI6008.FK Suur ELU II (6 EAP), siis ei pea ta läbima ainet YID6001.YM ELU - Erialasid Lõimiv Uuendus (6 EAP).

Mooduli nimetus: Erialane inglise keel		Maht: 6 EAP
Eesmärgid	Pakkuda võimalusi erialase võõrkeeleskuse taseme tõstmiseks.	
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane mõistab ja oskab koostada erialaseid tekste erinevates võõrkeeltes ning on võimeline esitama erialast materjali võõrkeeles soravalt.	
Mooduli hindamine: Õppeainepõhine		
Õppeained		
Kood	Õppeaine nimetus	Maht EAP
Valikained vähemalt 6 EAP		
LCE6511.HT	Erialane inglise keel I	6
LCE6512.HT	Erialane inglise keel II	6
LCE7302.HT	Akadeemiline inglise keel	6

Valiku põhimõtted: Üliõpilane valib erialase võõrkeele vastavalt oma keeleskuse tasemele.

Mooduli nimetus: Vabaained		Maht: 10 EAP
Eesmärgid	Luu võimalused individuaalsete arenguvajaduste ja intellektuaalse huvi realiseerimiseks. Sellesse blokki kuuluvaid aineid võib kasutada ka võõrkeelte oskuse taseme parandamiseks	
Õpiväljundid	Üliõpilane: - on omandanud spetsiifilistest õpihuvidest lähtuvalt teadmisi ja oskusi, mis toetavad isikupärast arengut; - oskab üht võõrkeelt vähemalt Euroopa Keelemapi B2 tasemel; - on omandanud eesti keele C1 tasemel juhul kui on lõpetanud vene õppekeele kooli.	

Hindamine	Moodulit hinnatakse õppeainepõhiselt.
------------------	---------------------------------------

Valiku põhimõtted: Vabaaineid võib üliõpilane valida erinevate ülikoolide õppekavadest, oma eriala valikmoodulitest

Mooduli nimetus: Magistritöö		Maht: 24 EAP
Eesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - Luua võimalused magistrandi kujunemiseks iseseisvaks tantsuloovisikuks (koreograafiks, tantsu-uurijaks) läbi teatud teema süvendatud käsitlemise ja iseseisva uurimise koreograafias; - luua võimalused kutseoskuste ja akadeemiliste oskuste rakendamiseks loomingulises või teaduslikus uurimistöös; - kujundada valmisolek jätkata õpinguid doktoriõppes. 	
Õpiväljundid	Üliõpilane: <ul style="list-style-type: none"> - omab süvendatud teadmisi teatud kitsamas koreograafia valdkonnas; - on pädev planeerima ja läbi viima teaduslikku ja/või loomingulist uurimistööd ning esitama selle tulemusi; - suudab analüüsida ja kriitiliselt hinnata uurimistulemusi koreograafias ning integreerida erialateadmisi laiemasse ühiskondlik-kultuurilisse konteksti. 	
Hindamine	Teoreetilis-rakendusliku või loov-praktilise töö esitamine ja kaitsmine. Hinnangu annab magistritöö kaitsmiskomisjon	

2. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia Õppekavad Etenduskunstid (240 EAP) Üldinfo

Õppekava kood	214393
Nominaalkestus aastates	4
Õppekava maht	240 EAP
Õppekava nimetus	Etenduskunstid
Õppekava nimetus omastavas käändes	Etenduskunstide
Õppekava nimetus inglise keeles	Performing Arts
Õppekava versioon	2023/2024

Liigitus

Õppeaste	Rakenduskõrgharidusõpe
Õppekava EHIS-e tase	514 rakenduskõrgharidusõpe
Õppesüsteem	Ainesüsteem

Õppevorm	Päevaõpe
<i>Kirjeldus</i>	
Õppekeeled	Eesti
Teised vajalikud keeled	Inglise keel
Üldeesmärgid	<p>Anda üliõpilasele süsteemne ettekujutus etenduskunste toimimise põhimõtetest ja sotsiaal-kultuurilisest rollist.</p> <p>Tagada mitmekülgne ja kaasaegne teoreetiline ning praktiline ettevalmistus professionaalsel tasemel töötamiseks etenduskunste erinevates vormides.</p> <p>Lua võimalused erialaste teadmiste ja oskuste mõtestatud seostamiseks ning rakendamiseks etenduskunste erinevates kooslustes.</p> <p>Arendada üliõpilase teadlikkust elukestva enesetäienduse vajalikkusest ning tagada ettevalmistus õpingute jätkamiseks magistriõppes.</p>
Õpiväljundid	<p>Õppekava läbinud üliõpilane</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tunneb etenduskunste toimimise põhimõtteid ning sotsiaal-kultuurilist rolli; 2) omab mitmekülgset ja kaasaegset teoreetilist ning praktilist ettevalmistust professionaalsel tasemel töötamiseks etenduskunste erinevates vormides; 3) oskab seostada ja rakendada erialaseid teadmisi ja oskusi etenduskunste erinevates kooslustes; 4) mõistab oma eriala spetsiifikat; 5) suudab iseseisvalt tegutseda vabakutselise kunstnikuna ja/või spetsialistina erinevates loomevaldkondlikes institutsioonides, neid arendades või ise luues; 6) on orienteeritud elukestvate enesetäiendamisele ning on motiveeritud ja võimeline jätkama õpinguid magistriõppes.

Eriala ja kraad

Lõpetamisel väljastatav dokument	Diplom
Antava kraadi nimetus	Humanitaarteaduse bakalaureus (BA)

Erialad Tantsuõpetaja

Õppekeeled	eesti
Avamise kuupäev	25.10.2019
Antav kutse ja kutse andmise õigus antud kuupäevast	Tantsuspetsialist, tase 6 (21.04.2021)

Moodulid

24 AP	1.ÜLD- ja ALUSAINETE MOODUL
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul õppekava valinud üliõpilastele (18 EAP ulatuses kohustuslikke aineid, 6-12 EAP ulatuses valikaineid).

Üldeesmärgid	Mooduli eesmärgid on: - kujundada kultuuri- ja teadusloos orienteerumise oskust, mis võimaldaks üliõpilasel sidustada erinevaid õpingute jooksul omandatavaid valdkonnaspetsiifilisi teadmisi; - luua valmisolek aktiivseks suhestuseks ümbritseva kultuurikontekstiga ning selles aset leidvate protsesside kriitiliselt mõtestamiseks; - tutvustada üliõpilastele eesti pärimuskultuuri kujunemislugu ja maailmapilti; - tutvustada peamisi õpistrateegiaid, ajajuhtimise ning motivatsiooniteooriaid ning ülikoolis õppimise eripära; - arendada ettevõtlikku hoiakut ja luua valmisolek ettevõtlusalaste teadmiste rakendamiseks loomeettevõtluses.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija: - oskab kultuuri kirjeldada põhitunnuste kaudu ja võrrelda erinevaid kultuurimääratlusi; - oskab eristada põhilisi kultuuri uurivaid distsipliine ja nende põhimõisteid; - tunneb peamiste sotsiaalsete ja kultuuriinstitutsioonide toimemehhanisme ja kujunemislugu; - tunneb erinevaid õpistiile, oskab hinnata oma õpioskusi ja arendada neid sügavamalt õppimise suunas; - tunneb eesti pärimuskultuuri kujunemislugu; - seostab pärimuskultuuri erinevaid elemente tänapäevase eesti kultuuriga; - on omandanud ettevõtluse põhitõed ning oskab neid rakendada oma erialases tegevuses.
3 EAP	Ettevõtja baaskursuse praktika · HVVK.12.068
3 EAP	Kultuuriteooriad · HVVK.12.040
6 EAP	Loovettevõtja baaskursus · HVVK.12.044
3 EAP	Omakultuur · HVVK.12.001
3 EAP	Tudengi toimetuleku teejuht · HVHV.00.019
6 EAP	1.1 Valikained
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul õppekava valinud üliõpilastele (6 EAP ulatuses valikaineid).
Üldeesmärgid	Valikained võimaldavad üliõpilasel täiendada erialaseid teadmisi ja oskusi. Üliõpilane saab enda vajadustest ja huvidest lähtuvalt valida erinevate ainete vahel.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija: Mooduli õpiväljundid moodustuvad valitud õppeainete õpiväljunditest.
3 EAP	Avalik esinemine · HVVK.12.081
3 EAP	Inglise keel edasijõudnutele · HVVK.12.071
3 EAP	Kultuurilugu · HVVK.12.070
3 EAP	Loovettevõtluse inkubaator · HVVK.12.069
3 EAP	Sotsioloogia ja kultuuriantropoloogia · P2VK.09.014

6 EAP	2. VABAAINETE MOODUL
Valiku põhimõtted	Vabaaineid võib valida kõigist TÜ või teiste kõrgkoolide õppekavadest.
Üldeesmärgid	Vabaained võimaldavad üliõpilasel avardada silmaringi ning täiendada erialaseid teadmisi ja oskusi.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija:

	Mooduli õpiväljundid moodustavad valitud õppeainete õpiväljunditest.
30 EAP	3. SUUNAMOODUL: ETENDUSKUNSTIDE ALUSED
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul kõikidele erialadele.
Üldeesmärgid	<p>Mooduli eesmärkideks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - anda alusteadmised etenduskunste toimimisest, kontekstist, ajaloost ja uurimismeetoditest; - anda alusteadmised lavastuse kontseptsiooni ja kompositsiooni, lavastusprotsessi ja lavastuse komponentide, etenduskeskkonna ja produktsiooni kohta; - anda ülevaade etenduskunste uurimismeetodite arengust ja rakendusvõimalustest loomeuurimuses; - rakendada teoreetilisi teadmisi etenduskunste analüüsimisel; - omandada ülevaade erialakirjanduse leidmise viisidest ning kasutamise võimalustest; - harjutada võõrkeelse erialase teadusteksti lugemist, refereerimist, kasutamist loovuurimuses; - avardada vaatluspraktika raames etenduskunste alast kunstikogemuslikku fooni.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - valdab etenduskunste põhimõistestikku; - valdab kesket nii eesti kui võõrkeelset erialasõnavara; - orienteerub lavastuse komponentide spetsiifikates ja nende rakendamises lavastusprotsessis; - mõistab kompositsiooni olemust nii etenduskunstes kui ka laiemas kontekstis; - oskab algtasemel luua valitud kunstižanris kompositsioonilise terviku; - omab ülevaadet etenduskunste arenguloost ja oskab analüüsida etenduskunste ilminguid erinevates kultuuri ajaloo ja ühiskondlikes kontekstides; - oskab seostada erinevaid maailma (ja Eesti) etenduskunste arenguetappe olulisemate ühiskondlike ja kultuurilooliste sündmustega; - omab ülevaadet olulisematest etenduskunste uurimismeetodite (sh teatrisemiootika, fenomenoloogia ning teatrisotsioloogia) seisukohtadest ja põhimõistetest; - oskab hinnata erinevate kontekstide (kultuurilised, sotsiaalsed) mõju lavastuse tähenduste ja mõju kujunemisele; - tunneb erialakirjandust sisaldavaid andmebaase ja oskab neis sooritada otsingut; - oskab võõrkeelset erialakirjandust viidata, tsiteerida ja refereerida ning koostada erialaallika lühikokkuvõtteid.
9 EAP	21. sajandi etenduskunste problemaatika ja uurimismeetodid · HVVK.04.025
6 EAP	Etenduskunste ajalugu · HVVK.04.146
3 EAP	Etenduskunste alused · HVVK.04.023

6 EAP	Etenduskunstide vaatluspraktika · HVVK.04.147
3 EAP	Individuaalne portfoolio · P2VK.04.627
3 EAP	3.1 Valikained
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul kõikidele erialadele.
3 EAP	Etenduskunstide erialakirjandus · HVVK.04.028
5 EAP	Etenduskunstide meistrikläss · P2VK.04.555

30 EAP	4. ERIALAMOODUL I: ETENDUSKUNSTIDE ERIALADE ALUSED
Üldeesmärgid	<p>Mooduli eesmärgiks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omandada praktilised etenduskunstide alased baasoskused ja teadmised; - luua eeldused üliõpilase adekvaatseks ja loominguks toimimiseks interdistsiplinaarses etenduskunstigrupis ja koostööks etenduskunstide erialade vahel erinevates lavastusgruppides; - anda tutvustav ülevaade visuaalse teatri põhikontseptsioonidest, teoreetilisest tagamaast ja praktilistest võimalustest selle kontseptsiooni kasutamiseks teatrikontekstis; - anda valikuli selt ülevaade erialaliselt olulisest kontekstist kas visuaaltehnoloogia, filmikunsti, tantsuanalüüsi või draamakirjanduse alal; <p>Valikmooduli tasandil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - anda algteadmised ja praktiline kogemus lavakujunduse toimimisest ja loomisest ning digitaalset multimeediat võimaldavatest baastehnoloogiates; - tutvustada üliõpilastele valgus ja videokujunduse olemust, tööpõhimõtteid ja terminoloogiat või - anda baasoskused ja teadmised etendaja keha ja hääle toimemehhanismidest; - soodustada üliõpilase füüsilise vormi ja võimekuse alast eneserefleksiooni; - omandada õiged lõdvestus ja ohutustehnikad; - arendada rütmitunnet, koordineerimist ja kehamälu; - anda algteadmised inimese liikumisaparaadi ehitusest ja funktsioneerimisest ning oskused tunnetada ja kasutada oma keha kui süsteemset tervikut. <p>Valikainete eesmärk on laiendada üliõpilaste etenduskunstide alast konteksti valikuliselt erinevate praktiliste ja teoreetiliste teadmiste ning oskuste omandamise abil.</p>
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud õppija:</p> <ul style="list-style-type: none"> - on võimeline osalema interdistsiplinaarsetes etenduskunstiprojektides ja töötama erinevates lavastusgruppides; - tunneb lavastajatöö põhimõisteid ja oskab neid rakendada lavastusprotsessis; - teab, kuidas toimub lavastusprotsessi juhtimine ja orienteerub lavastusprotsessi erinevates etappides ja lavastuse komponentides; - orienteerub etenduskunstide erinevate erialade spetsiifikates ning oskab

	<p>lavastusliku koostöö käigus erialaspetsiifikatega arvestada; - orienteerub visuaalse teatri põhikontseptsioonides ja oskab algtasemel neid loominguliselt rakendada; Valikainete</p> <p>1. mooduli läbinu - on võimeline hindama oma keha füüsilist vormi ning hoiduma vigastustest ja ülekoormusest; - on võimeline kontrollima oma kehaasendeid ja liikumist; - on teadlik oma hääleparaadi tervishoiust ja erinevatest füsioloogilistest aspektidest oma keha kui harmoonilise terviku kontekstis; - tajub hääle orgaanilisi ja tunnetuslikke protsesse oma keha loomulike impulsside kaudu; - mõistab oma hääle kui loomingulise väljendusvahendi eripära ja rakendab seda kahjustamata vastavalt ülesandele. Valikainete 2.mooduli läbinu - tunneb lavakujunduse, selle loomise ning realiseerimisega seotud mõistestikku ja kasutab seda erialases kommunikatsioonis; - oskab analüüsida etendamiseks valitud ruumi ning tunneb lavaruumi väljendusliku ja kujundliku organiseerimise esmaseid põhimõtteid; - oskab esitleda oma lavakujunduslikke ideid maketis ja kavandite abil ning on võimeline tegema lihtsamaid tööjooniseid; - oskab turvaliselt oma erialasesse töösse rakendada peamisi multimeediaseadmeid (kaamera jms); - tunneb valgustehnikat ja orienteerub selle kasutamise võimalustes; - teab valgus ja videokujunduse põhialuseid ja suudab analüüsida lavastuse valgus ja videokujundusi. Vastavalt valitud valikainetele orienteerub üliõpilane etenduskunste teatud alal nii teoreetiliste teadmiste kui praktiliste oskuste tasandil.</p>
3 EAP	Etenduskunste praktikum · P2VK.04.511
4 EAP	Lavastamise alused ja koostöö lavastusgrupis · HVVK.04.089
5 EAP	Sissejuhatus filmikunsti · HVVK.04.124
3 EAP	Visuaalne teater · HVVK.04.054
10 EAP	4.1 Erialamoodul I: Etenduskunste erialade alused valikmoodul 1
Valiku põhimõtted	Valitavad moodulid vastavalt erialale. Etenduslikud ained: näitleja ja tantsuõpetaja erialadele, lavastaja eriala koreograafi spetsialiseerumisele.
Üldesmärgid	<ul style="list-style-type: none"> - anda baasoskused ja teadmised etendaja keha ja hääle toimetehhanismidest; - soodustada üliõpilase füüsilise vormi ja võimekuse alast eneserefleksiooni; - omandada õiged lõdvestus ja ohutustehnikad; - arendada rütmitunnet, koordineerimist ja kehamälu; - anda algteadmised inimese liikumisparaadi ehitusest ja funktsioneerimisest ning oskused tunnetada ja kasutada oma keha kui süsteemset tervikut.

Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija: 1. valikmooduli läbinu: - on võimeline hindama oma keha füüsilist vormi ning hoiduma vigastustest ja ülekoormusest; - on võimeline kontrollima oma kehaasendeid ja liikumist; - on teadlik oma hääleaparaadi tervishoiust ja erinevatest füsioloogilistest aspektidest oma keha kui harmoonilise terviku kontekstis; - tajub hääle orgaanilisi ja tunnetuslikke protsesse oma keha loomulike impulsside kaudu; - mõistab oma hääle kui loominguilise väljendusvahendi eripära ja rakendab seda kahjustamata vastavalt ülesandele.
5 EAP	Kehahääle töö · HVVK.04.030
5 EAP	Kehatöö I · HVVK.04.037
10 EAP	4.2 Erialamoodul I: Etenduskunste erialada alused valikmoodul 2
Valiku põhimõtted	Lavakujunduse ained: visuaaltehnoloogi, tehnilise produtsendi ja lavastaja erialadele (v.a koreograafi spetsialiseerumisele)
Üldesmärgid	- anda algetadmised ja praktiline kogemus lavakujunduse toimimisest ja loomisest ning digitaalset multimeediat võimaldavatest baastehnoloogiates; - tutvustada üliõpilastele valgus ja videokujunduse olemust, tööpõhimõtteid ja terminoloogiat.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija: Valikainete 2.mooduli läbinu - tunneb lavakujunduse, selle loomise ning realiseerimisega seotud mõistestikku ja kasutab seda erialases kommunikatsioonis; - oskab analüüsida etendamiseks valitud ruumi ning tunneb lavaruumi väljendusliku ja kujundliku organiseerimise esmaseid põhimõtteid; - oskab esitleda oma lavakujunduslikke ideid maketis ja kavandite abil ning on võimeline tegema lihtsamaid tööjooniseid; - oskab turvaliselt oma erialasesse töösse rakendada peamisi multimeediaseadmeid (kaamera jms); - tunneb valgustehnikat ja orienteerub selle kasutamise võimalustes; - teab valgus ja videokujunduse põhialuseid ja suudab analüüsida lavastuse valgus ja videokujundusi. Vastavalt valitud valikainetele orienteerub üliõpilane etenduskunste teatud alal nii teoreetiliste teadmiste kui praktiliste oskuste tasandil.
5 EAP	Lavakujundus · HVVK.04.053
5 EAP	Lavastuse audiovisuaalsete kujunduste alused · HVVK.04.090
5 EAP	4.3 Valikained
Üldesmärgid	Valikainete eesmärk on laiendada üliõpilaste etenduskunste alast konteksti valikuliselt erinevate praktiliste ja teoreetiliste teadmiste ning oskuste omandamise abil.
Õpiväljundid	Vastavalt valitud valikainetele orienteerub üliõpilane etenduskunste teatud alal nii teoreetiliste teadmiste kui praktiliste oskuste tasandil.
5 EAP	Draamakirjandus · P2VK.04.524

5 EAP	Etenduskunste projekt · HVVK.04.092
5 EAP	Etenduskunste visuaaltehnoloogia teooria · P2VK.04.622
5 EAP	Lavakujunduse meistriklass · P2VK.04.529
3 EAP	Meediakunsti ajalugu · P2VK.04.428
5 EAP	Stiiliõpetus · P2VK.04.616
5 EAP	Tantsuanalüüs · HVVK.04.091

30 EAP	5. ERIALAMOODUL II
25 EAP	5.1 ERIALAMOODUL II: lavastaja erialale (v.a koreograafi spetsialiseerumisele)
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul lavastaja erialale (v.a koreograafi spetsialiseerumisele)
Üldeesmärgid	<p>Moodul võimaldab:</p> <ul style="list-style-type: none"> - orienteeruda üld värvus ja ruumikompositsiooni ning fotokunsti spetsiifikates ning loominguliselt rakendada antud teadmisi ja oskusi lavastajatöös; - saada baastadmised ja oskused iseseisvaks lavastuse produktsiooniks projekti vormis; - omandada lavastajatöö põhialused, töötamaks näitlejaga lavastusprotsessides; - rakendada teadmisi lavastaja tööst näitlejaga praktilistes loomingulistes protsessides, vastavalt oma isiklikele kunstilistele ambitsioonidele; - saada ülevaade etenduspaikades, etendusasutuste töökodades kehtivatest ohutusnõuetest ja regulatsioonidest, anda algteadmised esmaabist ning töötõrvihoiust. <p>Valikainete eesmärk on laiendada üliõpilaste etenduskunste alast konteksti valikuliselt erinevate praktiliste ja teoreetiliste teadmiste ning oskuste omandamise abil.</p>
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mõistab visuaalse kompositsiooni olemust ja suudab visuaalselt mõelda; - tunneb kompositsiooni seaduspärasusi ja vastavaid mõisteid ning kasutab neid loominguliste ülesannete lahendamisel; - on teadlik näitlejatöö spetsiifikast, suudab juhendada näitleja tööd ja luua talle tööks vajalikke tingimusi loomingulistes ülesannetes; - oskab end iseseisvalt motiveerida, oma tegevust analüüsida ja oma tööprotsessi ning selle tulemust hinnata; - oskab oma töid esitleda ja vormistada; - orienteerub produktsiooniga seotud mõistetes ja teemavaldkondades; - oskab luua ja kirjutada etenduskunstiprojekti; - orienteerub lepingute liikides ja autorikaitse õigusallkandajates; - teab ja oskab rakendada tööohutuse nõudeid teatris; - tunneb Eestis kehtivad etenduspaikades töötamise ohutusnõudeid ja oskab anda esmaabi. <p>Vastavalt valitud valikainetele orienteerub üliõpilane etenduskunste teatud alal nii teoreetiliste teadmiste kui praktiliste oskuste tasandil.</p>
3 EAP	Keha ajaloolises kontekstis · HVVK.04.078
6 EAP	Kompositsioon · HVVK.04.130
5 EAP	Lavastaja töö näitlejaga I · HVVK.04.051
5 EAP	Lavastaja töö näitlejaga II · HVVK.04.052

3 EAP	Lavastuse produktsioon · P2VK.04.575
3 EAP	Ohutustehnika alused · HVVK.04.133
25 EAP	5.2 ERIALAMOODUL II: visuaaltehnoloogi ja tehnilise produtsendi erialadele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogi ja tehnilise produtsenid erialadele
Üldesmärgid	Moodul võimaldab omandada kutselisel tasandil teoreetilised teadmised ja praktilised oskused lavastuse toimimises ja etenduskunside visuaalsel kujundamisel.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - valdab üld ja värvuskompositsiooni põhialuseid; - omab vilumusi oma loominguliste ideede visualiseerimises nii tehnilises kui kunstilises mõttes; - omab kutseliseks tööks ja eneseväljenduseks vajalikke teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi ning suudab neid interdistsiplinaarses erialases ja/või kunstikommunikatsioonis kasutada; - omab teadmisi etenduskunstides kehtivatest autoriõigustest.
3 EAP	Elektrotehnika · HVVK.04.131
4 EAP	Fotoõpetus · HVVK.04.095
3 EAP	Insenerigraafika · HVVK.04.132
3 EAP	Joonistamine I · P2VK.04.192
6 EAP	Kompositsioon · HVVK.04.130
3 EAP	Ohutustehnika alused · HVVK.04.133
3 EAP	Vektor- ja rastergraafika rakendustarkvara · P2VK.04.451
25 EAP	5.3 ERIALAMOODUL II: lavastaja eriala koreograafi spetsialiseerumisele/tantsuõpetaja
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul tantsuõpetaja erialale ja lavastaja eriala koreograafi spetsialiseerumisele.
Üldesmärgid	- Luua teadlik ja praktiline seos liikumisuurimuse ja tantsukunsti vahel. - Arendada füüsilist võimekust kehatunnetuslikust kogemusest lähtuvalt. - Õpetada kaasaegseid tantsutehnikaid. - Õpetada liikumisel teadvustama keha optimaalset kasutust. - Tutvustada erialast sõnavara.
Õpiväljundid	- On teadlik seosest liikumisuurimuse ja tantsukunsti vahel; - Oskab kehatunnetuslikust kogemusest lähtuvalt füüsilist võimekust rakendada erinevates tantsutehnikates; - Kasutab kaasaegseid tantsutehnikaid praktikas; - Oskab liikudes keha optimaalselt kasutada; - Oskab kasutada erialast sõnavara;
3 EAP	Ballett I · HVVK.04.125
14 EAP	Kaasaegsed tantsutehnikad · HVVK.04.126
5 EAP	Kehatöö II · HVVK.04.058
3 EAP	Liikumisuurimuse alused · HVVK.04.073
5 EAP	5.3.1 Valikained
Valiku põhimõtted	Igale erialale on kohustuslik täita 25 EAP eest kohustuslikke aineid ja 5 EAP eest vabalt valida.
Üldesmärgid	Valikainete eesmärk on keskenduda etendaja baastehnikatele ja / või omada põhiteadmisi lavastuse produktsioonist, ohutusnõuetest laval ja / või autoriõigustest.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija:

	Üliõpilased laiendavad baastadmisi ja oskusi etenduskunstide teoreetilistest- ja praktilistest alustest .
3 EAP	Autoriõigused etenduskunstides · HVVK.04.134
4 EAP	Fotoõpetus · HVVK.04.095
5 EAP	Hääleseade · P2VK.04.588
3 EAP	Keha ajaloolises kontekstis · HVVK.04.078
5 EAP	Kehatöö II · HVVK.04.058
5 EAP	Laulmine I · P2VK.04.584
3 EAP	Lavastuse produktsioon · P2VK.04.575
5 EAP	Lavavõitlus I · HVVK.04.038
5 EAP	Näitleja hääletreening · HVVK.04.039
3 EAP	Ohutustehnika alused · HVVK.04.133
5 EAP	Tantsutehnikad ja treeningsüsteemid I · P2VK.04.593
25 EAP	5.4 ERIALAMOODUL II: näitleja erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul näitleja erialale
Üldeesmärgid	<p>Mooduli üldeesmärgiks on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - soodustada üliõpilase füüsilise vormi ja võimekuse alast eneserefleksiooni; - anda üliõpilasele kompleksne füüsiline aluspõhi, kus erinevad tantsutehnikad ja treeningsüsteemid toetavad tulevase näitleja kehatunnetust; - arendada improviseerimisvõimet ja julgust; - arendada konkreetseid tantsulisi oskusi erinevates tantsustiilides ja tehnikates; - anda baasoskused lavalise võitluse elementide kasutamiseks etenduskunstide kontekstis; - anda baasoskused näitleja häälekasutuse, diktsiooni, orto eepia ja hääle treeningu õigete võtete rakendamiseks; - omandada ja kinnistada laval sõnaga tegutsemise põhitõed; - arendada tulevaste näitlejate individuaalseid vokaalseid võimeid ja rütmitaju; - omandada soolo ja ansambli laulu kogemusi, tehnikaid ning nõutavaid oskusi orgaaniliseks lavaliseks tegutsemiseks, vastavalt konkreetse lavastuse žanrist lähtuvatele ülesannetele. <p>Eesmärkideks valikainete tasandil on süveneda kehatehnilise võimekuse omandamise ja/või anda alusteadmised produktsioonist, ohutustehnikast ja/või autoriõigustest.</p>
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - leiab tee loomulike kehaimpulssideni; - mõistab kontaktimprovisatsiooni sõnavara ja treeningsüsteemi meetodikat; - on kogenud erinevate tantsutehnikate rakendamist lavastuskontekstis; - valdab individuaalse psühhofüüsilise näitlejatreeningu baaselemente; - on võimeline hindama oma keha füüsilist vormi ning hoiduma vigastustest ja ülekoormusest; - suudab näha ja hinnata individuaalseid kehalisi liigutusvõimalusi; - omab algteadmisi õigest toitumisest; - on teadlik ja oskab rakendada ohutustehnikat nii lavalise võitluse elementide omandamisel kui kasutamisel etenduskunstide kontekstis ning on võimeline ootamatutes olukordades reageerima ohutult; - valdab ja oskab rakendada algtasemel lavalises keskkonnas erinevaid

	lavavõitluse elemente vastavalt oma füüsilistele eeldustele; - suudab identifitseerida oma hääle ja keha kokkukuuluvust; - valdab Individuaalse psühhofüüsilise näitlejatreeningu baaselemente õiget hingamist, soojendus ja lõdvestustehnikaid, artikulatsiooni ja diktsiooni ning valitseb oma hääleaparaati; - on arendanud oma individuaalseid vokaalseid võimeid, ansamblitunnetust ja rütmitaju; - valdab algtasemel kõnelt laulule ja laulult kõnele üleminekutehnikaid. Valikainete tasandil on süvenenud kehatehnilise võimekuse omandamise ja/või omandanud alusteadmised produktsioonist, ohutustehnikast ja/või autoriõigustest.
5 EAP	Hääleseade · P2VK.04.588
5 EAP	Laulmine I · P2VK.04.584
5 EAP	Lavavõitlus I · HVVK.04.038
5 EAP	Näitleja hääletreening · HVVK.04.039
5 EAP	Tantsutehnikad ja treeningsüsteemid I · P2VK.04.593
5 EAP	5.5 Valikained
Valiku põhimõtted	Igale erialale on kohustuslik täita 25 EAP eest kohustuslikke aineid ja 5 EAP eest vabalt valida.
Üldeesmärgid	Valikainete eesmärk on keskenduda etendaja baastehnikatele ja / või omada põhiteadmisi lavastuse produktsioonist, ohutusnõuetest laval ja / või autoriõigustest.
Õpiväljundid	Üliõpilased laiendavad baasteadmisi ja oskusi etenduskunstide teoreetilistest- ja praktilistest alustest .
3 EAP	Autoriõigused etenduskunstides · HVVK.04.134
4 EAP	Fotoõpetus · HVVK.04.095
5 EAP	Hääleseade · P2VK.04.588
3 EAP	Keha ajaloolises kontekstis · HVVK.04.078
5 EAP	Kehatöö II · HVVK.04.058
5 EAP	Laulmine I · P2VK.04.584
3 EAP	Lavastuse produktsioon · P2VK.04.575
5 EAP	Lavavõitlus I · HVVK.04.038
5 EAP	Näitleja hääletreening · HVVK.04.039
3 EAP	Ohutustehnika alused · HVVK.04.133
5 EAP	Tantsutehnikad ja treeningsüsteemid I · P2VK.04.593

30 EAP	6. ERIALAMOODUL III
25 EAP	6.1 ERIALAMOODUL III: lavastaja erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul lavastaja erialale
Üldeesmärgid	Mooduli eesmärkideks on: - saada ülevaade lavastajale olulistest baasmõistetest ja oskustest nii kontseptsiooni, kompositsiooni, lavastuse komponentide, lavastusliku terviku kui lavastusprotsessi tasemel; - tutvustada meetodikaid, töötamaks kogukondadega, kelle kaasatus tavapärasesse teatri ja tantsuharrastusse vajab spetsiifilist lähenemist; - avardada ja rikastada mõtlemist professionaalsest etenduskunstist erinevate võimekuste arvestamise kaudu; - võimaldada üliõpilasel läbida lavastusprotsess vastavalt isiklikest loomingulistest eesmärkidest lähtuvalt kas lavastusgrupi juhi/lavastaja lavastusproduktendi või osaleja positsioonis ning anda kogemus

	<p>lavastuse/ lavastusliku teose loomisest;</p> <p>- Esimese valikainete mooduli eesmärk on süveneda kogukonnateatri juhi töösse, tantsudramaturgia või etenduskunste pedagoogika põhialustesse või saada ülevaade valikuliselt mitmest valdkonnast.</p> <p>- Teise valikainete mooduli eesmärk on: avardada oma teadmisi ja oskusi keha ja häälega seotud näitlejatehnikates, visuaaltehnoloogia või pedagoogika valdkondades.</p>
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinu:</p> <p>- tunneb lavastajatöö põhimõisteid ja on kogenud nende praktilist rakendamist lavastajatöös;</p> <p>- oskab analüüsida lavastuste struktuuri, dünaamikat ja kompositsiooni ning luua struktuurseid dünaamiliselt komponeeritud lavastuslikke teoseid;</p> <p>- mõistab lavastusterviku loomiseks vajalike komponentide osatähtsust ning koostööd erinevate etenduskunste erialade esindajatega ning on kogenud lavastuskomponentide ühendamist lavastusterviku loomisel;</p> <p>- oskab enda loomingulist tegevust eesmärgistada ja etappideks jaotada ning kasutada refleksiooni ja eneseanalüüsi tehnikaid lavastusprotsessis;</p> <p>- oskab tekitada loomeimpulsse nii visuaalse, auditivse tekstilise kui temaatilise materjali põhjal;</p> <p>- orienteerub lavastusprotsessi erinevates etappides ning oskab kogu protsessi juhtida;</p> <p>- kasutab loovalt erinevaid proovimethodikad ning on välja arendamas enda meetodeid, sh oskab algtasemel töötada etendaja, kaaslooja ja lavastusgrupi liikmega;</p> <p>- oskab algtasemel kasutada tekste etenduskunste teose/lavastuse loomisel;</p> <p>- on tutvunud erinevate methodikatega, töötamaks erinevate kogukondadega ja mõistab etenduskunsti rikastamise võimalusi töös kogukondadega, mis jäävad väljapoole tavapärasest tantsu ja teatriharrastuse vaatevälja;</p> <p>- on süvenenud kogukonnateatri juhi töösse, tantsudramaturgia või etenduskunste pedagoogika põhialustesse või saanud ülevaate valikuliselt mitmest valdkonnast;</p> <p>- avardanud valikainete tasandil oma teadmisi ja oskusi keha ja häälega seotud näitlejatehnikate kohta või visuaaltehnoloogia ja/või pedagoogika valdkondades.</p>
5 EAP	Kaasav tantsu- ja teatriharidus · HVVK.04.144
5 EAP	Lavastajatöö I · HVVK.04.048
5 EAP	Lavastajatöö II · HVVK.04.049
5 EAP	Lavastajatöö kogukonnateatris · HVVK.04.050
5 EAP	Lavastusprojekt I · HVVK.04.063
25 EAP	6.2 ERIALAMOODUL III: näitleja erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul näitleja erialale
Üldeesmärgid	<p>Mooduli eesmärgiks on:</p> <p>- erialaste oskuste ja teadmiste süsteemne seostamine ja rakendamine erialaspetsiifilistes oskuspõhistes ülesannetes;</p> <p>- vajalike häälespetsiifiliste vahendite teadvustamine ja arendamine tööks tekstiga;</p> <p>- süvendada tulevaste näitlejate/lavastajate individuaalseid vokaalseid võimeid ja rütmitaju;</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - kinnistada soolo ja ansambli laulu kogemusi, tehnikaid ning nõutavaid oskusi orgaaniliseks lavaliseks tegutsemiseks, vastavalt konkreetse lavastuse žanrist lähtuvatele ülesannetele; - tutvustada meetodikaid töötamiseks kogukondadega, kelle kaasatus tavapärasesse teatri ja tantsuharrastusse vajab spetsiifilist lähenemist; - avardada ja rikastada mõtlemist professionaalsest etenduskunstist erinevate võimekuste arvestamise kaudu.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - on tutvunud erinevate meetodikatega töötamiseks erinevate kogukondadega; - mõistab etenduskunsti rikastamise võimalusi töös kogukondadega, mis jäävad väljapoole tavapärast tantsu ja teatriharrastuse vaatevälja; - mõistab lavastusterviku loomiseks vajalike komponentide osatähtsust ning koostööd erinevate etenduskunstide erialade esindajatega; - oskab hinnata kontseptsioonist tõukuva lavastusterviku tähtsust ning oskab analüüsida selle teostumise määra konkreetset loomeprotsessis; - on edasi arendanud oma individuaalsed vokaalsed võimed, ansambli tunnetuse ja rütmitaju vastavalt oma isiklikele eeldustele ja eelnevatele kogemustele; - valdab professionaalsel tasemel laulu ja tantsu ühendamise tehnikaid laval; - oskab iseseisvalt luua tantsulisi ja rütmilisi kombinatsioone; - mõistab põrandatehnika sõnavara ja treeningsüsteemi meetodikat; - on kogenud erinevate tantsutehnikate ja improvisatsiooni rakendamist tantsu/ liikumislavastuse loomise kontekstis; - on arendanud oma üldist füüsilist võimekust, tantsulisust, väljenduslikkust ja erinevaid tantsutehnika elemente; - aine läbinud üliõpilane on teadlik oma võimetest, suudab iseseisvalt luua arenguks vajalikku õpisüsteemi, suudab ülesandes töötada mõtestatult ja isikupäraselt.
5 EAP	Näitleja töö tekstiga I · HVVK.04.040
5 EAP	Näitleja töö tekstiga II · HVVK.04.041
5 EAP	Näitlejatöö I · HVVK.04.031
5 EAP	Näitlejatöö II · HVVK.04.032
5 EAP	Näitlejatöö III · HVVK.04.042
25 EAP	6.3 ERIALAMOODUL III: tantsuõpetaja erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul tantsuõpetaja erialale
Üldeesmärgid	<p>Luu arusaamine tantsuõpetajast kui eetiliste ja esteetiliste väärtuste edasiarendajast ja andjast;</p> <ul style="list-style-type: none"> - toetada üldisi pedagoogilisi oskusi ja pädevusi kasutades selleks kaasaegseid erialaspetsiifilisi vahendeid; - anda teadmised ja oskused erinevate sotsiaalsete, füüsiliste ja kultuuriliste vajadustega inimeste õpetamisel;
Õpiväljundid	<p>Mooduli edukalt läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oskab suunata ja juhendada oskuslikuks õppijaskujunemist; - väärtustab õppimist ja suudab innustada ka teisi õppima; - teab ja oskab kasutada õppetöö planeerimise põhiprintsiipe; - oskab reflekteerida oma õpetamistegevust; - oskab analüüsida oma suhtlemisoskusi ning tuleb toime enda

	<p>treenimisega;</p> <ul style="list-style-type: none"> - on motiveeritud oma kommunikatsiooni alast pädevust pidevalt kriitiliselt analüüsima ja elukestvalt harjutama; - on võimeline märkama hariduslike erivajadusi ning oskama otsida koostööd ja esmalahendusi hariduslike erivajaduste rahuldamiseks; - teab, kuidas toetada (tugispetsialistide abiga koostatud kavale tuginedes) erivajadustega õppijaid; - on tutvunud erinevate meetodikatega töötamaks erinevate kogukondadega; - mõistab etenduskunsti rikastamise võimalusi töös kogukondadega, mis jäävad väljapoole tavapärasest tantsu ja teatriharrastuse vaatevälja.
3 EAP	Arengupsühholoogia · P2VK.05.065
3 EAP	Etenduskunsti pedagoogika · HVVK.04.145
4 EAP	Hariduslikud erivajadused · P2VK.05.377
3 EAP	Improvisatsioon III · P2VK.04.371
5 EAP	Kaasav tantsu- ja teatriharidus · HVVK.04.144
4 EAP	Suhtlemine ja tagasiside haridusorganisatsioonis · P2VK.05.370
3 EAP	Tantsuõpetuse didaktika · P2VK.04.471
25 EAP	6.4 ERIALAMOODUL III: visuaaltehnoloogi eriala dekoraator-butafoori spetsialiseerumisele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogi eriala dekoraator-butafoori spetsialiseerumisele
Üldesmärgid	<p>Moodul võimaldab:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omandada butafoor dekoraatori kutselised oskused ja vilumused erinevate teostuslike, tehnoloogiliste ja loominguliste projektidega töötamisel ja piisav baas õpingute jätkamiseks magistriastmes; - luua tingimused erinevate materjalide, maalimis- ja imiteerimistehnikate tundma õppimiseks.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunneb praktilise kogemuse kaudu ja kasutab oma erialases töös ja loomingus mitmesuguseid erinevaid materjale ning spetsiifilisi töövõtteid; - oskab teostada ja luua dekoratsioonielemente vastavalt etteantud tingimustele kasutades selleks optimaalseid materjale ja tehnoloogilisi lahendusi.
10 EAP	Butafooria · P2VK.04.669
5 EAP	Butafooria ja dekoratsiooni alused · HVVK.04.111
10 EAP	Dekoratsioonimaal · P2VK.04.674
25 EAP	6.5 ERIALAMOODUL III: visuaaltehnoloogi eriala valguskujundaja ja videokujundaja spetsialiseerumistele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogi eriala valguskujundaja ja videokujundaja spetsialiseerumistele.
Üldesmärgid	<p>Moodul</p> <ul style="list-style-type: none"> - võimaldab omandada teatri video ja valguskujundaja kutseliseks tööks vajalikud tehnilised ja praktilised oskused; - loob baasi erinevate praktiliste vilumuste omandamiseks erinevate uusi meediasid kasutavate loominguliste projektidega töötamisel; - loob piisava baasi õpingute jätkamiseks magistriastmes; - võimaldab omandada valguskunstniku praktilised kutselised vilumused erinevate (klassikaliste ja uusi meediasid kasutavate) loominguliste, projektidega töötamisel ja piisav baas õpingute jätkamiseks

	magistriastmes.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - tunneb arvuti tööpõhimõtet nii riistvaralisel kui ka tarkvaralisel tasandil; - tunneb arvutivõrkude funktsioneerimise põhimõtteid; - oskab koostada ja realiseerida tegevusjuhiseid, algoritme etteantud ülesannete lahendamiseks; - omab teoreetilisi teadmisi ja praktilisi oskusi digitaalmeedia, multimeedia ja hüpermeediumi võimaluste kasutamisel kommunikatsioonis ja eriliigiliste etenduste ning multimeediatoodete loomisel; - tunneb erinevaid valguse, digitaalse heli, pildi ja video esituspõhimõtteid ning nende eripäradest tulenevaid probleeme ja võimalusi; - mõistab multimeedia andmete edastamise ja salvestamisega seotud probleeme ning orienteerub erinevates lahendustes nende probleemidele; - tunneb interaktiivse multimeedia erinevaid vorme ja oskab oma ideid neis esitleda; - oskab luua liikuvat graafikat; - oskab rakendada erialaseid teadmisi ja oskuseid tööks eriliigiliste etenduste loomemeeskondades; - omab magistri astmel õpingute jätkamiseks vajalikke teadmisi ja loomingulisi kogemusi. <p>Valikained läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - orienteerub etenduskunstide tehnoloogilistes aspektides ning oskab rakendada erialaseid teadmisi interdistsiplinaarsete projektide ettevalmistamisse ja läbiviimisesse.
3 EAP	Helitehnika ja digitaalaudio · HVVK.04.108
5 EAP	Infotehnoloogia I · HVVK.04.107
3 EAP	Lavatehnika · P2VK.04.406
7 EAP	Liikuv graafika · HVVK.04.109
7 EAP	Valguskujundus I · HVVK.04.106
25 EAP	6.6 ERIALAMOODUL III: tehnilise produtsendi erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul tehnilise produtsendi erialale
Üldeesmärgid	Moodul võimaldab omandada teadmisi ja kogemust konstruktsioonide projekteerimisest ning kinnistada praktilise korraldustöö alaseid teadmisi ja oskuseid reaalses töökeskkonnas.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omab süvendatud teadmisi konstruktsioonide projekteerimises; - omab praktilist töökogemust erialase projekti väljatoomisel; - tunneb lavatehnoloogia ja lavatehnika toimimise põhimõtteid ja kujunemislugu; - omab teadmisi etenduskunstides kasutatavates lava ja ehitusmaterjalidest, valdab materjalide kuluarvestuse põhimõtteid.
5 EAP	Butafooria ja dekoratsiooni alused · HVVK.04.111
4 EAP	Ettevõtlus etenduskunstides · P2VK.04.665
4 EAP	Joonestamise meistrikläss · P2VK.04.655
3 EAP	Konstrueerimine · HVVK.04.098
3 EAP	Lavastuse produktsioon · P2VK.04.575
3 EAP	Lavatehnika · P2VK.04.406
3 EAP	Lavatehnoloogia · P2VK.04.623

5 EAP	6.7 Valikained
Valiku põhimõtted	Igale erialale on kohustus läbida 25 EAP eest kohustuslikke aineid ja 5 EAP eest aineid vabalt valida.
Üldeesmärgid	Laiendada üliõpilaste etenduskunstide alast konteksti valikuliselt erinevate praktiliste ja teoreetiliste teadmiste ning oskuste süvendatud omandamise abil.
Õpiväljundid	Valikained läbinud üliõpilane: Vastavalt valitud valikainetele orienteerub üliõpilane etenduskunstide teatud alal nii teoreetiliste teadmiste kui praktiliste oskuste tasandil.
3 EAP	Arengupsühholoogia · P2VK.05.065
6 EAP	Dramaturgia praktikum · HVKU.05.013
3 EAP	Etenduskunstide pedagoogika · HVVK.04.145
3 EAP	Grimm ja parukad · P2VK.04.292
4 EAP	Hariduslikud erivajadused · P2VK.05.377
3 EAP	Helikujundus · HVVK.04.099
4 EAP	Joonestamise meistrikläss · P2VK.04.655
4 EAP	Kaasaegne tantsu- ja muusikateater · FLKU.05.245
5 EAP	Kaasav tantsu- ja teatriharidus · HVVK.04.144
5 EAP	Kehatöö III · HVVK.04.101
3 EAP	Konstrueerimine · HVVK.04.098
5 EAP	Laulmine II · P2VK.04.587
5 EAP	Lavastajatöö kogukonnateatris · HVVK.04.050
5 EAP	Lavastusprojekt I · HVVK.04.063
3 EAP	Läbirääkimise tehnika · P2VK.05.217
5 EAP	Näitlejatöö meistriklässid I · HVVK.04.035
5 EAP	Tantsutehnikad ja treeningsüsteemid II · P2VK.04.596
3 EAP	Õppimine ja õpetamine · P2VK.05.371

30 EAP	7. SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I
Valiku põhimõtted	Igale erialale on kohustus läbida 25 EAP eest kohustuslikke aineid ja 5 EAP eest aineid vabalt valida.
25 EAP	7.1 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: lavastaja erialale (v. a koreograafi spetsialiseerumisele)
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul lavastaja erialale (v.a koreograafi spetsialiseerumisele)
Üldeesmärgid	Mooduli eesmärgiks on: - anda ülevaade lavastaja tööst lavastuse alustekstidega ning baasoskused nende kasutamiseks lavastusprotsessis; - anda üliõpilasele baasteadmised ja oskused noorele vaatajale suunatud lavastuse lavastamiseks või vastavas lavastusprotsessis osalemiseks; - võimaldada üliõpilasel luua lavastus/ lavastuslik teos vastavalt isiklikest loomingulistest eesmärkidest lähtuvalt kas lavastusgrupi juhi/ lavastaja lavastusprodutsendi või osaleja positsioonis; - valikainete tasandil võimaldada süvenemine ühte või mitmesse etenduskunstide valdkonda (nuku- ja visuaalteater või kuuldemäng), etenduskunstide produktsiooni valdkonda (etenduskunstide projekti juhtimine või visuaalse reklaami teooria ja praktika), filmi ja videokunsti valdkonda või luua isiklikest loomingulistest eesmärkidest lähtuv lavastusprojekt.

Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - orienteerub draamateooria ja näidendite analüüsi põhimõistestikus ja spetsiifikas ning oskab näidendit tegevuslikult analüüsida; - orienteerub erinevates võimalikes lavastuse alustekstides ning oskab nendega eesmärgil e vastavalt töötada (sh uusi tekste luua); - tajub noorele vaatajale suunatud etenduskunstide eetilist ja pedagoogilist konteksti; - on omandanud nii teoreetilise kui praktilise baasvõttestiku laste või noortelavastuse loomiseks; - mõistab lavastusterviku loomi seks vajalike komponentide osatähtsust ning toimimisviisi ja oskab koostööd teha erinevate etenduskunstide erialade esindajatega; - orienteerub valikuliselt kas ühes etenduskunstide spetsiifilises valdkonnas (nuku- ja visuaalteater, kuuldemäng) või filmi ja videokunsti valdkonnas või etenduskunstide tootmisvaldkonnas.
5 EAP	Etenduskunstid noorele vaatajale · HVVK.04.047
5 EAP	Filmiprojekt · HVVK.04.113
5 EAP	Lavastaja töö tekstidega · HVVK.04.069
5 EAP	Lavastuse alustekstid · HVVK.04.062
5 EAP	Lavastusprojekt II · HVVK.04.065
25 EAP	7.2 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: näitleja erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul näitleja erialale.
Üldeesmärgid	<p>Mooduli eesmärgid on:</p> <ul style="list-style-type: none"> - omandada esmane valmisolek töötamiseks kaamera kui partneriga, kasutades selleks kaameraspetsiifilisi näitlejatehnilisi vahendeid; - omandada põhilised tehnilised teadmised kaamerast kui iseseisvast meediumist ja temaga töötamise reeglitest. (kaadri piiride tajumine, fookusmärkide järgimine, plaani suurus, valgusega töötamine); - töötada lavastamata stseenidega castingu olukorras ja saavutada veenev orgaaniline mäng kaamera ees; - tutvuda filmiajaloo hinnatud näitlejate loominguga ning analüüsida filmiklassikat näitleja perspektiivist.
Õpiväljundid	<p>Mooduli läbinud üliõpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mõistab lavastusterviku loomiseks vajalike komponentide osatähtsust ning toimimisviisi ja oskab koostööd teha erinevate etenduskunstide erialade esindajatega; - oskab eesmärgistada oma loomingulisi sihte mitme lavastusprotsessi piires; - tajub noorele vaatajale suunatud etenduskunstide eetilist ja pedagoogilist konteksti; - on omandanud nii teoreetilise kui praktilise baasvõttestiku laste või noortelavastuse loomiseks; - valdab erinevaid rolli loomise ja esitamise tehnikaid ning oskab näitlejatöö erinevaid komponente orgaaniliselt siduda ja realiseerida erinevates praktilistes loomeprotsessides; - on võimeline töötama kaamera ees orgaaniliselt ning looma veenev osatäitmine igapäevaelulises stseenis vastavalt etteantud

	kaameraspetsiifilistele juhistele.
5 EAP	Näitleja filmikunstis · HVVK.04.115
5 EAP	Näitleja töö kaameraga I · HVVK.04.033
5 EAP	Näitleja töö kaameraga II · HVVK.04.034
5 EAP	Näitlejatöö IV · HVVK.04.057
5 EAP	Näitlejatöö meistriklässid II · HVVK.04.046
25 EAP	7.3 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: tantsuõpetaja erialale ja lavastaja eriala koreograafi spetsialiseerumisele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul tantsuõpetaja erialale ja lavastaja eriala koreograafi spetsialiseerumisele.
Üldeesmärgid	Mooduli eesmärgid on: - arendada loovat mõtlemist; - toetada isikliku liikumiskeele ja isikupärase väljendusviisi kujunemist; - õpetada komponeerimist ja terviku loomist; - toetada abstraktset ja kontseptuaalset mõtlemist.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - mõistab oma loovuse olemust allikaid ja toimetulekumehanisme; - kasutab isiklikku liikumiskeelt ja isikupärasest väljendusviisi terviku loomisel; - oskab oma ideele leida sobiva väljendusvormi; - on praktiseerinud tantsulavastuse komponeerimist ideest teostuseni.
7 EAP	Ballett II · HVVK.04.117
9 EAP	Improvisatsioon · HVVK.04.076
9 EAP	Tantsukompositsioon · HVVK.04.116
25 EAP	7.4 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: visuaaltehnoloogi eriala dekoraator-butafoori spetsialiseerumisele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogi eriala dekoraator-butafoori spetsialiseerumisele.
Üldeesmärgid	- Moodul võimaldab omandada erialal toimetulemiseks vajalikud joonistamise, maalimise ja plastiliste vormidega töötamise oskused.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - valdab kutselisel tasemel joonistamist, maalimist ja plastiliste vormide loomist lähtudes erinevatest ülesannetest ja tingimustest; - omandatud maalimise, joonistamise ja plastiliste vormide loomise oskus võimaldavad õpingute jätkamist kõrghariduse järgmisel astmel; - omab praktilist kogemust tehnoloogiliste komponentide integreerimisest erialasse töösse.
6 EAP	Joonistamine II · HVVK.04.135
4 EAP	Joonistamine ja maalimine (looduses) · HVVK.04.137
3 EAP	Lavatehnika · P2VK.04.406
6 EAP	Maalimine · P2VK.04.652
6 EAP	Vormiõpetus ja plastilise anatoomia alused · HVVK.04.136
25 EAP	7.5 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: visuaaltehnoloogi eriala valguskujundaja spetsialiseerumisele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogi eriala valguskujundaja spetsialiseerumisele.
Üldeesmärgid	-moodul võimaldab omandada interdistsiplinaarsed teoreetilised teadmised ja praktilised oskused etenduskunstide tehnilistes lahendustes, mis loovad aluse nii klassikalistes kui uusi meediaid kasutavates etendusvormides loomingulises lavastusmeeskonnas töötamiseks.

Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - omab eriala kutselisel tasemel teoreetilisi teadmisi valguse omadustest ja toimimisest ning valguse tekitamiseks vajalikust aparatuurist ja selle rakendamisest erinevates olukordades (videosalvestamine jne); - kasutab oma loomingu esitlemiseks vajalikku rakendustarkvara; loob ja oskab töödelda eriliigilisi materjale erinevates audiovisuaalsetes vormides; - valdab erialase rakendustarkvara kasutamist; - on teadlik etenduskunste interdistsiplinaarsusest lähtuvate tehniliste ja kunstiliste probleemidega.
7 EAP	Liikuv valgus ja visualisatsioon · HVVK.04.138
5 EAP	Tele- ja filmivalgus · P2VK.04.539
5 EAP	Valguskujundus II · HVVK.04.121
3 EAP	Valguskujundus arhitektuuris · P2VK.04.671
5 EAP	Valguskujunduse meistriklässid · HVVK.04.122
25 EAP	7.6 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: visuaaltehnoloogia eriala videokujundaja spetsialiseerumisele
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul visuaaltehnoloogia eriala videokujundaja spetsialiseerumisele.
Üldeesmärgid	Moodul võimaldab: - omandada videokujundaja kutseliseks tööks ja iseseisvaks enesetäienduseks vajalikud tehnilised ning kunstilised teadmised ja oskused; - arendada koostööoskusi lavastusgrupis.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - teab kaameratöö, montaaži ja helitöötamise teoreetilisi ja praktilisi aluseid; - tunneb animatsiooni põhimõisteid ja toimemehhanisme; - omab teoreetilisi ja praktilisi teadmisi visuaalse reklaami teooriast ja nende rakendamisest. - orienteerub audiovisuaalse teose loomise loomingulistes ja tehnilistes üksikasjades, kasutab nimetatud oskusi lavastusgrupis lavastuste loomisel; - oskab rakendada multimeediat ruumiloomesse, on teadlik etenduskunste interdistsiplinaarsusest lähtuvate tehniliste ja kunstiliste probleemidega.
5 EAP	Animatsioon · P2VK.04.553
5 EAP	Infotehnoloogia praktikum · HVVK.04.110
5 EAP	Video režii · HVVK.04.139
6 EAP	Videomontaaž · HVVK.04.140
4 EAP	Visuaalse reklaami teooria ja praktika · HVVK.04.141
25 EAP	7.7 SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL I: tehnilise produtsendi erialale
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul tehnilise produtsendi erialale.
Üldeesmärgid	Moodul võimaldab omandada tehnilise produtsendi kutsetöök vajalikke esmaseid kultuuriettevõtluse aluseid, majandus turundus õigus ja juhtimisalaseid teoreetilisi teadmisi ning praktilisi oskuseid.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - omab erialaseid teadmisi juhtimisest, organisatsioonikäitumisest, turundusest; - omab teadmisi, oskusi ja praktilist kogemust kultuuri ja etenduskunste valdkonna strateegiliste ja taktikaliste plaanide koostamisel;

	<ul style="list-style-type: none"> - mõistab ja mõtestab tegevuste toimimise protsesse ja nende tagajärgi kultuuri ja etenduskunstide valdkonnas; - analüüsib kriitiliselt kultuuri ja etenduskunstide valdkonna tegevuste ja protsesside kontseptuaalseid tagamaid ning ärikeskkonna võimalusi; - tunneb kampaaniajuhtimise, turundus ja kommunikatsiooni ning strateegiaarenduse põhimõtteid; - mõistab igakülgselt loomemajanduse õigusliku toimimise seaduslikke regulatsioone ja oskab sellealaseid teadmisi praktilises kutsetöös rakendada.
3 EAP	Läbirääkimise tehnika · P2VK.05.217
3 EAP	Maksudus kultuuriettevõtluses · HVVK.03.012
3 EAP	Partnerlussuhete arendamine · HVVK.03.020
3 EAP	Praktiline raamatupidamine · P2VK.05.347
3 EAP	Projektitöö I · P2VK.05.324
3 EAP	Projektitöö II · P2VK.05.327
3 EAP	Strateegiline kavandamine kultuurivaldkonnas · HVVK.03.049
4 EAP	Visuaalse reklaami teooria ja praktika · HVVK.04.141
5 EAP	7.8 Valikained
Valiku põhimõtted	Igale erialale on kohustus läbida 25 EAP eest kohustuslikke aineid ja 5 EAP aineid vabalt valida.
Üldeesmärgid	Rakendada erialaseid teadmisi ja oskusi interdistsiplinaarsete etenduskunsti projektide ettevalmistamisel ja läbiviimisel.
Õpiväljundid	Valikained läbinud üliõpilane: - orienteerub etenduskunstide tehnoloogilistes aspektides ning oskab rakendada erialaseid teadmisi interdistsiplinaarsete projektide ettevalmistamisse ja läbiviimisesse.
5 EAP	Etenduskunstid noorele vaatajale · HVVK.04.047
5 EAP	Etenduskunstide projekti juhtimine · HVVK.04.114
5 EAP	Filmiprojekt · HVVK.04.113
3 EAP	Interaktiivsed lahendused (dekoratsioonis) · P2VK.04.688
3 EAP	Kuuldemäng · HVVK.04.112
5 EAP	Lavastusprojekt II · HVVK.04.065
5 EAP	Lavastusprojekt III · HVVK.04.068
5 EAP	Maalimise meistrikläss · P2VK.04.520
5 EAP	Nuku- ja visuaalteater · P2VK.04.640
5 EAP	Näitleja töö kaameraga III · HVVK.04.045
5 EAP	Näitlejatöö meistriklässid III · HVVK.04.060
3 EAP	Tehnoloogia praktikum · HVVK.04.120
3 EAP	Videomapping · P2VK.04.662

30 EAP	8. SPETSIALISEERUMISE VALIKMOODUL II: praktikad
Valiku põhimõtted	Kohustuslik moodul kõikide erialade üliõpilastele
Üldeesmärgid	Mooduli eesmärgiks on võimaldada eriala põhiseid mitmekülgeid praktikakogemusi nii Eestis kui rahvusvahelises kontekstis, mille käigus omandab üliõpilane lisaks erialaoskustele ja teadmistele võimekuse oma erialast tegevust esitleda, reflekteerida ja analüüsida.

Õpiväljundid	Mooduli läbinud üliõpilane: - on saanud mitmekülgsed erialapraktika kogemused nii Eesti siseselt, kui rahvusvahelises kontekstis; - oskab esitleda, reflekteerida ja analüüsida oma praktikakogemusi; - on omandanud harjumuse oma erialase töö kontekstitundlikuks ja avarapilguliseks mõtestamiseks.
15 EAP	Etenduskunstide praktika · HVVK.04.059
15 EAP	Etenduskunstide välispraktika · HVVK.04.066
15 EAP	8.1 Välisõpingud
Valiku põhimõtted	Valikuline moodul, mille sisuks on koostöös programmijuhiga koostatud individuaalne õppeplan.
Üldeesmärgid	Mooduli eesmärk on erialaste teadmiste ja oskuste omandamine ning praktiseerimine rahvusvahelises õpi- ja töökeskkonnas.
Õpiväljundid	Mooduli läbinud õppija: - omab rahvusvahelist õpikogemust; - oskab oma eriala mõtestada rahvusvahelises kontekstis.

30 EAP	9. TEADUS- JA LOOMETÖÖ MOODUL
Üldeesmärgid	- Arendada kirjaliku eneseväljenduse oskust; - luua valmisolek eetiliseks teadus ja loometööks; - kujundada teadmised erinevatest teadusparadigmadest, suutlikkus neis orienteeruda ning oskused tegelikkust teaduspõhiselt faktoriseerida, mudeldada ja kirjeldada; - süvendada omandatud teadmisi ja oskusi läbi iseseisva uurimistöö ning selle vormistamise ja/või oma kunstiliste ideede, erialaste teadmiste ja vilumuste loovprojekti realiseerimise kogemuse.
Õpiväljundid	Mooduli läbinu: - eristab kvalitatiivset ja kvantitatiivset teadustöö metodoloogiat; - valdab kirjaliku akadeemilise ja erialase eneseväljenduse osaoskusi; - määratleb vastavalt paradigmale uurimuse meetodika ja andmekogumise meetodid; - rakendab teadusmetoodilisi teadmisi kitsama erialaprobleemi uurimisel; - tunneb loomeprotsessi tegureid; - on võimeline läbi viima teaduslikke uurimusi ja vormistama tulemusi akadeemilise kirjatööna ja/või realiseerima oma kunstilisi ideid loov praktilise lõputöö kujul.
3 EAP	Akadeemilise kirjutamise alused · HVVK.12.072
3 EAP	Uurimistöö kirjutamise alused · HVEE.01.005
9 EAP	Seminaritöö · HVVK.12.080
3 EAP	Teadus- ja loometöö metodoloogia · P2VK.09.010
15 EAP	9.1 Lõputöö
Valiku põhimõtted	Moodul on kohustuslik kõikide erialade üliõpilastele
Üldeesmärgid	Õppetöö vältel omandatud erialaste teadmiste ja praktiliste oskuste viimistlemine.
Õpiväljundid	Rakendab saavutatud oskusi ning omandatud teadmisi etenduse / lavastuse või uurimustöö loomiseks.
15 EAP	Lõputöö · HVVK.04.123

3. Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesionālā maģistra studiju programma «Mūzika un skatuves māksla» kods 47 212

1. Prasības attiecībā uz iepriekšējo izglītību

Studiju programmā uzņem personas, kurām ir bakalaura grāds mūzikā vai horegrāfijā vai otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība mūzikas vai horeogrāfijas nozarē ar tiesībām studēt maģistrantūrā un atbilstoši Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Uzņemšanas noteikumiem ir nokārtojušas uzņemšanas pārbaudījumus.

2. Studiju programmas studiju virziens

Profesionālās maģistra studiju programma “Mūzika un skatuves māksla” atbilst studiju virzienam „Māksla”.

3. Studiju programmas pakāpe un veids

3.1. pakāpe - augstākās izglītības otrā cikla studijas

3.2. veids - profesionālā maģistra studiju programma

4. Programmas īstenošanas mērķi, studiju programmas noslēgumā plānotie studiju rezultāti, paredzētie studiju kursi un tiem plānotie studiju rezultāti

4.1. mērķi:

- nodrošināt valsts kultūras un sociālajām vajadzībām augstākā līmeņa profesionālo mūziķu - atskaņotāmkārtiniekus, diriģentus, vokālistus, komponistus, skaņu režisorus, mūzikas pedagogus un horeogrāfus izglītošanu, kuri papildus profesionālā bakalaura mūzikas vai horeogrāfijas nozarē iegūtai kompetencei apgūst padziļinātas vai paplašinātas mūzikas un horeogrāfijas zinātņu teorētiskajos pamatos sakņotas, praktiski piemērojamas maģistra profesionālās studijas;
- attīstīt mākslinieciski radošās un zinātniski pētnieciskās prasmes;
- motivēt tālākizglītībai vienotajā Eiropas izglītības telpā.

4.2. studiju programmas noslēgumā plānotie studiju rezultāti:

Zināšanas (zināšanas un izpratne)

Maģistrants, apgūstot obligātās daļas studiju kursus, kas nodrošina jaunāko sasniegumu padziļinātu apguvi mūzikas un horeogrāfijas nozares teorijā un praksē, t.sk. *Mūzikas psiholoģija, Kultūras socioloģija, Mūzikas uztveres fizioloģija, Svešvaloda, Profesionālā etiķete, Augstskolu didaktika*, pētnieciskā, projektēšanas darba un vadībzinību studiju kursus, t.sk. *Kultūras projektu vadība, Ievads pētniecībā* un ierobežotās izvēles daļas studiju kursus, spēj parādīt padziļinātas vai arī paplašinātas zināšanas un izpratni, no kurām daļa atbilst mūzikas vai horeogrāfijas nozares konkrētās profesionālās jomas (diriģēšana, atskaņotājmāksla, kompozīcija, skaņu režija, vokālā māksla, horeogrāfija, u.c.) jaunākajiem atklājumiem un, kuras nodrošina pamatu radošai domāšanai un pētniecībai, tajā skaitā darbojoties dažādu jomu saskarē.

Prasmes (spēja pielietot zināšanas, komunikācija, vispārējās prasmes)

Maģistrants, apgūstot obligātās daļas, ierobežotās daļas un prakses daļas studiju kursus **spēj:**

- patstāvīgi izmantot teoriju, metodes un problēmu risināšanas prasmes, lai veiktu māksliniecisku darbību, augsti kvalificēta mūziķa, skaņu režisora un horeogrāfa profesionālas funkcijas, kā arī veiktu savas specializācijas pētniecisku darbību;
- argumentēti izskaidrot un diskutēt par sarežģītiem vai sistēmiskiem mūzikas un horeogrāfijas nozares profesionālās jomas aspektiem gan ar speciālistiem, gan ar nespeciālistiem;
- patstāvīgi virzīt savas specializācijas kompetenču pilnveidi;
- uzņemties atbildību par personāla (orķestra, kora, kameransambļa, opertrupas, balettrupas, citu radošo kolektīvu dalībniekiem) grupu darba rezultātiem un to analīzi;
- veikt uzņēmējdarbību;
- īstenot inovācijas savas specializācijas mūzikas vai horeogrāfijas nozarē,
- veikt profesionālo mūziķa, skaņu režisora, horeogrāfa darbu,

- nodarboties ar pētniecību,
- turpināt tālāku mācīšanos (tālākizglītībā, doktorantūrā) sarežģītos un neprognozējamos apstākļos un, ja nepieciešams, tos pārveidot, lietojot jaunas pieejas.

Kompetence (analīze, sintēze un novērtēšana)

Studiju programmas apguves rezultātā maģistrants spēj patstāvīgi formulēt un kritiski analizēt sarežģītas profesionālas un zinātniskas problēmas, pamatot lēmumus, un, ja nepieciešams, veikt papildu analīzi, spēj integrēt dažādu jomu (mūzika, horeogrāfija, psiholoģija, filosofija, augstskolu didaktika) zināšanas, dot ieguldījumu jaunu zināšanu radīšanā, profesionālās darbības metožu attīstībā (atskaņotājmākslā, diriģēšanas mākslā, kompozīcijas mākslā, vokālajā mākslā, skaņu režijā, horeogrāfijā), parādīt izpratni un ētisko atbildību par profesionālās darbības iespējamo ietekmi uz vidi un sabiedrību.

4.3.27. apakšprogrammas *Horeogrāfija*

B- ierobežotās izvēles daļas studiju kursi

Studiju kursi	ECTS S KP skaits	Nodarbību veids	Studiju kursa īstenošanas periods	Pārbaudījuma veids/ Saīsin.: E-eksāmens; i – ieskaite; iv – diferencēta ieskaite; DE-diplomeksāmens	Plānotie studiju kursa rezultāti
B daļa (ierobežotā izvēle) – LV 61 KP/ECTS 91,5 KP					
1) Jaunrades darba studiju kursi – LV 9 KP/ECTS 13,5 KP					
Dejas mākslas stili un interpretācija	3	G	2 sem.	iv	Studiju kurss sniedz zināšanas par dažādu laikmetu dejas mākslas stiliem (Senā Grieķija un Roma, Viduslaiki 11.-13.gs., Renesanse 14.-16.gs., Baroks 17.gs. Klasicisms 18.gs., Romantisms 19.gs, Modernisms un neomodernisms 20.gs.), attīsta prasmes atbilstoši dotajam uzdevumam sniegt savu horeogrāfiskās kompozīcijas interpretāciju, analizēt un vērtēt dažādu laikmetu un stilu horeogrāfijas.
Deju mūzikas literatūra	3	G	2 sem.	iv	Studiju kurss attīsta prasmes orientēties dejas mūzikas žanros un stilos (senie deju žanri, nacionālo skolu tradīcijas, renesanses laika deju mūzikas kultūra, baroka un klasicisma laika periodu ietekme uz dejas mūzikas attīstību, mūsdienu mūzikas ietekme uz deju žanru attīstību), studiju kursa apguves rezultātā maģistrants spēj patstāvīgi klasificēt un atlasīt piemērotāko mūzikas materiālu horeogrāfiskā uzveduma veidošanai.
Lietišķā franču valoda	3	G	2 sem.	i	Studiju kurss attīsta lietišķās franču valodas prasmes, kuras nepieciešamas horeogrāfa profesionālās terminoloģijas lietošanai, veidojot horeogrāfiskos uzvedumus.

Balet-pedagoģijas teorija un prakse	1,5	G	1 sem.	iv	Studiju kurss apskata rietumu baleta attīstību no pirmsākumiem līdz mūsdienām, krievu baleta skolas raksturīgākās iezīmes latviešu baletskolas attīstības vēsturi.
Inovācijas dejas literatūrā, teorijā un metodikā	3	G	1 sem.	iv	Studiju kurss aplūko mūsdienu modernās dejas teoriju un deju uzvedumu veidošanas un to iestudēšanas jaunākās metodes, t.sk. Martas Greimas, Hose Limona nozīmi modernās dejas pasaulē, modernismu zviedru baletā, Feldenkraisa dejas mācīšanas metodes. Studiju kurss sniedz zināšanas par izcilāko mūsdienu horeogrāfu daiļrades pētījumiem, jaunākām atziņām modernās dejas teorijā, par ētisko un estētisko mūsdienu horeogrāfijā.
2) Prakse – LV 12 KP/ECTS 18 KP					
Dejas kompozīcija	7,5	I	2 sem.	E	Studiju kurss sniedz zināšanas un prasmes analizēt un izstrādāt deju kompozīcijas, aplūko horeogrāfijas iestudējuma veidošanas aspektus un to nozīmi idejas atklāsmē - konflikts un tā risinājumi, vienotības nozīme skaņas un tēla veidošanā, kostīmu, aksesuāru, rekvizīta, gaismas, skatuves efektu un scenogrāfijas nozīme.
Dejas treniņa sistēmas	3	G	1 sem.	i	Studiju kurss attīsta prasmes analizēt dejas treniņa sistēmas vēsturiskajā skatījumā un pielietot šīs sistēmas praktiskajā darbībā.
Laikmetīgā deja	3	G	1 sem.	iv	Studiju kurss sniedz ieskatu par dažādu valstu mūsdienu dejas tehnikas attīstību un filozofiju, kustību metožu un sistēmu izmantošanu laikmetīgās dejas attīstībā ASV, Eiropas, Āzijas valstīs un Latvijā, radošās darbības pamatprincipiem, attīsta prasmes demonstrēt mūsdienu dejas dažādas tehnikas un veidot horeogrāfijas.
Asistenta prakse	3	I	2 sem.	i	Maģistrants iegūtās teorētiskās zināšanas aprobē pedagoģiskajā praksē ar JVLMA bakalaura studiju programmu studentiem saskaņā ar asistenta prakses darba programmu.

Meistarklas e	1,5	I	1. - 2.sem. periodā	i	Maģistrants patstāvīgā darba formā piedalās meistarklasēs ne mazāk kā 40 stundas, dalību meistarklasēs atspoguļo meistarklašu uzskaites pārskatā, kuru studiju perioda beigās iesniedz katedras vadītājam un saņem novērtējumu.
3) Valsts pārbaudījumi – LV 40 KP/ECTS 60 KP					
Diplomreferāta izstrāde un aizstāvēšana	4,5	I	2 sem.	DE	Studiju kursa apguves procesā maģistrants strādā ar zinātnisko, mūzikas nozares uzzīņu literatūru un materiāliem, diskogrāfiju, izmantojot teorētiskajosursos gūtās zināšanas un praksē iegūtās atziņas, izstrādā diplomreferātu un publiski to aizstāv.
Dejas kompozīcija	3	I	1 sem.	E	Studiju kurss nostiprina zināšanas un prasmes deju kompozīciju izstrādē, horeogrāfijas iestudējuma veidošanā, skaņas un tēla veidošanas, kostīmu, aksesuāru, rekvizīta, gaismas, skatuves efektu un scenogrāfijas nozīmi.
Diplomdarba programmas sagatavošana un aizstāvēšana	52,5	I	2 sem.	DE	Maģistrants veido deju koncertuzvedumu un to publiski aizstāv atklāta koncerta veidā.

Latvijas Kultūras akadēmijā

Maģistra studiju programmas "Audiovizuālā un skatuves māksla" semestru plāns pilna laika studijām klātienē, latviešu valodā					
Kursa/ moduļa nosaukums	KP	Plānojums			
		1.kurss		2.kurss	
		Semestris			
		1. sem.	2. sem.	3. sem.	4. sem.
A daļa					
Humanitāro zinātņu teorētiskās atziņas un aktuālās problēmas					
Kultūras un mākslas fenomenu antropoloģiskie pētniecības principi	2		2		
Mākslinieciskā pētniecība un akadēmiskā rakstišana	2			2	
Pētījumi humanitārajās un mākslas zinātnēs: specifika, teorijas, metodes	2			2	
Performatīvās prakses	2	2			
Radošas personas nodarbinātība, starptautiskā sadarbība un projektu menedžments	2	2			
Audiovizuālās un skatuves mākslas teorija					
Mūsdienu audiovizuālās un skatuves mākslas teorijas un pētniecība: virzieni, koncepti, metodes	6	3	3		
Drāmas teorija, modernā dramaturģija un literatūra	6	2	2	2	
Naratīva paņēmieni un montāža mākslā	2		2		
Maģistra darbs	20				20
A daļa KOPĀ	44	9	9	6	20
B daļa					
Audiovizuālās un skatuves mākslas specializāciju teorija un prakse					
Skatuves māksla un kino Latvijā: posmi, tendences, personības	2			2	
Laikmetīgās dejas teorija	2			2	
Māksla un filozofija 21. gadsimtā	2		2		
Tematiskais jaunrades projekts	4	2	2		
Semināri tematiskās jomas (audiovizuālā māksla, teātra māksla, laikmetīgās dejas māksla, dramaturģija un teorija) teorijā	2	1	1		
Tematiskās jomas (audiovizuālā māksla, teātra māksla, laikmetīgās dejas māksla, dramaturģija un teorija) darbnīca	9	3	3	3	
Praktiskās darbnīcas	8	3	3	2	
Specializācijas prakse	3			3	
B daļa KOPĀ	32	9	11	12	0
C daļa					
Maģistra programmu studējošajiem tiek rekomendēts apgūt citu LKA maģistra studiju programmu B daļas kursus kā izvēles daļu, kā arī apgūt studiju kursus LKA sadarbības augstskolās. Citu LKA maģistra programmu B daļas kursus skatīt to programmu plānos. Partneraugstskolu piedāvājums tiek atjaunots katru semestri un publicēts katras partneraugstskolas mājas lapā.	4	2		2	
C daļa KOPĀ	4	2		2	
Programmā KOPĀ	80	20	20	20	20
Papildus apgūstams					
	Kopā	1. sem.	2. sem.	3. sem.	4. sem.
Civilā aizsardzība*	1		1		
Vides aizsardzība*	1		1		

* Obligāti jāapgūst studējošajiem, kuri Vides aizsardzības likumā un Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldības likumā noteiktās kompetences, zināšanas un prasmes nav apguvuši zemāka līmeņa studijās. Kreditpunkti virs programmas apjoma.

* nodrošina Vides aizsardzības likumā un Civilās aizsardzības likumā noteiktās studiju kursu satura prasības.

Maģistra studiju programmas "Audiovizuālā un skatuves māksla" semestru plāns pilna laika studijām klātienē, angļu valodā					
Kursa/ moduļa nosaukums	KP	Plānojums			
		1.kurss		2.kurss	
		Semestris			
		1. sem.	2. sem.	3. sem.	4. sem.
A daļa					
Humanitāro zinātņu teorētiskās atziņas un aktuālās problēmas					
Kultūras un mākslas fenomenu antropoloģiskie pētniecības principi	2		2		
Mākslinieciskā pētniecība un akadēmiskā rakstīšana	2			2	
Pētījumi humanitārajās un mākslas zinātnēs: specifika, teorijas, metodes	2			2	
Performatīvās prakses	2	2			
Radošas personas nodarbinātība, starptautiskā sadarbība un projektu menedžments	2	2			
Audiovizuālās un skatuves mākslas teorija					
Mūsdienu audiovizuālās un skatuves mākslas teorijas un pētniecība: virzieni, koncepti, metodes	6	3	3		
Drāmas teorija, modernā dramaturģija un literatūra	6	2	2	2	
Naratīva paņēmieni un montāža mākslā	2		2		
Maģistra darbs	20				20
A daļa KOPĀ	44	9	9	6	20
B daļa					
Audiovizuālās un skatuves mākslas specializāciju teorija un prakse					
Skatuves māksla un kino Latvijā: posmi, tendences, personības	2			2	
Laikmetīgās dejas teorija	2			2	
Māksla un filozofija 21. gadsimtā	2		2		
Tematiskais jaunrades projekts	4	2	2		
Semināri tematiskās jomas (audiovizuālā māksla, teātra māksla, laikmetīgās dejas māksla, dramaturģija un teorija) teorijā	2	1	1		
Tematiskās jomas (audiovizuālā māksla, teātra māksla, laikmetīgās dejas māksla, dramaturģija un teorija) darbnīca	9	3	3	3	
Praktiskās darbnīcas	6	3	3		
Specializācijas prakse	3			3	
Latviešu valoda kā svešvaloda**	2	1	1		
B daļa KOPĀ	32	9	11	12	0
C daļa					
Maģistra programmu studējošajiem tiek rekomendēts apgūt citu LKA maģistra studiju programmu B daļas kursus kā izvēles daļu, kā arī apgūt studiju kursus LKA sadarbības augstskolās. Citu LKA maģistra programmu B daļas kursus skatīt to programmu plānos. Partneraugstskolu piedāvājums tiek atjaunots katru semestri un publicēts katras partneraugstskolas mājas lapā.	4	2		2	
C daļa KOPĀ	4	2		2	
Programmā KOPĀ	80	20	20	20	20
Papildus apgūstams					
	Kopā	1. sem.	2. sem.	3. sem.	4. sem.
Civilā aizsardzība*	1		1		
Vides aizsardzība*	1		1		

* Obligāti jāapgūst studējošajiem, kuri Vides aizsardzības likumā un Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldības likumā noteiktās kompetences, zināšanas un prasmes nav apguvuši zemāka līmeņa studijās. Kreditpunkti virs programmas apjoma.

* nodrošina Vides aizsardzības likumā un Civilās aizsardzības likumā noteiktās studiju kursu satura prasības.

**Ievērojot, ka studiju programmu īsteno arī angļu valodā, kurss nodrošina Augstskolas likuma 56.panta. 7 punkta atbilstību.

4. Vilniaus Kolegija/Vilnius University of Applied Sciences

Programos aprašas

Valstybinis kodas	6531MX005
Vieta	Menų ir kūrybinių technologijų fakultetas
Studijų kryptys	Ugdymo mokslai Pedagogika
Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis	Ugdymo mokslų profesinis bakalauras, pedagogo kvalifikacija
Studijų forma ir trukmė	Nuolatinė, 3 metai
Studijų apimtis kreditais	180 kreditų

Nuolatinų studijų planas (įstojusiems 2023 m.)

1 semestras (30 kreditų)		
Privalomas dalykas	<i>Kreditų skaičius</i>	<i>Vertinimas*</i>
Specialybės užsienio kalba (anglų, prancūzų, vokiečių)	3	E
Edukologija	3	E
Įvadas į studijas	3	P
Raidos ir pedagoginė psichologija	3	E
Tautinis šokis: Lietuvių etninė kultūra ir šokamasis folkloras	3	P
Tautinis šokis: Tautinio šokio pagrindai	3	P
Šokio pagrindai: Ritmika	3	P
Šokio pagrindai: Klasikinis šokis I	3	P
Sveikatos ugdymas	3	P
Praktika	<i>Kreditų skaičius</i>	<i>Vertinimas*</i>
Stebimoji praktika	3	P
2 semestras (30 kreditų)		
Ugdymo filosofija	3	E
Tarpkultūrinė komunikacija	3	E
Ugdymo šokiu technologijos: Ugdymo šokiu didaktika I	3	P
Tautinis šokis: Lietuvių tautinis šokis I	3	P
Tautinis šokis: Šokio studija II	3	P
Šokio kompozicija: Šokio kompozicijos pagrindai	3	P
Šokio pagrindai: Klasikinis šokis II	3	P
Šokio pagrindai: Šiuolaikinis šokis I	3	P
Praktika	<i>Kreditų skaičius</i>	<i>Vertinimas*</i>
Pedagogo asistento praktika	6	P
3 semestras (30 kreditų)		
Ugdymo šokiu technologijos: Ugdymo šokiu didaktika II	3	E
Tautinis šokis: Lietuvių tautinis šokis II	3	E
Tautinis šokis: Šokio studija III	3	P
Šokio kompozicija: Etno choreografija	3	P
Šokio pagrindai: Klasikinis šokis III	3	E
Šokio pagrindai: Šiuolaikinis šokis II	3	P
Šokio pagrindai: Šokio improvizacija	3	P
Praktika	<i>Kreditų skaičius</i>	<i>Vertinimas*</i>

Pedagoginė praktika globojant mentoriui I	6	P
Laisvai pasirenkamas dalykas *	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Laisvai pasirenkamas dalykas	3	P
4 semestras (30 kreditų)		
Edukologinių tyrimų metodologija	3	P
Ugdymo šokiu technologijos: Įtraukiojo ugdymo organizavimas šokio pamokose	3	P
Šokio kompozicija: Šokio kompozicija vaikams	3	E
Šokio pagrindai: Šiuolaikinio šokio studija	3	P
Tautinis šokis: Šokio studija	3	E
Šokio pagrindai: Gatvės šokis I	3	P
Šokio pagrindai: Istorinis šokis	3	P
Šokio pagrindai: Pramoginis šokis I / Sportinis šokis I	3	P
Praktika	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Pedagoginė praktika globojant mentoriui II	6	P
5 semestras (30 kreditų)		
Pedagoginių studijų baigiamasis darbas	3	P
Ugdymo šokiu technologijos: Šokio raiškos didaktika	3	P
Šokio kompozicija: Šiuolaikinio šokio kompozicija	3	P
Šokio pagrindai: Gatvės šokis II	3	P
Šokio pagrindai: Pasaulio tautų šokiai I	3	P
Šokio pagrindai: Pramoginis šokis II / Sportinis šokis II	3	E
Meno istorija	3	P
Praktika	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Pedagoginė praktika globojant mentoriui III	6	P
Laisvai pasirenkamas dalykas *	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Laisvai pasirenkamas dalykas	3	P
6 semestras (30 kreditų)		
Socialinė atsakomybė ir darnus valdymas	3	P
Ugdymo šokiu technologijos: Ugdymo šokiu pradinėse klasėse didaktika	3	P
Šokio pagrindai: Pasaulio tautų šokiai II	3	P
Šokio projektai	3	P
Praktika	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Savarankiška pedagoginė praktika	3	P
Baigiamasis projektas	12	P
Laisvai pasirenkamas dalykas *	Kreditų skaičius	Vertinimas*
Laisvai pasirenkamas dalykas	3	P

*Laisvai pasirenkamą dalyką studentai renkasi iš siūlomų laisvai pasirenkamų dalykų sąrašo.

Sutartinis žymėjimas:

E – egzaminas;

P – projektas.

5. Lietuvos Muzikos ir Teatro Akademija

PATVIRTINTA

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos senato

2019 m. gegužės 29 d. nutarimu (protokolo Nr. 5-SE)

LIETUVOS MUZIKOS IR TEATRO AKADEMIJOS STUDIJŲ PROGRAMOS ŠOKIO SUBKULTŪROS PROFILIO APRAŠAS

Studijų programos pavadinimas	Studijų programos specializacijos	Programos valstybinis kodas
Šokio subkultūros	Nėra	6121PX040

LMTA padalinys (-iai)	Programos vykdymo kalba (-os)
Klaipėdos fakulteto Šokio katedra	Lietuvių, anglų, rusų k.

Studijų rūšis	Studijų pakopa	Kvalifikacijos lygis pagal LTKS ¹
Universitetinės studijos	Pirmoji	VI

Studijų forma (-os) ir trukmė metais	Programos apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis valandomis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
Nuolatinė, 4 metai	240	6400	2084	4316

Studijų krypčių grupė	Pagrindinė studijų kryptis	Gretutinė studijų kryptis (jei yra)
Menai	Šokis	Pedagogika

Suteikiamas kvalifikacinis laipsnis ir (ar) profesinė kvalifikacija (jei yra)
Menų bakalauras

Studijų programos komiteto pirmininkas (vadovas)	Vadovo kontaktinė informacija
Prof. dr. Vidmantas Mačiulskis	KF Šokio katedra, Donelaičio a. 5, Klaipėda, el. p. vidmantas.maciulskis@lmta.lt ; Tel. (8 46) 39 87 12 Mob. +370 65144277

Akredituojanti institucija	Akredituota iki
Studijų kokybės vertinimo centras	2024-06-30

Studijų programos tikslas
Parengti aukštos kvalifikacijos šokio meno specialistą, turintį profesinei veiklai būtinas kompetencijas (bendrakultūrinę, profesinę, dalykinę), įgijusį šokio meno istorijos, teorijos žinių sistemą, įsisavinusį įvairių šokio (pramoginio, tautinio, performatyvaus) stilių metodikas ir gebantį jas taikyti praktikoje.

Studijų programos profilis		
Studijų programos turinys: dalykų (modulių) grupės	Studijų programos pobūdis	Studijų programos skiriamieji bruožai
Studijų krypties dalykai (moduliai), bendrojo universitetinio lavinimo dalykai, pasirenkamieji dalykai, praktika, baigiamasis meno projektas.	Studijų programa orientuota į šokio meno srities specialisto – vadovo / choreografo kūrėjo / šokio mokytojo parengimą.	Tai yra unikali pirmosios pakopos studijų programa Lietuvoje, ugdanti profesionalius šokio meno specialistus. Nuo trečio kurso suteikiama galimybė rinktis alternatyvius (pramoginio, tautinio, performatyvaus) šokio studijų dalykus. Studijų proceso metu taikomas kompleksinio mokymo modelis. Programoje šalia pagrindinės (šokio) studijų krypties dalykų, yra studijuojami kitų krypčių – muzikos, teatro, pedagogikos dalykai. Studentus ugdo žymiausi Lietuvos šokio menininkai ir mokslininkai, nuolat bendradarbiaujama su žinomais profesionaliais užsienio šokio meno specialistais.

Reikalavimai stojantiejiems	Ankstesnio mokymosi pripažinimo galimybės
Į pirmosios pakopos studijas konkurso būdu priimami asmenys, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą ir išlaikę stojamąjį egzaminą.*	Anksčiau įgytas išsilavinimas pripažįstamas kiekvieną atvejį vertinant atskirai LMTA nustatyta tvarka.

*Stojamųjų egzaminų reikalavimai stojantiejiems į pirmąją (bakaluro) studijų pakopą skelbiami LMTA puslapyje www.lmta.lt

Tolesnių studijų galimybės
Baigę pirmosios pakopos studijų programą <i>Šokio subkultūros</i> absolventai turi teisę stoti į antrosios pakopos šokio ir kitų studijų kryptių programas, jeigu tai numatoma pasirinktos studijų programos priėmimo reikalavimuose.

Profesinės veiklos galimybės
Įgiję menų bakaluro laipsnį, absolventai gali dirbti atlikėjais ar šokio kolektyvų meno vadovais įvairiose kultūros įstaigose, mėgėjiškose ir profesionaliose šokių grupėse, inicijuoti šokio ugdymo privačią, projektinę veiklą ir naujų kolektyvų kūrimą. Baigę gretutinės pedagogikos krypties studijas ir įgiję pedagogo kvalifikaciją, absolventai gali dirbti pedagoginį darbą įvairiose formalaus ir neformalaus ugdymo įstaigose.

Studijų metodai	Vertinimo metodai
<p>Pagrindiniai mokymo ir mokymosi metodai: pratybos, dėstymas (aiškinimas, šokio judesių demonstravimas, pasakojimas, iliustravimas), literatūros, garso, vaizdo ir kitų informacijos šaltinių studijos (demonstravimas, apžvalga, analizė, interpretacija), aktyvus klausymasis, studentų asmeninės patirties panaudojimas, duomenų rinkimas, projektų rengimas, darbas grupėse, grupės diskusija, praktinių užduočių atlikimas, kūrybinės pratybos (minčių lietus, idėjų žemėlapis), rašto darbų (pranešimų) rengimas ir pristatymas, studijų aplankas (portfolio), stebėjimas, asmeninės patirties pristatymas ir reflektavimas, grįžtamojo ryšio teikimas;</p> <p>Baigiamojo darbo (kūrybinio projekto) rengimas.</p> <p>Pagrindinės kontaktinio darbo formos: individualūs ir grupiniai teoriniai ir praktiniai užsiėmimai, konsultacijos, repetitijos, savarankiškas darbas.</p>	<p>Studijų vertinimas yra sudėtinė mokomojo proceso dalis, todėl atliekamas nuolatos: vertinamas studentų savarankiškas darbas, pristatymai, individualios užduotys, studentų žinios vertinamos pagal pratybų, testų ir egzaminų rezultatus.</p> <p>Studentų pasiekimų vertinimui taikoma kaupiamojo balo sistema, kurioje galutinis pažymys integruoja tarpinių atsiskaitymų ir egzaminų pažymius.</p> <p>Studijų rezultatų vertinimo būdai: formuojamasis (darbas grupinių ir individualių užsiėmimų metu), kaupiamasis (sumuojamasis) vertinimas: tarpinis atsiskaitymas, testavimas, apklausa žodžiu ir raštu, projektų, pranešimų pristatymas; baigiamojo darbo (projekto) pristatymas ir gynimas.</p> <p>Egzaminai ir baigiamųjų darbų gynimai vertinami 10 balų sistema. Įskaita vertinama <i>išlaikyta</i> arba <i>neišlaikyta</i>.</p>

Studijų pakopos studijų rezultatų aprašymas*	Numatomi programos studijų rezultatai
	<i>Numatoma, kad studijų programą pabaigęs studentas:</i>
1. Žinios ir jų taikymas	1.1. Turės specialiųjų šokio meno dalykų žinių, gebės jas taikyti asmeninėje ir profesinėje veikloje.
	1.2. Žinos skirtingų stilių, žanrų šokių interpretacijos tradicijas bei atlikimo standartus.
	1.3. Žinos šokio meno veiklos nacionalinį ir tarptautinį kontekstus, išmanys meninės veiklos vadybos principus ir gebės žinias taikyti kūrybinėje praktinėje veikloje.
2. Gebėjimai vykdyti tyrimus	2.1. Gebės rinkti ir analizuoti duomenis, reikalingus svarbioms profesinės veiklos problemoms spręsti.
	2.2. Gebės analizuoti ir kritiškai vertinti kūrybinius procesus, profesinės veiklos tendencijas, įžvelgti aktualias šokio meno kultūros puoselėjimo problemas.
	2.3. Gebės iširti ir suformuluoti problemą, numatyti ir pagrįsti jos sprendimo būdus ir technologijas.
3. Specialieji gebėjimai	3.1. Gebės profesionaliai atlikti skirtingų stilių šokius, perteikti savitą meninę koncepciją.
	3.2. Gebės planuoti, organizuoti ir įgyvendinti šokio atlikimo veiklą, kurti šokius ir rengti masines šokių šventes.
	3.3. Gebės naudoti informacines komunikacines technologijas šokio vadovo veikloje ir profesiniam tobulėjimui.
4. Socialiniai gebėjimai	4.1. Gebės etišškai bendrauti, bendradarbiauti, palaikyti profesinius santykius su specialistais ir kitais asmenimis.

	4.2. Gebės dirbti komandoje, įtraukti į veiklą kitus asmenis, motyvuoti, būti iniciatyviu, atsakingu, sąžiningu siekiant bendrų tikslų.
	4.3. Gebės įvertinti skirtingų šokio vartotojų poreikius, sociokultūrinį kontekstą ir pasirinkti efektyviausias meninės komunikacijos formas.
5. Asmeniniai gebėjimai	5.1. Gebės atrasti, sisteminti ir tikslingai naudoti informaciją profesinėje šokio vadovo ar atlikėjo veikloje.
	5.2. Gebės kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, generuoti idėjas, imtis iniciatyvos, profesinėje erdvėje veikti atsakingai ir motyvuotai.
	5.3. Gebės taisyklingai vartoti gimtąją ir užsienio kalbas profesinėje aplinkoje, naudoti įvairius komunikavimo būdus bei priemones.

Studijų programa: Šokio subkultūros
 Valstybinis kodas: 6121PX040
 Specializacija:
 Studijų pakopa: Pirmoji (bakaluro)
 Studijų krypčių grupė: Menai (P)
 Studijų kryptis: Šokis (P06)

Study Programme: Subcultures of Dance
 National Code: 6121PX040
 Specialisation:
 Cycle: First (Bachelor)
 Group of Study Field: Arts
 Study Field: Dance (P06)

Studijų planas* / Study Plan*

Nr. / No.	Dalykai / Subjects	LT / EN	Kreditai / Credits								Ivertinimas / Assessment
			1	2	3	4	5	6	7	8	
Semestrai / Semesters											
Privalomi studijų dalykai / Compulsory Subjects:											
1.	Šokio aprašymas: metodika ir praktika Dance Description: methodology and practice	LT	3								Egzaminas Exam
2.	Kūno anatomija ir traumų prevencija Body Anatomy and Injury Prevention	LT/ EN	6								Egzaminas Exam
3.	Lietuvių liaudies papročiai ir folklorinis šokis Lithuanian Folk Customs and Folklore Dance	LT	3								Egzaminas Exam
4.	Klasikinis šokis Classical Dance	LT	6	6	6	6	3	3			Egzaminas Exam
5.	Šokio meno istorija History art of Dance	LT	3	3							Egzaminas Exam
6.	Šokio studija: teorija ir praktika ¹ Dance Lab: Theory and Practice	LT	6	9	6						Egzaminas Exam
7.	Šokio kompozicija ir improvizacija Dance Composition and Improvisation	LT/ EN	3	3							Egzaminas Exam
8.	Performatyvumo teorija ir praktika Performativity Theory and Practice	LT/ EN		3							Egzaminas Exam
9.	Buitinis pramoginis šokis Social Ballroom Dancing	LT		3							Egzaminas Exam
10.	Istorinis šokis Historical Dance	LT		3	3						Egzaminas Exam
11.	Šokio kompozicija Dance Composition	LT			3	6					Egzaminas Exam
12.	Pasaulio tautų šokis World Dance	LT			3	3	3	3			Egzaminas Exam
13.	Šokio studija Dance Lab	LT					3				Egzaminas Exam
14.	Kursinis darbas Course Paper	LT							3		Egzaminas Exam
15.	Profesijos praktika Professional Practice	LT							3		Egzaminas Exam
16.	Baigiamasis Darbas Final Project	LT								21	Gynimas Defence
Akademijos nustatyti arba studento pasirinkti studijų dalykai / Courses determined by the Academy or chosen by the student											
1.	Filosofija Philosophy	LT			3	3					Egzaminas Exam
2.	Kultūros edukologija Culture Educology	LT				3					Egzaminas Exam
3.	Estetika Aesthetics	LT					3	3			Egzaminas Exam
4.	Kūrybos pedagogika Creative pedagogy	LT							3		Egzaminas Exam
Alternatyvos: pramoginis, tautinis, performatyvus šokiai / Alternatives: Ballroom, National, Performativity Dance:											
Pramoginis šokis / Ballroom Dance:											
17.	Klasikinio šokio pagrindai The Basics of Classical Dance	LT/ EN					6				Egzaminas Exam
18.	Klasikinio šokio kompozicija Classical Dance Composition	LT/ EN					3				Egzaminas Exam

	Subject Teaching Methodology and Practice										
4.	Raidos psichologija Developmental Psychology	LT				3				Egzaminas Exam	
5..	Šiuolaikinės ugdymo strategijos Modern Education Strategies	LT					3			Egzaminas Exam	
6.	Pedagoginė praktika Pedagogical Practice	LT					6		9	6	Egzaminas Exam
7.	Mokslinio tyrimo pagrindai Basics of Research	LT							3		Egzaminas Exam
8.	Pedagoginių studijų baigiamasis darbas Final Work of Pedagogical Studies	LT								3	Egzaminas Exam

19.	Lotynų Amerikos šokio pagrindai The Basics of Latin American Dance	LT/ EN						6			Egzaminas Exam
20.	Lotynų Amerikos šokio kompozicija Latin American Dance Composition	LT/ EN						6			Egzaminas Exam
21.	Pramoginio šokio renginių (konkursų) rengimo nuostatai Regulations for The Preparation of Entertaining Dance Events (Contests)	LT/ EN							3		Egzaminas Exam
22.	Skeitingas ir teisėjų teisėjavimo kodeksas Skeiting and Code of Judges	LT/ EN							6		Egzaminas Exam
Iš viso studijų programoje (pramoginis šokis) / Total in study programme (Ballroom Dance):				30	30	30	30	30	30	30	
Tautinis šokis / National Dance:											
17.	Tautinės choreografijos raiškos būdai Methods of Expressing National Choreography	LT						6			Egzaminas Exam
18.	Tautinio šokio porinė kompozicija Pair of National Dance	LT						3			Egzaminas Exam
19.	Tautinės choreografijos pamokos tipai Types of National Choreography Lesson	LT						6			Egzaminas Exam
20.	Masinė tautinio šokio kompozicija Massive Composition of National Dance	LT						6			Egzaminas Exam
21.	Dainų švenčių istorija ir rengimo metodikos History and Methodology of Song Festivals	LT							3		Egzaminas Exam
22.	Dainų šventės šokio kompozicija Song Festival Dance Composition	LT							6		Egzaminas Exam
Iš viso studijų programoje (Tautinis šokis) / Total in study programme (National Dance):				30	30	30	30	30	30	30	
Performatyvus šokis / Performativity Dance:											
17.	Šiuolaikinio šokio kultūros Modern Dance Culture	LT/ EN						6			Egzaminas Exam
18.	Kūno architektūra Body Architecture	LT/ EN						3			Egzaminas Exam
19.	Šiuolaikinio šokio jungtis Modern Dance Connection	LT/ EN						6			Egzaminas Exam
20.	Šiuolaikinio šokio kompozicija Modern Dance Composition	LT/ EN						6			Egzaminas Exam
21.	Šokis netradicinėse erdvėse Dance in Non-Traditional Spaces	LT/ EN							3		Egzaminas Exam
22.	Performatyvaus šokio studijas Performative Dance Studies	LT/ EN							6		Egzaminas Exam
Iš viso studijų programoje (Performatyvus šokis) / Total in study programme (Performativity Dance):				30	30	30	30	30	30	30	
Studentai, nepasirinkę gretutinių pedagogikos studijų, studijuoja šiuos dalykus: / Students, who are not studying minor studies Pedagogy, must to study these subjects:											
23.	Laisvai pasirenkamas (-i) dalykas (-ai) Optional Subject	LT			6	9				3	Egzaminas Exam
24.	Choreografo darbo metodika Choreographer 's Work Methodology	LT					9	9	9	9	Egzaminas Exam
Studentai, pasirinkę gretutines pedagogikos studijas, studijuoja šiuos dalykus: / Students, who are studying minor studies Pedagogy, must to study these subjects:											
1.	Meno pedagogikos įvadas Introduction to Art Pedagogy	LT			3						Egzaminas Exam
2.	Pedagoginė psichologija Pedagogical Psychology	LT			3						Egzaminas Exam
3.	Dalyko mokymo metodika ir praktika	LT				6		9			Egzaminas Exam

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Максимюк А. В., Бескорса О. С. Student self-governance as a way of empowerment in the system of higher education. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2020. №12. С.112–120. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.12.2020.206742>

2. Максимюк А. В., Гаврілова Л. Г. Теоретичні аспекти професійної підготовки хореографів в Литві: аналіз хореографічно-педагогічних досліджень. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Випуск 46(1). С. 187–193. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/46_2021/part_1/29.pdf.

3. Юркова А. В. Аналіз сучасних хореографічно-педагогічних досліджень Естонії: проблеми збереження національної ідентичності танцювального мистецтва. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2023. Випуск 18. С.161–174. DOI: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.18.2022.272681>

4. Максимюк А. В. Особливості професійної підготовки хореографів в Латвії: огляд хореографічно-педагогічних досліджень. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. 2023. Випуск 60. С.102–110. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/sciencemeans/article/view/13532>

Статті в інших виданнях, матеріали конференцій:

5. Максимюк А. В. Аналіз сучасного стану професійної підготовки хореографів в Україні. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Слов'янськ, 19–20 травня 2021р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2021. С. 134–137.

6. Максимюк А. В. Теоретичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх хореографів в Україні. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної

конференції з міжнародною участю. (11–12 червня 2021р., Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 61–63.

7. Максимюк А. В. Розвиток хореографічної освіти та особливості професійної підготовки майбутніх хореографів у Латвії. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Слов'янськ, 18–19 травня 2022 р.). Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2022. С. 42–44.

8. Максимюк А. В. Професійна підготовка майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та країнах Європейського союзу*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Чернівці, 20–21 жовтня 2022р.). Чернівці , 2022. С. 81–85.

9. Максимюк А. В. Європейський досвід професійної підготовки майбутніх хореографів у ЗВО в країнах Балтії. *Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 10 листопада 2022р.). Дніпро , 2022. С. 176–180.

10. Юркова А. В. Особливості професійної підготовки майбутніх хореографів в освітньому процесі закладів вищої освіти України. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти*: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. (м. Вінниця, 28–29 березня 2023 р.). Вінниця , 2023. С. 306–309.

11. Юркова А. В. Особливості підготовки майбутніх хореографів в країнах Балтії. *Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій*: матеріали Міжнародної онлайн-конференції. (м. Слов'янськ, м. Дніпро, 16–17 травня 2023р.) Слов'янськ , Дніпро , 2023. С. 204–207.

12. Юркова А. В. Особливості сучасного розвитку хореографічної освіти в Україні. *Час мистецької освіти*: матеріали XIII Всеукраїнської

науково-практичної конференції. (м. Харків, 27 жовтня 2023 р.) Харків, 2023. С. 123–125.

13. Юркова А. В. Особливості формування професійних компетентностей у майбутніх викладачів хореографії. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2023. № 5(57). С. 49–53. URL: <http://kelmczasopisma.com/ua/viewpdf/10937>.

Апробація результатів дослідження. Матеріали роботи та результати дослідження обговорено на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах різних рівнів упродовж 2021–2023 рр., зокрема: *міжнародних* – «Developing democracy in teacher education in Ukraine, Norway and Palestin» (Drammen, Norway, 2021), «Стратегії модернізації педагогічної освіти в Україні та країнах Європейського союзу» (Чернівці, 2022), «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти» (Вінниця, 2023), «Професіоналізм педагога в умовах європейських цифрових інновацій» (Слов'янськ, Дніпро, 2023); *всукраїнських* – «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2021, 2022), «Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти» (Чернігів, 2021), «Ціннісні орієнтири в сучасній освіті: теоретичний аналіз та практичний досвід» (Дніпро, 2022), «Час мистецької освіти» (Харків, 2023), Онлайн-дискусія (дебати) в межах реалізації проекту за напрямом Jean Monnet Module Програми Європейського Союзу Еразмус + «Україна – ЄС: міжкультурна комунікація в освіті» (Слов'янськ, 2021).

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«Університет імені Альфреда Нобеля»
 (ВНЗ «УАН»)

вул. Січеславська Набережна, 18, м. Дніпро, Україна, 49000
 тел. +38(095) 7-0000-47, +38(063) 7-0000-47, +38(0562) 31-24-51, e-mail: info@duan.edu.ua, duan.edu.ua
 код ЄДРПОУ 20201672

від 10.10.2023 № 519

на № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Юркової Альони Віталіївни на тему
«Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії»,
 поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 (спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки,
 галузь знань 01 – Освіта / Педагогіка)

Упродовж 2022-2023 н.р. в Університеті імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) здійснювалася апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувачки наукового ступеня доктора філософії А. Юркової на тему «Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії».

Положення та висновки дослідження апробовано в освітньому процесі кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи під час лекційних та практичних занять з «Компаративної педагогіки вищої школи», «Інноваційних технологій в освіті» зі здобувачами магістерського рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, і рекомендовано для використання у практиці педагогічних закладів освіти. Зокрема, використовувались матеріали, що висвітлюють інновації в сучасній мистецькій освіті, теоретичні аспекти хореографічно-педагогічної діяльності та компаративний аналіз професійної підготовки майбутніх хореографів в Україні та країнах Балтії. Позитивні результати, отримані в ході використання в освітньому процесі матеріалів дослідження А. Юркової, дають підстави для рекомендації впровадження їх в інші ЗВО України.

Результати впровадження матеріалів дослідження обговорено й схвалено на засіданні кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля (протокол № 3 від 17.10. 2023 року).

Проректор із забезпечення якості
 освітнього процесу

Тетяна КОРОБЕЙНИКОВА

УНІВЕРСИТЕТ СЕРТИФІКОВАНО ТА АКРЕДИТОВАНО МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний вищий навчальний заклад
«ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
(ДДПУ)
 вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька область, 84116
 Тел./факс (062) 666-54-54
 E-mail: sgpi@slav.dn.ua, www.ddpu.edu.ua, Код ЄДРПОУ 38177113

28.11.2023р. № *03-10-636* на № _____

ДОВІДКА
 про впровадження результатів дисертаційної роботи
Юркової Альони Віталіївни на тему:
«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ КРАЇН БАЛТІЇ»
 на здобуття наукового ступеня доктора філософії
 зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

У Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» упродовж 2021–2023 навчальних років здійснювалась апробація і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувачки наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки Юркової Альони Віталіївни «Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії».

Упровадження результатів дослідження базувалося на обговоренні особливостей професійної підготовки майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії на методичному семінарі кафедри музики і хореографії, уведенні модуля «Хореографічна лексика народних танців країн Балтії» до вибіркової навчальної дисципліни «Теорія і методика народного танцю» (для бакалаврського рівня вищої освіти, спеціальність 013 Початкова освіта. Мистецтво) та модуля «Особливості хореографічної освіти в країнах Балтії» до вибіркової дисципліни «Хореографічні студії» (для магістерського рівня вищої освіти, спеціальність 013 Початкова освіта).

Результати впровадження матеріалів дослідження обговорено й схвалено на засіданні кафедри музики і хореографії Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 1 від 30.08.2023 року).

Проректор із науково-педагогічної роботи **Станіслав ЧАЙЧЕНКО**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2, тел. (04744) 3-45-82, факс (04744)
 3-45-82, E-mail: post@idpu.edu.ua УДПУ імені Павла Тичини р/р UA14 820172 0343 12100 22 0000 4420,
 банк одержувача Державна казначейська служба України, м. Київ МФО 820172, код 02125639

21.11.2023 № 1214/01
 На № _____ від _____

Г

Г

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційної роботи
Юркової Альони Віталіївни
 на тему: «Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії»
 на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Результати дисертаційного дослідження здобувачки ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки Юркової Альони Віталіївни «Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії» впроваджено в освітній процес факультету мистецтв Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини впродовж 2022–2023 н. р.

Упровадження результатів дослідження здійснювалося в межах підготовки здобувачів зі спеціальності 014 Середня освіта (Хореографія) шляхом введення змістових модулів: «Хореографічна лексика народних танців країн Балтії» до навчальної дисципліни «Теорія і методика викладання народно-сценічного танцю» (для бакалаврського рівня вищої освіти); «Особливості хореографічної освіти в країнах Балтії» до вибіркової дисципліни «Сучасні форми організації хореографічної діяльності в закладах освіти» (для магістерського рівня вищої освіти).

Результати дослідження апробувалися на науково-практичному семінарі кафедри хореографії та художньої культури УДПУ імені Павла Тичини «Ключові аспекти підготовки майбутніх керівників хореографічних колективів» (17-18 листопада 2022 р.); проблематика дослідження стала предметом обговорень під час міжнародних науково-практичних конференцій: «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін» (4 травня 2023 р.), «Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти» (30 березня 2023 р.).

Основні положення і результати дослідження Юркової Альони Віталіївни «Підготовка майбутніх хореографів у закладах вищої освіти країн Балтії» обговорено і схвалено на засіданні кафедри хореографії та художньої культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 1 від 29.08. 2023 р.) та можуть бути рекомендовані до використання в освітньому процесі закладів вищої педагогічної освіти України.

0995 Перший проректор

Андрій ГЕДЗИК